

*

PARTEA ÎNTÎI 1843 1848

Valparaiso

Fiecare se naște cu cîte un talent special, iar Eliza Sommers a descoperit repede că avea două: miros bun și memorie bună. Primul i-a folosit ca să-si cîștige existența, și al doilea ca să si-o amintească, dacă nu cu precizie, măcar cu poetica aproximație a astrologilor. Ceea ce se uită e ca si cum nu ar fi fost, dar amintirile ei reale sau iluzorii erau multe, era de parcă ar fi trăit de două ori. Obișnuia să-i spună credinciosului ei prieten, înțeleptul Tao Chi'en, că memoria ei era aidoma calei vaporului în care se cunoscuseră, vastă și întunecată, plină de cutii, butoaie și saci în care se îngrămădeau întâmplările unei vieți întregi. Trează, nu era ușor să găsească ceva în dezordinea aceea teribilă, dar o putea face în somn, așa cum o învățase Mama Fresia în dulcile nopți ale copilăriei, cînd contururile realității erau abia o linie fină de cerneală palidă. Intra în somn pe un drum bine știut și se întorcea cu multă precauție, ca să nu spargă viziunile delicate de lumina aspră a treziei. Avea încredere în această resursă așa cum au alții în cifre și atîta își exersase arta de a-si aminti, încît o putea vedea pe Miss Rose înclinată deasupra cutiei de săpun de rufe care i-a fost primul leagăn.

— E imposibil să-ți amintești asta, Eliza. Nou-născuții sînt ca pisicile, nu au sentimente și nici memorie, susținea Miss Rose, în rarele ocazii cînd au vorbit despre asta.

Totuși, această femeie care o privea de sus, în rochia ei de culoarea topazului și cu șuvițe desprinse din coc și bătute de vînt, se întipărise în memoria Elizei și n-a putut accepta niciodată cealaltă explicație asupra originii ei.

— Ai sînge englezesc, ca noi, o asigura Miss Rose cînd ajunsese la vîrsta la care putea înțelege. Doar cineva din colonie ar fi avut ideea de a te depune într-un coșuleț la ușa Companiei Britanice de Import-Export. Sigur știa ce inimă bună are fratele meu Jeremy și a ghicit că te va primi. Pe atunci îmi doream la nebunie să am un copil și mi-ai ajuns în brațe trimisă de Domnul, pentru a fi educată în principiile solide ale credinței protestante și limbii engleze.

— Englezoaică, tu? Fată, să nu-ți faci iluzii, ai păr de indiancă, așa ca mine, bombănea Mama Fresia în spatele patroanei.

Nașterea Elizei era un subiect interzis în casă și fata s-a obișnuit cu misterul. Acesta, ca și alte subiecte delicate, nu se pomenea de față cu Rose și Jeremy Sommers, dar se comenta pe șoptite la bucătărie cu Mama Fresia, care a menținut neschimbată descrierea cutiei de săpun, în timp ce versiunea lui Miss Rose s-a tot înflorit cu trecerea anilor pînă a devenit un adevărat basm. După ea, coșul găsit la ușa biroului era făcut din răchita cea mai fină și căptușit cu batist, cămașa îi era brodată cu împunsături ca de albină și cearșafurile aveau dantele de Bruxelles pe margini, în plus era învelită într-o păturică de vizon, extravagantă nemaivăzută în Chile. Cu timpul s-au mai adăugat șase monezi de aur legate într-o batistă de mătase și un bilet scris în engleză care explica faptul că fetița, deși nelegitimă, era de neam foarte bun, numai că Eliza n-a văzut niciodată nimic din toate astea. Monedele, vizonul și biletul au dispărut în mod convenabil și din nașterea ei n-a rămas nici urmă. Totuși, explicația Mamei Fresia semăna mai mult cu propriile ei amintiri: deschizînd ușa într-o dimineață de la sfîrsitul verii, au găsit un bebeluș de sex feminin în pielea goală într-o cutie.

— Cît despre păturica de vizon și monedele de aur, nici gînd. Eram de față și-mi amintesc foarte bine. Dîrdîiai într-o haină bărbătească, nici măcar un scutec nu îți puseseră, și erai toată căcată pe tine. Erai o gîlmă roșie ca o langustă răsfartă, cu un smoc de păr ca mătasea porumbului în vîrful capului. Asta erai. Nu-ți face

iluzii, nu te-ai născut ca să fii prințesă, iar dacă ai fi avut părul la fel de negru ca acum stăpînii ar fi aruncat coșul la gunoi susținea femeia.

8

Cel puțin erau cu toții de acord că fetița intrase în viața lor pe 15 martie 1832, la un an și jumătate de la venirea familiei Sommers în Chile, drept care au hotărît ca aceea să fie data nașterii ei. Toate celelalte au fost doar o aglomerare de contradicții, drept care Eliza a ajuns pînă la urmă la concluzia că nu merita să risipească energie pe această temă, pentru că oricare ar fi fost adevărul, oricum nu mai putea fi schimbat. Important este ce face omul pe lumea asta, nu cum ajunge în ea, obișnuia să-i spună lui Tao Chi'en de-a lungul multilor ani ai splendidei lor prietenii, dar el nu era de acord, îi era cu neputință să-si imagineze propria sa viață separată de lungul șir al strămoșilor săi, care nu doar contribuiseră la a-i da trăsăturile fizice și mentale, dar îi lăsasera moștenire și karma. Soarta lui, credea, era determinată de faptele rudelor care trăiseră înainte vreme, de aceea avea obligația să le onoreze cu rugăciuni zilnice și să se teamă de ele atunci cînd îi apăreau în veșminte de fantome ca să-și ceară drepturile. Tao Chi'en era în stare să recite numele tuturor străbunilor săi, pînă la cei mai îndepărtați și venerabili stră-străbunici morți de mai bine de un secol. Preocuparea lui majoră în timpul goanei după aur era să se întoarcă să moară în satul lui din China pentru a fi înmormîntat lîngă ai săi; în caz contrar, sufletul urma să bîntuie în veci pe pămînt străin. Eliza ținea firește la povestea coșulețului elegant nici un om în toate mințile nu poate prefera să apară într-o ladă pentru săpun de rufe dar de dragul adevărului nu o putea accepta. Mirosul ei de cîine prepelicar își aducea foarte bine aminte de prima mireasmă a existenței ei, care nu era de cearșafuri curate de batist, ci de lînă, sudoare bărbătească și tutun. Cea de-a doua era o duhoare grosolană de capră.

Eliza a crescut privind Pacificul de la balconul locuinței părinților ei adoptivi. Cățărata pe coastele unei coline din portul Valparaiso, casa pretindea să imite stilul pe atunci la modă la Londra, dar necesitățile terenului, climei și vieții din Chile impuseseră modificări substanțiale, iar rezultatul era o adevărată aiureală, în fundul curții apăruseră ca niște tumori organice mai multe magazine fără ferestre și cu uși de închisoare, în care Jeremy Sommers își înclua marfa

9

cea mai de preț a companiei și care în depozitele portului ar fi făcut imediat picioare.

— Asta e o țară de hoți, nicăieri în lume compania nu cheltuiește atît pentru a asigura marfa ca aici. Se fură totul, iar ce scapă de borfași este inundat iarna, incendiat vara sau distrus de un cutremur repeta în timp ce catîrii cărau noi baloturi pentru a fi descărcați în curte.

De atîta stat la fereastră ca să privească marea și să numere corăbiile și balenele de la orizont, Eliza a ajuns să fie convinsă că era fiica unui naufragiu, nu a unei mame denaturate în stare să o abandoneze goală în nesiguranța unei zile de martie. A scris în jurnalul ei că un pescar o găsisse pe plajă printre rămășițele unei bărci distruse, o învelise în haina lui și o lăsase în fața celei mai mari case din cartierul englezesc. Cu timpul, a ajuns la concluzia că povestea nu era rea deloc: există o anume poezie și un mister în ce aduce marea. Dacă oceanul s-ar retrage, nisipul rămas la vedere ar fi un vast deșert umed presărat cu sirene și pești în agonie, spunea John Sommers, frate cu Jeremy și Rose, care navigase pe toate mările lumii și descria cu însuflețire cum se retrage apa într-o tăcere mormîntală, pentru a reveni sub forma unui val uriaș, măturînd totul în cale. Groaznic, spunea, dar măcar ai timp să fugi pe dealuri, în schimb în cazul cutremurelor clopotele bisericii bat ca să anunțe catastrofa cînd totul s-a sfîrșit și lumea e sub dărîmături.

La apariția fetiței, Jeremy Sommers avea treizeci de ani și începea să-și facă un

viitor strălucit la Compania Britanică de Import-Export. În cercurile comerciale și bancare avea faimă de om de onoare: o strângere de mână și cuvîntul său echivalau cu un contract semnat, virtute indispensabilă oricărei tranzacții, deoarece scrisorile de credit întîrziu cu lunile pînă traversau oceanele. Pentru el, care era lipsit de avere, bunul lui renume era mai important decît viața însăși. Reușise cu sacrificii să aibă o poziție sigură în depărtatul port Valparaiso, așa că ultimul lucru pe care și-l dorea în viața lui bine organizată era o faptură abia născută care să-i dea peste cap rutina, dar cînd Eliza a ajuns la ei acasă n-a mai putut face nimic, fiindcă văzînd-o pe sora lui, Rose, ocupîndu-se de copil ca o mamă, toată voința i-a slăbit.

10

Pe atunci Rose avea doar douăzeci de ani, dar era o femeie cu un trecut în spate, iar posibilitățile de a face o căsnicie reușită puteau fi socotite minime. Pe de altă parte, își făcuse socotelile și decisese că o căsătorie ar fi fost, chiar în cazul cel mai bun, o afacere proastă; alături de fratele ei Jeremy se bucura de o independență pe care nu ar fi avut-o cu un soț. Se împăcase cu viața și nu se lăsa speriată de stigmatul celibatelor, dimpotrivă, era hotărîtă să fie motiv de invidie pentru femeile căsătorite, în ciuda teoriei la modă conform căreia dacă o femeie nu-și îndeplinește rolul de mamă și soție îi cresc mustăți, ca sufragetelor, dar îi lipseau copiii și asta era singurul necaz pe care nu îl putea transforma în triumf prin exercițiul disciplinat al imaginației. Cîteodată visa că pereții camerei erau plini de sînge, covorul mustea de sînge, sînge pînă la tavan, iar ea, în mijlocul încăperii, goală și despletită ca o lunatică, dădea naștere unei salamandre. Se deștepta țipînd și toată ziua era dezorientată și nu putea să scape de coșmar. Jeremy o observa făcîndu-și griji pentru nervii ei și învinuindu-se că a tîrît-o atît de departe de Anglia, deși nu putea să-și înfrîneze oarece satisfacție egoistă pentru cîte realizaseră amîndoi. Dat fiind că ideea de a se căsători nu-i trecuse vreodată prin minte, prezența lui Rose rezolva problemele domestice și sociale, două aspecte importante ale carierei sale. Sora lui compensa natura lui introvertită și solitară, de aceea suporta cu dragă inimă schimbările ei de temperament și cheltuielile nenecesare. Cînd a apărut Eliza și Rose a insistat să rămîna la ei, Jeremy nu a îndrăznit să se opună sau să exprime îndoieli meschine, a pierdut cu galanterie toate bătăliile destinate a o ține pe față la distanță, începînd cu momentul în care i s-a dat un nume.

— O va chema Eliza, ca pe mama noastră, și va purta numele nostru a decis Rose după ce a hrănit-o, a îmbrățiat-o și a învelit-o în propria ei mantilă.

— În nici un caz, Rose! Ce o să spună lumea?

— De asta am eu grijă. Lumea o să spună că ești un adevărat sfînt că ai primit-o pe sărmana orfană, Jeremy. Nu e nenorocire mai mare decît să n-ai familie. Ce m-aș face fără un frate ca tine? răspunse, conștientă de spaima fratelui ei în prezența celei mai slabe umbre de sentimentalism.

11

Bîrfele au fost inevitabile, Jeremy Sommers a trebuit să se resemneze și cu asta, așa cum a acceptat ca fata să primească numele mamei, să doarmă în primii ei ani în cameră cu sora lui și să instaureze zarva în casă. Rose a răspîndit povestea incredibilă a cosulețului luxos lăsat de mîini anonime în fața biroului Companiei 'Britanice de Import-Export și nimeni nu a înghițit-o, dar cum nu putea fi acuzată că a călcat greșit, doar în fiecare duminică o văzuseră cîntînd la slujba anglicană și talia subțirică sfida legile anatomiei, și-au spus că bebelușul provenea dintr-o legătură a lui cu vreo femeie de stradă și de aceea îl creșteau ca pe un copil din familie. Jeremy nu și-a dat osteneala să răspundă zvonurilor răutăcioase. Iraționalitatea copiilor îl deranja, dar Eliza a reușit să-l cucerească. Deși nu recunoștea, îi plăcea să o vadă jucîndu-se la picioarele lui seara, cînd se așeza în fotoliu să citească ziarul, între ei nu erau manifestări de afecțiune, el înțepenea la

simplul fapt de a trebui să strîngă o mîină omenească, ideea unui contact mai intim îl panica.

Cînd nou-născuta a apărut în casa Sommers în acea zi de 15 martie, Mama Fresia, care făcea pe bucătăreasa și pe jupîneasa, a fost de părere că trebuiau să scape de ea.

— Dacă propria ei mamă a abandonat-o, o fi pentru că e blestemată și cel mai bine este să nu o atingeți, spuse, dar nu a avut succes în fața îndîrjirii patroanei. Imediat ce Miss Rose a luat-o în brațe, fetița a început să urle, zguduind casa și martirizînd nervii celor ce se găseau înăuntru. Neputînd să o facă să tacă, a improvisat un leagăn dintr-un sertar al scrinului și a acoperit-o cu niște pături, apoi a plecat grăbită să caute o doică. S-a întors curînd cu o femeie găsită în piață, dar nu i-a trecut prin minte să o cerceteze îndeaproape, s-a mulțumit să-i vadă sîinii mari care aproape că ieșeau din bluză pentru a o angaja. Era o țărancă puțin înapoiată, care a intrat în casă împreună cu propriul ei sugăr, un copilaș la fel de jegos ca și ea. Trebură să-1 țină mult timp în apă caldută pentru a-1 curăța de jegul lipit de fund, iar pe femeie să o scalde în apă cu leșie ca să o scape de păduchi. Ambii copilași, Eliza și plodul doicii, se topeau de colici și de o diaree verzuie în fața căreia medicul de fami-

12

lie și farmacistul se dovedeau neputincioși, învinsă de plînsul copiilor, care nu era doar de foame, ci și de durere și tristețe, Miss Rose plîngea și ea. În cele din urmă, după trei zile, Mama Fresia interveni fără chef.

— Nu vedeți că femeia asta are țitele putrede? Cumpărați o capră ca să hrăniți fata și dați-i ceai de scortîșoară, altfel crapă pînă vineri, a bombănit.

Pe atunci Miss Rose abia o rupea în spaniolă, dar cuvîntul capră l-a înțeles, a trimis vizitiul să cumpere una și a goni t-o pe doică. De cum a venit animalul, indianca a pus-o pe fetiță direct sub ugerul umflat, spre oroarea lui Miss Rose, care nu mai văzuse un spectacol atît de josnic, dar laptele cald și infuziile de scortîșoară au dres curînd lucrurile; fata a încetat să mai plîngă, a dormit șapte ore la rînd și s-a trezit sugînd aerul cu frenezie. După cîteva zile avea expresia placidă a bebelușilor sănătoși și era clar că lua în greutate. Miss Rose a cumpărat un biberon cînd și-a dat seama că behăielile caprei din curte o făceau pe Eliza să caute imediat țîța. Nu voia să o vadă pe fetiță crescînd cu convingerea că animalul acela era mama ei. Colicile au fost printre puținele neplăceri pe care le-a avut Eliza în copilărie, tot ce a urmat a fost rezolvat încă de la primele simptome de ierburile și descîntecele Mamei Fresia, inclusiv teribila epidemie de pojar african adusă la Valparaíso de un marinar grec. Cît timp a durat pericolul, Mama Fresia îi pune pe timpul nopții o bucată de carne crudă pe buric și o lega strîns cu o bucată de lînă roșie, secretul natural de a preveni o molipsire.

În anii care au urmat, Miss Rose a făcut din Eliza jucăria ei. Se distra ore întregi învățînd-o să cînte și să danseze, recitînd-i versuri pe care copila le memora fără efort, împletindu-i părul și îmbrăcînd-o frumos, dar imediat ce apărea alt motiv de distracție sau o lua durerile de cap, o trimitea la bucătărie la Mama Fresia. Fetița a crescut între camera de croitorie și curțile din spate, vorbind engleza într-o parte a casei și un amestec de spaniolă și mapuche idiomul indigen al doicii în cealaltă, îmbrăcată și încălțată ca o ducesă în unele zile și, în altele, jucîndu-se cu găinile și cu dinii, desculță și îmbrăcată ca vai de ea cu un șorț de orfană. Miss Rose o prezenta la seratele ei muzicale, o ducea cu trăsura

13

să bea ciocolată la cea mai bună cofetărie, la cumpărături sau în vizită pe vapoarele ancorate la chei, dar tot atît de bine putea petrece zile în șir scriind distrată în misterioasele ei caiete sau citind un roman, fără să se gîndească deloc la protejata ei. Cînd își aducea aminte, fugea plină de căință după ea, o acoperea de sărutări, o îndopa cu bunătăți și o îmbrăca din nou ca pe o păpușă ca s-o

scoată la plimbare. A încercat să-i dea o educație cât mai vastă, fără a neglija podoabele și talentele pe care trebuia să le posede o domnișoară. Când Eliza a făcut mofturi în privința exercițiilor de pian, a apucat-o de mână și, fără a mai aștepta vizitiul, a tîrît-o douăsprezece străzi pe deal în jos pînă la o mînăstire. Pe un zid de chirpici cu o poartă mare de stejar cu nituri de fier se puteau citi niște litere decolorate de vîntul salin: Casă de copii găsiți.

— Mulțumește fratelui meu și mie că te-am luat în grijă. Aici ajung bastarzii și copiii abandonati. Asta vrei?

Amuțită, fetița dădu din cap că nu.

— Atunci mai bine înveți să cînti la pian ca o fată ca lumea. Ai înțeles?

Eliza a învățat să cînte la pian fără talent și fără noblețe, dar datorită disciplinei a reușit la doisprezece ani să o acompanieze pe Miss Rose la seratele muzicale. Nu și-a pierdut îndemînarea, în ciuda lungilor perioade de nepractică, așa că după cîtiva ani și-a putut cîștiga traiul într-un bordel transhumant, rezultat care nu-i trecuse niciodată prin minte lui Miss Rose pe cînd se chinuia să o învețe sublima artă a muzicii.

Mulți ani mai tîrziu, într-o după-amiază liniștită în timp ce bea ceai chinezesc și stătea de vorbă cu prietenul ei Tao Chi'en în grădina pe care o cultivau amîndoi, Eliza conchise că englezoaica aceea aeriană i-a fost o mamă bună și îi era recunoscătoare pentru marile spații de libertate interioară pe care i le dăduse. Mama Fresia a fost cel de-al doilea stîlp al copilăriei. Se agăța de largile ei fuste negre, o însoțea la toate treburile și o înnebunea cu întrebările. Astfel a învățat legende și mituri indigene, să descifreze semnele animalelor și ale mării, să recunoască obiceiurile spiritelor și mesajele viselor, dar și să gătească. Mirosul ei neobosit o făcea să iden-

14

tifice ingrediente, ierburi și mirodenii cu ochii închiși și, așa cum ținea minte poeziile, nu uita nici cum se foloseau ele. În curînd complicatele bucate creole ale Mamei Fresia și delicata patiserie a lui Miss Rose si-au pierdut orice mister. Poseda o vocație culinară rară, la șapte ani era în stare să curețe fără să se strîmbe o limbă de vacă sau să scoată măruntaiele unei găini, să frămînte douăzeci de empanadas fără efort și să petreacă ore în șir curățînd fasole și ascultînd cu gura căscată legendele indigene pline de cruzime ale Mamei Fresia și versiunile ei destul de colorate despre viața sfinților.

Rose și fratele ei John fuseseră nedespărțiți încă din copilărie. Ea își petrecea iernile tricotîndu-i căpitanului veste și ciorapi, iar el avea grijă să-i aducă din fiecare călătorie valize pline de cadouri și cutii mari cu cărți, din care o parte ajungeau sub cheie în dulapul lui Rose. În calitate de stăpîn al casei și de cap de familie, Jeremy era îndrituit să deschidă corespondența surorii sale, să-i citească jurnalul și să ceară un duplicat al cheilor pentru toată mobila ei, dar niciodată nu a avut pornirea să o facă. Jeremy și Rose aveau o relație domestică bazată pe seriozitate, aveau puține lucruri în comun, cu excepția dependenței reciproce care din cînd în cînd li se părea o formă secretă a urii. Jeremy plătea pentru tot ce avea ea nevoie, dar nu îi finanța capriciile și nici nu întreba de unde avea bani pentru fanteziile ei, presupunea că de la John. În schimb, ea conducea casa cu eficiență și stil, socotelile erau mereu limpezi și nu îl plictisea cu micile amănunte. Avea un gust sigur și o grație fără efort, aducea strălucire în viața amîndurora iar prezența ei anula opinia foarte răspîndită prin părțile acelea că un bărbat fără familie era o bestie.

— Natura bărbaților este sălbatică; este soarta femeilor să păstreze valorile morale și buna purtare, susținea Jeremy Sommers.

— Vai, frățioare! Si tu și eu știm că natura mea este mai sălbatică decît a ta, răspundea Rose în zeflemea.

Jacob Todd, un roșcat carismatic și cu cel mai frumos glas de predicator care s-a

auzit vreodată pe meleagurile astea, a debarcat la Valparaiso în 1843 cu un bagaj de trei sute de

15

exemplare de biblie în spaniolă. Venirea lui nu a mirat pe nimeni: încă un misionar printre ceilalți mulți care mergeau peste tot predicînd credința protestantă. Cu toate acestea, în cazul lui călătoria a fost rezultatul curiozității de aventurier, nu al fervorii religioase, într-un moment de fanfaronadă proprie petrecăreților cu prea multă bere în corp, a pus pariu la masa de joc a clubului său de la Londra că era în stare să vîndă biblia în orice loc de pe planetă. Amicii 1-au legat la ochi, au învîrtit un glob pămîntesc și degetul i s-a oprit pe o colonie a Regatului Spaniei, pierdută în partea inferioară a lumii, într-un loc în care nici unul din veseliile lui camarazi nu credea că ar exista viață. A descoperit repede că harta era depășită, colonia devenise independentă de mai bine de treizeci de ani și acum era orgolioasa Republică Chile, o țară catolică unde ideile protestante nu aveau trecere, dar pariul era făcut și el nu era dispus să dea înapoi. Era holtei, fără legături afective sau profesionale și extravaganța unui asemenea voiaj 1-a atras imediat. Socotind trei luni la dus și trei la întors, navigînd pe două oceane, proiectul se arăta de lungă durată. Aclamat de amicii săi, care i-au prezis un sfîrșit tragic în mîinile papistașilor din țara aceea necunoscută și barbară, și cu ajutorul financiar al Societății Biblice Britanice și Străine, care i-a procurat bibliile și biletul de călătorie, a început lunga traversare cu vaporul spre portul Valparaiso. Pariul consta în a vinde bibliile și a se întoarce în termen de un an cu chitanță pentru fiecare, în arhivele bibliotecii a citit scrisori ale unor oameni iluștri, marinari și comercianți care fuseseră în Chile și descriau un popor metis de ceva mai mult de un milion de suflete și o geografie ciudată cu munți impresionanți, coaste abrupte, văi roditoare, păduri străvechi și ghețuri veșnice. Avea faima de a fi țara cea mai intolerantă în privința religiei din tot continentul ame-

'rican, asigurau cei care o vizitaseră. Totuși, misionari virtuoși încercaseră să răspîndească protestantismul și, fără a ști boabă de spaniolă sau idiom al indienilor, au ajuns în sud, unde continentul se desface într-un șirag de insule. Unii au murit de foame, de frig sau, se bănuia, devorați de propriii lor credincioși. N-au avut o soartă mai bună nici în ora-

șe. Simțul ospitalității, sfînt pentru chilieni, a fost mai tare

16

decît intoleranța religioasă și, din politețe, li s-a permis să predice, dar nu prea erau băgați în seamă. Dacă veneau la predicile pușinilor pastori protestanți o făceau cu aerul cuiva care asistă la un spectacol, amuzați de amănuntul că ar fi fost eretici. Dar nimic din toate astea nu 1-a descurajat pe Jacob Todd, el venea ca vînzător de biblia, nu ca misionar.

În arhivele bibliotecii a aflat că, după dobîndirea independenței în 1810, Chile își deschisese porțile pentru imigranți, care au venit cu sutele și s-au instalat pe acel teritoriu lung și îngust, scaldat de la cap la coadă de Oceanul Pacific. Englezii au făcut repede avere ca armatori și comercianți; mulți și-au adus familiile și au rămas aici. Au format o mică națiune în cadrul țării, aveau obiceiurile, cultele, ziarele, cluburile, școlile și spitalele lor, dar au făcut-o atît de cuviincios încît, departe de a trezi suspiciuni, erau considerați un exemplu de civilitate. Și-au stabilit la Valparaíso escadra de control al traficului marin în Pacific și astfel, dintr-un sat amărît și fără perspective la începuturile Republicii, acesta s-a transformat în mai puțin de douăzeci de ani într-un port important, unde trăgeau navele cu vele care veneau din Atlantic prin Capul Horn și mai tîrziu vapoarele cu aburi care treceau prin Strîmtoarea lui Magellan.

Cînd Valparaíso i-a apărut în fața ochilor, obositul călător a avut o surpriză. Erau acolo mai mult de o sută de ambarcațiuni sub pavilioane de pe o jumătate de

glob. Munții cu creste înzăpezite păreau atît de aproape că dădeau impresia că ies direct din marea albastră ca cerneala, care emana un miros imposibil de sirene. Jacob Todd nu a știut niciodată că sub această aparență de pace adîncă se afla un întreg oraș de veliere spaniole scufundate și de schelete de patrioți cu un bolovan legat de picioare, aruncați acolo de soldații Căpitanului General. Vaporul a aruncat ancora în golf, printre miile de pescăruși care zăpăceau văzduhul cu aripile lor mari și croncăniturile de foame. Bărci nenumărate se luptau cu valurile, unele din ele încărcate cu uriași tipări de mare și bibani încă vii, care se zbăteau în contact cu aerul. Valparaíso, i se spusese, era centrul comercial al Pacificului, în antrepozitele lui se țineau metale, lînă de oaie și de alpaca, cereale și piei pentru piețele lumii. Cîteva bărci au trans-

17

portat pasagerii și încărcătura pe uscat. Cînd a coborît de pe chei printre marinari, mateloți, pasageri, mägari și cărucioare, s-a trezit într-un oraș înghesuit într-un amfiteatru de coline abrupte, la fel de populat și de murdar ca multe orașe de bun renume din Europa. I s-a părut o aberație arhitectonică de case de zidărie și de lemn pe străzi înguste, pe care cel mai mic incendiu le putea transforma în cenușă în cîteva ceasuri. O trăsură cu doi cai deșelați l-a depus împreună cu cutiile și cuferele la Hotelul Englezesc. Au trecut prin fața unor clădiri frumos așezate în jurul unei piețe, pe lîngă cîteva biserici cam grosolane și case cu un singur etaj înconjurat de vaste grădini de flori și livezi. A numărat cam o sută de străzi, dar și-a dat seama destul de repede că orașul era înșelător, fiind un labirint de străduțe și pasaje. A zărit de departe un cartier al pescarilor cu căsuțe în bătaia rafalelor vîntului marin și cu plase de pescuit care atîrnau ca niște uriașe pînze de păianjen, și mai departe cîmpii roditoare cu legume și zarzavat. Circulau trăsuri la fel de moderne ca la Londra, birje, călești, de asemenea caravane de catîri escortate de copii zdrențăroși și căruțe cu boi chiar prin centrul orașului. Pe la colțuri, călugări și călugărițe cereau de pomană pentru săraci printre cîrduri de cîini vagabonzi și găini rătăcite. A zărit și niște femei care cărau boccele și coșuri, cu copiii agățați de fuste, desculțe dar cu mantilă neagră pe cap, și mulți bărbați cu pălării conice așezați în fața ușilor sau pălăvrăgind în grupuri, fără să facă nimic.

O oră mai tîrziu, Jacob Todd era instalat în elegantul salon al Hotelului Englezesc fumînd trabuce negre importate de la Cairo și frunzărind o revistă britanică destul de veche. A scos un suspin de ușurare: nu va avea probleme de adaptare și dacă își administra bine venitul putea trăi la fel de comod ca la Londra. Aștepta să vină cineva să-l servească părea că nimeni nu se grăbea în țara asta cînd se apropie John Sommers, căpitanul vasului cu care venise. Era o matahală de om cu părul negru și pielea arsă de soare precum tovalul de pantof, care se lăuda cu calitățile lui de băutor țeapăn, afemeiat și mare jucător de cărți și zaruri. Se împrieteniseră și jocul i-a distrat în noapțile interminabile ale călătoriei pe ocean și în zilele cu furtună și îngheț cînd ocoleau

18

Capul Horn în sudul extrem. John Sommers era însoțit de un bărbat palid, cu o barbă bine tăiată și îmbrăcat în negru din cap pînă-n picioare, pe care îl prezentă ca pe fratele său Jeremy. Cu greu s-ar fi putut găsi două tipuri umane mai deosebite. John părea imaginea însăși a sănătății și vigorii, era sincer, gălăgios și amabil, în timp ce celălalt semăna cu o fantomă prinsă într-o iarnă veșnică. Făcea parte din acele persoane care parcă nu sînt prezente pe de-a-ntregul și de care îți amintești cu greu pentru că n-au contururi precise, se gîndi Jacob Todd. Fără a aștepta invitație, cei doi se așezară la masa lui cu familiaritatea compatrioților pe pămînt străin, în cele din urmă apăru o fată și căpitanul John Sommers comandă o sticlă de whisky, în timp ce fratele lui cerea ceai în jargonul inventat de britanici pentru a se înțelege cu servitorimea.

— Și cum mai merg lucrurile pe-acasă? întrebă Jeremy. Vorbea pe un ton scăzut, abia miscându-si buzele și cu un accent cam afectat.

— De trei sute de ani nu se întâmplă nimic în Anglia, spuse căpitanul.

— Iertați-mi curiozitatea, Mr. Todd, dar v-am văzut întrînd în hotel și mi-a sărit în ochi bagajul dumneavoastră. Mi s-a părut că erau mai multe cutii pe care scria că ar conține biblii, greșesc? întrebă Jeremy Sommers.

— Intr-adevăr, biblii sînt.

— Nu ne-a anunțat nimeni că mai vine un pastor...

— Am navigat împreună trei luni întregi și n-am știut că sînteți pastor, Mr. Todd! exclamă căpitanul.

— De fapt nici nu sînt, răspunse Jacob Todd, ascunzîndu-si roșeața sub un nor de tutun.

— Atunci sînteți misionar. Presupun că vreți să mergeți în Țara de Foc. Indienii patagonezi sînt gata să fie evanghelizați. La araucani să nu vă gîndiți, au pus mîna pe ei catolicii, comentă Jeremy Sommers.

— Erau indienii cei mai sălbatici din America, Mr. Todd. Majoritatea au murit luptînd împotriva spaniolilor. Erau canibali.

— Tăiau bucăți din prizonierii vii, preferau mîncarea proaspătă, adăugă căpitanul. Și noi am face la fel dacă cineva

19

ne-ar omorî familia, ne-ar da foc satului și ne-ar fura pămîntul.

— Minunat, John, iată că acum aperi canibalismul! spuse dezgustat fratele lui. În orice caz, Mr. Todd, trebuie să vă pun în gardă să nu aveți de-a face cu catolicii. Nu trebuie să-i provocăm pe băștinași. Lumea e foarte superstițioasă.

— Credințele străine sînt superstiții, Mr. Todd. Ale noastre se numesc religie. Indienii din Țara de Foc, patagonezii, sînt foarte diferiți de araucani.

— Dar la fel de sălbatici. Trăiesc goi într-o climă groaznică, spuse Jeremy.

— Duceți-le religia dumneavoastră, Mr. Todd, să vedem dacă măcar învață să folosească pantalonii, adăugă căpitanul.

Todd nu auzise de indienii aceia si ultimul lucru pe care îl dorea era să predice ceva în care el însuși nu credea, dar nu îndrăzni să le mărturisească adevărul că voiajul era rezultatul unui pariu de bețivani. A răspuns vag că se gîndea să organizeze o expediție misionară, dar nu hotărîse încă modul de finanțare.

— Dacă știam că veniți să predicați proiectele unui Dumnezeu tiranic printre oamenii aștia buni vă aruncam peste bord în mijlocul Atlanticului, Mr. Todd.

I-a întrerupt servitoarea care aducea whisky și ceai. Era o adolescentă apetisantă, într-o rochie neagră pînă la gît, cu boneta și șorțul scrobite. Cînd s-a aplecat să lase tava, aerul s-a umplut de o mireasmă de flori strivite și fier de călcat cu cărbuni. Jacob Todd nu văzuse femeie de niște săptămîni bune și s-a uitat la ea cu un sentiment de singurătate.

— Ai grijă, omule, chilienele sînt fatale, a spus John Sommers după ce fata a plecat.

— Nu mi se pare. Sînt scunde, late în șolduri si au o voce neplăcută, a spus Jeremy Sommers ținînd în echilibru ceașca de ceai.

— Marinarii fug de pe vas pentru ele! a exclamat căpitanul.

— De acord, nu sînt o autoritate în materie de femei. Nu am timp pentru asta. Trebuie să mă ocup de afaceri și de sora noastră, ai uitat?

20

— Nici o clipă, tot timpul îmi amintești de asta. Vedeți dumneavoastră, Mr. Todd, eu sînt oaia neagră a familiei, un zănatic, un vîntură-lume. Dacă n-ar fi bunul de Jeremy...

— Fata asta pare mai mult spanioloaică, i-a întrerupt Jacob Todd, care o urmărea cu privirea pe servitoare în timp ce servea la altă masă. Am stat două luni la Madrid, am văzut multe ca ea.

— Aici toți sînt metiși, chiar lumea bună. Nu o recunosc, desigur. Sîngele indian se ascunde ca o boală. Nu le fac o vină din asta, indienii au faimă că sînt murdari, bețivi și leneși. Guvernul încearcă să amelioreze rasa aducînd imigranți din Europa, în sud colonilor li se dă pămînt gratis.

— Și sportul lor preferat este să-i omoare pe indieni ca să le ia pămîntul.

— Exagerezi, John.

— Nu e nevoie să-i elimini neapărat cu glonțul, ajunge să-i faci alcoolici. Dar e mult mai distractiv să-i omori, sigur. Oricum, noi, britanicii, nu luăm parte la distracția asta, Mr. Todd. Nu ne interesează pămîntul. De ce să cultivăm cartofi cînd putem face avere păstrîndu-ne mănușile pe mînă?

— Un om întreprinzător are destule șanse aici. În țara asta totul rămîne încă de făcut. Dacă vrei să prosperi du-te în nord. Se găsește argint, cupru, salpetru, guano...

— Guano?

— Găinaș de pasăre, lămuri marinarul.

— Nu mă pricep deloc, Mr. Sommers.

— Pe Mr. Todd nu-l interesează să facă avere, Jeremy. El este cu credința creștină, nu-i așa?

— Colonia protestantă e numeroasă și prosperă, vă va ajuta. Veniți mîine la noi acasă. În fiecare miercuri sora mea Rose organizează o serată muzicală, iată o bună ocazie ca să ne împrietenim. Vă trimit trăsura să vă ia la cinci după-amiaza. O să vă simțiți bine, a spus Jeremy Sommers luîndu-și rămas-bun.

A doua zi, împrăștiat de o noapte fără vise și de o baie bună care i-a scos din suflet mirosul de sare, dar mergînd încă destul de nesigur după atîta timp pe mare, Jacob Todd ieși să se plimbe prin port. A străbătut fără grabă strada principală paralelă cu marea și atît de aproape de țarm că te stro-

21

peau valurile, a băut cîteva pahare într-o cafenea și a mîncat într-o circiumă din piață. Părăsise Anglia pe o iarnă geroasă de februarie și după ce a traversat un pustiu nesfîrșit de ape și stele, care l-a făcut să piardă șirul iubirilor lui trecute, a ajuns în emisfera sudică la începutul altei ierni nemiloase, înainte de plecare nu i-a trecut prin minte să se intereseze despre climă. Și-a imaginat că Chile este o țară caldă și umedă ca India, pentru că așa credea el că arată țările săracilor, dar s-a trezit pradă unui vînt tăios care îi pătrundea în oase și ridica vîrtejuri de nisip și gunoaie. S-a rătăcit de mai multe ori pe străduțele întortocheate, tot învîrtindu-se și ajungînd în același loc. A urcat pe niște străduțe abrupte cu trepte care nu se mai sfîrșeau și mărginite de case absurde, agățate parcă în aer, și a încercat discret să nu privească intimitatea altora prin ferestre. A dat de niște piețe romantice cu aspect european, străjuite de chioșcuri în care fanfara cînta îndrăgostiților, și a străbătut grădini prin care treceau măgari. Copaci minunați creșteau pe marginea străzilor principale, udați de lăturile care se scurgeau de pe coline. În zona comercială, prezența britanică era atît de evidentă, că se respira un aer iluzoriu de pe alte latitudini. Firmele mai multor prăvălii erau în engleză, compatrioții lui treceau îmbrăcați ca la Londra, cu aceleași umbrele negre de cioclu. Dar de cum s-a depărtat de centru, sărăcia l-a copleșit cu impactul unei palme peste față; oamenii păreau nemîncăți, somnoroși, a văzut soldați în uniforme jerpelite și cerșetori la ușile bisericilor. La douăsprezece din zi au început să bată la unison clopotele bisericilor, și imediat a încetat orice activitate, trecătorii s-au oprit, bărbații și-au scos pălăriile, puținele femei la vedere au îngenunchat și s-au închinat cu toții. Totul a durat cît douăsprezece bătăi de clopot, după care totul a reînceput de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic.

22

<titlu>Englezii

Trăsura trimisă de Sommers a ajuns cu o întîrziere de jumătate de oră. Vizitiul

conținea destul alcool între piept și spate, dar Jacob Todd nu era în situația de a alege. Omul 1-a dus în direcția sud. Plouase câteva ore și străzile aveau porțiuni de netrecut, acolo bălțile ascundeau capcanele fatale ale unor gropi în stare să înghită un cal neatent. Pe marginea străzilor așteptau copii cu perechi de boi, gata să salveze trăsurile înnămolite pentru un bănuț, dar în ciuda miopiei provocate de beție, vizitiul a reușit să evite hârtoapele și în scurtă vreme urcau un deal. La Cerro Alegre, unde trăia cea mai mare parte a coloniei străine, aspectul orașului era cu totul altul, nici vorbă de căsuțele și micile mînăstiri din vale. Trăsura s-a oprit în fața unui conac de proporții mari, dar cu o înfățișare chinuită, o îmbîrligătură de donjonuri pretențioase și scări inutile, construită între denivelările terenului și luminată de atîtea torțe că noaptea dăduse înapoi. Un servitor indigen îmbrăcat într-o livrea prea mare a deschis ușa, i-a luat pardesiul și pălăria și 1-a condus într-un salon spațios, împodobit cu mobilă bună și draperii cam teatrale din catifea verde, încărcat de prea multe obiecte, fără un petic de perete alb pe care să-ți odihnești ochii. A presupus că în Chile, ca și în Europa, un perete gol era considerat semn de sărăcie, dar și-a revizuit părerea mult mai tîrziu, vizitînd casele sobre ale chilienilor. Tablourile atîrnau înclinate pentru a fi admirate de dedesubt și privirile se pierdeau în penumbra tavanelor înalte. Un cămin mare în care ardeau bușteni groși și mai multe brasero-uri cu jar răsplineau o căldură inegală care-ți îngheța picioarele și-ți încingea capul. Ceva

23

mai mult de o duzină de persoane îmbrăcate după moda europeană și câteva servitoare care duceau tăvi. Jeremy și John Sommers îi ieșiră înainte să-1 salute. — Vă prezint surorii mele Rose, a spus Jeremy conducîndu-1 spre capătul salonului.

Iar atunci Jacob Todd a văzut-o așezată în dreapta căminului pe femeia care avea să-i distrugă liniștea sufletească. Rose Summers 1-a orbit într-o secundă, nu atît prin frumusețe, cît prin siguranța și veselia ei. Nu avea nimic din exuberanța grosolană a căpitanului, nici din solemnitatea plicticoasă a fratelui ei Jeremy, era o femeie cu o expresie scăpărătoare de parcă era gata să izbucnească în orice moment într-un rîs cochet. Cînd rîdea, în jurul ochilor îi apărea o rețea de cute subțiri și chiar asta 1-a atras cel mai mult pe Jacob Todd. Nu a putut să-i dea o vîrstă, ceva între douăzeci și treizeci, poate, dar a presupus că peste zece ani va arăta la fel, pentru că avea osatură bună și ținută de regină. Purta o rochie de tafta de culoarea piersicii și nu purta bijuterii, cu excepția unor cercei simpli de coral. Politețea cea mai elementară cerea să se limiteze la a sugera sărutatul mîinii, fără a o atinge cu buzele, dar s-a zăpăcit în așa hal încît a rezultat o pupătură în toată regula. Acel salut a apărut atît de nepotrivit încît pentru un moment care nu se mai termina au rămas absolut nesiguri, el ținîndu-i mîna de parcă apuca o sabie, ea privind urma de salivă fără a îndrăzni s-o șteargă, de teamă să nu-1 jignească, pînă cînd a apărut o fetiță îmbrăcată ca o prințesă. Atunci Todd s-a trezit din zbucium și în timp ce se îndrepta a apucat să vadă privirile zeflemitoare pe care le schimbau frații Sommers. A încercat să se prefacă, întorcîndu-se spre fată cu o atenție exagerată, dispus s-o cucerească.

— Ea este Eliza, protejata noastră, a spus Jeremy Sommers. Jacob Todd mai făcu o gafă.

— Cum vine asta, protejată?

— Vrea să spună că nu fac parte din familie, a explicat Eliza răbdător, cu tonul cu care te adresezi unui tîmpit.

-Nu?

— Dacă mă port urît mă trimit la călugărițele papistașe.

24

— Ce vorbești, Eliza! Nu o băgați în seamă, Mr. Todd. Copiii își imaginează tot felul de chestii. Sigur că Eliza face parte din familie, a întrerupt-o Miss Rose

ridicându-se.

Eliza își petrecuse toată ziua cu Mama Fresia pregătind cina. Bucătăria era în curte, dar Miss Rose o unise cu casa printr-o copertină pentru a evita rușinea de a servi bucatele reci sau găinătate de porumbei, încăperea înnegrită de grăsimea și funinginea cuhniei era regatul indiscutabil al Mamei Fresia. Pisici, câini, gâște și găini se plimbau nestingherite prin galeria de cărămidă țărănească nelustruită; acolo rumega cît era iarna de lungă capra care o alăptase pe Eliza, deja foarte bătrînă, pe care nimeni nu îndrăznise să o taie, căci ar fi fost ca și cum ai fi asasinat o mamă. Fetiței îi plăcea aroma de pîine crudă din copaie, cînd drojdia înfăptuia printre suspine misteriosul proces de a face să crească coca; cea de zahăr caramel pentru decoratul tortului; cea de ciocolată menaj topindu-se în lapte, în fiecare miercuri cînd se primea lume, slujnicele două adolescente indigene care locuiau în casă și munceau pe mîncare frecau argintăria, călcau fețele de masă și făceau să scînteieze cristalele. La prînz vizitiul era trimis la cofetărie ca să cumpere dulciuri pregătite după rețete păstrate neschimbate din timpurile Coloniei. Mama Fresia profita de drum pentru a atîrna de harnasamentul cailor un burduf de piele cu lapte proaspăt, care după trapul de dus și de întors se transforma în unt.

La trei după-amiază Miss Rose o chema pe Eliza în odăile ei, unde vizitiul și valetul instalau o cadă de bronz cu labe de leu, pe care servitoarele o căptușeau cu cearșafuri și o umpleau cu apă caldă parfumată cu frunze de mentă și rozmarin. Rose și Eliza se bălăceau în cadă ca niște copii pînă se răcea apa și se întorceau slujnicele cu brațele pline de haine ca să le ajute să-și pună ciorapi și botine, pantaloni pînă la jumătatea piciorului, cămașă de batist, apoi un jupon cu umplutură în jurul șoldurilor ca să accentueze zveltețea taliei, alte trei jupoane apretate, în fine rochia, care le acoperea cu totul, lăsînd afară doar capul și rîinile. Miss Rose mai folosea și un corset tare din oase de balenă și atît de strîns că nu putea respira adînc și nici ridica brațele deasupra umerilor: nu putea nici să se îmbrace singură sau să se îndoiaie

25

pentru că se rupeau balenele și i se înfigeau ca acele în corp. Aceasta era singura baie a săptămînii, ceremonie comparabilă doar cu spălatul pe cap sîmbăta și pe care orice pretext îl putea amîna, fiind socotit periculos pentru sănătate, în timpul săptămînii Miss Rose folosea cu grijă săpunul, prefera să se frecioneze cu un burete muiat în lapte și să se împrăpăteze cu eau de toilette cu parfum de vanilie, cum auzise că era moda în Franța încă de pe vremea doamnei de Pompadour; Eliza putea s-o recunoască cu ochii închiși în mijlocul unei mulțimi după mireasma ei specială de desert. Trecută de treizeci de ani, își păstra tenul transparent și fragil pe care îl au unele englezoaice înainte ca lumina lunii și propria lor aroganță să-1 transforme în pergament. Se îngrijea cu apă de trandafiri și lămîie ca să-si limpezească tenul, cu miere de moșmoane ca să-1 facă mai catifelat, cu mușețel ca să-i strălucească părul și cu o colecție întregă de balsamuri și loțiuni exotice aduse de fratele John din Extremul Orient, unde erau cele mai frumoase femei din lume, după cum zicea. Inventa rochii inspirate din revistele de la Londra și le făcea singură, în camera de croitorie; cu intuiție și talent își modifica garderoba cu aceleași panglici, flori și pene, folosindu-le ani în șir fără să pară învechite. Nu purta, ca chilienele, o mantilă neagră atunci cînd ieșea din casă, obicei care i se părea o aberație, prefera capele scurte și colecția de pălării, deși pe stradă se uitau la ea ca la o curtezană.

Încîntată să vadă o figură nouă la reuniunea ei săptămînală, Miss Rose a iertat sărutul impertinent al lui Jacob Todd și, luîndu-1 de braț, l-a condus la o masă rotundă dintr-un colt al salonului. I-a oferit să aleagă între mai multe băuturi, insistînd să guste mistela, o licoare bizară în care intrau scortîșoara, rachiul și zahărul, pe care nu a reușit să o bea și a vărsat pe ascuns paharul într-un

ghiveci. Apoi 1-a prezentat musafirilor: Mr. Appelgren, fabricant de mobilă, acompaniat de fiica sa, o tânără decolorată și timidă; Madame Colbert, directoarea unui colegiu englezesc pentru fete; Mr. Ebeling, patronul celei mai bune prăvălii de pălării pentru domni, și soția, care a tăbărit pe Todd cerîndu-i vești de-

26

spre familia regală engleză de parcă ar fi întrebat de niște rude. De asemenea, i-a cunoscut pe chirurgii Page și Poett.

— Doctorii operează cu cloroform, lămuri plină de admirație Miss Rose.

— Aici o fi încă ceva nou, dar în Europa asta a revoluționat practica medicinei, explică unul din chirurgi.

— Din cîte știu în Anglia e folosit în mod curent în obstetrică. Nu 1-a folosit și regina Victoria? spuse Todd ca să spună ceva, neștiind oricum nimic despre acest subiect.

— Aici catolicii se opun cu strășnicie. Blestemul omului este să muncească cu sudoarea frunții, dar în acest salon, ca să nu mergem mai departe, domnii își câștigă viața cu sudoarea altora, replică Miss Rose, înroșindu-se violent.

Chirurgii au zîmbit stînjiți în timp ce Todd o privea pe furis. Ar fi stat lîngă ea noaptea întreagă, deși la Londra corect era să părăsești adunarea după jumătate de oră. Și-a dat seama că aici lumea părea dispusă să rămînă și a presupus că cercul social trebuia să era foarte limitat și poate singura reuniune săptămînală era aceea de la familia Sommers. Se gîndea la asta cînd Miss Rose anunță momentul muzical. Servitoarele au adus mai multe lămpi care au luminat salonul ca în plină zi, au așezat scaune în jurul unui pian, al unei ghitare și al unei harfe, femeile s-au așezat în semicerc iar bărbații au rămas în picioare în spatele lor. Un domn dolofan s-a instalat la pian și de sub mîinile lui de măcelar a țîșnit o melodie încîntătoare, în timp ce fiica fabricantului de mobilă interpreta o veche baladă scoțiană cu o voce atît de aleasă că Todd a încetat brusc să-i vadă chipul de șoricel speriat. Directoarea școlii de fete a recitat un poem eroic, inutil de lung; Rose a cîntat vreo două cîntece picante în duet cu fratele ei John, în ciuda dezaprobării evidente a lui Jeremy Sommers, apoi i-a cerut lui Jacob Todd să-i delecteze cu ceva din repertoriul său. Musafirul avu astfel ocazia să arate că are voce frumoasă.

— Dar sînteți o adevărată găselniță, Mr Todd! Nu vă mai dăm drumul, sînteți condamnat să veniți în fiecare miercuri! exclamă ea după ce s-au potolit aplauzele, fără a băga de seamă expresia timpă cu care o privea acesta.

27

Todd își simțea dinții încleiați de zahăr și capul i se învîrtea, nu știa dacă doar din admirație pentru Rose Sommers sau din cauza lichiorurilor pe care le băuse și a trabucului tare cubanez pe care îl fumase în compania căpitanului Sommers. În casa asta nu puteai refuza un pahar sau o mîncare fără să jignești; în curînd avea să descopere că era o trăsătură caracteristică în Chile, unde ospitalitatea se manifestă obligîndu-i pe musafiri să bea și să mănînce dincolo de orice rezistență omenească. La ora nouă s-a anunțat cina și au trecut în procesiune în sufragerie, unde îi aștepta altă serie de feluri grele și alte deserturi. Spre miezul nopții femeile s-au ridicat de la masă și au continuat conversația în salon, în timp ce bărbații beau brandy și fumau în sufragerie, în sfîrșit, cînd Todd nu mai avea mult pînă să leșine, musafirii au început să-și ceară hainele și trășurile. Soții Eveling, foarte interesați de presupusa misiune evanghelizatoare în Țara de Foc, s-au oferit să-l ducă la hotel, ceea ce el a acceptat imediat, îngrozit de ideea de a se întoarce în beznă pe străzile acelea de coșmar cu vizitiul beat al casei Sommers. Drumul i s-a părut etern, era incapabil să se concentreze pe conversație, era amețit și cu stomacul întors pe dos.

— Soția mea s-a născut în Africa, e fată de misionari care răspîndesc acolo

credința cea adevărată; noi știm câte sacrificii înseamnă asta, Mr. Todd. Sperăm să avem privilegiul de a vă ajuta în nobila dumneavoastră misiune printre indigeni, a spus solemn Mr. Ebeling la despărțire.

În noaptea aceea Jacob Todd n-a putut dormi, chipul lui Rose Sommers îl chinuia fără încetare și pînă a se lumina a luat hotărîrea să o curteze cu toată seriozitatea. Nu știa nimic despre ea, dar asta n-avea nici o importanță, poate că destinul lui era să piardă un pariu și să ajungă tocmai în Chile doar ca s-o cunoască pe viitoarea lui soție. Ar fi început chiar din ziua următoare, dar nu s-a putut scula din pat, pradă unor colici violente. Așa a stat o zi și o noapte, ba inconștient, ba agonizînd, pînă cînd și-a adunat forțele pentru a ieși în pragul ușii și a striga după ajutor. La rugămintea lui, directorul hotelului a trimis să fie anunțată fami-

28

lia Sommers, singurele lui cunoștințe din oraș, apoi a chemat un argat să curețe camera care duhnea a grajd. La prînz, Jeremy Sommers s-a prezentat la hotel împreună cu cel mai cunoscut doctor care lua sînge din Valparaiso, care o rupea puțin și pe englezește și care i-a explicat, după ce i-a luat sînge din brațe și picioare lăsîndu-l aproape mort, că toți străinii care veneau pentru prima dată în Chile se îmbolnăveau.

— N-aveți de ce să fiți îngrijorat, din câte știu eu nu au murit prea mulți, îl liniști. Îi dădu chinină în niște pliculețe din hîrtie de orez, pe care n-a putut-o înghiți din cauza crizelor de greață. Fusesse în India și cunoștea simptomele malariei și ale altor boli tropicale care se tratează cu chinină, dar ce avea el nu semăna nicicum. De cum plecă doctorul argatul cu cîrpe și găleți trebui să vină iar. Jeremy Sommers lăsase adresa doctorilor Page și Poett, dar n-a fost timp să trimită după ei pentru că două ore mai tîrziu la hotel s-a prezentat o zdrăhoancă de femeie care a cerut să vadă bolnavul. Ținea de mîină o fetiță îmbrăcată în catifea albastră, cu botine albe și bonetă împodobită cu flori, ca un personaj de basm. Erau Mama Fresia și Eliza, trimise de Rose Sommers, care n-avea deloc încredere în luarea de sînge. Au intrat în camera cu atîta siguranță, încît Jacob Todd, slăbit, nici nu a îndrăznit să protesteze. Prima venea în calitate de tămăduitoare, cea de a doua ca traducătoare.

— Mămăița zice că o să vă scoată pijamaua. Eu nu mă uit, a explicat fata și s-a întors cu fața la perete în timp ce indianca îl dezbrăca în doi timpi și trei mișcări și îl fricționa din cap pînă-n picioare cu rachiu.

I-au pus în pat cărămizi fierbinți, l-au înfășurat în pături și i-au dat să bea cu lingurița o infuzie de plante amare îndulcită cu miere ca să-i potolească durerile indigestiei.

— Acum mămăița o să descînte boala, a spus fetița.

— Cum adică?

— Nu vă speriați, nu doare.

Mama Fresia a închis ochii și a început să-și treacă mîinile peste pieptul și burta lui murmurînd descîntece în limba mapuche. Jacob Todd a simțit că îl copleșește o toropeală mare și înainte ca femeia să termine dormea adînc și n-a știut cînd

29

au plecat infirmierele. A dormit optsprezece ore și s-a trezit scaldat în sudoare. În dimineața următoare Mama Fresia și Eliza au revenit pentru a-i administra altă frecție viguroasă și o cană de supă de găină.

— Zice mămăița să nu mai beți niciodată apă. Doar ceai fierbinte și să nu mîncăți fructe, că iar o să fiți ca mort, a tradus copila.

După o săptămîină, cînd s-a ridicat în picioare și s-a privit în oglindă, a înțeles că nu putea apărea în halul ăsta în fata lui Miss Rose: pierduse cîteva kilograme bune, era slăbit și după doi pași trebuia să se așeze, gîfîind, într-un fotoliu. Cînd a fost în stare să-i trimită un bilet de mulțumiri pentru că i-au salvat viața,

împreună cu bomboane pentru Mama Fresia și Eliza, a aflat că tînăra plecase împreună cu o prietenă și o servitoare la Santiago, într-o călătorie riscantă, date fiind starea proastă a drumurilor și clima. Miss Rose făcea acest drum de treizeci și patru de leghe o dată pe an, ori la început de toamnă, ori primăvara, ca să se ducă la teatru, să asculte muzică bună și să-și facă cumpărăturile anuale la Marele Magazin Japonez, parfumat cu iasomie și luminat cu lămpi de gaz cu globuri de sticlă de culoare roz, unde cumpăra tot felul de fleacuri greu de găsit în port. Dar de data aceasta avea un alt motiv pentru a pleca în plină iarnă: urma să pozeze pentru un portret, în țară venise celebrul pictor francez Montvoisin, invitat de guvern pentru a face școală cu pictorii naționali. Maestrul picta doar capul, restul era opera învățăceilor și, pentru a câștiga timp, dantelele se aplicau direct pe pînză, dar în ciuda acestor trucuri ordinare nimic nu era mai prestigios decît să pozezi un tablou pictat de el. Jeremy Sommers a insistat să aibă unul cu sora lui pe care să-1 expună la loc de cinste în salon. Tabloul costa unsprezece uncii de aur, plus încă una pentru fiecare mîină, dar nu era cazul să faci economie la așa ceva. Șansa de a avea o operă autentică de marele Montvoisin nu apărea de două ori într-o viață, cum spuneau clienții lui.

— Dacă banii nu sînt o problemă, vreau să mă picteze cu trei muni. Va fi tabloul cel mai celebru și va sfîrși atîrnat într-un muzeu, nu deasupra șemineului nostru, a comentat Miss Rose.

30

Acela a fost anul inundațiilor, care au rămas înregistrate în manualele școlare și în memoria bunicilor. Diluviul a măturat sute de case, iar cînd în sfîrșit s-a potolit și apele au început să scadă, o serie de cutremure de mică intensitate s-au simțit ca niște lovituri ale lui Dumnezeu, distrugînd și ce mai rămăsese în picioare, muiat de ape. Borfașii cutreierau dărîmăturile profitînd de dezordine ca să fure din case și soldații primiseră ordin să execute fără milă pe cei prinși asupra fărădelegilor, dar îmbătați de cruzime începeau să lovească în dreapta și în stingă doar de dragul de a auzi strigătele de îndurare, așa că ordinul a trebuit să se revoce ca să nu fie omorîți și cei nevinovați, închis în hotel, răcit și încă slăbit după săptămîna de colici, Jacob Todd își petrecea orele înnebunit de clopotele care băteau neîncetat, chemînd la penitență, citind ziare vechi și căutînd parteneri de joc de cărți. A ieșit într-o zi pînă la farmacie în căutarea unui tonic pentru stomac, dar prăvălia era o văgăună haotică, plină de sticle prăfuite albastre și verzi, iar vînzătorul neamț i-a oferit ulei de scorpion și spirt de rîme. Pentru prima dată a regretat că se află atît de departe de Londra.

Noaptea abia de reușea să adoarmă de zgomotul chefurilor și certurilor de bețivi și de cel al înmormîntărilor, care se făceau între miezul nopții și trei dimineața. Cimitirul nou se găsea în vîrfurile unei coline, deasupra orașului. Vremea rea făcuse să se deschidă gropile care curgeau în jos într-un amestec de oseminte care i-a înrudit pe răposați în aceeași ocară. Se comenta că cel mai bine o duceau morții de acum zece ani, cînd lumea cu stare se înmormînta în biserici, săracii în rîpe și străinii pe plajă. Ce țară trăznică, a fost concluzia lui Todd, cu o batistă legată peste față pentru că vîntul aducea duhoarea grețoasă a nenorocirii, pe care autoritățile o combăteau cu mari ruguri de eucalipt. Cum s-a simțit mai bine a ieșit să vadă procesiunile. De obicei acestea nu atrăgeau atenția, pentru că în fiecare an se repetau neschimbate în cele șapte zile ale Săptămîinii Mari și la alte sărbători religioase, dar acum deveniseră ceremonii masive pentru a implora cerul să se termine vijelia. Din biserici ieșeau șiruri lungi de credincioși, în frunte cu confrerii de bărbați în negru, cărînd pe tîrgi statuile sfinților în veșminte minunate

31

brodate cu aur și pietre prețioase. O coloană purta un Crist pe cruce, cu coroana de spini în jurul gîtului. I s-a explicat că era vorba de Cristul de Mai, adus special

de la Santiago cu această ocazie, pentru că era imaginea cea mai miraculoasă din lume, singura în stare să modifice clima. Cu două sute de ani în urmă, un cutremur năprasnic a ras capitala cu totul și s-a prăbușit și biserica Sfântului Augustin, cu excepția altarului unde se afla Cristul. Coroana i-a alunecat de pe cap pe gît, și acolo a rămas, pentru că de cîte ori încercau să i-o pună la loc reîncepeau cutremurele. Procesiunile erau formate din nenumărați călugări și măicuțe, bigote gălbejite de atîta post, popor umil rugîndu-se și cîntînd cît îi ținea gura, penitenți în rase grosolane și flagelatori care își biciuiau spatele gol cu cravașe din piele terminate cu rozete ascuțite de metal. Unii cădeau leșinați și erau îngrijiți de niște femei care le spălau rănile deschise și le dădeau răcoritoare, dar o dată puși pe picioare îi împingeau înapoi în procesiune. Treceau șiruri de indieni martirizîndu-se cu feroare și fanfare care cîntau imnuri religioase. Rumoarea rugilor jălănice era ca un torent furios iar aerul umed mirosea a tămîie și a sudoare. Erau procesiuni de aristocrați îmbrăcați luxos, dar în negru și fără podoabe, și altele de norod desculț și zdrențăros, care se încrucișau în aceeași piață fără să se atingă sau să se amestece. Pe măsură ce avansau, tînguierile creșteau și dovezile de pietate deveneau mai intense; credincioșii urlau cerînd iertare pentru păcatele lor, convinși că furtuna era pedeapsa divină pentru greșelile lor. Pocăiții veneau cu grămada, bisericile deveniseră neîncăpătoare și preoții se așezau în șiruri afară, sub copertine și umbrele, pentru a primi confesiunile. Spectacolul i s-a părut fascinant englezului, nicăieri prin călătoriile sale nu văzuse ceva atît de exotic și de trist. Obișnuit cu sobrietatea protestantă, i se părea că s-a întors în Evul Mediu; amicii de la Londra n-o să-1 creadă niciodată. Deși se afla la o distanță prudentă, putea simți tremurii de animal primitiv și suferind care străbătea în valuri masa umană. Se cațără cu greu pe soclul unui monument din piațetă, în fața bisericii principale, de unde putea avea o vedere panoramică asupra mulțimii. Deodată a simțit că era tras de pantaloni, s-a uitat în jos și a văzut

32

o copiliță speriată, cu o mantilă pe cap și fața mînjită de sînge și lacrimi. S-a dat repede la o parte, dar era prea tîrziu, îi murdărise pantalonii. A tras o înjurătură și a încercat s-o alunge prin gesturi, nu își putea aminti cuvintele potrivite pentru a o spune în spaniolă, dar, spre marea lui surpriză, ea îi spunea într-o engleză perfectă că se rătăcise și poate o duce el acasă. A privit-o mai bine.

— Sînt Eliza Sommers. Vă amintiți de mine? a șoptit fetița.

Profitînd că Miss Rose era la Santiago pentru tablou și că Jeremy Sommers nu prea ajungea pe acasă pentru că i se inundaseră depozitele companiei, voise să meargă să vadă procesiunea, și atît o bătuse la cap pe Mama Fresia că aceasta a cedat în cele din urmă. Stăpînii îi interziseseră să vorbească despre riturile catolice sau indiene în fața fetiței și cu atît mai puțin să-i permită să le vadă, dar și ea murea de curiozitate să vadă Cristul de Mai măcar o dată în viață. Frații Sommers nu vor afla niciodată, a conchis. Drept care au plecat amîndouă pe ascuns, au coborît pe jos colina, s-au urcat într-o trăsură de piață care le-a lăsat aproape și s-au alăturat unei coloane de indieni penitenți. Totul ar fi mers după plan dacă în tumultul și fierbințeala momentului Eliza nu ar fi scăpat din mîna Mamei Fresia care, contagiată de isteria colectivă, nici nu si-a dat seama. A început să strige, dar glasul i s-a pierdut în hărmălaia de rugăciuni și în bătaia tristă a tobelor. A fugit să-și găsească doica, dar toate femeile păreau identice sub mantilele negre, a alunecat pe caldarîmul acoperit cu noroi, ceară și sînge. Apoi coloanele s-au unit într-o singură mulțime care se tîra ca un animal rănit în timp ce clopotele băteau nebunește și sunau sirenele navelor din port. Intre timp, procesiunea se liniștise, toată lumea stătea în genunchi și pe o estradă în fața bisericii episcopul în persoană celebra o slujbă cîntată. Eliza s-a gîndit să o ia pe jos spre Cerro Alegre, dar îi era frică să n-o prindă întunericul înainte de a ajunge

acasă, niciodată nu plecase singură și nu știa să se orienteze. Mai bine rămînea locului pînă se risipea lumea și atunci poate ar fi găsit-o Mama Fresia. Atunci a zărit roșcovanul cățărat pe monument și l-a recunoscut pe bolnavul pe care îl îngrijise doica. Fără a sta pe gînduri, s-a dus la el.

33

Ce faci aici? Ești rănită? a exclamat acesta.

— M-am rătăcit, puteți să mă conduceți acasă?

Jacob Todd i-a curățat fața cu batista și a controlat-o rapid, dîndu-si seama că nu era nimic grav. Sîngele pesemne că provenea de la flagelatori.

— Te duc la biroul lui Mr. Sommers.

Dar ea l-a rugat să nu facă asta, pentru că dacă află protectorul ei că a fost la procesiune o dă afară pe Mama Fresia. Todd a căutat o trăsură de piață, lucru dificil în acele momente, în timp ce fata mergea tăcută și ținîndu-l strîns de mină. Pentru prima oară în viață, englezul a simțit un fior de tandrețe pentru mînuța asta caldă care i-o ținea pe a lui. Din cînd în cînd o privea pe furiș, mișcat de fețișoara de copil cu ochi negri migdalati. Au găsit în cele din urmă un car tras de doi catîri care a acceptat să-i ducă pe deal în sus pentru un tarif dublu decît cel obișnuit. Au făcut drumul în tăcere și o oră mai tîrziu Todd o lăsa pe Eliza în fața casei. I-a mulțumit, dar nu l-a invitat înăuntru. A văzut-o cum se depărta, mică și fragilă, acoperită de sus pînă jos de mantila neagră. Deodată fetita s-a întors, a alergat spre el, și-a aruncat brațele în jurul gîtului lui și l-a sărutat pe obraz. Mulțumesc, a mai spus o dată. Jacob Todd s-a întors la hotel cu același echipaj. Din cînd în cînd își atingea obrazul, mirat de sentimentul dulce și trist pe care i-l trezea copila.

Procesiunile au avut darul de a întări căința colectivă dar și, cum a observat același Jacob Todd, de a opri ploile, justificînd încă o dată frumoasa reputație a Cristului de Mai. În mai puțin de patruzeci și opt de ore cerul era limpede și a apărut un soare timid, aducînd o notă optimistă după nenorocirile acelor zile. Din cauza vremii rele și a epidemiilor care au urmat, au trecut cu totul nouă săptămîni pînă să reînceapă reuniunile din casa Sommers, plus alte cîteva pînă să îndrăznească Jacob Todd să-i mărturisească sentimentele sale romantice lui Miss Rose. Cînd a făcut-o în cele din urmă, aceasta s-a făcut că nu aude, dar la insistențele lui a dat un răspuns năucitor.

— Singurul lucru bun la o căsnicie este că rămîi văduvă.

34

— Un soț, oricît de prost, tot e bun la ceva, a răspuns el fără a-si pierde umorul.

— Nu e cazul meu. Un soț ar fi o piedică și n-ar putea să-mi dea ceea ce nu am.

— Un copil, poate?

— Dar cîți ani îmi dai, Mr. Todd?

— Nu mai mult de șaptesprezece!

— Te rog să nu rîzi de mine. Din fericire, o am pe Eliza.

— Sînt încăpățînat, Miss Rose, nu mă dau niciodată bătut.

— Multe mulțumiri, Mr. Todd. Nu un soț e bun la ceva, ci mai mulți pretendenți.

În orice caz, Rose a fost motivul pentru care Jacob Todd a rămas în Chile mult mai mult decît cele trei luni stabilite pentru a-și vinde bibliile. Frații Sommers au fost contactul social perfect, grație lor i s-au deschis larg ușile prosperiei coloniei străine, dispusă a-l ajuta în presupusa misiune religioasă în Țara de Foc. Și-a propus să învețe despre indienii patagonezi, dar după ce a aruncat o privire somnoroasă peste niște hîrtoage la bibliotecă a înțeles că tot aia era dacă știe sau nu, pentru că ignoranța în materie era colectivă. Era de ajuns să spună ceea ce voia lumea să audă și pentru asta avea un talent de aur. Pentru a plasa pachetele de biblii potențialilor clienți chilieni a trebuit să-si îmbunătățească spaniola precară. Cu cele două luni petrecute în Spania și o ureche bună a reușit să învețe mai repede și mai bine decît multi britanici sosiți de mai bine de

douăzeci de ani. La început și-a ascuns ideile politice prea liberale, dar a observat că la fiecare reuniune socială îl încolțeau cu întrebări și mereu avea un cerc de ascultători mirați în jur. Discursurile lui aboliționiste, egalitariste și democratice scuturau praful de pe oamenii aștia buni, erau motiv de eterne discuții între bărbați și exclamații îngrozite între doamnele mature, dar le atrăgeau iremediabil pe cele mai tinere. Părerea generală îl cataloga ca trăznit și ideile lui incendiare amuzau pînă la urmă, în schimb zeflemeaua lui la adresa familiei regale britanice a căzut cum nu se poate mai prost între membrii coloniei engleze, pentru care regina Victoria, precum Dumnezeu și Imperiul, era intangibilă. Venitul lui modest, dar nu de lepădat, îi permitea să trăiască destul de îndestulat fără a

35

fi muncit vreodată serios, ceea ce îl situa în categoria cavalerilor. De cum au descoperit că era liber, nu au lipsit domnișoarele de măritat preocupate să pună gheara pe el, dar după ce o cunoscuse pe Rose nu mai avea ochi pentru alta. S-a întrebat de mii de ori de ce tînăra rămînea celibatară și singurul răspuns care îi trecu prin minte acestui agnostic raționalist a fost că era destinată celor sfinte.

— Pînă cînd mă mai chinui, Miss Rose? Nu ti-e teamă că am să mă plictisesc să tot umblu după dumneata? glumea el.

— Nu vă veți plictisi, Mr. Todd. E mult mai amuzant să alergi după pisică decît să o prinzi, răspundea ea.

Elocvența falsului misionar a fost o noutate în acel mediu și de cum au aflat că studiasse Cărțile Sfinte l-au invitat să vorbească. Exista un mic templu anglican, pe care autoritățile nu-l vedeau cu ochi buni, dar comunitatea protestantă se mai aduna și în case particulare. „Unde s-a mai pomenit biserică fără fecioare și fără diavoli? Acești gringos sînt eretici, nu cred în Papă, nu știu să se roage, o țin într-un cîntec și nici măcar nu se împărtășesc”, mormăia Mama Fresia scandalizată cînd venea rîndul ca slujba de duminică să se țină în casa Sommers. Todd s-a pregătit să citească pe scurt despre fuga evreilor din Egipt, apoi să se refere imediat la situația emigranților care, precum evreii biblici, trebuiau să se adapteze pe pămînt străin, dar Jeremy Sommers l-a prezentat publicului ca pe un misionar și l-a rugat să vorbească despre indienii din Țara de Foc. Jacob Todd nu știa să situeze regiunea și nici de ce avea numele ăsta sugestiv, dar a reușit să emoționeze auditoriul pînă la lacrimi cu istoria a trei sălbatici vînați de un căpitan englez pentru a-i duce în Anglia. În mai puțin de trei ani, acești nenorociți care trăiau goi în frigul glacial și comiteau frecvent acte de canibalism, se transformaseră în buni creștini și învățaseră obiceiuri civilizate, ba chiar puteau să mănînce mîncare englezească. Nu a mai spus, desigur, că, o dată repatriați, s-au întors imediat la vechile lor obiceiuri, de parcă nici n-ar fi fost atinși vreodată de Anglia și de cuvîntul lui Isus. La sugestia lui Jeremy Sommers s-a organizat pe loc o colectă pentru acțiunea de răspîndire a credinței, cu rezultate atît de bune încît a doua zi Jacob Todd și-a deschis un cont la sucursala din Valpa-

36

raiso a Băncii Angliei. Contul era alimentat săptămînal cu contribuțiile protestanților și creștea în ciuda retragerilor frecvente pe care le făcea Todd ca să-si acopere cheltuielile proprii pentru care venitul lui era insuficient. Cu cît intrau mai mulți bani, cu atît se înmulțeau obstacolele și pretextele pentru a amîna misiunea evanghelizatoare. Așa au trecut doi ani.

Jacob Todd a ajuns să se simtă atît de bine în Valparaíso de parcă s-ar fi născut acolo. Atît chilenii cît și englezii aveau în comun mai multe trăsături de caracter: totul se rezolva cu ajutorul judecătorilor sindici și al avocaților; aveau un atașament absurd pentru tradiție, simbolurile patriei și rutină; se lăudau că sînt individualiști și dușmani ai ostentației, pe care o disprețuiau ca pe un semn de arivism social; păreau amabili și controlați, dar erau în stare de multă cruzime.

Cu toate acestea, spre deosebire de englezi, chilenii aveau oroare de excentricitate și cel mai mult se temeau să nu pară ridicoli. Dacă as vorbi corect castiliana, se gîndea Jacob Todd, m-aș simți ca acasă. Se mutase în pensiune la o văduvă englezoaică, crescătoare de pisici și autoarea celor mai celebre tarte din port. Dormea cu patru feline în pat, mai bine ca niciodată, și se delecta în fiecare zi cu ispititoarele tarte ale gazdei. Intrase în legătură cu chilieni din toate clasele sociale, de la cei mai umili, pe care îi cunoștea bătînd cartierele sărace din port, pînă la cei mai trufași. Jeremy Sommers l-a prezentat la Clubul Uniunii, unde a fost acceptat ca membru invitat. Numai străinii cu o importanță socială recunoscută se puteau lăuda cu asemenea privilegiu, fiind vorba de o enclavă de moșieri și politicieni conservatori, unde valoarea membrilor se măsura prin numele lor de familie. I s-au deschis ușile grație talentului la cărți și zaruri; pierdea cu atîta grație încît puțini erau cei care își dădeau seama cît de mult cîștiga. Acolo s-a împrietenit cu Agustin del Văile, proprietar de pămînturi agricole din zonă și de turme de oi în sud, unde nu pusese vreodată piciorul, lăsînd totul în grija unor vătafi aduși din Scoția. Prietenia cu el i-a dat ocazia să viziteze austerele conace ale familiilor chilene

37

aristocratice, clădiri pătrătoase și întunecate, cu mari încăperi aproape goale, decorate fără rafinament, cu mobilă greoaie, candelabre funebre și o mulțime de crucifixe însîngerate, fecioare de ghips și sfinți îmbrăcați precum vechea nobilime spaniolă. Erau case întoarse către interior, închise pentru stradă, cu garduri înalte de fier, incomode și grosolane, însă prevăzute cu coridoare răcoroase și grădini interioare pline de iasomie, portocali și trandafiri.

La începutul primăverii, Agustin del Văile i-a invitat pe frații Sommers și pe Jacob Todd la una din proprietățile lui. Drumul a fost de coșmar; călare putea fi străbătut în patru sau cinci ore, dar caravana cu familia și musafirii a plecat din zori și a ajuns cînd se lăsase bine noaptea. Familia del Văile se deplasa în care trase de boi, în care puseseră mese și divane de plus. Urmau un șir de catîri cu bagajele și peoni călare, înarmați cu flinte primitive ca să se apere de bandiții care aveau obiceiul să aștepte pitiți după coline. La încetineala enervantă a animalelor se adăugau hîrtoapele drumului în care se împotmoleau căruțele, și dese opriri pentru odihnă, în timpul cărora se serveau gustările din coșuri, în mijlocul unui roi de muște. Todd nu se pricepea deloc la agricultură, dar ajungea o simplă privire ca să-ți dai seama că acest pămînt roditor producea din belșug de toate; fructele cădeau din copaci și putrezeau pe pămînt fără ca nimeni să-si dea osteneala să le ridice. La conac a dat de același stil de viață pe care îl observase cu ani în urmă în Spania: o familie numeroasă unită prin încurcate legături de sînge și un inflexibil cod al onoarei. Amfitrionul era un patriarh puternic și feudal care ținea în pumn destinele urmașilor și se lăuda, arogant, cu o stirpe care mergea pînă la primii conchistadori spanioli. Strămoșii mei, povestea, au mers mai bine de o mie de kilometri îmbrăcați în grele armuri de oțel, au trecut munți, cîmpii și deșertul cel mai arid din lume pentru a întemeia orașul Santiago. Printre ai săi era un simbol de autoritate și decență, dar în afara clasei sale era cunoscut ca un netrebnic. Avea o mulțime de bastarzi și faima de a fi lichidat destui muncitori cu ziua în accesele lui de furie legendare, dar de asta și de atîtea alte păcate nu se vorbea

niciodată. Soția lui avea cam patruzeci de ani, dar părea o bătrînică tremurătoare și cu capul plecat, tot timpul în doliu după copiii morți de mici și sufocată de apăsarea corsetului, a religiei și a bărbatului pe care i-l dăduse soarta. Fiii își petreceau viața de trîndăvie între slujbă, plimbare, siestă, joc de cărți și zaiafet, în timp ce fiicele pluteau ca niște nimfe misterioase prin odăi și grădini, în fișîitul jupoanelor, mereu sub ochii vigilenți ai guvernantelor. Fuseseră pregătite din copilărie pentru o existență de virtute, credință și abnegație; soarta

lor era căsătoria de conveniență și maternitatea.

La țară au asistat la o coridă de tauri, care nu semăna nici pe departe cu strălucitorul spectacol de curaj și moarte din Spania; nici gând de costum „cu lumini”, fanfaronadă, pasiune și glorie, doar o îngrămădeală de bețivi obraznici care chinuiau animalul cu sulite și insulte, tăvăliți de coarne în țărână printre înjurături și hohote de râs. Partea cea mai periculoasă a fost scoaterea din arenă a bestiei înfuriate și rănite, dar în viață. Todd s-a simțit recunoscător că scutiseră taurul de ultima insultă care ar fi fost execuția publică, pentru că inima lui bună de englez prefera să-1 vadă mort pe toreador, nu pe taur. După-amiaza bărbații jucau tresillo și rocambor, serviți ca niște prinți de o adevărată armată de servitori negricioși și umili, cu priviri care nu se ridicau din pământ și glasuri care nu se auzeau mai tare decât un murmur. Nu erau sclavi, dar păreau să fie. Munceau pentru protecție, acoperiș și o parte din recoltă; teoretic erau liberi, dar rămâneau cu stăpînul, oricît de despotic ar fi fost și oricît de aspre condițiile, pentru că nu aveau unde pleca. Sclavia fusese abolită de mai bine de zece ani fără mare zarvă. Traficul de africani nu fusese niciodată rentabil prin locurile astea unde nu există mari plantații, dar nimeni nu vorbea de soarta indienilor, prădați de pământurile lor și reduși la mizerie, nici de lucrătorii cu ziua de pe cîmp, care se vindeau și se lăseau moștenire împreună cu moșiile, ca animalele. Nu se vorbea nici de vapoarele care aduceau încărcături de sclavi chinezi și polinezieni destinați exploatărilor de guano din insulele Chinchas. Dacă nu debarcau nu era nici o problemă: legea interzicea sclavia pe uscat, nu pe mare.

39

În timp ce bărbații jucau cărți, Miss Rose se plictisea discret în compania doamnei del Valle și a numeroaselor ei fiice.

În schimb, Eliza galopa pe cîmp cu Paulina, singura dintre Fetele lui Augustin del Valle care scăpase de modelul lînced Al femeilor din familie. Era cu cîtiva ani mai mare ca Eliza, Dar în ziua aceea s-a distrat cu ea parcă ar fi avut aceeași Vîrstă, amîndouă cu pletele în vînt și fața în soare, îndemnînd caii.

40

<titlu>Domnișoare

Eliza Sommers era o fată slăbuță și mică, cu trăsături delicate, parcă desenate cu penița, în 1845, cînd a împlinit treisprezece ani și începeau să i se deseneze sînii și talia, avea încă aspect de puștoaică, deși în gesturi începea să se vadă grația care avea să fie punctul forte al frumuseții ei. Vigilența implacabilă a lui Miss Rose făcuse ca scheletul ei să fie drept ca o lance: o obliga să stea drept cu ajutorul unei vergi metalice prinse de spate în timpul interminabilelor exerciții de pian și broderie. Nu a crescut înaltă și și-a păstrat aspectul infantil înșelător, care i-a salvat viața de mai multe ori. Era atît de copilă în fond, încît la pubertate continua să doarmă ghemuită în același pătuc din copilărie, înconjurată de păpuși și sugîndu-și degetul. Imita atitudinea scîrbită a lui Jeremy Sommers, crezînd că acesta era semnul puterii interioare. Trecînd anii, a obosit s-o mai facă pe plictisita, dar antrenamentul i-a ajutat să-și domine caracterul. Lua parte la treburile servitorimii: o zi la facerea pîinii, alta la măcinatul porumbului, alta la aerisitul așternuturilor și alta la fiertul albiturilor. Petrecea ceasuri întregi ghemuită în spatele draperiei din salon devorînd una după alta operele clasice din biblioteca lui Jeremy Sommers, romanele romantice ale lui Miss Rose, ziarele vechi și orice lectură găsea la îndemînă, oricît de plicticoasă. A reușit să-1 facă pe Jacob Todd să-i dăruiască una din bibliile în spaniolă și încerca să o descifreze cu o răbdare enormă, pentru că ea studiasse în engleză. Se cufunda în Vechiul Testament cu o fascinație bolnăvicioasă pentru viciile și patimile regilor care seduceau soțiile altora, profeți care pedepseau cu fulgere groaznice și tați care

zămisleau prunci cu fiicele lor. În debara, unde se îngrămădeau toate vechiturile, a găsit hărți, cărți de călătorie și documente de navigație ale unchiului John, care i-au folosit la a cunoaște limitele lumii. Preceptorii tocmiți de Miss Rose au învățat-o franceză, caligrafie, istorie, geografie și ceva latină, oricum mai mult decât ce se preda în cele mai bune colegii de fete din capitală, din care pînă la urmă tot cu ceva rugăciuni și bune maniere ieșeau. Lecturile dezordonate, cît și poveștile căpitanului Sommers, au dat aripi imaginației sale. Unchiul navigator apărea în casă încărcat de cadouri, tulburîndu-i fantezia cu istorii nemaiauzite cu împărați negri pe tronuri de aur masiv, pirați malaezieni care adunau ochi de om în casete de sidef și prințese arse pe rugul bătrînilor lor soți. De fiecare dată cînd venea acasă totul se amîna, de la temele de școală pînă la lecțiile de pian. Trecea anul în așteptarea lui și pe hartă se înfigeau ace care marcau latitudinile pe ocean pe unde trecea cu velierul. Eliza nu prea avea contacte cu alte ființe de vîrsta ei, trăia într-o lume închisă din casa binefăcătorilor ei, cu iluzia eternă că nu era acolo, ci în Anglia. Jeremy Sommers comanda totul după catalog, de la săpun pînă la pantofi, și se îmbrăca în haine ușoare iarna și cu palton vara, pentru că se lua după calendarul emisferei nordice. Fetița observa și asculta atentă, avea un temperament vesel și independent, niciodată nu cerea ajutor și avea darul rar de a se face invizibilă după dorință, pierzîndu-se printre mobile, draperii și în florile tapetului. Cînd s-a trezit cu cămașa de noapte pătată cu o substanță rosietică s-a dus la Miss Rose să-i comunice că pierde sînge de jos.

— Nu vorbi cu nimeni despre asta, este ceva foarte personal. De-acum ești femeie și trebuie să te porți ca atare, gata cu copilăriile. E momentul să mergi la colegiul de fete al lui Madame Colbert a fost singura explicație a mamei sale adoptive, spusă dintr-un foc și fără s-o privească în ochi, în timp ce scotea din dulap o duzină de prosopole tivite chiar de mîna ei.

— Acum ai încurcat-o, fato, o să ți se schimbe corpul, o să ti se tulbure ideile și orice bărbat va putea să-ți facă ce-i trece prin minte a avertizat-o mai tîrziu Mama Fresia, căreia Eliza nu i-a putut ascunde vestea.

Indianca cunoștea plante care puteau opri definitiv fluxul menstrual, dar s-a abținut de frica stăpînilor. Eliza a luat avertismentul în serios și a hotărît să vegheze ca să nu se întîmple. Și-a bandajat strîns torsul cu o fîsie de mătase, convinsă că dacă metoda funcționase secole la rîndul pentru a reduce picioarele chinezoaicelor, cum povestea unchiul John, nu avea de ce să dea greș în încercarea de a aplatiza sîinii. De asemenea, și-a propus să scrie; ani la rîndul o văzuse pe Miss Rose scriind în caietele ei și a presupus că o făcea ca să combată blestemul cu ideile tulburi. Cît despre ultima parte a prezicerii orice bărbat ar putea face ce vrea cu ea nu i-a acordat aceeași importanță, pentru că pur și simplu era incapabilă să-și imagineze vreun bărbat în viitorul ei. Toți erau niște bătrîni de cel puțin douăzeci de ani; lumea era lipsită de ființe masculine din aceeași generație cu a ei. Singurii care i-ar fi plăcut ca soți, căpitanul John Sommers și Jacob Todd, nu erau disponibili, primul fiindu-i unchi și cel de-al doilea fiind îndrăgostit de Miss Rose, o știa tot orașul.

După ani și ani, amintindu-și copilăria și tinerețea, Eliza se gîndea că Miss Rose și Mr. Todd ar fi fost o pereche reușită, ea ar fi îmblînzit asprimile lui Todd iar el ar fi salvat-o de urît, dar lucrurile s-au petrecut altfel. Anii trecînd, cînd de-acum ambii erau cărunți și singurătatea le devenise o lungă obișnuință, s-au întîlnit în California în niște împrejurări stranii; atunci el a reînceput să-i facă curte cu aceeași intensitate și ea l-a respins din nou cu aceeași hotărîre. Dar asta a fost mult mai tîrziu.

Jacob Todd nu pierdea nici o ocazie pentru a se apropia de familia Sommers, nu exista alt musafir mai punctual la serate, mai atent atunci cînd Miss Rose cînta

cu triluri impetuoase sau mai dispus să-i tolereze salturile ei de umoare, chiar momentele cam crude cînd îl chinuia. Era o persoană plină de contradicții, dar oare el nu era la fel? Nu era el oare un ateu care vindea biblia și păcălea jumătate de lume cu povestea unei presupuse misiuni de evanghelizare? Se întreba de ce nu se măritase deși era atît de atrăgătoare; o femeie necăsătorită la vîrsta asta nu avea viitor, nici loc în societate. Prin colonia engleză se șoptea despre un anumit scandal în

43

Anglia, cu ani în urmă, asta explica prezența ei în Chile pe post de menajeră a fratelui ei, dar el nu a vrut niciodată să afle amănunte, preferind misterul certitudinii a ceva ce poate n-ar fi putut tolera. Trecutul nu prea contează, își tot repeta. Ajunge o singură eroare de discreție sau de calcul pentru a păta reputația unei femei și a o împiedica să se căsătorească bine. Ar fi dat ani din viitorul său pentru ca ea să răspundă sentimentelor sale, dar ea nu dădea semne că ar ceda asediului, deși nici nu încerca să-1 descurajeze; se distra, se juca, ba încurajîndu-1, ba oprindu-1 dintr-o dată.

— Mr. Todd e un pișicher de piază rea, cu idei ciudate, dinți de cal și mîini transpirate. Niciodată nu m-aș căsători cu el, chiar de-ar fi ultimul burlac din univers, i-a mărturisit rîzînd Miss Rose Elizei.

Fetița nu a gustat comentariul. Ii era îndatorată lui Jacob Todd nu numai pentru că o salvase la procesiunea Cristului de Mai, dar și pentru că trecuse sub tăcere incidentul de parcă nici nu s-ar fi petrecut, îi era drag acest aliat ciudat: mirosea a dulău, ca unchiul John. Iar buna impresie a devenit simpatie leală cînd, ascunsă după draperia grea de catifea verde din salon, 1-a auzit conversînd cu Jeremy Sommers.

— Trebuie să iau o hotărîre în ce o privește pe Eliza, Jacob. N-are nici cea mai mică idee despre locul ei în societate. Lumea începe să-și pună întrebări și precis că Eliza își imaginează un viitor care nu-i este sortit. Nimic mai periculos decît demonul fanteziei cuibărit într-un suflet de femeie.

— Nu exagera, prietene. Eliza nu e decît o copilă, dar este inteligentă și în mod sigur își va găsi locul.

— Inteligența este o piedică pentru o femeie. Rose vrea s-o trimită la școala de domnișoare a lui Madame Colbert, dar eu nu sînt de acord cu educația peste măsură a domnișoarelor, după aceea devin greu de strunit. Fiecare la locul lui, asta e deviza mea.

— Lumea se schimbă, Jeremy. În Statele Unite oamenii liberi sînt egali în fața legii. S-au abolit clasele sociale.

— Vorbim de femei, nu de bărbați. De altfel, Statele Unite sînt o țară de comercianți și de pionieri, fără tradiție și fără simțul istoriei. Egalitatea nu există nicăieri, nici măcar între animale, și cu atît mai puțin în Chile.

44

— Noi sîntem străini, Jeremy, de-abia ne descurcăm în spaniolă. Ce treabă avem noi cu clasele sociale chiliene? Niciodată nu vom aparține acestei țări...

— Trebuie să fim un exemplu bun. Dacă noi, britanicii, nu sîntem în stare să facem ordine în propria noastră casă, ce să mai așteptăm de la ceilalți?

— Eliza a crescut în familia asta. Nu cred că Miss Rose ar accepta să o abandoneze doar pentru că s-a făcut măricică.

Și așa a și fost. Rose 1-a sfidat pe fratele ei cu un repertoriu complet de bolesnițe. Mai întîi au fost colicile, apoi o migrenă alarmantă, care de seară pînă dimineața a lăsat-o aproape oarbă. Cîteva zile casa s-a cufundat în tăcere absolută; s-au tras draperiile, se mergea pe vîrfuri și se vorbea în șoaptă. Nu s-a mai gătit, pentru că mirosul de mîncare îi făcea și mai rău; Jeremy Sommers mîncă la club și venea acasă cu aerul dezorientat și timid al unei vizite la spital. Orbirea aceea stranie și multiplele stări de rău ale lui Rose, cît și tăcerea

încăpățînată a servitorilor casei au sfîrșit prin a-i mina tăria. Culmea, Mama Fresia, care aflase nu se știe cum de discuțiile private ale fraților, a devenit o aliată de nădejde a stăpînei sale. Jeremy Sommers se considera o persoană cultă și pragmatică, invulnerabilă la intimidările unei vrăjitoare superstițioase cum era Mama Fresia, dar cînd indianca a aprins luminări negre și a făcut fumigații cu salvie prin toată casa sub pretextul că alunga țîntării, s-a închis în bibliotecă speriat și furios. Noaptea o auzea lipăind desculță de partea cealaltă a ușii, îngînînd descîntece și blesteme. Miercuri a găsit o șopîrlă moartă în sticla lui de brandy și s-a hotărît să tranșeze în sfîrșit povestea. A bătut la ușa soră-sii și a fost primit pentru prima dată în acel sanctuar de mistere feminine pe care prefera să le ignore, așa cum ignora camera de croitorie, bucătăria, spălătoria, cămăruțele întunecoase de la intrare unde dormeau servitoarele și căsuța Mamei Fresia din fundul curții; lumea lui erau saloanele, biblioteca cu rafturi de mahon lustruit și colecția de gravuri pe teme de vînătoare, sala de biliard cu arătoasa masă sculptată, odaia lui mobilată cu o simplitate spartană și o încăpere micuță cu dale italienești pe care o folosea pentru toaleta personală și unde își propunea să instaleze într-o

45

bună zi un closet modern, ca în cataloagele de la New York, pentru că citise că sistemul de a folosi oale de noapte și de a colecta excrementele umane în butoaie pentru a le folosi ca îngrășămînt reprezenta un focar de epidemii. A trebuit să aștepte să i se obișnuiască ochii cu semiîntunericul, în timp ce respira tulburat un amestec de miros de medicamente și de parfum persistent de vanilie. Rose abia că se vedea, slăbită și suferindă, culcată pe spate în patul fără perne, cu mîinile încrucișate pe piept de parcă ar fi făcut repetiție pentru propria-i moarte. Lîngă ea, Eliza storcea o cîrpă muiată în infuzie de ceai verde pentru a i-o pune pe ochi.

— Lasă-ne singuri, copilă, a spus Jeremy Sommers așezîndu-se pe un scaun de lîngă pat.

Eliza făcu o plecăciune ușoară și ieși, dar cunoștea pe de rost punctele slabe ale casei și, cu urechea lipită de subțirele perete despărțitor, ascultă conversația pe care mai apoi i-a relatat-o Mamei Fresia și a notat-o în jurnalul ei.

— Ajunge, Rose. Nu are rost să continuăm războiul ăsta. Hai să ne punem de acord. Ce vrei de fapt? a întreat Jeremy, învins de la bun început.

— Nimic, Jeremy, a suspinat ea cu o voce care de-abia se auzea.

— N-o vor accepta niciodată pe Eliza la colegiul lui Madame Colbert. Acolo nu merg decît fete din lumea bună și din cămine bine întocmite. Toată lumea știe că Eliza este adoptată.

— Am eu grijă să o primească! a exclamat cu o patimă de neașteptat la o persoană în agonie.

— Ascultă, Rose. Eliza nu are nevoie de mai multă educație. Trebuie să învețe o meserie ca să-și cîștige traiul. Ce-o să se facă atunci cînd nu vom mai fi noi să o protejăm?

— Dacă are educație o să se căsătorească bine, a spus Rose aruncînd cît colo compresa cu ceai verde și ridicîndu-se în capul oaselor.

— Eliza nu este chiar o frumusețe, Rose.

— Nu ai privit-o bine, Jeremy. Se schimbă pe zi ce trece, o să fie drăguță, te asigur. Pretendenții vor roi în jurul ei!

— Orfană și fără zestre?

46

— Va avea zestre, a răspuns Miss Rose dîndu-se jos din pat pe orbecăite și făcînd cîtiva pași de oarbă, despletită și desculță.

— Cum adică? Nu am vorbit niciodată despre asta...

— Pentru că nu venise momentul, Jeremy. O fată de măritat are nevoie de

bijuterii, de un trusou care să-i ajungă pentru mai mulți ani și de tot ce e nevoie într-o casă, plus o sumă de bani substanțială ca să înceapă o afacere.

— Și pot afla care e contribuția mirelui?

— Casa, și-n plus să o întrețină pe tot restul zilelor, în orice caz, mai sînt niște ani buni pînă să ajungă Eliza la vîrsta măritişului și pînă atunci va avea zestre. Ne ocupăm John și cu mine să i-o facem, nu-ți cerem nici un real, dar n-are rost să ne pierdem timpul vorbind acum despre asta. Trebuie să o consideri pe Eliza ca pe propria ta fiică.

— Dar nu este, Rose.

— Atunci trateaz-o ca și cum ar fi fiica mea. Măcar cu asta ești de acord?

— Da, sînt, a cedat Jeremy Sommers.

Infuziile de ceai s-au dovedit miraculoase. Bolnava s-a făcut bine și în patruzeci și opt de ore vedea din nou și era radioasă. S-a apucat să-și îngrijească fratele cu o solitudine adorabilă, niciodată nu fusese mai drăgăstoasă și mai veselă cu el. Casa a revenit la ritmul dintotdeauna, din bucătărie ieșeau spre sufragerie delicioasele feluri creole ale Mamei Fresia, pîinile aromate frămîntate de Eliza și prăjiturile fine care contribuiseră atîta la faima de buni amfitrioni ai casei Sommers. Din acel moment Miss Rose și-a modificat drastic conduita dezordonată față de Eliza și s-a străduit, cu o dăruire maternă pe care nu o arătase niciodată pînă acum, să o pregătească pentru colegiu, supunînd-o în același timp pe Madame Colbert unui asediu irezistibil. Hotărîse că Eliza va avea studii, zestre și reputație de fată frumoasă, deși nu era, pentru că frumusețea, spunea, era o chestiune de stil. Orice femeie care se poartă cu siguranța suverană a unei frumuseți sfîrșește prin a convinge pe toată lumea că așa este, susținea. Primul pas spre emanciparea Elizei ar fi o căsătorie bună, dat fiind că fata nu avea un frate mai mare ca să-i servească de paravan, ca în cazul ei. Ea nu prea vedea

47

avantajele în a fi căsătorită, o soție este proprietatea soțului și are drepturi mai puține decît un servitor sau un copil; dar, pe de altă parte, o femeie singură și fără avere era sortită celor mai rele abuzuri. Dacă era destul de vicleană, o femeie căsătorită măcar putea să-si manevreze bărbatul după plac, și cu ceva noroc chiar putea rămîne văduvă devreme...

— Mi-aș da cu dragă inimă jumătate din viață pentru a fi la fel de liberă ca un bărbat, Eliza. Dar ne-am ars, sîntem femei. Tot ce putem face este să încercăm să tragem folos din puținul pe care îl avem.

Nu i-a spus că singura dată cînd a încercat să zboare cu propriile-i aripi și-a spart nasul de realitate, pentru că nu voia să-i bage în cap fetei idei subversive. Era hotărîtă să-i dea o soartă mai bună decît a ei, o va școli în artele disimulării, manipulării și viclesugurilor, care erau mai folositoare decît ingenuitatea, era sigură de asta. Se închidea cu ea trei ceasuri dimineața și alte trei după-amiaza pentru a studia textele școlare importate din Anglia; a intensificat învățarea francezei cu un profesor, căci nici o fată bine educată nu putea ignora această limbă. În restul timpului verifica personal fiecare împunsătură de ac pentru trusoul Elizei, cearșafuri, ștergare, fețe de masă și lenjerie brodată artistic, totul păstrat apoi în cufere, învelit în valuri de pînză și parfumat cu lavandă. La fiecare trei luni scoteau conținutul cufereilor la soare, evitînd astfel stricăciunea umezelii și a moliilor în anii ce erau de așteptat pînă la nuntă. A cumpărat o casetă pentru bijuteriile de zestre și l-a însărcinat pe fratele John să o umple cu daruri din călătoriile sale. S-au adunat astfel safire din India, smaralde și ametiste din Brazilia, coliere și brățări de aur venețian și chiar o mică broșă cu diamante. Jeremy Sommers nu era la curent cu aceste amănunte și n-a avut habar de felul în care frații săi finanțau asemenea extravagante.

Lecțiile de pian — acum cu un profesor venit din Belgia care lovea cu rigla

degetele neîndemînatice ale elevilor săi erau chinul de zi cu zi al Elizei. De asemenea, asista la cursurile unei academii de dansuri de salon, iar la sugestia maestrului de dans, Miss Rose o obliga să pășească ore în șir ținînd pe cap în echilibru o carte pentru a crește dreaptă. Ea 48

își îndeplinea sarcinile, făcea exercițiile de pian, pășea dreaptă ca o luminare fără nici o carte pe cap, dar noaptea se strecura desculță în curtea servitorilor și deseori zorile o găseau dormind pe un mindir îmbrățișînd-o pe Mama Fresia.

La doi ani după inundații s-a schimbat norocul și țara s-a bucurat de o climă bună, de liniște politică și bunăstare economică. Chilienii umblau ca pe jar: erau obișnuiți cu nenorocirile aduse de natură și atîta belșug putea însemna un mare cataclism viitor, în plus, s-au descoperit bogate zăcăminte de aur și argint în nord. În timpul cuceririi spaniole, cînd aceștia străbăteau America în căutarea acestor metale și luînd tot ce găseau în cale, Chile era considerat coada lumii, pentru că în comparație cu bogățiile din restul continentului avea foarte puțin de oferit. În marșul forțat prin munții uriași ai acestei țări și prin deșertul selenar din nord, lăcomia pălea în inima acelor conchistadori, și dacă mai rămînea ceva, indienii neîmbîlnziți aveau grijă să transforme acel ceva în căință. Epuizați și săraci, căpitanii blestemau acest tărîm unde nu le mai rămînea decît să-si înfigă steagul și să moară, pentru că a te întoarce fără glorie era și mai rău. Trei sute de ani mai tîrziu, aceste mine care rămăseseră ascunse ochilor ambițioșilor soldați din Spania și apăruseră deodată ca prin minune, au fost un premiu neașteptat pentru descendenții acelor. Au apărut averi noi, la care s-au alăturat cele din industrie și comerț. Vechea aristocrație pămînteană, care avusese mereu pîinea și cuțitul, s-a simțit amenințată în privilegiu, iar disprețul față de noii îmbogățiți a început să fie un semn de distincție.

Unul dintre acești noi bogătași s-a îndrăgostit de Paulina, fiica cea mare a lui Agustin del Văile. Era vorba de Feliciano Rodriguez de Santa Cruz, care în cîțiva ani a ajuns prosper grație unei mine de aur pe care o exploata în parte cu fratele său. Despre originea sa se știa prea puțin, exceptînd bănuiala că strămoșii lui erau evrei convertiți iar sonorul nume creștin fusese adoptat ca să păcălească Inchiziția, motiv mai mult decît suficient pentru a fi respinși fără alte discuții de mîndrii del Văile. Jacob Todd o deosebea pe Paulina între cele cinci fiice ale lui Agustin pentru că firea ei îndrăzneată și

49

veselă i-o amintea pe Miss Rose. Fata avea un fel atît de sincer de a rîde, care contrasta cu zîmbetele ascunse sub evantaie și mantile ale surorilor ei. Aflînd de intenția tatălui de a o închide într-o mînăstire pentru a-i împiedica dragostea, Jacob Todd a hotărît, lăsînd orice prudență la o parte, să o ajute, înainte de plecare, a reușit să schimbe cîteva cuvinte între patru ochi cu ea, profitînd de o neatenție a guvernantei. Conștientă de lipsa de timp pentru explicații mai lungi, Paulina a scos din decolteu o scrisoare atît de împăturită că ajunsese cît o așchie și l-a rugat să o transmită iubitului. A doua zi fata a plecat, sub paza tatălui, într-o călătorie de mai multe zile pe drumuri imposibile spre Concepcion, oraș din sud aproape de rezervațiile indigene, unde călugărițele aveau să-și ducă la bun sfîrșit misiunea de a-i băga mințile în cap cu ajutorul rugăciunilor și posturilor. Pentru a evita vreo idee nesăbuită de revoltă sau fugă, tatăl porunci să fie rasă în cap. Mama a strîns pletele într-o pînză de batist brodată și le-a dus în dar penitentelor de la Biserica Sfintei Mitre pentru a sluji ca peruci pentru statuile sfinților, între timp, Jacob Todd nu numai că a transmis misiva, dar a aflat de la frații fetei localizarea exactă a mînăstirii și l-a informat pe mîhnitul Feliciano Rodriguez de Santa Cruz. Recunoscător, pretendentul și-a scos ceasul de buzunar cu lanț de aur masiv și a insistat să-l dea binecuvîntatului emisar al dragostei sale, dar acesta l-a refuzat, ofensat.

— Nu știu cum să vă plătesc pentru ce ați făcut, s-a bîlbîit Feliciano tulburat.

— Nici nu trebuie.

O bună bucată de vreme Jacob Todd nu a știut nimic despre nefericita pereche, dar după două luni vestea savuroasă a fugii domnișoarei era pe toate buzele la sindrofii și orgoliosul Agustîn del Văile nu putea face nimic pentru a împiedica alte și alte amănunte pitorești care se adăugau, acoperindu-l de ridicol. Versiunea pe care Paulina i-a relatat-o după câteva luni lui Jacob Todd a fost că, într-o seară de iunie din acelea reci, cu ploaie mocănească și înserare devreme, a reușit să înșele paza și a fugit din mînăstire îmbrăcată în veșmînt de novice și cu candelabrele de argint din altarul cel mare. Mulțumită informației pe care o avea de la Jacob 50

Todd, Feliciano Rodriguez de Santa Cruz venise în sud și păstrase legătura cu ea încă de la început, așteptînd ocazia să o întîlnească, în seara aceea o aștepta în apropierea mînăstirii și i-au trebuit câteva secunde pentru a o recunoaște pe novicea pe jumătate cheală care i s-a aruncat în brațe fără a da drumul sfeșnicilor.

— Nu te uita așa la mine, omule, părul crește, i-a spus sărutîndu-l sănătos pe gură.

Feliciano a dus-o într-o trăsură închisă înapoi la Valparaiso și a instalat-o temporar în casa mamei sale văduve, ascunzătoarea cea mai respectabilă pe care și-a putut-o imagina, cu intenția de a-i apăra onoarea pe cît posibil, deși scandalul era de neevitat. Primul impuls al lui Agustîn a fost să se bată în duel cu seducătorul fiicei sale, dar cînd vru s-o facă află că tînărul era în călătorie de afaceri la Santiago. Atunci și-a pus în cap să o găsească pe Paulina, ajutat fiind de fiii și nepoții săi înarmați și decizi să apere onoarea familiei, în timp ce mama și surorile se rugau în cor cu mătăniile în mînă pentru fata care se abătuse de la calea cea dreaptă. Unchiul episcop, cel care avusese ideea trimiterii Paulinei la maici, a încercat să îi mai potolească, dar super-masculii nu plecau urechea la vorbele lui. Călătoria lui Feliciano făcea parte din strategia plănuită împreună cu frate-său și cu Jacob Todd. Așa că el a plecat fără zarvă în capitală, în timp ce aceștia puneau la punct planul la Valparaíso, publicînd într-un ziar liberal știrea dispariției domnișoarei Paulina del Văile, pe care familia evitase să o facă publică. Asta a salvat viața celor doi îndrăgostiți.

În cele din urmă Agustîn del Văile a acceptat că trecuse vremea să sfidezi legea și că în loc de un dublu asasinat mai bine să speli onoarea cu o nuntă publică. S-au pus bazele unei păci forțate și după o săptămînă, cînd totul era gata, Feliciano s-a întors. Fugarii s-au prezentat la reședința del Văile însoțiți de fratele logodnicului, de un avocat și de episcop. Jacob Todd a păstrat o discretă absență. Paulina a apărut îmbrăcată cu o rochie foarte simplă, dar cînd și-a scos mantila s-a văzut că purta sfidătoare o diademă de regină. A înaintat la braț cu viitoarea ei soacră, care era gata să răspundă pentru virtutea ei, dar nu i s-a dat ocazia. Dat fiind

51

că ultimul lucru pe care îl dorea familia era o altă știre în ziar, Agustîn del Văile n-a avut încotro și i-a primit pe fiica rebelă și pe nedoritul pretendent. Era înconjurat de fiii și nepoții săi în sufrageria transformată în tribunal de ocazie, în timp ce femeile din familie, izolate în capătul celălalt al casei, aflau amănunte de la servitoarele care ascultau pe la uși și alergau să le spună orice cuvînt. Spuneau că fata a apărut cu toate diamantele alea care străluceau în părul scurt din capul ei chelbos și că și-a înfruntat tatăl fără pic de modestie sau de teamă, anunțînd că mai avea sfeșnicele, de fapt le luase doar ca să le necăjească pe măicuțe. Agustîn del Văile a ridicat o cravașa pentru cai, dar logodnicul a ieșit înainte ca să primească el pedeapsa, și atunci episcopul, foarte obosit, dar cu greutatea autorității sale intactă, a intervenit cu argumentul irefutabil că nu putea fi vorba de o căsătorie publică menită a închide gura bîrfelor dacă mirii ar fi

apărut cu vînătăi pe față.

— Spune să ne aducă cîte o ceașcă de ciocolată și hai să stăm jos, să vorbim ca oamenii, Agustîn, a propus înalta față bisericească.

Așa au făcut. Le-au poruncit fetei și văduvei Rodrguez de Santa Cruz să aștepte afară, pentru că asta era treabă de bărbați, și după mai multe căni de ciocolată spumoasă au ajuns la un acord. Au redactat un document în care termenii economici erau limpezi și onoarea ambelor părți salvată, au semnat în prezența notarului și s-au apucat să discute amănuntele nunții. O lună mai tîrziu Jacob Todd asista la o petrecere de neuitat, în care ospitalitatea risipitoare a familiei del Valle se întrecea pe ea însăși; dansul, cîntecele și ospățul au ținut pînă a doua zi și invitații au plecat lăudînd frumusețea miresei, fericirea mirelui și norocul socrilor care își căsătoreau fata cu o avere solidă, deși recentă. Tinerii au plecat imediat în nordul țării.

52

<titlu>Reputație proastă

Jacob Todd a regretat plecarea lui Feliciano și a Paulinei, se împrietenise bine cu milionarul și cu exuberanta lui soție. Pe cît de bine se simțea între tinerii întreprinzători, pe atît de nelalocul lui începea să se simtă între membrii Clubului Uniunii. Ca și el, noii industriași erau impregnați de idei europene, erau moderni și liberali, spre deosebire de vechea oligarhie pămînteană, care era în urmă cu jumătate de secol, îi mai rămăseseră o sută șaptezeci de biblii îngrămădite sub pat de care nu-și mai amintea, pentru că pariul era pierdut de mult. Reușise să stăpînească destul de bine spaniola pentru a se descurca fără ajutor și, deși fără succes, continua să fie îndrăgostit de Rose Sommers, două argumente pentru a rămîne în Chile. Morocăneala permanentă a tinerei devenise un dulce obicei care nu mai izbutea să-l umilească. A învățat să o primească cu ironie și să i-o întoarcă malițios, ca într-un joc cu mingea ale cărui reguli misterioase doar ei le cunoșteau. A intrat în legătură cu cîtiva intelectuali și petreceau nopți întregi discutînd despre filozofii francezi și germani, cît și despre descoperirile științifice care deschideau orizonturi noi cunoașterii umane. Avea la dispoziție destule ore ca să se gîndească, să citească și să discute, își nota ideile într-un caiet gros hărtănit de atîta folosință și mare parte din bani i se duceau pe cărți comandate la Londra și pe altele pe care le cumpăra la Librăria Santos Tornero, din cartierul El Almendral, unde locuiau francezii și unde se găsea cel mai bun bordel din Valparaiso. Librăria era loc de întîlnire pentru intelectuali și scriitori aspiranți. Todd obișnuia să citească zile în șir; apoi le dădea

53

camarazilor săi cărțile, pe care aceștia le traduceau parțial și le publicau în modeste broșuri care circulau din mîină în mîină.

Cel mai tînăr din grupul de intelectuali era Joaquîn Andieta, care n-avea mai mult de optsprezece ani, dar compensa lipsa de experiență printr-o fluidă vocație de șef. Fiind atît de tînăr și de sărac, personalitatea sa electrizantă apărea cu atît mai evidentă. Acest Joaquin nu era om de multe cuvinte, ci de acțiune, unul dintre pușinii care prin claritate și curaj suficiente reușeau să transforme ideile din cărți în impuls revoluționar, ceilalți preferind să le discute la nesfîrșit în jurul unei sticle în camera din spatele librăriei. Todd l-a remarcat de la bun început pe Andieta, băiatul ăsta avea ceva neliniștitor și patetic care îl atrăgea. Observase geanta zdrențuită și stofa uzată a costumului, transparentă și fragilă precum foaia de ceapă. Pentru a ascunde găurile din tălpile pantofilor nu stătea niciodată picior peste picior; și nu-și scotea haina pentru că, bănuia Todd, cămașa trebuia să fie plină de cîrpe și petice. Nu avea un palton decent, dar pe timp de iarnă era primul care ieșea dimineața să distribuie pamflete și să lipească afișe care îi chemau pe muncitori la revoltă împotriva abuzurilor patronilor sau pe marinari să se răscoale împotriva căpitanilor și companiilor de navigație, muncă deseori

inutilă, pentru că destinatarii erau în majoritate analfabeți. Chemările lui la dreptate rămâneau pradă vîntului și indiferenței umane.

Prin cercetări discrete, Jacob Todd a descoperit că amicul său era angajat la Compania Britanică de Import-Export. Pentru un salariu de mizerie și avînd un program epuizant, înregistra mărfurile care treceau prin biroul portului. I se cerea pentru asta să poarte guler scrobrit și pantofii lună. Existența sa se petrecea într-o încăpere neaerisită și prost luminată, unde birourile se înșirau unul după altul la nesfîrșit și se îngrămădeau dosare și hîrtoage pline de praf pe care nimeni nu le verifica ani la rîndul. Todd l-a întrebat de el pe Jeremy Sommers, dar acesta nu putea să-l situeze; precis îl vedea în fiecare zi, dar nu avea nici o relație personală cu subordonații lui și rareori îi putea identifica prin numele lor. Pe alte

54

căi a aflat că Andieta locuia cu mama sa, dar despre tată nu a aflat nimic; a presupus că o fi fost un marinar în trecere, iar mama una din acele femei fără noroc care nu intrau în nici o categorie socială, poate bastardă sau repudiată de familie. Joaquin Andieta avea trăsături andaluze și grația virilă a unui tînăr toreador; la el totul sugera tărie, elasticitate, control; mișcările îi erau precise, privirea intensă și orgoliul înduioșător. Ideilor utopice ale lui Todd le opunea un țeapăn simț al realității. Todd predica crearea unei societăți comunitare, fără sacerdoți și poliție, guvernată democratic sub o lege morală unică și de nezdruncinat.

— Sînteți cu capul în nori, Mr. Todd. Avem multe de făcut, nu merită să ne pierdem timpul cu fantezii, îl întrerupea Joaquin Andieta.

— Dar dacă nu începem prin a imagina societatea perfectă, cum o vom crea?, replica celălalt agitînd caietul, tot mai gros, la care adăugase proiecte de orașe ideale, în care fiecare locuitor își cultiva alimentele iar copiii creșteau sănătoși și fericiți, îngrijiți de comunitate, căci dacă nu exista proprietate privată, nici nu se putea cere posesiunea copiilor.

— Trebuie să schimbăm dezastrul în care trăim aici. În primul rînd să le dăm de lucru muncitorilor, săracilor și indienilor, să dăm pămînt țăranilor și să luăm puterea clerului. E nevoie să schimbăm Constituția, Mr. Todd. Aici doar proprietarii votează, adică bogații guvernează. Săracii nu contează.

La început, Jacob Todd își imagina tot felul de modalități pentru a-l ajuta pe amicul lui, dar în curînd a abandonat, pentru că inițiativele acestuia îl jigneau, îi comanda anumite lucrări pentru a avea pretextul să-l plătească, dar Andieta își îndeplinea conștiincios sarcinile și apoi refuza categoric orice plată. Dacă Todd îi oferea tutun, un pahar de brandy sau umbrela într-o seară cu furtună, Andieta reacționa cu o aroganță glacială, lăsîndu-l nedumerit sau de-a dreptul ofensat. Niciodată tînărul nu sufla o vorbă despre viața lui privată sau despre trecutul lui, părea să se întruchipeze pentru scurt timp pentru a lua parte la cîteva ceasuri de discuții revoluționare sau la lecturile pasionante din librărie, înain-

55

te de a se transforma în fum la capătul acestor reuniuni. Nu avea bani ca să meargă cu ceilalți la circiumă și nu accepta o invitație pe care nu o putea plăti.

Într-o seară Todd n-a mai suportat acest mister și l-a urmărit prin labirintul străzilor din port, unde se putea ascunde în umbra porților și în curbele ulicioarelor absurde, parcă special construite atît de serpuit pentru ca dracul să nu se bage, cum zicea lumea. L-a văzut pe Joaquîn Andieta cum își suflecă pantalonii și-și scoate pantofii, pe care i-a învelit într-o foaie de ziar și i-a pus în geanta uzată, de unde a extras niște gumari țărănești cu care s-a încălțat. La ceasul acela tîrziu nu era aproape nimeni pe străzi, doar niște suflete rătăcite și niște pisici care căutau prin gunoaie. Simțîndu-se ca un hoț, Todd a mers mai departe prin întuneric, aproape călcîndu-i pe urme amicului; îi putea auzi respirația agitată și fîsîitul mîinilor pe care le freca neîncetat ca să nu-i înghețe.

Pașii 1-au purtat pînă la o casă cu mulți chiriași, la care se ajungea printr-una din acele străduțe înguste tipice orașului. O duhoare de urină și excremente 1-a izbit în față; pe aici trecea rareori poliția de igienă, cu lungile ei căngi pentru destupat rigolele. A înțeles precauția lui Andieta de a-și scoate încălțărilor unice: nu știa pe ce călca, picioarele i se afundau într-o zeamă pestilențială. Era o noapte fără lună și singura lumină era cea care se filtra printre obloanele rupte ale ferestrelor, multe fără geam, astupate cu cartoane sau tablă. Prin crăpături se putea privi în interiorul acestor camere mizerabile luminate cu luminări. Ceața ușoară dădea scenei un aer ireal. L-a văzut pe Joaquin Andieta aprinzînd un chibrit, apărînd flacăra de vînt cu propriul trup, scotînd o cheie și deschizînd o ușă la lumina tremurătoare a flăcăruiei. Tu ești, fiule? A auzit clar o voce de femeie, mai limpede și mai tînără decît se aștepta. Imediat ușa s-a închis. Todd a rămas mult timp în întuneric, privind căsuța aceea cu o dorință uriașă de a bate la ușă, dorință ce nu era doar curiozitate, ci copleșitoare afecțiune pentru amicul său. Ce dracu', devin idiot, a mormăit în cele din urmă. S-a întors și s-a dus la Clubul Uniunii să bea un pahar și să citească ziarele, dar pînă să ajungă a avut muștrări de conștiință, nu era în stare să facă față contrastului între sărăcia pe care o lăsa

56

în urmă și acele saloane cu mobilă de piele și lămpi de cristal. S-a întors în odaia sa, mistuit de o milă care îl ardea ca focul și care semăna destul de mult cu febra care aproape îl terminase în prima lui săptămîină în Chile.

Așa stăteau lucrurile la sfîrsitul anului 1845, cînd flota comercială maritimă a Marii Britanii trimise la Valparaiso un capelan pentru nevoile spirituale ale protestanților. Omul a ajuns pregătit să-i sfideze pe catolici, să construiască o biserică anglicană solidă și să confere străluciri noi congregației sale. Prima acțiune oficială a fost să examineze conturile proiectului misionar în Țara de Foc, ale cărui rezultate nu se vedeau nicicum. Jacob Todd s-a invitat la țară la Agustîn del Văile, în ideea că trecerea timpului îl va potoli pe noul pastor, dar cînd s-a întors două săptămîni mai tîrziu a constatat că acesta nu uitase deloc de afacere. Un timp Todd a găsit noi pretexte pentru a-1 evita, dar în cele din urmă trebui să dea ochii cu un auditor, apoi cu o comisie a Bisericii Anglicane. S-a încurcat în explicații care deveneau din ce în ce mai fantastice pe măsură ce cifrele demonstau tot mai clar delapidarea. A înapoiat banii pe care-i mai avea în cont, dar reputația sa a suferit o lovitură iremediabilă. Gata cu seratele de la casa Sommers din fiecare miercuri, nimeni din colonia engleză nu-1 mai invita; pe stradă îl evitau, iar cei cu care avea afaceri le-au considerat încheiate. Vestea înșelăciunii a ajuns la prietenii lui chilieni, care i-au sugerat cu discreție dar ferm să nu mai pună piciorul în Clubul Uniunii dacă nu voia să ajungă să fie expulzat. Nu îl mai primeau nici la partidele de cricket și nici la barul Hotelului Englez, în curînd s-a văzut izolat, ba chiar și amicii lui liberali i-au întors spatele. Familia del Văile, de la mic la mare, nu-i mai răspundea la salut, cu excepția Paulinei, cu care Todd întreținea un sporadic contact epistolar.

Paulina dăduse naștere în nord primului ei copil, iar scrisorile dădeau glas mulțumirii ei de femeie măritată. Felieiano Rodriguez de Santa Cruz, tot mai bogat după cum spunea lumea, se dovedise a fi un soț puțin obișnuit. Era convins că îndrăzneala pe care o dovedise Paulina fugind din mînă-

57

tire și obligîndu-și familia să consimtă la căsătoria cu el nu trebuia să se irosească în treburi domestice, ci să fie în profitul ambilor. Femeia, educată ca o domnișoară, de abia știa să citească și să adune, în schimb își descoperise o adevărată pasiune pentru afaceri. La început Feliciano s-a arătat mirat de interesul pe care îl arăta pentru tot felul de amănunte despre procesul excavării și transportului minereurilor, cît și pentru salturile Bursei de Comerț, dar curînd a învățat să respecte intuiția ieșită din comun a nevestei. Grație sfaturilor ei, la

șapte luni după căsătorie a obținut profituri mari făcând speculații cu zahăr. Recunoscător, i-a făcut cadou un serviciu de ceai de argint lucrat în Peru, în greutate de nouăsprezece kilograme. Paulina, care abia se mișca din cauza uriașei sarcini cu primul copil, a refuzat darul fără a-si ridica ochii de pe botoseii pe care îi tricota.

— Prefer să-mi deschizi un cont pe numele meu la o bancă din Londra și de acum înainte să-mi depui un procent de douăzeci la sută din câștigurile pe care ți le procur.

— De ce? Nu-ți dau tot ce vrei și încă mult mai mult? a întrebat Feliciano jignit.

— Viața este lungă și plină de neprevăzut. Nu vreau să ajung vreodată o văduvă săracă și cu copii în plus, a explicat ea masându-si burta.

Feliciano a ieșit trântind ușa, dar simțul lui înnăscut de dreptate a biruit îmbufneala de soț sfidat, în plus, acel douăzeci la sută va fi un stimulent puternic pentru Paulina, hotărî el. A făcut ceea ce îi ceruse, în ciuda faptului că nu auzise niciodată de o femeie măritată care să aibă banii ei. Dacă o nevastă nu putea călători singură, nu putea semna documente legale, veni în fața justiției, vinde sau cumpăra ceva fără autorizația soțului, cu atît mai puțîn putea avea un cont bancar și dispune de acesta după cum avea chef. O să fie greu de explicat asta băncii și partenerilor de afaceri.

— Veniți cu noi în nord, viitorul este în minerit și acolo o veți putea lua de la început i-a sugerat Paulina lui Jacob Todd, aflînd cu ocazia unei scurte călătorii la Valparaiso de căderea lui în dizgrație.

— Și ce-am să fac acolo, dragă prietenă? a murmurat acesta.

58

— Păi, să vă vindeți bibliile a rîs Paulina, dar imediat s-a lăsat înduioșată de tristețea lui adîncă și i-a oferit găzduire, prietenie și de lucru în afacerile soțului.

Dar Todd era atît de descurajat de ghinion și de rușinea publică încît n-a mai găsit putere pentru a începe altă aventură în nord. Curiozitatea și neliniștea care îl impulsiau înainte vreme fuseseră înlocuite de obsesia de a-și reface renumele pierdut.

— Sînt la pămînt, doamna mea, nu vedeți? Un om fără onoare este un om mort.

— Vremurile s-au schimbat, l-a consolată Paulina. Înainte, onoarea pătată a unei femei se spăla doar cu sînge. Dar vedeți, Mr. Todd, în cazul meu a fost spălată cu o cană de ciocolată. Onoarea bărbaților este mult mai rezistentă decît a noastră. Nu desperați.

Feliciano Rodriguez de Santa Cruz, care nu uitase intervenția pe care o avusese pe timpul dragostei neîmplinite pentru Paulina, a vrut să-i împrumute bani pentru a putea returna pînă la ultima centimă datoria către misiune, dar Todd hotărî că între a-i fi dator unui prieten și a-i rămîne dator unui capelan protestant îl prefera pe ultimul, reputația fiindu-i oricum distrusă. Curînd trebui să se despartă de pisici și de tarte, deoarece văduva englezoaică de la pensiune îl dădu afară cu o'interminabilă cantilenă de reproșuri. Biata femeie își dublase strădaniile la bucătărie pentru a finanța propagarea credinței în acele ținuturi de iarnă veșnică, în care un crivăț spectral urla zi și noapte, după cum spunea Jacob Todd, beat de elocință. Cînd a prins de veste despre soarta pe care o avuseseră economiile ei în mîinile falsului misionar, o sfîntă mînie a cuprins-o și l-a dat afară din casă. Cu ajutorul lui Joaquin Andieta, care i-a găsit altă locuință, s-a mutat într-o cameră mică, dar cu vedere la mare, într-un cartier modest din port. Casa era a unei familii chiliene și nu avea pretențiile europene ale celei precedente, era veche, făcută din paiantă dată cu var și acoperită cu țiglă roșie, formată dintr-o săliță la intrare, o încăpere mare aproape nemobilată, pe post de living, sufragerie și dormitor al părinților, o alta mai mică și fără ferestre în care dormeau copiii, și camera din fund, pe care o închiriau. Proprietarul

59

era învățător, soția rotunjea veniturile cu o industrie artizanală de luminări care se fabricau în bucătărie. Mirosul de ceară impregna toată casa. Todd simțea aroma dulceagă în cărți, în haine, în păr și chiar în suflet; într-atît îi intrase pe sub piele, încît mulți ani după aceea, în celălalt capăt al lumii, va continua să miroasă a luminări. Frecvența doar cartierele de jos ale portului, acolo unde nu-i păsa nimănui de reputația bună sau proastă a unui gringo cu părul roșu. Mîncă la cîrciumile săracilor și petrecea zile în șir printre pescari, făcîndu-și de lucru cu plase și bărci. Exercițiul fizic îi făcea bine și erau ceasuri cînd uita de orgoliul său rănit. Singurul care îl mai vizita era Joaqufn Andieta. Se închideau să discute politică și să facă schimb de texte din filozofii francezi, în timp ce de partea cealaltă a ușii se zbenguiau copiii învățătorului iar ceara luminărilor curgea ca un firicel de aur topit. Joaquin Andieta nu a pomenit niciodată de banii misiunii, deși era imposibil să nu știe, dat fiind că scandalul a fost comentat în gura mare săptămîni la rînd. Iar cînd Todd a vrut să-i explice că niciodată nu avusese intenția de a înșela și totul fusese rezultatul nepriceperii sale la cifre, al dezordinii lui proverbiale și al ghinionului, Joaquin Andieta și-a dus un deget la buze cu gestul universal pentru tăcere, într-o pornire de rușine și afecțiune, Jacob Todd l-a îmbrățișat stîngaci, celălalt l-a strîns scurt la piept, dar imediat s-a depărtat cu bruschețe, roșu pînă la urechi. S-au dat cu un pas înapoi în același timp, tulburați, fără a pricepe cum de au încălcat elementara regulă de purtare care interzice contactul fizic între doi bărbați, dacă nu e vorba de lupta în război sau de sporturile brutale, în lunile care au urmat, englezul a devenit din ce în ce mai dezorientat, își neglija ținuta și umbla neras și mirosind a luminări și a băutură. Cînd întrecea măsura la gin, trîncănea ca un maniac, fără a-si trage sufletul, împotriva guvernelor, a familiei regale engleze, a militarilor și a poliției, a sistemului de privilegii de clasă, pe care îl compara cu cel al castelurilor din India, împotriva religiei în general și a creștinismului în particular.

— Trebuie să plecați de aici, Mr. Todd, o luați razna a îndrăznit să-i spună Joaquin Andieta într-o zi în timp ce îl salva de un gardian care era gata să-l aresteze.

60

Și exact în starea asta a dat de el, în timp ce predica pe stradă ca un apucat, căpitanul John Sommers, care debarcase de pe goeletă de cîteva săptămîni. Nava avusese mult de suferit la traversarea Capului Horn și avea nevoie de reparații serioase. John Sommers petrecuse o lună încheiată acasă la frații săi Jeremy și Rose, ceea ce l-a determinat să caute de lucru pe unul din vapoarele moderne cu aburi imediat după întoarcerea din Anglia, pentru că nu voia să repete experiența captivității în cușca familială, îi iubea pe ai săi, dar îi prefera la distanță. Rezistase pînă atunci să se gîndească la noile vapoare, pentru că nu concepea aventura mării fără sfidarea velurilor și a vremii rele, care dovedeau talentul unui căpitan adevărat, dar în cele din urmă trebui să recunoască că viitorul era al acestor ambarcațiuni, mai mari, mai sigure și mai rapide. Iar cînd a descoperit că începea să chelească, normal că a dat vina pe viața sedentară. Plictiseala și urîtul au început repede să-l apese ca o armură și pleca de acasă pentru a umbla prin port cu o neliniște de fieră capturată. Recunoscîndu-l pe căpitan, Jacob Todd și-a lăsat pălăria peste chip și s-a prefăcut că nu-l vede, pentru a scăpa de umilinta unei noi batjocuri, dar marinarul l-a oprit scurt salutîndu-l cu o prietenoasă bătaie pe umeri.

— Hai să bem ceva, amice! și l-a tîrît într-un bar din apropiere.

Localul era unul din acele locuri pe care oamenii cartierului îl apreciau pentru băutura nebotezată și unde se mai servea și o specialitate cu faimă pe drept cîștigată: tipar de mare prăjit cu cartofi și salată de ceapă crudă. Todd, care în zilele din urmă nu prea mîncase mai nimic și era lefter, simți aroma delicioasă a mîncării și crezu că o să leșine. Un val de recunoștință și de plăcere îi umezi ochii. Din politețe, John Sommers privi în altă parte în timp ce el devora pînă la

ultima fărîmă ce avea în farfurie.

— Ideea asta cu misiunea printre indieni nu mi s-a părut niciodată bună a spus exact în momentul în care Todd se întreba dacă o fi fost la curent cu scandalul financiar. Amărîții ăia chiar nu merită nenorocirea de a fi evanghelizați. Și acum ce ai de gînd să faci?

61

Am dat înapoi ce mai aveam în cont, dar mai e nevoie de o sumă destul de mare.

— Și nu ai cum s-o plătești, așa e?

— Deocamdată nu, dar...

— Dar nimic, omule. Dumneata le-ai dat acestor buni creștini un pretext de a se simți virtuoși și acum au motiv de scandal pentru destul timp. Distracția i-a costat ieftin. Cînd te-am întrebat ce te gîndești să faci mă gîndeam la viitorul, nu la datoriile dumitale.

— Nu mi-am făcut planuri.

— Întoarce-te cu mine în Anglia. Aici nu este loc pentru dumneata. Cîți străini sînt în portul ăsta? O mîna de coate-goale și toți se cunosc între ei. Crede-mă, nu te vor lăsa în pace. În schimb, în Anglia poți să te pierzi în mulțime.

Jacob Todd a rămas privind în fundul paharului cu o expresie atît de disperată încît căpitanul a izbucnit într-un hohot de rîs.

— N-ai să-mi spui că stai aici din cauza soră-mii Rose! Așa era. Oprobriul general ar fi fost ceva mai suportabil

pentru Todd dacă Miss Rose i-ar fi arătat un minimum de lealitate sau de înțelegere, dar ea refuza să-1 primească și îi returna nedeschise scrisorile în care el încerca să-și spele numele. Nu a aflat niciodată dacă misivele lui chiar au ajuns în mîinile destinatarei, pentru că Jeremy Sommers, încalcînd acordul de respect reciproc cu sora sa, hotărîse să o apere de inima ei bună împiedicînd-o să comită altă prostie ireparabilă. Nici căpitanul nu știa, dar ghici precauțiile lui Jeremy și ajunse la concluzia că ar fi procedat la fel în atari circumstanțe. Ideea de a-1 vedea pe pateticul vînzător de biblie în ipostaza de aspirant la mîna surorii sale Rose îi păru dezastruoasă: de data asta era perfect de acord cu Jeremy.

— Chiar atît de vizibile sînt intențiile mele cu Miss Rose? întrebă Jacob Todd tulburat.

— Să spunem că nu reprezintă un secret, prietene.

— Mă tem că nu există nici cea mai mică speranță ca într-o bună zi să mă accepte...

— Mă tem și eu.

— Mi-ai putea face imensa favoare de a interveni pentru mine, căpitane? Poate că dacă Miss Rose mă primește aș putea să-i explic...

62

— Nu conta pe mine să fac pe mijlocitorul, Todd. Dacă Rose ar simți ceva pentru dumneata ai ști de-acum. Soră-mea nu e o timidă, te asigur, îți repet, omule, singurul lucru care îți rămîne este să pleci din portul ăsta blestemat, aici o să ajungi un cerșetor. Vaporul meu pleacă peste trei zile în direcția Hong Kong, și de acolo în Anglia. Drumul va fi lung, dar n-ai nici o grabă. Aerul proaspăt și munca dură sînt leacuri infailibile pentru stupizenia care e dragostea. Ți-o spun eu, care mă îndrăgostesc în fiecare port și mă fac bine de cum mă întorc pe mare.

— Nu am bani pentru bilet.

— Ai să lucrezi ca marinar iar seara ai să joci cu mine cărți. Dacă nu ai uitat trucurile de cartofor pe care le știai cînd te-am adus în Chile acum trei ani, în mod sigur ai să mă cureți în timpul călătoriei.

Cîteva zile mai tîrziu Jacob Todd se îmbarca, mult mai sărac decît era cînd venise. Singurul care l-a petrecut la chei a fost Joaquîn Andieta. Tînărul cel sumbru se învoise o oră de la lucru. S-a despărțit de Jacob Todd cu o strîngere de mîna

puternică.

— O să ne mai vedem, prietene a spus englezul.

— Nu cred a răspuns chilianul, care avea o intuiție mai exactă asupra destinului.

63

<titlu>Pretendenții

La doi ani de la plecarea lui Jacob Todd s-a produs metamorfoza definitivă a Elizei Sommers. Din insecta osoasă care fusese în copilărie s-a transformat într-o fată cu contururi dulci și chip delicat. Și-a petrecut sub tutela lui Miss Rose anii ingrași ai pubertății ținând în echilibru pe cap o carte și studiind pianul, și totodată cultiva ierburile autohtone în grădina Mamei Fresia și învăța rețetele vechi pentru a vindeca boli cunoscute și altele care aveau să vină, rețete care cuprindeau muștar pentru cazurile de indiferență față de treburile de zi cu zi, frunză de hortensie pentru coacerea bubelor și revenirea rîsului, violete pentru a suporta singurătatea și verbină, cu care asezona supele lui Miss Rose, pentru că această nobilă plantă vindecă izbucnirile de proastă dispoziție. Miss Rose nu a reușit să distrugă interesul protejatei sale pentru bucătărie și a sfârșit prin a se resemna să o vadă cum își pierde ore prețioase printre oalele înnegrite ale Mamei Fresia. Considera cunoștințele culinare doar ca un element în plus în educația unei tinere, pentru că îi dădeau dreptul de a da ordine servitoarelor, așa cum făcea ea, dar de aici pînă a te murdări cu tingiri și tigăi distanța era mare. O doamnă nu putea mirosi a usturoi și a ceapă, dar Eliza prefera practica teoriei și cerea rețete de la toate prietenele, pe care le copia într-un caiet și apoi le îmbunătățea în bucătărie. Era în stare să stea zile la rînd măcinînd mirodenii și nuci pentru torturi sau porumb pentru prăjiturile creole, curățînd porumbei pentru a fi puși la saramură și fructe pentru conservat. La paisprezece ani o întrecuse pe Miss Rose la făcut prăjituri și învățase tot rețetarul Mamei Fresia;

64

la cincisprezece, pe mîna ei era festinul seratelor de miercuri, iar cînd felurile chiliene au încetat a mai avea secrete, s-a interesat de rafinata bucătărie din Franța, pe care i-a predat-o Madame Colbert, și de mirodeniile exotice din India pe care obișnuia să le aducă unchiul John și pe care ea le identifica prin miros, neștiind cum se numesc. Atunci cînd vizitiul se ducea cu un mesaj la prietenii familiei Sommers, lăsa plicul împreună cu o bunătate abia ieșită din mîinile Elizei, care ridicase obiceiul local al schimbului de mîncăruri și deserturi la rang de artă. Într-atît de multă dăruire punea în asta, încît Jeremy Sommers ajunse să și-o imagineze stăpîină peste propriul ei salon de ceai, proiect pe care Miss Rose l-a eliminat din pornire, așa cum făcea cu toate ideile pe care fratele ei le nutrea cu privire la fată. O femeie care își cîștigă existența coboară social, oricît de respectabilă i-ar fi ocupația, socotea. Pretindea în schimb un soț bun pentru protejata ei și își dăduse doi ani de răgaz ca să-1 găsească în Chile, după care ar fi dus-o pe Eliza în Anglia, nu voia să riște ca fata să împlinească douăzeci de ani și să rămînă nemăritată. Candidatul trebuia să fie cineva în stare să ignore originea ei obscură și să fie entuziasmat de virtuțile ei. Dintre chilieni, nici gînd, aristocrația se căsătorea între veri iar clasa mijlocie nu o interesa, nu avea de gînd să o vadă pe Eliza suferind din lipsa banilor. Din cînd în cînd cunoștea niște întreprinzători din comerț sau din minerit, care făceau afaceri cu Jeremy, darăștia făceau paradă de numele și blazoanele lor de oligarhie. Era puțin probabil să o bage în seamă pe Eliza, dat fiind că fizicul ei nu prea era făcut să aprindă pasiuni: era mărunță și slabă, nu avea pielea albă ca laptele sau opulența bustului ori a șoldurilor. Era nevoie de a doua privire pentru a descoperi frumusețea discretă, grația gesturilor și expresia intensă a ochilor; părea o păpușă de porțelan pe care căpitanul John Sommers o adusesese din China. Miss Rose căuta un pretendent capabil să aprecieze discernămîntul limpede al protejatei ei, ca și tăria ei de caracter și talentul de a întoarce lucrurile în

favoarea ei, adică ceea ce Mama Fresia numea noroc iar ea prefera să numească inteligență; un bărbat solvabil economic și cu caracter bun, care să-i ofere siguranță și respect, dar pe care Eliza să-l poată manevra cu ușur-

65

rință. Se gândea să o învețe la timpul potrivit disciplina subtilă a atențiilor cotidiene care alimentează într-un bărbat obișnuința vieții casnice; sistemul de mîngîieri îndrăznețe pentru a-l recompensa și acela de tăceri îndărătnice pentru a-l pedepsi; secretele pentru a-i fura voința, pe care ea însăși nu avusese ocazia de a le practica, cît și arta milenară a amorului fizic. Nu ar fi îndrăznit niciodată să vorbească despre aceasta cu ea, dar conta pe cîteva cărți încuiate cu șapte lacăte în dulap, pe care urma să i le împrumute cînd va veni momentul. Totul poate fi spus în scris, era teoria ei, iar în materie de teorie nimeni nu era mai tare decît ea. Miss Rose ar fi putut ține lecții despre toate formele posibile și imposibile de a face dragoste.

— Trebuie să o adopți pe Eliza în mod legal ca să poarte numele nostru, îi ceru fratelui Jeremy.

— Îl poartă de ani de zile, ce vrei mai mult, Rose?

— Să se poată căsători cu fruntea sus.

— Să se căsătorească cu cine?

Atunci Miss Rose nu i-a spus, dar se gândea deja la cineva. Era vorba de Michael Steward, de douăzeci și opt de ani, ofițer al flotei engleze cantonate în portul Valparaiso. Aflase de la John că marinarul era dintr-o familie veche, care nu ar fi văzut cu ochi buni căsătoria unicului lor fiu cu o necunoscută fără avere provenind dintr-o țară al cărui nume nici nu-l auziseră. Era absolut necesar ca Eliza să aibă o zestre atrăgătoare și Jeremy să o adopte, așa măcar problema originii nu ar fi un impediment.

Michael Steward avea o ținută athletică, o privire inocentă în ochii albaștri, favoriți și mustață blonde, dinți sănătoși și nas aristocratic. Bărbia retrasă îi scădea din prestanță și Miss Rose spera să-i cîștige destulă încredere pentru a-i sugera să o ascundă lăsîndu-și barba să crească. După spusele căpitanului Sommers, tînărul era un exemplu de moralitate, iar serviciul impecabil era garanția unei cariere strălucite în marină. Pentru Miss Rose, faptul că petrecea mult timp pe mare reprezenta un avantaj enorm pentru cine s-ar fi căsătorit cu el. Cu cît se gândea mai mult, cu atît era mai convinsă că descoperise bărbatul ideal, numai că Eliza, avînd firea pe care o avea, nu l-ar fi acceptat doar de conveniență,

66

ci ar fi trebuit să se îndrăgostească. O speranță exista: omul era chipeș în uniformă și nimeni nu îl văzuse încă fără ea.

— Steward nu-i decît un nătărău cu purtări frumoase. Eliza ar muri de plictiseală cu el, sună opinia lui John Sommers după ce îi împărtăși planurile.

— Toți bărbații sînt plicticoși, John. Nici o femeie care are două degete de frunte nu se căsătorește pentru a fi distrată, ci pentru a fi întreținută.

Eliza părea încă o fetiță, dar își terminase educația și în curînd era fată de măritat. Mai era ceva timp, socoti Miss Rose, dar trebuia să acționeze cu hotărîre pentru ca nu cumva alta, mai dezghețată, să-i sufle între timp candidatul. O dată hotărît acest lucru, și-a luat în serios sarcina de a-l atrage pe ofițer, uzînd de orice pretext pe care era în stare să și-l imagineze. A schimbat data seratelor muzicale pentru a le face să coincidă cu datele la care Michael Steward debarca, fără a-i lua în considerație pe ceilalți participanți, care de ani de zile își rezervaseră zilele de miercuri acestei sacre activități. Supărați, cîtiva au încetat să mai vină. La tanc, pretindea ea, în felul acesta a putut să transforme molcomele serate muzicale în vesele serate dansante și să reînnoiască lista invitațiilor cu tineri burlaci și fete de măritat din colonia străinilor, în locul plicticoșilor de Ebeling, Scott și Appelgren, care încet-încet deveneau fosile.

Recitalurile de poezie și canto lăsau loc jocurilor de salon, balurilor improvizate, concursurilor de dibăcie și de șarade. Organiza complicate mese la iarbă verde și plimbări pe plajă. Plecau în trăsură, precedate în zorii zilei de căruțe greoaie acoperite de prelate și coviltire de paie, care transportau servitorimea însărcinată să instaleze nenumăratele coșuri cu merinde sub corturi și umbrare, în fața ochilor se întindeau văi roditoare sădite cu arbori fructiferi, vii, parcele semănate cu porumb și grâu, coaste abrupte de care Pacificul se izbea în nori de spumă și în depărtare profilul mîndru al Anzilor ninși. Miss Rose făcea ce făcea ca Eliza și Steward să călătorească în aceeași trăsură, să se așeze alături și să fie parteneri la jocurile cu mingea și de pantomimă, dar la jocul de cărți avea grijă să-i separe pentru că Eliza refuza net să se lase bătută.

67

Trebuie să faci în așa fel încît bărbatul să se simtă superior, fato i-a explicat răbdător Miss Rose.

— Asta cere mult efort i-a răspuns neclintit Eliza.

Jeremy Sommers nu a reușit să pună stavilă valului de cumpărături pe care le făcea soră-sa. Miss Rose cumpăra țesături cu ridicata și plătea două fete care coseau cît era ziua de lungă rochii noi copiate din reviste. Se îndatora peste măsură la marinarii care făceau contrabandă ca să nu-i lipsească parfumuri, carmin din Turcia, beladonă și kohl pentru misterul ochilor și cremă din perle vii pentru albirea tenului. Pentru prima dată nu mai avea timp să scrie, ocupată cum era cu tot felul de atenții pentru ofițerul englez, inclusiv biscuiți și conserve de luat pe mare, totul făcut în casă și ambalat în cutii elegante.

— Eliza a preparat asta pentru dumneata, dar este prea timidă ca să îți le înmîneze în persoană, îi spunea fără a mai lămuri că Eliza gătea ce i se cerea fără să întrebe pentru cine și de aceea se mira cînd el îi mulțumea.

Michael Steward nu a rămas indiferent la campania de seducție. Zgîrcit la vorbă, își manifesta gratitudinea în scrisori scurte și formale scrise pe hîrtia care purta antetul marinei, iar cînd era pe uscat obișnuia să aducă buchete de flori. Studiase limbajul florilor, dar delicatasa aceasta cădea în gol, pentru că nici Miss Rose nici nimeni de pe aici, atît de departe de Anglia, nu auzise vorbindu-se despre diferența dintre un trandafir și o garoafă și cu atît mai puțin nu aveau habar de semnificația culorii panglicii. Strădaniile lui Steward de a găsi flori care să crească treptat în nuanță, de la rozul palid, trecînd prin toate variațiile de purpuriu, pînă la roșul cel mai aprins, ca indiciu al pasiunii lui crescînde, au fost în van. Cu timpul, ofițerul a reușit să-și învingă timiditatea și a trecut de la tăcerea stînjenită care îl caracteriza la început la o locvacitate care incomoda ascultătorii, își expunea euforic opiniile morale despre tot felul de nimicuri și se pierdea în explicații inutile despre curenți marini și hărți de navigație. Dar adevăratul lui talent erau sporturile dure, care îi puneau în evidență curajul și musculatura bună. Miss Rose îl provoca să facă demonstrații acrobatice agățat de o ramură de pom din grădină, ba chiar reuși, cu destulă insis-

68

tență, să le delecteze cu tropăielile, flexiunile și salturile mortale ale unui dans ucrainean învățat de la alt marinar. Miss Rose aplauda cu un entuziasm exagerat în timp ce Eliza observa tăcută și fără nici o părere. Așa au trecut săptămîni, în timp ce Michael Steward cîntărea și măsura consecințele pasului pe care voia să-l facă și îi scria tatălui său pentru a discuta planurile. Inevitabilele întîrzieri ale poștei au prelungit nesiguranța cu alte luni bune. Era vorba de hotărîrea cea mai gravă a vieții lui și îi trebuia mult mai mult curaj ca să-i facă față decît ca să lupte cu potențialii dușmani din Pacific ai Imperiului Britanic, în sfîrșit, la una din seratele muzicale, după o sută de repetiții în fața oglinzii, și-a adunat curajul care îi cădea în zdrențe și glasul care îi pierdea de spaimă și o opri pe Miss Rose pe coridor.

— Trebuie să vorbesc cu dumneata între patru ochi, șopti. Ea l-a condus în camera de croitorie. Presimțea ce avea să audă și s-a surprins emoționată la rîndul ei, cu obrazii arzînd și inima care-i galopa în piept. Și-a aranjat o șuviță scăpată din coc și și-a șters discret fruntea transpirată. Michael se gîndi că niciodată nu o văzuse mai frumoasă. • Cred că ai ghicit ce vreau să-ți spun, Miss Rose.

— Ghicitul e o treabă periculoasă, Mr. Steward. Te ascult... f E vorba de sentimentele mele. Fără îndoială că știi despre ce vorbesc. Doresc să spun că intențiile mele sînt de o seriozitate ireproșabilă.

— Nici nu așteptam mai puțin de la o persoană ca dumneata. Crezi că ți se răspunde la sentimente?

— Asta numai dumneata poți să-mi spui, se bîlbîi tînrul ofițer.

S-au privit un timp, ea cu sprîncenele ridicate întrebător, el temîndu-se să nu-i cadă tavanul în cap. Decis să acționeze înainte ca din magia momentului să se aleagă praful, îndrăgostitul o apucă de umeri și se aplecă să o sărute, înghețată de surpriză, Miss Rose nu apucă să se miște. Simți buzele umede și mustața mătăsoasă a ofițerului pe gură, neînțelegînd ce naiba ieșise prost, iar cînd în sfîrșit putu reacționa îl împinse violent de o parte.

— Ce faci! Nu vezi că sînt mult mai în vîrstă decît dumneata? exclamă ștergîndu-și gura cu dosul palmei.

69

Ce-are a face vîrsta? se bîlbîi ofițerul zăpăcit, care calculase că Miss Rose nu avea mai mult de douăzeci și șase de ani.

— Cum îndrăznești? Ți-ai pierdut mințile?

— Dar dumneaa... dumneata mi-ai dat de înțeles... doar nu m-am înșelat în așa hal! murmura bietul om strivit de rușine.

— Te vreau pentru Eliza, nu pentru mine! strigă Miss Rose speriată și fugi să se închidă în camera ei, în timp ce nefericitul pretendent își cerea mantaua și chipiul și pleca fără a-și lua rămas-bun de la nimeni, pentru a nu se mai întoarce în casa aceea.

Dintr-un colț al coridorului Eliza auzise totul prin ușa întredeschisă a sălii de croitorie. Chiar și pe ea o înșelaseră atențiile față de ofițer. Miss Rose arătase întotdeauna atîta indiferență față de pretendenții ei că se obișnuise să o considere o femeie bătrînă. Doar în ultimele luni, văzînd-o cum se dedică trup și suflet jocurilor seducției, îi observase ținuta magnifică și tenul luminos. A presupus că e îndrăgostită nebunește de Michael Steward și nu i-a trecut prin minte că bucolicele mese cîmpenești sub umbrele japoneze și biscuiții cu unt pentru a alina chinurile navigației erau o stratagemă a protectoarei sale pentru a pune mîna pe ofițer și a i-1 oferi pe tavă ei. Ideea a lovit-o ca un pumn în piept și i-a luat aerul, pentru că ultimul lucru din lume pe care îl dorea era o căsătorie aranjată în spatele ei. Era prinsă în uraganul primului ei amor și jurase, cu o hotărîre irevocabilă, că nu se va mărita cu altul.

Eliza Sommers l-a văzut prima dată pe Joaquîn Andieta într-o zi de vineri din luna mai a anului 1848, cînd acesta venise acasă la ea conducînd o căruță trasă de catîri și plină ochi cu pachete ale Companiei Britanice de Import-Export. Conțineau covoare persane, lustre cu ciucuri și o colecție de figurine de fildeș, comandă a lui Feliciano Rodriguez de Santa Cruz destinată a împodobi conacul pe care și-l construiseră în nord, una din încărcăturile acelea prețioase care ar fi fost în pericol dacă stăteau în port și pe care era mai sigur să le depoziteze în casa Sommers pînă în momentul în care ur-

70

mau să fie trimise la destinația finală. Dacă restul drumului trebuia să fie făcut pe uscat, Jeremy angaja paznici înarmați pentru protecție, dar în cazul de față ultimul drum se făcea cu o goeletă chiliana care urma să ridice ancora peste o

săptămână. Andieta era îmbrăcat cu unicul lui costum, ieșit din modă, închis la culoare și uzat, nu avea pălărie și nici umbrelă. Paloarea lui funebră contrasta cu ochii scăpărători iar părul negru strălucea udat de una din primele ploii ale toamnei. Miss Rose a ieșit să-1 primească, iar Mama Fresia, care purta în permanență asupra ei cheile casei atârinate de un inel la cingătoare, îl conduse pînă la ultimul patio, acolo unde era magazia. Tînărul a organizat peonii pe un rînd și pachetele au trecut din mînă în mînă prin coclaurii terenului accidentat, scările întortocheate, terasele suprapuse și foisoarele inutile, în timp ce el număra, marca și nota în caiet, Eliza a profitat de darul ei de a se face invizibilă pentru a-1 cerceta în voie. Cu două luni înainte împlinise șaisprezece ani și era coaptă pentru dragoste. Văzînd degetele lungi și pătate de cerneală ale lui Joaquin Andieta și auzindu-i vocea adîncă, dar limpede și proaspătă ca murmurul unui rîu, cu care împărțea porunci peonilor, se simți tulburată pînă la oase și o dorință teribilă de a se apropia și de a-1 mirosi o făcu să iasă din ascunzătoarea pe care o formau frunzele late de palmier dintr-un hîrdău. Mama Fresia, bombănind catîrii care murdăriseră intrarea și ocupată cu cheile, nu a observat nimic, dar Miss Rose apucă să vadă cu coada ochiului îmbujorarea fetei. Nu a dat importanță, angajatul fratelui ei părea un amărît fără însemnătate, o umbră printre celelalte din ziua ploioasă. Eliza dispăru în bucătărie și după cîteva minute se întoarse cu pahare și o cană cu suc de portocale îndulcit cu miere. Pentru prima dată în viață, ea, care petrecuse ani ținînd în echilibru pe cap o carte fără să se gîndească la ce făcea, a fost conștientă de pașii ei, de legănatul șoldurilor, de mișcarea trupului, de unghiul brațelor, de distanța dintre umeri și bărbie. Voia să fie la fel de frumoasă precum Miss Rose pe cînd era tînăra splendidă care o salvase din leagănul improvizat din cutia de săpun de rufe; voia să cînte cu glasul de privighetoare cu care domnișoara Appelgren intona baladele scoțiene; voia să danseze cu ușurința imposibilă a maes-

71

trei de dans și voia să moară acolo pe loc, învinsă de un sentiment tăios și sălbatic ca o spadă, care îi umplea gura de sînge fierbinte și o apăsa, înainte de a putea să-i dea glas, cu povara teribilă a dragostei idealizate. Mulți ani mai tîrziu, în fața unui cap de om păstrat într-un vas cu gin, Eliza își va aminti de această primă întîlnire cu Joaquin Andieta și va simți iar această insuportabilă tulburare. Se va întreba de mii de ori de-a lungul drumului ei dacă a avut vreo șansă să fugă de această pasiune copleșitoare care avea să-i zdrobească viața, dacă în clipele acelea scurte ar fi putut oare să se întoarcă și să se salveze, dar de fiecare dată cînd își punea această întrebare ajungea la concluzia că soarta îi era scrisă de la începutul timpurilor. Iar cînd înțeleptul Tao Chi'en a introdus-o în poetica posibilitate a reîncarnării, a fost sigură că în fiecare viață se repetă aceeași dramă: dacă ea s-ar fi născut de o mie de ori înainte și ar mai trebui să se nască de o mie de ori în viitor, mereu ar veni pe lume cu misiunea de a-1 iubi la fel pe acest bărbat. Pentru ea nu exista scăpare. Atunci Tao Chi'en a învățat-o formulele magice pentru a desface nodurile karmei și a se elibera de repetarea aceleiași sfîșietoare nesiguranțe amoroase la următoarele reîncarnări.

În acea zi de mai Eliza a pus tava pe o bancă și le-a oferit răcoritoarea mai întîi muncitorilor, pentru a cîștiga ceva vreme în timp ce-și întărea genunchii și-și stăpînea rigiditatea de catîr încăpățînat care îi paraliza pieptul și nu o lăsa să respire, apoi lui Joaquin Andieta, care continua să fie absorbit de treaba lui și abia ridică ochii cînd ea îi întinse paharul. Făcînd aceasta, Eliza a venit cît mai aproape de el, calculînd direcția vîntului pentru a primi aroma bărbatului care, lucru hotărît, era al ei. Cu ochii întredeschis! aspira mirosul de haine umede, săpun ordinar și sudoare proaspătă. Un rîu de lavă arzîndă o străbătu pe dinăuntru, oasele i se muieră și într-un moment de panică chiar crezu că moare. Secundele acestea au fost atît de intense încît lui Joaquin Andieta îi căzu caietul

din mîna ca smuls de o forță de neoprit în timp ce dogoarea de rug aprins îl ajungea și pe el, arzîndu-l. O privi pe Eliza fără să o vadă, chipul fetei era o oglindă palidă în care i se păru că-și vede propria ima-

72

gine. Despre dimensiunile trupului ei și aureola întunecată a părului ei abia de își dădea seama, doar la a doua întîlnire cu ea, după cîteva zile, se va cufunda pierzîndu-se în ochii ei negri și în grația acvatică a mișcărilor ei. S-au aplecat în același timp să culeagă de pe jos caietul, umerii li s-au ciocnit și paharul cu limonada s-a vărsat pe rochia ei.

— Uite ce ai făcut, Eliza! a exclamat Miss Rose alarmată, pentru că impactul acestei iubiri neașteptate o lovise și pe ea. Du-te să te schimbi și bagă rochia asta în apă rece, să vedem dacă iese pata, a adăugat sec.

Dar Eliza nu se mișca, agățată de ochii lui Joaquin Andieta, tremurînd, cu nările dilatate, mirosindu-l fără a se ascunde, pînă ce Miss Rose a apucat-o de braț și a dus-o în casă.

— Ți-am mai spus, fato: orice bărbat, oricît de mizerabil ar fi, poate face cu tine ce vrea i-a amintit indianca în noaptea aceea.

— Nu știi despre ce vorbești, Mamă Fresia, a răspuns Eliza.

Cînd l-a cunoscut pe Joaquin Andieta în acea dimineață de toamnă în curtea casei, Eliza a crezut că si-a întîlnit destinul: va fi sclava lui, mereu, încă nu trăise destul ca să înțeleagă ce se întîmpla, să exprime în cuvinte tumultul care o sufoca și să traseze un plan, dar intuiția inevitabilului nu i-a lipsit, într-un mod vag dar dureros și-a dat seama că era prinsă și a avut o reacție fizică asemănătoare pestei. O săptămîină întregă, pînă cînd l-a revăzut, s-a zbătut între colici spasmodice cu nimic alinate de ierburile minunate ale Mamei Fresia și nici de prafurile de arsenic diluate în lichior de cireșe ale farmacistului neamț. A scăzut în greutate și oasele i s-au făcut ușoare ca de porumbiță, spre spaima Mamei Fresia care închidea ferestrele ca nu cumva un vînt de pe mare să ia fata pe sus și să o ducă cine știe unde. Indianca i-a administrat mai multe mixturi și descîntece din vastul ei repertoriu, dar cînd a înțeles că nu aveau nici un efect a recurs la calendarul sfinților catolici. A scos din fundul cufărului cîtiva gologani economiști, a cumpărat douăsprezece lumînări și a pornit să negocieze cu preotul. După ce

73

le-a sfințit la slujba principală de duminică, a aprins una fiecăruia sfînt în capelele laterale ale bisericii, opt cu toatele, iar trei le-a așezat în fața imaginii Sfîntului Anton, patronul fetelor fără speranța de măritat, al nevestelor nemăritate și al altor cauze pierdute. Pe ultima a dus-o, împreună cu o șuviță de păr și o cămașă a Elizei la cea mai bine cotată machi din împrejurimi. Era o indiancă mapuche bătrînă și oarbă din naștere, vrăjitoare de magie albă, faimoasă prin predicțiile ei fără drept de apel și buna ei judecată în a vindeca bolile trupului și necazurile sufletului. Mama Fresia își petrecuse anii adolescenței servindu-i acestei femei de ucenică și slujnică, dar nu a putut-o urma, cum dorea atît de tare, lipsindu-i harul. Ce să-i faci: te naști cu har sau fără har. Odată a vrut să-i explice asta Elizei și singurul lucru care i-a venit în minte a fost să spună că harul era capacitatea de a vedea ce este în spatele oglinzii, în lipsa acestui misterios talent, Mama Fresia a trebuit să renunțe la aspirațiile ei de vindecătoare și să intre slugă la englezi.

Bătrînă machi locuia singură în fundul unei rîpe dintre două dealuri, într-o cabană de lut cu acoperiș de paie care părea gata să se prăbușească. În jurul locuinței era un vălmășag de pietre, lemne, plante în ghivece, cîini numai pielea și osul și păsări mari și negre care scormoneau degeaba după ceva de mîncat. Pe cărarea de acces creștea o adevărată pădure de ofrande și amulete puse de clienții satisfăcuți care își arătau astfel favorurile primite. Femeia mirosea a toate fierturile pe care le preparase de-a lungul vieții, purta o mantie de culoarea

pământului arid din jur, era desculță și jengoasă, dar împodobită cu o mulțime de coliere ieftine de argint. Fața era o mască întunecoasă de riduri, avea doar doi dinți în gură și ochii morți. O primi pe fosta ei ucenică fără a arăta că o recunoaște, acceptă darurile de mîncare și sticla de lichior de anason, îi făcu semn să se așeze în fața ei și rămase tăcută, așteptînd. În mijlocul colibeii ardeau pîlpîind cîțiva tăciuni iar fumul ieșea printr-o gaură din acoperiș. Pe pereții negri de funingine atîrnau căsuri de lut și tablă, plante și o colecție de lighioane disecate. Aroma densă a ierburilor uscate și scoarțe de copac medicinale se amesteca cu duhoarea animalelor moarte. Au vorbit în mapu-

74

dungo, limba indienilor mapuche. Vreme îndelungată vrăjitoarea a ascultat povestea Elizei, de la venirea ei în cutia de săpun de rufe și pînă la criza recentă, apoi a luat luminarea, șuvița de păr și cămașa și a expediat-o pe vizitatoare cu porunca de a reveni după ce va fi terminat vrăjile și riturile de ghicitoare.

— Se știe că pentru asta nu e leac o anunță pe Mama Fresia de cum aceasta îi păși pragul două zile mai tîrziu.

— O să moară fetița mea, oare?

— Asta nu știi să-ți spun, dar o să sufere mult, neîndoielnic.

— Dar ce i se întîmplă?

— Rău de încăpăținare din dragoste. E o boală gravă. Sigur a lăsat fereastra deschisă într-o noapte cu lună și boala i-a intrat în corp în timp ce dormea. Nu există descîntece pentru asta.

Mama Fresia s-a întors acasă resemnată: dacă meșteșugul acestei machi atît de înțeleaptă nu putea să schimbe soarta Elizei, cu atît mai puțin o puteau face slabele ei cunoștințe sau lumînările sfinților.

75

<titlu>Miss Rose

Miss Rose o observa pe Eliza mai mult cu curiozitate decît cu compasiune, pentru că înțelegea bine simptomele și știa din propria ei experiență că timpul și piedicile reușesc să stingă și cele mai mari focuri ale dragostei. Ea nu avea mai mult de șaptesprezece ani cînd s-a îndrăgostit cu o pasiune nesăbuită de un tenor vienez. Pe atunci era în Anglia și visa să ajungă o divă, în ciuda opoziției tenace a mamei și a fratelui Jeremy, capul familiei după moartea tatălui. Nici unul dintre ei nu considera că muzica de operă ar fi o ocupație de dorit pentru o domnișoară, în primul rînd pentru că se practica în teatre, seara și cu rochii decoltate. Nu putea conta nici pe sprijinul fratelui John, care intrase în marina comercială și abia dacă apărea de vreo două ori pe an acasă, și tot timpul pe grabă. Dădea peste cap rutina micii familii, exuberant și ars de soarele altor locuri, mereu cu cîte un tatuaj sau o cicatrice în plus. Împărțea cadouri, îi copleșea cu poveștile lui exotice și dispărea imediat în direcția cartierelor de curve, unde rămînea pînă în momentul următoarei îmbarcări. Familia Sommers era de burghezie de provincie fără mari ambiții. Avuseseră pămînt de mai multe generații, dar tatăl, plictisit de atîtea oi tîmpite și recolte sărace, a preferat să-și încerce norocul la Londra. Lubea într-atît cărțile încît era în stare să-și lase familia fără pîine și să se îndatoreze numai să cumpere primele ediții semnate de autorii preferați, totuși îi lipsea lăcomia adevăraților colecționari. După cîteva încercări infructuoase în comerț, a hotărît să dea frîu liber adevăratei lui vocații și a deschis o prăvălie de anticariat și de cărți pe care le edita chiar el. În partea din spate

76

a librăriei a instalat o mică tiparniță, la care lucra împreună cu două ajutoare, iar într-o mansardă prospera cu pași de țestoasă negoțul cu volume rare. Dintre cei trei copii doar Rose se interesa de afacerea lui, creștea cu pasiunea muzicii și a lecturii și dacă nu era așezată la pian sau făcea vocalize, o găseai citind într-un colț. Tatălui îi părea rău că ea, și nu Jeremy sau John, care urmau să-i

moștenească afacerea, era cea îndrăgostită de cărți. După ce a murit, băieții au lichidat tipografia și librăria, John s-a dus pe mare iar Jeremy le-a luat în grijă pe mama văduvă și pe soră. Avea o leafă modestă ca angajat la Compania Britanică de Import-Export și o mică rentă de la tatăl lui, în afară de sporadicele contribuții de la John, care nu ajungeau întotdeauna sub formă de bani lichizi, ci de contrabandă. Scandalizat, Jeremy păstra aceste lăzi de pierzanie în pod fără a le deschide pînă la următoarea vizită a fratelui, care se îngrijea să le vîndă conținutul. Familia s-a mutat într-un apartament mic și scump pentru veniturile ei, dar bine așezat în inima Londrei, pentru că l-au considerat o investiție. Trebuiau să o mărite bine pe Rose.

La șaptesprezece ani frumusețea tinerei începea să înflorească și avea o grămadă de pretendenți cu situație bună dispuși să moară din dragoste, dar în timp ce prietenele ei se dădeau de ceasul morții să-și găsească un soț, ea căuta un profesor de canto. Așa l-a cunoscut pe Karl Bretzner, un tenor vienez sosit la Londra să cînte în mai multe opere de Mozart, care au culminat într-o seară stelară cu Nunta lui Figaro, în prezența familiei regale, înfățișarea nu spunea nimic despre uriașul lui talent: parcă era un măcelar. Trupul, burtos și plătînd de la genunchi în jos, era lipsit de eleganță, iar fața sanguină, încununată de un ciuf de păr creț și fără culoare, era mai curînd vulgară, dar cînd deschidea gura pentru a delecta audiența cu torentul glasului său se transforma într-o altă ființă, creștea în înălțime, burdihanul dispărea în lățimea pieptului și mutra roșcovană de teuton se umplea de o lumină olimpică. Cel puțin așa îl vedea Rose Sommers, care a reușit să facă rost de bilete la toate spectacolele. Ajungea la teatru cu mult înainte de deschidere și, sfidînd privirile scandalizate ale trecătorilor, puțin obișnuiți

77

să vadă o fată de condiția ei singură, aștepta la intrarea actorilor ore în șir ca să-l zărească pe maestru cînd cobora din trăsură, în acea seară de duminică bărbatul a observat frumusețea țintuită pe stradă și s-a apropiat să-i vorbească. Tremurînd toată, a răspuns la întrebările lui și i-a mărturisit admirația pe care i-o purta și dorința de a-i urma pașii pe calea atît de grea, dar divină, a bel canfoului, după cum sunară cuvintele ei.

— Vino după spectacol la mine în cabină și vom vedea ce pot să fac pentru dumneata a spus el cu glasul lui minunat și cu un puternic accent austriac.

Exact așa a făcut, plutind pe culmile gloriei. Cînd s-au terminat ovațiile publicului ridicat în picioare, un ușier trimis de Karl Bretzner a condus-o prin culise. Nu văzuse niciodată măruntaiele unui teatru, dar nu a pierdut timpul admirînd ingenioasele mașinării care produceau furtună și nici peisajele pictate pe cortine, unicul ei țel era să-și cunoască idolul. L-a găsit acoperit cu un halat de catifea de un albastru regal tivit cu aur, încă machiat pe față și cu o perucă cu cîrlionți albi. Ușierul i-a lăsat singuri și a închis ușa. Încăperea, plină de oglinzi, mobilă și perdele, mirosea a tutun, machiaj și mucegai, într-un colț se găsea un paravan pictat cu scene cu femei rubiconde într-un harem turcesc, iar de pereți atîrnau cuiere cu costume de operă. Văzîndu-și idolul de aproape, entuziasmul lui Rose s-a dezumflat pentru scurt timp, dar el a recuperat imediat terenul pierdut. I-a apucat ambele mîini, le-a dus la buze și le-a sărutat îndelung, apoi a slobozit un do din piept care a zguduit paravanul cu odalisce. Ultimele mofturi ale lui Rose s-au prăbușit, precum zidurile Ierihonului într-un nor de praf, care ieși din perucă în momentul în care artistul și-o lepădă cu un gest pasionat și viril, aruncînd-o pe un fotoliu, unde a rămas inertă ca un iepure mort. Avea părul strivit sub o plasă cu ochiuri dese care, împreună cu machiajul, îi da aerul unei curtezane decrepite.

Pe același fotoliu pe care a căzut peruca Rose i-a oferit cîteva zile mai tîrziu virginitatea, la orele trei și un sfert după-amiază. Tenorul vienez i-a dat întîlnire sub pretextul de a-i arăta teatrul în marșea aceea, cînd nu era spectacol. S-au

întîlnit în secret într-o cofetărie, unde el a savurat delicat cinci ecleruri cu cremă și două cești cu ciocolată, în timp ce ea a mesteca în ceai fără să poată înghiți de spaimă și anticipație. S-au dus imediat la teatru. La ora aceea nu erau decît două femei care măturau sala și un specialist în lumini care pregătea lămpile cu ulei, făcliile și luminările pentru a doua zi. Karl Bretzner, expert în momente amoroase, a produs ca prin magie o sticlă de șampanie, a umplut două cupe pe care le-au băut închinînd pentru Mozart și Rossini. Apoi a instalat-o pe fată în loja de pluș imperială unde doar regele se așeza, împodobită de sus pînă jos cu amorași dolofani și trandafiri de ghips, în timp ce el se îndrepta spre scenă. În picioare pe o coloană de carton pictat, luminat de făcliile abia aprinse, a cîntat doar pentru ea o arie din Bărbierul din Sevilla, etalîndu-și toată dibăcia vocală și delirul suav al glasului în interminabile fiorituri, în timp ce se stîngea ultima notă a omagiului său, auzi suspinele depărtate ale lui Rose Sommers, fugi către ea cu o sprinteneală neașteptată, traversă sala, se cațără în lojă în două salturi și căzu în genunchi în fața ei. Fără suflu, își puse căpățîna pe fusta ei de mătase de culoarea mușchiului. Plîngea împreună cu ea, pentru că, fără să și-o propună, se îndrăgostise și el; ceea ce începuse ca încă o cucerire trecătoare se transformase în cîteva ore într-o pasiune incandescentă.

Rose și Karl s-au ridicat sprijinindu-se unul de celălalt, zăpăciți și înspăimîntați în fața inevitabilului, au mers fără să știe cum pe un lung coridor întunecat, au urcat o scăriță și au ajuns în zona cabinelor. Numele tenorului era scris cu litere cursive pe una din uși. Au intrat în încăperea ticsită de mobilă și cîrpe de lux, prăfuite și transpirate, unde cu două zile în urmă fuseseră prima dată singuri. Nu avea ferestre, și mai întîi s-au refugiat în întuneric, reușind să-și recupereze respirația pierdută în suspinele și lacrimile de dinainte, apoi el aprinse întîi un chibrit și apoi cele cinci luminări ale unui sfeșnic, în lumina tremurătoare și galbenă s-au admirat, emoționați și stîngaci, cu un torent de emoții pe care voiau să le exprime și neputînd articula nici un cuvînt. Rose nu a rezistat privirii care o sfredelea și și-a ascuns fața în mîini, dar el i le-a dat deoparte cu aceeași delicatețe cu care manipu-

79

lase mai înainte prăjiturile cu cremă. Au început prin a-și da mici pupături plînse pe obraz, ca niște ciuguleli de porumbiță, care evident că au devenit săruturi serioase. Rose avusese întîlniri tandre, dar șovăitoare și pe fugă, cu cîteva din претенденții ei, iar vreo doi reușiseră să îi atingă cu buzele obrazul, dar nu-si imaginase niciodată că era posibil să ajungi la un asemenea grad de intimitate, că limba altuia se putea împleti cu a ei ca o șopîrlă neastîmpărată și saliva străină o putea uda pe din afară și invada pe dinăuntru, dar curînd repulsia de la început a fost învinsă de avîntul tinereții și entuziasmul ei pentru poezie. Nu numai că a întors mîngîierile cu aceeași intensitate, dar a luat inițiativa de a-si scoate pălăria și capa de astrahan cenușie care îi acoperea umerii. De aici pînă a lăsa să i se desbumbaze jachețica și apoi bluza n-au fost decît cîteva mișcări. Tînăra a știut să urmeze pas cu pas dansul copulării condusă de instinct și de interzisele lecturi fierbinți, pe care înainte le sustrăgea pe furiș din rafturile părinților. Ziua aceea a fost cea mai memorabilă din întreaga ei existență și și-o va aminti în cele mai mici amănunte, înflorite și exagerate, în anii ce vor urma. Va fi singura sursă de experiență și cunoaștere, singurul motiv de inspirație pentru a-și hrăni fanteziile și a crea, ani mai tîrziu, o artă care o va face faimoasă în anumite cercuri foarte secrete. Minunată zi care se putea compara doar cu acea zi de martie, după doi ani la Valparaiso, cînd i-a căzut în brațe Eliza abia născută, ca o consolare pentru copiii pe care nu-i va avea, pentru bărbații pe care nu-i va putea iubi și pentru căminul pe care nu îl va avea nicicînd.

Tenorul vienez s-a dovedit a fi un amant rafinat. Era un mare amator și

cunoscător al femeilor, dar a fost în stare să-și șteargă din memorie amorulile împrăștiate din trecut, frustrarea multiplelor despărțiri, gelozii, nerușinări și înșelăciuni din alte relații, pentru a se dăruia cu o inocență totală scurtei pasiuni pentru Rose Sommers. Experiența nu-i venea din îmbrățișări jalnice cu prostituate de doi bani; Bretzner se lăuda că nu trebuie niciodată să plătească pentru plăcere, pentru că femei de toate categoriile, de la cabinierile umile până la superbe contese, i se dăruiau fără condiții doar auzindu-l

80

cîntînd. A învățat artele amorului în același timp cu cele ale canto-ului. N-avea mai mult de zece ani cînd s-a îndrăgostit de el cea care avea să fie mentora lui, o franțuzoaică cu ochi de tigră și sîni de alabastru pur, destul de bătrînă pentru a-i fi mamă. La rîndul ei, fusese inițiată la treisprezece ani în Franța de Donatien-Alphonse-Francois de Sade. Fiică a unui temnicer de la Bastilia, îl cunoscuse pe celebrul francez într-o celulă imundă, în care își scria perversele istorii la lumina unei luminări. Ea îl observa printre gratii din simplă curiozitate de copil, fără să știe că taică-său o vînduse deținutului pentru un ceas de aur, ultima posesiune a nobilului scăpătat, într-o dimineață pe cînd ea îl privea pe furiș prin vizor, tatăl și-a desprins de la brîu mănunchiul de chei groase, a deschis ușa și a împins-o pe fată în celulă, de parcă ar fi aruncat de mîncare leilor. Ce s-a întîmplat acolo nu-și mai amintea, ajunge să știm că a rămas alături de Sade, urmîndu-l din închisoare în mizeria și mai rea a libertății și învățînd tot ce putea el să o învețe. Cînd marchizul a fost internat în 1802 în casa de nebuni de la Charenton, ea a rămas în stradă fără un ban, dar posedînd o vastă cunoaștere în ale amorului care i-a folosit pentru a dobîndi un soț cu cincizeci și doi de ani mai în vîrstă decît ea și foarte bogat. Omul a murit după puțîn timp, epuizat de excesele tinerei sale soții și ea a rămas în sfîrșit liberă și cu destui bani pentru a face ce avea chef. Avea treizeci și patru de ani, supraviețuise brutalei ucenicii pe lîngă marchiz, sărăciei cu pîine goală din tinerețe, confuziei Revoluției franceze, spaimei războaielor napoleoniene și acum avea de suportat represiunea dictatorială a Imperiului. Era sătulă de toate astea și spiritul îi cerea un răgaz. Ahotărît să caute un loc sigur unde să-și petreacă restul zilelor în liniște și a optat pentru Viena. Atunci l-a cunoscut pe Karl Bretzner, băiatul vecinilor ei, pe cînd acesta era un puști de abia zece ani, dar deja cînta ca o privighetoare în corul catedralei. Grație ei, ajunsă prietena și confidenta familiei Bretzner, băiețelul nu a fost castrat în acel an pentru a-și păstra vocea de cherubin, așa cum sugera directorul corului.

— Nu-l atingeți și nu peste mult timp va fi tenorul cel mai bine plătit din Europa a pronosticat frumoasa. Și nu s-a înșelat.

81

În ciuda enormei diferențe de vîrstă, între ea și micul Karl a crescut o relație neobișnuită. Ea admira puritatea sentimentelor și dăruirea pentru muzică a copilului; el găsisese în ea muza care nu numai că i-a salvat virilitatea, dar l-a învățat și cum s-o folosească. Pînă la vremea la care și-a schimbat definitiv vocea și a început să se bărbierească își pusese la punct proverbiala abilitate a eunucilor de a satisface o femeie în forme neprevăzute de natură și uzanțe, dar cu Rose Sommers nu și-a asumat riscuri. Nici gînd să o atace năvalnic cu un exces de mîngîieri prea îndrăznețe, căci nu voia să o șocheze cu trucuri de serai, s-a gîndit el, fără a bănuia că în mai puțîn de trei lecții practice eleva l-ar întrece în inventivitate. Era un bărbat atent la amănunte și cunoștea forța halucinantă a cuvîntului precis spus la ceasul dragostei. Cu mîna stingă i-a desfăcut unul după altul năsturașii de sidef de la spate, în timp ce cu dreapta îi scotea agrafele din pieptănătură, fără a pierde ritmul sărutărilor intercalate cu o litanie de măguliri. I-a vorbit de subțirimea taliei, de albeața pură a pielii, de rotunjimea clasică a gîtului și umerilor, care aprindeau în el o văpaie, o excitație de necontrolat.

— M-ai înnebunit... Nu știu ce mi se întîmplă, niciodată nu am iubit și nici nu voi

mai iubi pe nimeni ca pe tine. Intîlnirea noastră au stabilit-o zeii, sîntem sortiți să ne iubim murmura din cînd în cînd.

I-a recitat repertoriul complet, dar a făcut-o fără maliție, adînc convins de propria lui onestitate și orbit cu totul de Rose. I-a desfăcut șireturile corsetului și i-a scos jupoanele lăsînd-o în pantalonășii lungi de batist și într-o cămășuță din care se vedeau fragii sfîrcurilor. Nu i-a scos botinele de marochin cu tocuri răsucite, nici ciorapii albi prinși la genunchi cu jartiere brodate. Aici s-a oprit, gîfîind, inima bătîndu-i teluric în piept, convins de faptul că Rose Sommers era femeia cea mai frumoasă din univers, un înger, și că inima îi va exploda ca o petardă dacă nu se calmează. A ridicat-o în brațe fără efort, a traversat încăperea și a lăsat-o în picioare în fața unei oglinzi mari cu ramă aurită. Lumina tremurătoare a luminărilor și costumele de teatru atîrnate pe pereți într-un amestec de brocarturi, pene, catifele și dantele decolorate dădeau scenei un aer de irealitate.

82

Nemișcată, beată de emoție, Rose s-a privit în oglindă și nu a recunoscut-o pe femeia aceea în rufărie intimă, cu părul în dezordine și obrazii în flăcări, pe care un bărbat și el necunoscut o săruta pe gît și îi mîngîia sîniile cu ambele mîini. În pauza asta plină de dorință tenorul și-a recăpătat suflul și ceva din luciditatea pierdută la primele asalturi. A început să-și dea jos hainele în fața oglinzii, fără pudoare și trebuie spus că arăta mult mai bine gol decît îmbrăcat. Ii trebuie un croitor bun, se gîndi Rose, care nu văzuse niciodată un bărbat gol, nici măcar pe frații ei în copilărie, toate informațiile ei provenind din descrierile exagerate din cărțile picante și din niște cărți poștale japoneze pe care le-a descoperit în bagajul lui John, în care organele masculine aveau proporții sincer optimiste. Așa că sfîrleaza tare și roz care i-a apărut în fața ochilor nu a speriat-o, cum se temea Karl, ci i-a provocat un hohot de rîs irepresibil și vesel. Care a dat tonul la tot ce a urmat, în loc de solemnă și mai curînd dureroasă ceremonie care e de obicei deflorarea, s-au delectat cu zbunguieli jucăușe, s-au alergat țopăind ca niște copii peste mobile, au băut restul de șampanie și au deschis altă sticlă ca să se stropească cu șuvoaie spumoase, și-au spus porcării printre rîsete și jurăminte de amor șoptite, s-au mușcat și s-au lins și au cotrobăit fără opreliști prin mlaștina fără fund a dragostei abia începute, toată după-amiaza și pînă s-a înnoptat bine, fără să aibă habar de cît e ceasul sau de restul universului. Nu existau decît ei. Tenorul vienez a condus-o pe Rose pe înălțimi epice iar ea, elevă silitoare, l-a urmat fără ezitare și o dată sus, pe culme, a început să zboare singură cu un surprinzător talent natural, ghidîndu-se după indicii și întrebînd ceea ce nu reușea să ghicească singură, uimindu-si învățătorul și în cele din urmă învingîndu-l prin dibăcia ei improvizată și darul nemaipomenit al dragostei ei. Cînd au reușit să se despartă și să aterizeze în realitate, ceasul arăta ora zece seara. Teatrul era gol, afară domnea întunericul și în plus căzuse o ceață deasă ca magiunul.

Între cei doi amanți a început un schimb frenetic de misive, flori, bomboane, versuri copiate și mici relicve sentimentale în timpul cît a durat stagiunea lirică la Londra. Se întîlneau pe unde puteau, pasiunea îi făcea să ignore orice

83

prudență. Ca să cîștige timp, căutau camere de hotel aproape de teatru, fără să le pese că ar putea fi recunoscuți. Rose pleca de acasă cu scuze ridicole iar maică-sa, îngrozită, nu-i spunea lui Jeremy nimic din bănuielile ei, rugîndu-se ca destrăbălarea fiică-sii să fie trecătoare și să dispară fără urmă. Karl Bretzner ajungea tîrziu la repetiții și de atîta dezbrăcat la orice oră a răcit și nu a putut cînta la două spectacole, dar departe de a-i părea rău, a folosit timpul pentru a face amor exaltat de zgîlțîielile febrei. Venea la camera închiriată cu flori pentru Rose, șampanie pentru băut și scaldat, prăjituri cu cremă, poeme scrise în zbor pentru a fi citite în pat, uleiuri parfumate cu care să se ungă în locuri pînă atunci

pecetluite, cărți erotice pe care le răsfoiau căutînd scenele cele mai inspirate, pene de struț ca să se gîdile și o infinitate de alte adjuvante pentru jocurile lor. Tînăra simțea cum se deschide ca o floare carnivoră, emana miresme de perdiție pentru a atrage bărbatul ca pe o insectă, pentru a-l ronțai, a-l înghiți, a-l digera și a-i scuipa la sfîrșit oasele ajunse așchii. El domina cu o energie insuportabilă, se sufoca, nu putea sta locului nici o clipă, devorată de nerăbdare. Timp în care Karl Bretzner trăia în plină confuzie, ba exaltat pînă la delir, ba epuizat, încerca să-și îndeplinească obligațiile muzicale, dar se deteriora vîzînd cu ochii, iar criticii, implacabili, spuneau că Mozart se răsucește în mormînt auzind cum tenorul vienez îi execută la propriu compozițiile.

Amanții vedeau panicați cum se apropie momentul despărțirii și dragostea lor a intrat într-o nouă fază. Vorbeau despre cum să fugă în Brazilia sau să se sinucidă împreună, dar niciodată nu a fost vorba de căsătorie. Pînă la urmă pofta de viață a fost mai puternică decît tentația tragică și după ultimul spectacol au luat o trăsură și au plecat în vacanță în nordul Angliei, la un han de țară. Hotărîseră să se bucure de aceste zile de anonimat, înainte ca Bretzner să plece în Italia, unde urmau alte contracte. Rose avea să-1 regăsească, după ce el va fi găsit o locuință adecvată, ar fi pus-o la punct și i-ar fi trimis bani de drum.

Luau micul dejun sub o copertină pe terasa micului hotel, cu o pătură de lînă peste picioare din cauza aerului tăios

84

de pe coastă, cînd au fost întrerupți de Jeremy Sommers, indignat și solemn ca un profet. Rose lăsase în urmă o întreață dîră de indicii, așa că a fost ușor pentru fratele mai mare să-i găsească sălașul și să o urmeze pînă la stațiunea cea îndepărtată. Văzîndu-1, a scos un strigăt de surpriză, nu de spaimă, pentru că dragostea o făcea curajoasă, în clipa aceea a priceput pentru prima dată ce făcuse și greutatea consecințelor i s-a arătat în toată puterea. S-a ridicat hotărîtă să-și apere dreptul de a trăi după pofta inimii, dar fratele nu i-a dat timp să scoată o vorbă și s-a adresat direct tenorului.

— Îi datorați o explicație surorii mele. Presupun că nu i-ați spus că sînteți căsătorit și că aveți doi copii i-a aruncat în față seducătorului.

Era singurul lucru pe care Karl Bretzner omisese să i-1 povestească lui Rose. Vorbiseră pînă la sațietate, el îi împărtășise pînă și detaliile cele mai intime ale amorurilor lui anterioare, fără a uita de extravaganțele marchizului de Sade pe care i le povestise mentora lui, franțuzoaica cu ochi de tigru, pentru că ea arăta o curiozitate bolnăvicioasă să știe cînd, cu cine și mai ales cum făcuse el dragoste, de la zece ani pînă cu o zi înainte de a o cunoaște pe ea. Și toate i le-a spus fără scrupule dîndu-și seama cît de mult îi plăcea să asculte și cum trecea cele auzite în propria teorie și practică. Dar de soție și de copii nu spusese nimic din compasiune pentru această fecioară frumoasă care i se dăruise fără condiții. Nu dorea să distrugă magia întîlnirii: Rose Sommers merita să se bucure de prima ei dragoste din plin.

— Îmi datorezi o reparație 1-a sfidat Jeremy Sommers lovindu-1 peste obraz cu mînușa.

Karl Bretzner era un om de lume și nu avea să comită barbaria de a se bate în duel. A înțeles că sosise momentul să se retragă și i-a părut rău că nu putea să-i explice lucrurile lui Rose între patru ochi. Nu voia s-o lase cu inima zdrobită și cu ideea că o sedusese cu gîndul rău de a o abandona. Simțea nevoia să-i mai spună o dată cît de mult o iubea cu adevărat și cît îi părea de rău că nu era liber pentru a împlini visurile amîndurora, dar pe fața lui Jeremy Sommers citi că nu îi va da voie să o facă. Jeremy o luă de braț pe sora lui, care părea zăpăcită, și o conduse ferm la trăsură, fără

85

a-i da ocazia să-și ia rămas-bun de la amantul ei sau să-și strîngă sumarul bagaj.

A dus-o la casa unei mătuși din Scoția, unde urma să rămână pînă se va vădi starea ei. Dacă intervenea nenorocirea cea mare, cum numea Jeremy sarcina, , viața ei și onoarea familiei ar fi fost distruse definitiv.

— Nici un cuvînt despre asta nimănui, nici măcar mamei sau lui John, ai înțeles? a fost singurul lucru pe care l-a spus cînd a durat călătoria.

Rose a petrecut cîteva săptămîni de nesiguranță pînă s-a dovedit că nu e însărcinată. Vestea a făcut-o să răsuflă extrem de ușurată, de parcă cerul însuși ar fi absolvit-o. A mai stat trei luni de pedeapsă tricotînd pentru săraci, citind și scriind pe ascuns, fără să verse măcar o lacrimă, în timpul ăsta a reflectat asupra destinului ei și ceva s-a răsucit în ea, pentru că atunci cînd a luat sfîrșit claustrarea în casa mătușii era alt om. Doar ea și-a dat seama de schimbare. A reapărut la Londra la fel cum plecase, zîmbitoare, liniștită, interesată de muzică și de lectură, fără un cuvînt de ciudă la adresa lui Jeremy pentru că o smulsese din brațele amantului sau de nostalgie pentru bărbatul care o înșelase, olimpiantă în atitudinea de a ignora bîrfele străinilor și mutrele de doliu ale familiei. La suprafață părea aceeași fată de dinainte, nici măcar maică-sa nu putea găsi vreo fisură în atitudinea ei perfectă care să-i permită un reproș sau un sfat. Pe de altă parte, văduva nu era în stare să își ajute fata sau să o protejeze: un cancer o devora cu rapiditate. Singura modificare în purtarea Rosei a fost capriciul de a petrece ore în șir scriind închisă în camera ei. Umplea duzini de caiete cu un scris minuscul și le ținea sub cheie. Cum nu încercase niciodată să expedieze o scrisoare, Jeremy Sommers, pentru care lucrul cel mai de temut era batjocura, a încetat să se preocupe de viciul scrisului și a presupus că soră-sa avusese bunul-simț să-1 uite pe nefastul tenor vienez. Numai că ea nu numai că nu îl uitase, dar își amintea cu o limpezime maximă tot ce se întîmplase și fiecare cuvînt spus sau șoptit. Singurul lucru care i s-a șters din minte a fost dezamăgirea de a fi fost înșelată. Soția și copiii lui Karl Bretzner au dispărut pur și simplu, pentru că niciodată nu avuseseră loc în uriașa frescă a amintirilor ei de dragoste.

86

Retragerea în casa mătușii din Scoția nu a reușit să evite scandalul, dar cum zvonurile nu s-au confirmat rumeni nu a îndrăznit să ofenseze deschis familia. Unul cîte unul, numeroșii pretendenți care roiau în jurul Rosei s-au întors, dar i-a îndepărtat sub pretextul bolii mamei. Despre ce nu se vorbește nu există, susținea Jeremy Sommers, dispus să ucidă prin tăcere orice urmă a acestui episod. Furtunoasa escapadă a fetei a rămas suspendată în limbul lucrurilor nenumite, deși cîteodată frații făceau referiri tangențiale care păstrau proaspătă ranchiuna, dar în același timp îi uneau în secretul împărtășit. După mulți ani, cînd asta nu mai interesa pe nimeni de-acum, Rose a îndrăznit să-i povestească fratelui ei John, fată de care își asumase tot timpul rolul de fetiță răsfățată și nevinovată. La puțin timp după moartea mamei, lui Jeremy Sommers i s-a oferit să conducă biroul din Chile al Companiei Britanice de Import-Export. A plecat împreună cu Rose, ducînd secretul intact la celălalt capăt al pămîntului.

Au ajuns la sfîrșitul iernii lui 1830, cînd Valparaiso era încă un sat, dar deja existau companii și familii europene. Rose a considerat Chile locul ei de penitență și l-a asumat cu stoicism, resemnată să-și plătească greșeala prin acest exil iremediabil, nepermițînd nimănui, cu atît mai puțin fratelui Jeremy, să bănuiască cît era de disperată. Disciplina care o făcea să nu se plîngă și să nu vorbească nici măcar în somn de iubitul pierdut a susținut-o în momentele în care neajunsurile o copleșeau. S-a instalat la hotel cum putea mai bine, gata să se apere de rafalele de vînt și de umezeală, pentru că se declanșase o epidemie de difterie pe care bărbierii locali o combăteau cu operații chirurgicale crude și inutile, practicate cu briciul. Primăvara, apoi vara au mai îndulcit puțin impresia proastă despre această țară. A decis să uite de Londra și să scoată folos din noua ei condiție, în ciuda ambianței provinciale și a vîntului de pe mare care îi

pătrundea în oase chiar în amiezile însorite. Și-a convins fratele, iar acesta compania, de necesitatea de a cumpăra o casă decentă pe numele firmei și de a aduce mobilă din Anglia. Apus problema ca pe o chestiune de autoritate și prestigiu: nu era posibil ca un reprezentant al unei companii atât de importante să stea

87

la un hotel de doi bani. Optsprezece luni mai târziu, când micuța Eliza a intrat în viața lor, frații locuiau într-o casă mare în Cerro Alegre, Miss Rose îl închisese pe fostul ei iubit într-un compartiment sigilat al memoriei și era dedicată pe de-a-ntregul scopului de a câștiga un loc privilegiat în societatea în care trăia, în anii următori Valparaiso a crescut și s-a modernizat cu aceeași viteză cu care ea lăsa în spate trecutul și se transforma în femeia exuberantă și fericită în aparență, care unsprezece ani mai târziu îl va cuceri pe Jacob Todd. Falsul misionar nu a fost primul respins, dar ea nu avea interesul să se mărite. Descoperise o formulă extraordinară de a rămîne într-o idilă romanțioasă cu Karl Bretzner, retrăind fiecare clipă a pasiunii ei incendiare și alte deliruri inventate în tăcerea nopților ei de celibatară.

88

<titlu>Dragostea

Nimeni nu putea ști mai bine decât Miss Rose ce se petrecea în sufletul bolnav de dragoste al Elizei. A ghicit imediat identitatea bărbatului, pentru că doar un orb nu putea vedea legătura dintre delirurile fetei și vizita angajatului fratelui ei cu lăzile cu odoare pentru Feliciano Rodriguez de Santa Cruz. Primul ei impuls a fost să-1 alunge din minte ca pe o muscă pentru că era neînsemnat și sărăntoc, dar curînd și-a dat seama că pînă și ea simțise atracția lui periculoasă și nu reușea să și-1 scoată din cap. Desigur, a văzut mai întîi hainele cîrpite și paloarea lui lugubră, dar la o a doua privire i-a perceput imediat aura tragică de poet blestemat. În timp ce broda cu furie în camera de croitorie răsucea pe toate fețele ghinionul care îi strica planurile de a găsi pentru Eliza un soț complezent și înstărit. Gîndurile ei erau o urzeală de vicleșuguri destinate a face să eșueze acest amor înainte de a începe, de la a o trimite pe Eliza în Anglia la o școală pentru domnișoare sau în Scoția la casa mătusii bătrîne, pînă la a-i arunca adevărul în față lui Jeremy pentru a-1 da afară pe angajatul său. Totuși, în fundul sufletului germina fără să vrea dorința secretă ca Eliza să-și trăiască pasiunea pînă la capăt, pentru a compensa poate golul îngrozitor pe care tenorul îl lăsase acum optsprezece ani în propria ei viață.

Între timp, pentru Eliza orele se scurgeau cu o încetineală cumplită, într-un vârtej de sentimente confuze. Nu știa dacă era zi sau noapte, marți sau vineri, dacă trecuseră cîteva ceasuri sau cîteva ani de cînd îl cunoscuse pe băiat. Simțea deodată că îi fierbe sîngele și pielea i se umplea de blînde care

89

dispăreau la fel de repede și inexplicabil de cum apăruseră, își vedea iubitul peste tot: în umbrele din colțuri, în formele norilor, în ceașca de ceai și mai ales în vis. Nu știa cum îl cheamă, nu îndrăznea să-1 întrebe pe Jeremy Sommers pentru că se temea să nu producă un val de bănuieli, dar își ocupa ceasuri întregi imaginîndu-și un nume care să i se potrivească. Avea cu disperare nevoie să vorbească cu cineva despre dragostea ei, să analizeze fiecare amănunt al scurtei lui vizite, să speculeze despre ce au trecut sub tăcere, ce trebuiau să-și spună și ce și-au transmis prin priviri, îmbujorări și intenții, dar nu era nimeni de încredere, îi era dor de o vizită a căpitanului John Sommers, acest unchi cu vocație de pirat care fusese personajul cel mai fascinant al copilăriei sale, singurul capabil să înțeleagă și să o ajute în afacerea asta. Era neîndoielnic că, dacă ar fi aflat, Jeremy Sommers ar fi declarat un război neîmpăcat modestului său slujbaș de la firmă, cît despre Miss Rose, nu-i putea prezice atitudinea. Hotărî

deci: cu cît mai puțin se afla despre asta în casă cu atît mai mare libertate de acțiune vor avea ea și viitorul ei logodnic. Nici o clipă nu și-a imaginat posibilitatea ca el să nu o fi iubit la fel de mult, căci era pur și simplu imposibil ca o dragoste atît de mare să o fi lovit doar pe ea. Logica și dreptatea cele mai elementare spuneau că undeva în oraș el suferea același minunat chin.

Eliza se ascundea pentru a-și atinge corpul în locuri secrete niciodată explorate pînă arunci, închidea ochii și arunci mîna lui o mîngîia cu o delicatețe de pasăre, buzele lui erau cele pe care le săruta în oglindă, mijlocul lui era cel îmbrățișat în pernă, șoaptele lui de dragoste le aducea vîntul. Nici visele nu i-au scăpat de puterea lui Joaquîn Andieta. Îl vedea apărînd ca o umbră uriașă care se năpustea peste ea să o devoreze în mii de chipuri aiuritoare și tulburătoare, îndrăgostit, demon, înger, nu știa. Nu voia să se trezească și cu o hotărîre fanatică aplica abilitatea învățată de la Mama Fresia de a intra și a ieși din vis după cum dorea. A ajuns să domine atît de bine această artă că iluzoriul său iubit apărea în persoană, îl putea atinge, mirosi și auzi de parcă era lîngă ea. Dacă aș dormi tot timpul, se gîndea, nu mi-ar mai trebui nimic, l-aș iubi mereu stînd în pat. Ar fi pierit din delirul pasiunii

90

dacă Joaquîn Andieta nu ar fi venit acasă după o săptămînă ca să scoată lăzile cu odoare pentru a le trimite clientului din nord.

În seara precedentă ea a aflat de venirea lui, dar nu dintr-un instinct sau o premoniție, cum va insinua după mai mulți ani povestindu-i totul lui Tao Chi'en, ci pentru că la cină l-a auzit pe Jeremy Sommers care le dădea instrucțiuni soră-sii și Mamei Fresia.

— Vine să ia încărcătura același funcționar care a adus-o a adăugat în trecere, fără a bănuși ce uragan de emoții iscau cuvintele lui, din rațiuni diferite, în cele trei femei.

Fata a stat toată dimineața pe terasă pîndind drumul care urca pe deal către casă. Spre prînz a văzut carul tras de șase catîri și urmat de peoni călări și înarmați. A simțit o pace înghețată, de parcă ar fi murit, și nu a văzut că Miss Rose și Mama Fresia o urmăreau din casă.

— Atîta chin ca să o educ și se îndrăgostește de primul derbedeu care îi iese în cale! mormăia Miss Rose printre dinți.

Hotărîse să facă tot posibilul pentru a împiedica dezastrul, cunoscînd prea bine încăpățînarea primului amor.

— Încărcătura o predau eu. Spune-i Elizei să intre în casă și nu-i dai voie să iasă sub nici un motiv.

— Și cum vreți să fac? întrebă Mama Fresia prost dispusă.

— Dacă e nevoie, încui-o.

— Încuiați-o dumneavoastră, dacă puteți. Nu mă amestecați pe mine răspuse și ieși tîrîndu-și papucii.

A fost imposibil ca Eliza să nu se apropie de Joaquîn Andieta și să-i dea scrisoarea. A făcut-o pe față, privindu-l în ochi și cu o hotărîre atît de feroce că Miss Rose nu a îndrăznit să o intercepteze și nici Mama Fresia să se interpună. Femeile au înțeles atunci că vraja era mult mai puternică decît își imaginau și nu existau destule uși încuiate ori luminări aprinse ca să o rupă. Tînrul petrecuse și el săptămînă obsedat de amintirea fetei, pe care o credea fiica patronului, deci absolut inaccesibilă. Nu bănuia ce impresie îi făcuse și nu i-a trecut prin minte că oferindu-i acel pahar cu suc îi declara dragostea, drept pentru care s-a speriat teribil în momentul în care aceasta i-a dat un plic închis, încurcat, l-a pus în buzu-

91

nar și a continuat să supravegheze încărcarea lăzilor în căruță, în timp ce urechile îi ardeau, îmbrăcămîntea i se uda de transpirație și spatele îi dîrdîia de febră, în picioare, nemișcată și tăcută, Eliza îl privea fix de la cîțiva pași mai

încolo, făcîndu-se că nu vede expresia furioasă a lui Miss Rose și pe cea mîhnită a Mamei Fresia. Cînd ultima ladă a fost legată în căruță și catîrii au făcut cale întoarsă pentru a coborî dealul, Joaquîn Andieta i-a cerut scuze lui Miss Rose pentru deranj, a salutat-o pe Eliza cu o scurtă înclinare a capului și a plecat cît a putut de repede.

Misiva Elizei conținea doar două rînduri în care arăta unde și cum să se întîlnească. Stratagema era de o asemenea simplitate și îndrăzneală că oricine ar fi putut-o socoti o expertă în ale nerușinării: Joaquîn urma să vină peste trei zile la nouă seara la schitul Fecioarei Ajutorului Veșnic, o capelă ridicată pe Cerro Alegre în chip de protecție pentru drumetși, foarte aproape de casa Sommers. Eliza a ales locul pentru că era aproape și data pentru că era miercuri. Miss Rose, Mama Fresia și servitoarele vor fi ocupate cu cina și nimeni nu-și va da seama dacă iese puțin. De la plecarea gonitului Michael Steward balurile nu mai aveau sens și nici iarna prematură nu se preta la așa ceva, dar Miss Rose a păstrat obiceiul pentru a dezarma bîrfele care circulau pe seama ei și a ofițerului de marină. A suspenda seratele muzicale în absența lui Steward echivala cu a mărturisi că el fusese unicul motiv pentru care le ținea.

Joaquin Andieta venise să aștepte nerăbdător de pe la șapte. De departe vedea strălucirea casei luminate, defilarea echipajelor invitaților și felinarele aprinse ale trăsurilor care așteptau pe drum. De vreo două ori a trebuit să se ascundă la trecerea paznicilor de noapte care verificau lămpile schitului, pe care vîntul le stingea. Era o mică construcție pătrată din cărămidă cu o cruce de lemn pictat în vîrf, doar puțin mai mare decît un confesional, care adăpostea imaginea de ghips a Fecioarei. Mai era o tavă cu șiruri de luminări votive stinse și o amforă cu flori uscate. Era o noapte cu lună plină, dar pe cer treceau nori groși care în răstimpuri acopereau cu totul lumina lunii. La nouă fix a simțit prezența fetei și

92

i-a văzut silueta învăluită din cap pînă în picioare într-o mantie de culoare închisă.

— Vă așteptam, domnișoară a fost singurul lucru pe care a reușit să-1 spună bîlbîindu-se și simțindu-se ca un idiot.

— Eu te-am așteptat mereu a răspuns ea fără nici pic de ezitare.

Și-a scos mantia și Joaquîn văzu că era îmbrăcată ca de sărbătoare, dar cu fusta suflecată și cu papuci în picioare. Ținea în mînă ciorapii albi și pantofiorii de piele de căprioară pentru a nu se înnoroi pe drum. Părul negru, pieptănat cu cărare la mijloc, era prins în două cozi legate cu panglici de atlas. S-au așezat în fundul schitului pe mantia pe care ea a pus-o pe jos, ascunși în spatele statuii, tăcuți, foarte aproape dar fără a se atinge. Un timp nici nu au îndrăznit să se privească în penumbra duioasă, zăpăciți de apropierea celuilalt, respirînd același aer și arzînd în ciuda rafalelor de vînt care amenințau să-i lase pe întuneric.

— Mă cheamă Eliza Sommers, a spus într-un tîrziu.

— Și pe mine Joaquîn Andieta, a spus el.

— Mi-a trecut prin minte că te cheamă Sebastian.

— De ce?

— Pentru că semeni cu Sfîntul Sebastian, martirul. Nu mă duc la biserica catolică, sînt protestantă, dar Mama Fresia m-a dus de cîteva ori...

Aici s-a terminat conversația pentru că n-au mai știut ce să-și spună; se priveau pe furiș și se îmbujorau în același timp. Eliza îi simțea mirosul de săpun și sudoare, dar nu îndrăznea să îl miroasă de aproape, cum dorea. Singurele zgomote din schit erau murmurul vîntului și respirația lor agitată. După cîteva minute ea a spus că trebuie să se întoarcă acasă, înainte de a se prinde de veste că e plecată, și s-au despărțit strîngîndu-și mîinile. Așa s-au întîlnit în fiecare miercuri, la ore diferite și pentru perioade scurte. Cu fiecare întîlnire plină de entuziasm înaintau cu pași de uriaș în delirul și furtuna dragostei. Și-au povestit

grăbiți numai ce era indispensabil, întrucât cuvintele păreau o pierdere de vreme, și apoi s-au luat de mîină și au continuat să vorbească, trupurile tot mai aproape pe măsură ce sufletele se apropiau și ele, pînă cînd în seara celei de a cincea miercuri s-au

93

sărutat pe buze, mai întîi ușor, apoi explorînd, în fine pierzîndu-se în delectare pînă a da frîu liber fervorii care îi mistuia. Pînă atunci își făcuseră scurte rezumate ale celor șaisprezece ani ai Elizei și ale celor douăzeci și unu ai lui Joaquîn. Au discutat despre improbabilul coș cu cearșafuri de batist și păturică de vizon, cît și despre cutia de săpun de rufe, și pentru Andieta a fost o ușurare să afle că nu era fiica nici unuia dintre frații Sommers și avea o origine incertă, ca a lui, deși, oricum, îi despărțea un abis social și economic. Eliza a aflat că Joaquîn era fructul unui amor pasager, tatăl dispăruse ca fumul cu aceeași viteză cu care își lăsase sămînța și că băiatul a crescut fără a-și cunoaște numele, purtînd numele mamei și marcat de condiția de bastard care avea să-i îngreieze fiecare pas pe drumul său. Familia gonise de la ea fiica dezonorată și ignorase copilul nelegitim. Bunicii și unchii, comercianți și funcționari dintr-o clasă mijlocie înglodată în prejudecăți, locuiau în același oraș, cîteva străzi mai departe, dar nu se întîlneau niciodată. Duminica se duceau la slujbă la aceeași biserică, dar la ore diferite, pentru că săracii nu veneau la masa de la miezul zilei. Stigmatizat, Joaquîn nu s-a jucat în aceleași parcuri, nici n-a învățat la școala verilor săi, dar le-a folosit hainele și jucăriile de care nu mai era nevoie, pe care o mătușă miloasă le trimitea pe căi întortocheate surorii repudiate. Mama lui Joaquîn Andieta fusese mai puțin norocoasă decît Miss Rose și și-a plătit mult mai scump greșeala. Ambele erau cam de aceeași vîrstă, dar dacă englezoaica părea tânără, cealaltă era uzată de mizerie, sfîrșeală și trista ocupație de a broda trusouri de mireasă la lumina lumînării. Ghinionul nu îi distrusese demnitatea și 1-a crescut pe fiul ei după principiile de nezdruncinat ale onoarei. Joaquîn învățase devreme să țină capul sus, sfidînd orice încercare de batjocorire sau de milă.

— Intr-o bună zi am s-o scot pe mama din casa aia cu mulți chiriași promise el în șaptele din schit. Am să-i ofer o viață decentă, cum avea înainte de a pierde totul...

— Nu a pierdut totul. Are un fiu răspunse Eliza.

— Eu am fost nenorocirea ei.

— Nenorocirea a fost că s-a îndrăgostit de un om rău. Tu ești salvarea ei hotărî fata.

94

întîlnirile tinerilor erau foarte scurte și pentru că niciodată nu aveau loc la aceeași oră, Miss Rose nu putea să o păzească zi și noapte. Știa că se întîmplă ceva în spatele ei dar nu a mers pînă la a o închide pe Eliza sub cheie sau a o trimite la țară, cum o îndemna datoria, și s-a abținut de la a împărtăși bănuielile ei fratelui Jeremy. Presupunea că Eliza și amoretul ei își scriau, dar nu reuși să intercepteze vreo scrisoare, deși alertase toată servitorimea. Scrisorile existau, și erau de o intensitate care ar fi nimicuit-o pe Miss Rose dacă le-ar fi văzut. Joaquîn nu le trimitea, le înmîna Elizei la fiecare întîlnire, în ele îi spunea în termeni febrili ceea ce nu îndrăznea să-i spună în față, din mîndrie și pudoare. Ea le ascundea într-o cutie, la treizeci de centimetri sub pămînt în mica grădină a casei, unde în fiecare zi se prefăcea că se ocupă de ierburile medicinale ale Mamei Fresia. Paginile acestea, de mii de ori recitite în momentele furate, erau alimentul principal al pasiunii ei, pentru că revelau un aspect al lui Joaquîn Andieta care nu ieșea la iveală atunci cînd erau împreună. Păreau scrise de altă persoană. Tînărul acesta mîndru, mereu în defensivă, sumbru și chinuit, care o îmbrățișa ca un nebun și imediat o împingea de parcă 1-ar fi ars, în scris își deschidea porțile inimii și își descria sentimentele ca un poet. Mai târziu, cînd

Eliza va urmări ani la rîndul urmele neclare ale lui Joaquin Andieta, aceste scrisori vor fi singura ei legătură cu adevărul, dovada irefutabilă că acea dragoste nețărnută nu a fost o zămislire a imaginației ei de adolescentă, ci a existat ca o scurtă binecuvîntare și ca un lung supliciu.

După prima miercuri în schit Elizei i-au dispărut fără urmă crizele de colici și nimic din purtarea sau din aspectul ei nu îi trăda secretul, în afară de strălucirea dementă din ochi și frecvența ceva mai mare cu care recurgea la talentul de a deveni invizibilă. Cîteodată părea că se află în mai multe locuri în același timp, zăpăcindu-i pe toți, alteori nimeni nu putea spune unde și cînd o văzuse și cînd începeau să o strige, apărea cu atitudinea cuiva care habar nu are că era căutat. Altă dată era în camera de croitorie cu Miss Rose sau pregătind o mîncare cu Mama Fresia, dar devenise atît de

95

tăcută și de transparentă încît nici una din cele două femei nu avea senzația că o vede. Prezența îi era subtilă, aproape imperceptibilă, iar cînd lipsea nimeni nu-și dădea seama timp de mai multe ceasuri.

— Parcă ești o fantomă, Eliza! Mi s-a acrit să te tot caut. Nu vreau să ieși din casă nici să dispari din ochii mei îi ordona Miss Rose în mod repetat.

— Nu m-am mișcat de aici toată după-amiaza replica Eliza cu curaj, apărînd suav dintr-un colț cu o carte sau o broderie în mînă.

— Fă gălăgie, fato, pentru Dumnezeu! Cum să te văd dacă ești mai tăcută decît un iepure? argumenta la rîndul ei Mama Fresia.

Ea zicea că da, apoi făcea ce avea chef, dar avea grijă să pară ascultătoare și să le între în grații, în cîteva zile a dobîndit o uimitoare știință de a încurca realitatea, de parcă ar fi practicat o viață întregă arta magilor. Văzînd că e imposibil să o prindă cu o contrazicere sau o minciună dovedită, Miss Rose a optat pentru a-i cîștiga încrederea și recurgea la tema amorului la tot pasul. Pretextele abundau: bîrfe despre prietene, lecturi romantice pe care și le împărtășeau sau libreturile noilor opere italiene, pe care le învățau pe de rost, dar Eliza nu scăpa nici un cuvînt care să-i trădeze sentimentele. Atunci Miss Rose a căutat în van prin casă semne denunțătoare; a scotocit printre hainele și prin camera tinerei, a dat iama prin colecția ei de păpuși și de cutii muzicale, cărți și caiete, dar nu a găsit jurnalul. Chiar dacă l-ar fi găsit, ar fi fost dezamăgită, pentru că acolo nu exista nici o mențiune despre Joaquin Andieta. Eliza scria doar pentru a-și aminti. Jurnalul conținea de toate, de la visele repetate pînă la lista interminabilă cu rețete de bucătărie și sfaturi domestice, de exemplu cum se îngrașă o găină sau se scoate o pată de grăsime. Mai erau și speculații despre nașterea ei, coșulețul luxos și cutia de săpun de rufe, dar nici un cuvînt despre Joaquin Andieta. Nu avea nevoie de un jurnal ca să-și amintească de el. Abia mulți ani mai tîziu avea să înceapă să povestească în aceste pagini iubirile ei de miercuri.

În sfîrșit, într-o seară tinerii nu s-au mai întîlnit la schit ci la reședința Sommers. Pentru a ajunge la acest moment Eliza

96

a trecut prin vîrtejul unor îndoieli nesfîrșite, înțelegînd că era un pas decisiv. Doar întîlnindu-se cu el fără supraveghere își pierdea onoarea, darul cel mai de preț al unei fete, fără de care nu exista viitor posibil. „O femeie fără virtute nu valorează nimic, niciodată nu poate deveni soție și mamă, mai bine își leagă o piatră de gît și se aruncă în mare”, o tot bătuseră la cap. S-a gîndit că nu era iertare pentru greșeala pe care avea să o facă, o făcea cu premeditare și calcul. La două noaptea, cînd nu mai era nimeni treaz în oraș în afară de paznicii care își făceau rondul scrutînd întunericul, Joaquin Andieta s-a strecurat ca un hoț pe terasa de la bibliotecă, unde îl aștepta Eliza în cămașă de noapte și desculță, tremurînd de frig și de dorință. L-a luat de mînă și l-a condus orbește prin casă pînă la o

încăperea din spate, unde se țineau dulapurile mari cu garderoba familiei și cutiile cu materiale pentru rochii și pălării, folosite și răsfolosite de Miss Rose de-a lungul anilor. Pe dușumea, învelite în bucăți de pânză, erau întinse perdelele salonului și ale sufrageriei, așteptând sezonul următor. Elizei i s-a părut locul cel mai sigur, departe de celelalte încăperi. Oricum, din motive de precauție, pusese valeriană în păhăruțul cu lichior de anason pe care Miss Rose îl bea înainte de culcare, și în cel cu brandy, pe care Jeremy îl savura în timp ce-și fuma trabucul din Cuba după cină. Cunoștea fiecare centimetru al casei, știa exact unde scîrțîia podeaua și cum să deschidă ușile ca să nu facă nici un zgomot, putea să-1 ducă pe Joaquin prin întuneric fără altă lumină decît propria ei memorie, iar el a urmat-o, docil și palid de frică, ignorînd vocea conștiinței care se confunda cu cea a mamei, care îi amintea codul implacabil al onoarei unui bărbat decent. Niciodată n-am să-i fac Elizei ce i-a făcut tata mamei, își spunea în timp ce înainta pe bîjbîite ținut de mîină, știind că totul era inutil, pentru că era deja învins de această dorință năvalnică ce nu-i dădea pace de cînd o văzuse prima oară. Între timp, Eliza se zbătea între vocea avertismentelor care îi bubuiau în cap și impulsul instinctului, cu complicatele lui mașinării. Nu avea o idee clară despre ce urma să se întîmple în încăperea cu dulapuri, dar i se dăruia cu anticipație.

97

Casa Sommers, suspendată în aer ca un păianjen în bătaia vîntului, era imposibil de protejat, în ciuda numeroaselor braserouri cu cărbune pe care servitoarele le țineau aprinse șapte luni din an. Cearșafurile erau tot timpul umede din cauza răsufării perseverente a mării și se dormea cu sticle de apă caldă la picioare. Unicul loc călduț în permanență era bucătăria, unde plita cu lemne, un enorm artefact cu multiple întrebuintări, nu se stingea niciodată, în timpul iernii bîrnele scîrțîiau, se desprindeau scînduri iar scheletul casei părea gata să înceapă să navigheze, ca o fregată veche. Miss Rose nu se obișnuise niciodată cu furtunile Pacificului, tot așa cum nu s-a putut obișnui cu cutremurele. Cele mari, care întorceau lumea cu susul în jos, aveau loc cam la șase ani și de fiecare dată dovedise un sînge rece surprinzător, dar trepidația cotidiană care le zguduia viața îi dădea o stare foarte proastă. Niciodată nu a fost de acord ca porțelanurile și paharele să fie așezate la nivelul solului, așa cum făceau chilenii, și cînd mobila din sufragerie se clătina și farfuriile cădeau făcîndu-se țândări blestema țara în gura mare. La parter se găsea încăperea unde Eliza și Joaquin s-au iubit pe maldărul de perdele de cretonă înflorată care vara înlocuiau draperiile grele de catifea verde din salon. Făceau dragoste înconjurați de dulapuri solemne, cutii de pălării și baloturi cu rochiile de primăvară ale lui Miss Rose. Nici frigul nici mirosul de naftalină nu îi deranjau, pentru că erau mai presus de inconvenientele practice, de frica de consecințe și de propria lor stîngăcie de puiandri. Nu știau ce și cum să facă, dar au inventat pe parcurs, zăpăciți și buimaci, într-o liniște perfectă, ghidîndu-se reciproc fără multă dibăcie. La douăzeci și unu de ani el era la fel de virgin ca și ea. La paisprezece ani hotărîse să devină preot ca să-i facă pe plac mamei, dar la șaisprezece s-a inițiat în lecturi liberale, s-a declarat dușmanul popilor, nu și al religiei, și a decis să rămînă acasă pînă va putea să-și tină promisiunea de a o scoate din casa aceea plină de chiriași. Considera asta ca o compensare minimă pentru nenumăratele ei sacrificii, în ciuda virginității și a spaimei teribile de a nu fi surprinși, tinerii au fost în stare să găsească pe întuneric ceea ce căutau. Au descheiat nasturi, au desfăcut noduri, s-au eliberat de pudori

98

și s-au descoperit goi, bînd aerul și saliva celuilalt. Au aspirat arome nerușinate, au pus febril asta aici și aia acolo, într-o dorință arzătoare de a descifra enigme, a ajunge la celălalt și a se pierde amîndoi în același abis. Perdelele de vară au fost mînjite de sudoare caldă, sînge virginal și spermă, dar nici unul nu a băgat în

seamă aceste semne ale dragostei. Pe întuneric abia percepeau conturul celuilalt și spațiul disponibil pentru a nu dărimi grămezile de cutii și cuierele cu rochii în viitoarea îmbrățișărilor. Binecuvîntau vîntul și ploaia care bătea în acoperiș pentru că disimulau scîrțîitul dușumelelor, dar galopul inimilor și extazul gîfiielilor și suspinelor era atît de asurzitor încît se mirau că nu sculau toată casa.

În zori Joaquin Andieta a ieșit pe aceeași fereastră de la bibliotecă iar Eliza s-a întors epuizată în patul ei. În timp ce ea dormea învelită cu mai multe pături, el făcu două ore pe drum coborînd dealul pe furtună. A traversat atent orașul fără a atrage atenția străjilor și a ajuns acasă chiar cînd clopotele bisericii chemau la slujba de dimineață. Și-a propus să intre discret, să se spele, să-și schimbe gulerul cămășii și să plece la lucru cu costumul ud, căci altul nu avea, dar maicăsa îl aștepta trează cu apă fierbinte pentru mate și pîine veche prăjită, ca în fiecare dimineață.

— Unde ai fost, fiule? îl întrebă cu atîta tristețe că nu putu să o mintă.

— Să descopăr dragostea, mamă a răspuns, îmbrățișînd-o fericit.

Joaquin Andieta trăia pradă unui romantism politic fără ecou în țara aceasta de oameni practici și prudenți. Devenise un fanatic al teoriilor lui Lamennais, pe care le citea în mediocre și confuze traduceri din franceză, tot așa cum îi citea pe enciclopedist!. Precum maestrul său, era pentru liberalismul catolic în politică și pentru separarea statului de Biserică. Se declara creștin primitiv, ca apostolii și martirii, dar dușman al preoților, trădători ai lui Isus și ai adevăratei lui doctrine, spunea, comparîndu-i cu niște lipitori care se hrăneau din credulitatea credincioșilor. Avea totuși mare grijă să nu enunțe asemenea idei de față cu mama lui, căci supărarea ar fi distrus-o. Se mai considera și dușmanul oli-

99

garhiei, inutilă și decadentă, și al guvernului, pentru că nu reprezenta interesele poporului, ci ale celor bogați, cum puteau dovedi cu nenumărate exemple interlocutorii săi de la reuniunile din Librăria Santos Tornero și cum îi explica răbdător Elizei, deși aceasta abia că îl auzea, interesată mai mult să-1 miroasă decît să-i asculte discursurile. Tînărui era dispus să-și pună viața în joc pentru gloria inutilă a unei clipe de eroism, dar îi era o frică viscerală să o privească pe Eliza în ochi și să-i vorbească de sentimentele lui. Au stabilit rutina de a face dragoste cel puțin o dată pe săptămînă în aceeași încăpere cu dulapuri, care a ajuns cuibul lor. Dispuneau de atît de puține și prețioase momente împreună, încît ei i se părea aberant să le piardă cu filozofia; dacă era de vorbit, prefera să-i povestească de gusturile lui, de mama lui și de planurile lui de a se căsători cu ea într-o bună zi. Ar fi dat orice să audă din gura lui aceste fraze minunate pe care i le scria în scrisori. Să îi spună, de pildă, că este mai ușor să masori intențiile vîntului sau răbdarea valurilor pe plajă decît intensitatea dragostei sale; că nu exista noapte de iarnă în stare să răcească rugul de nestins al patimii lui; că își petrecea zilele visînd și nopțile trează, înnebunit de amintiri și numărînd, cu angoasa unui condamnat, orele care îl despărțeau de următoarea lor îmbrățișare; „ești îngerul și pierzania mea, cu tine ating extazul divin și fără tine cobor în infern, care e puterea pe care o ai asupra mea, Eliza? Nu-mi vorbi de mîine nici de ziua de ieri, trăiesc doar pentru clipa asta de azi în care mă scufund în noaptea infinită a ochilor tăi negri". Hrănită cu romanele lui Miss Rose și cu poezii romantice, ale căror versuri le știa pe dinafară, fata se pierdea în deliciul otrăvitor de a se ști adorată ca o zeiță și nu-și dădea seama de incongruența dintre aceste declarații înflăcărâte și persoana reală a lui Joaquîn Andieta. În scrisori, devenea amantul perfect, capabil să-și descrie dragostea cu un avînt atît de angelic încît vina și teama dispăreau pentru a da cîmp liber exaltării absolute a simțurilor. Nimeni nu iubise astfel pînă atunci, ei fuseseră aleși între toți muritorii pentru o pasiune fără egal, spunea Joaquîn în scrisori, și ea credea. Cu toate astea, făcea dragoste grăbit și flămînd, fără a o savura, precum cineva care se lasă pradă

viciului, chi-

100

nuit de vină. Nu-și lua răgazul de a-i cunoaște corpul sau de a i-1 revela pe al său, era învins de urgența dorinței și a secretului. Avea impresia că nu le ajunge timpul, deși Eliza îl liniștea explicându-i că nimeni nu venea noaptea aici, că frații Sommers dormeau drogați, Mama Fresia dormea în coliba ei din fundul curții și camerele celorlalți servitori erau la intrare. Instinctul îi ascuțea îndrăzneala, incitînd-o să descopere multiplele posibilități ale plăcerii, dar curînd a învățat să se stăpînească. Inițiativele ei în jocul dragostei îl puneau pe Joaquîn în defensivă; se simțea criticat, rănit sau amenințat în bărbăția lui. Îl chinuiau cele mai rele bănuieli, pentru că nu-și putea imagina atîta senzualitate naturală la o copilă de șaisprezece ani care nu ieșise dintre pereții casei. Teama de a nu rămîne însărcinată înrăutățea situația, căci nici unul nu știa cum putea fi evitată. Joaquîn pricepea vag mecanica fecundării și presupunea că dacă se retrăgea la timp erau salvați, dar nu reușea întotdeauna. Percepea frustrarea Elizei, dar nu știa cum să o consoleze și, în loc să încerce, se refugia imediat în rolul de mentor intelectual, unde se simțea sigur pe el. În timp ce ea tînjea să fie mîngîiată sau măcar să se odihnească pe umărul iubitului, acesta se retrăgea, se îmbrăca grăbit și irosea timpul prețios care le rămînea amestecînd noi argumente pentru aceleași idei politice repetate de o sută de ori. Îmbrățișările o lăsau pe Eliza ca pe ghimpi, dar nu îndrăznea s-o recunoască nici măcar în străfundurile conștiinței, căci ar fi însemnat să pună sub semnul întrebării însăși calitatea dragostei. Atunci cădea în capcana compasiunii și dezvinovățirii, gîhdindu-se că dacă ar avea mai mult timp și un loc sigur s-ar iubi mai bine. Mult mai plăcute decît clipele de tăvăleală erau ceasurile următoare, în care inventa ce nu se întîmplase, și nopțile în care visa că poate se va întîmpla data următoare în camera cu dulapuri.

Cu aceeași seriozitate pe care o punea în tot ce făcea, Eliza s-a apucat să-și idealizeze iubitul pînă la a-1 transforma într-o obsesie. Nu dorea decît să-1 slujească necondiționat pe tot restul zilelor ei, să se sacrifice și să sufere pentru a-și dovedi dragostea, să moară pentru el dacă era nevoie. Fascinată de vârtejul primei dragoste, nu-și dădea seama că nu era iubită cu aceeași intensitate. Iubitul ei nu era niciodată întru

101

totul prezent. Chiar și în timpul îmbrățișărilor crispate pe maldărul de perdele, spiritul lui era în altă parte, gata să plece sau deja absent. I se arăta doar pe jumătate, pe fugă, într-un joc exasperant de umbre chinezești, dar la plecare, cînd ea era pe punctul de a începe să plîngă flămîndă de dragoste, el îi înmîna una dintre minunatele lui scrisori. Atunci, pentru Eliza universul întreg devenea o oglindă care nu avea alt scop decît acela de a-i reflecta sentimentele. Dedicată grelei sarcini a îndrăgostirii absolute, nu se îndoia de capacitatea ei de a se dăruia fără rezerve și nu vedea ambiguitatea lui Joaquîn. Inventase amantul perfect și alimenta această himeră cu o încăpățînire invincibilă. Imaginația ei compensa calitatea ingrată a amorului pe care i-1 oferea și care o lăsa pierdută în limbul întunecat al dorinței nesatisfăcute.

102

PARTEA A DOUA 1848 1849

<titlu>Vestea

Pe 21 septembrie, prima zi de primăvară după calendarul lui Miss Rose, s-au aerisit camerele, s-au scos la soare așternuturile și păturile, s-au ceruit mobilele de lemn și s-au schimbat perdelele salonului. Mama Fresia a spălat cretonul înflorat fără comentarii, convinsă că petele uscate erau de urină de șoareci. A pregătit în curte cazane mari cu leșie caldă cu scoarță de quillay, a muiat perdelele o zi întreagă, le-a apretat cu zeamă de orez și le-a uscat la soare; apoi, două femei le-au călcat, iar cînd au fost ca noi le-au atîrnat ca să primească noul

anotimp, între timp, Eliza și Joaquîn, indiferenți la agitația de primăvară a lui Miss Rose, se tăvăleau pe draperiile de catifea verde, mai moi decît cele de creton. Nu mai era frig și nopțile erau limpezi. Dragostea lor număra trei luni și scrisorile lui Joaquîn Andieta, presărate de fraze poetice și declarații înflăcărâte, se răriseră considerabil. Eliza îl simțea absent pe iubitul ei, cîteodată îmbrățișa o fantomă, în ciuda supărării provocate de dorința nesatisfăcută și de povara atîtor secrete, fata își revenise la calmul aparent, își petrecea ziua cu aceleași ocupații de dinainte, printre cărți sau cu exercițiile de pian sau cu treabă la bucătărie sau în camera de cusut, fără a arăta nici o intenție de a pleca de acasă, dar dacă i-o cerea Miss Rose, o însoțea cu buna dispoziție a cuiva care nu are altceva mai bun de făcut. Se culca și se scula devreme, ca totdeauna; avea poftă de mîncare și părea sănătoasă, dar semnele acestea ale normalității perfecte le deșteptau bănuieli îngrozitoare lui Miss Rose și Mamei Fresia. Nu o scăpau din ochi. Se îndoiau că beția dragostei s-ar fi evaporat brusc, dar au trecut cîteva săptămâni,

105

Eliza nu părea tulburată și încet-încet și-au slăbit vigilența. Poate că luminările aprinse Sfîntului Anton tot au fost bune la ceva, specula indianca; poate că nu a fost vorba de dragoste, pînă la urmă, se gîndea Miss Rose fără multă convingere. Vestea că s-a găsit aur în California a ajuns în Chile în luna august. Mai întîi a fost un zvon adus de marinari beți în bordelurile din El Almendral, dar cîteva zile mai tîrziu căpitanul goetei Adelaida anunța că jumătate din marinarii lui dezertaseră la Sîn Francisco.

— Se găsește aur peste tot, îl iei cu lopata, s-au văzut pepite cît portocala! Cu un pic de dibăcie oricine poate ajunge milionar! povesti sufocat de entuziasm.

În luna ianuarie a aceluia an, în apropiere de moara unui moșier elvețian de pe malul Rîului Americano, un individ pe nume Marshall găsisese în apă un solz de aur. Bucățița aceea galbenă, de la care a pornit nebunia, a fost descoperită la nouă zile după terminarea războiului între Mexic și Statele Unite prin semnarea Tratatului de la Guadalupe Hidalgo. Cînd s-a răspîndit vestea, California nu mai aparținea Mexicului, înainte de a se afla că acel ținut stătea pe o comoară nepuizabilă nimeni nu-i dădea mare atenție; pentru americani era o regiune de indieni iar pionierii preferau să cucerească Oregonul, unde credeau că se putea face agricultură. Mexicul socotea că este un cuib de hoți și n-a catadicsit să trimită trupe pentru a apăra zona în timpul războiului. La puțin timp după asta, Șam Brennan, editor de ziar și predicator mormon trimis să propovăduiască credința, străbătea străzile din Sîn Francisco anunțînd vestea. Poate că nu l-ar fi crezut, căci avea o faimă cam proastă se zvonea că dăduse o rea întrebuintare banilor Domnului și cînd Biserica mormonă i-a cerut să-i dea înapoi a răspuns că o face doar dacă primește chitanță semnată de Dumnezeu -, dar își sprijinea spusele cu un flacon plin de pulbere de aur, care a trecut din mîină în mîină punînd oamenii pe jar. La strigătele de „aur, aur!” trei din patru bărbați au lăsat totul și au luat drumul nisipurilor aurifere. Au trebuit să închidă școala, pentru că n-au mai rămas nici copiii, în Chile vestea a avut același impact. Salariul promis era de douăzeci de cenți pe zi iar

106

ziarele scriau că în sfîrșit fusese descoperit El Dorado, orașul visat de conquistadori, unde străzile erau pavate cu metal prețios: „Bogăția minelor se aseamănă cu aceea din poveștile lui Sindbad sau cu lampa lui Aladin; s-a stabilit fără teama de a exagera că profitul zilnic este de o uncie de aur pur”, au scris ziarele, adăugînd că era destul pentru a îmbogăți mii de oameni decenii la rînd. Focul lăcomiei s-a întins imediat printre chilieni, care aveau suflet de mineri, iar goana spre California a început după o lună. În plus, se găseau la jumătatea drumului în comparație cu orice aventurier care ar fi venit pe mare dinspre Atlantic. Drumul din Europa la Valparaiso dura trei luni, plus două ca să ajungi în

California. Distanța dintre Valparaiso și Sânc Francisco era de pînă în șapte mii de mile, în timp ce de la coasta de est a Americii, trecînd pe la Capul Horn, erau aproape douăzeci de mii. Ceea ce reprezenta, calculă Joaquîn Andieta, un considerabil avantaj pentru chilieni, căci primii veniți aveau să ceară cele mai bune filoane.

Feliciano Rodriguez de Santa Cruz și-a făcut aceeași socoteală și a hotărît să se îmbarce imediat împreună cu cinci dintre minerii lui cei mai buni și mai credincioși, promițîndu-le o recompensă ca stimulent pentru a-și lăsa familiile și a se lansa în afacerea asta plină de riscuri. Două săptămîni i-a luat pregătirea bagajelor pentru o ședere de cîteva luni în acel ținut din nordul continentului, pe care și-l imagina pustiu și sălbatic. Era în avantaj net față de majoritatea nesăbuiților care plecau cu mîină goală, orbiți de tentația unei averi făcute ușor, dar fără să-și facă vreo idee despre perico/ lele și greutățile afacerii. Nu era dispus să-și rupă spinarea muncind ca un zilier nenorocit, de aceea pleca bine aprovizionat și cu servitori de încredere, îi explică soției, care aștepta al doilea copil, dar insista să vină cu el. Paulina se gîndea să călătorească cu două doici, bucătarul, o vacă și găini vie pentru a avea lapte și ouă pentru copii în timpul drumului, dar de data asta soțul a rămas neînduplecat. Ideea de a pleca într-o asemenea odisee cu familia pe cap era nebunie curată. Nevastă-sa își pierduse mințile.

— Cum îl chema pe căpitanul acela care era prieten cu Mr. Todd? I-a întrerupt Paulina la jumătatea perorației, ți-

107

nînd în echilibru o ceașcă cu ciocolată pe pîntecul uriaș în timp ce mîncea o prăjitură cu cremă de lapte, rețetă a maicilor Clarise.

— Parcă John Sommers, nu?

— Cel care se săturase să navigheze pe corăbii cu pînze și vorbea de vapoarele cu aburi.

-Chiar el.

Paulina a rămas un timp pe gînduri, vîrîndu-și în gură prăjituri și neacordînd nici cea mai mică atenție listei de pericole pe care le invoca bărbatul ei. Se îngrășase și nu mai aducea cu fata gracilă care fugise din mîinăstire cu țeasta rasă.

— Cît am în contul de la Londra? întrebă într-un final.

— Cincizeci de mii de lire. Ești o doamnă foarte bogată.

— Nu-i de ajuns, îmi poți împrumuta dublul sumei cu o dobîndă de zece la sută plătitibilă în trei ani?

— Ce-ți trece prin cap, femeie, pentru Dumnezeu! Pentru ce dracu' îți trebuie atîta?

— Pentru un vapor cu aburi. Marea afacere nu este aurul, Feliciano, care în definitiv nu e decît un rahat galben. Marea afacere sînt minerii. E nevoie de ei în California și plătesc cu bani peșin. Se spune că vapoarele astea navighează în linie dreaptă, nu trebuie să se supună capriciilor vîntului, sînt mai mari și rapide. Velierele aparțin trecutului.

Feliciano și-a continuat planurile, dar experiența îl învățase să nu disprețuiască premonițiile financiare ale soției. Cîteva nopți nu a putut să doarmă. Se plimba insomniac prin arătoasele saloane ale conacului, printre saci cu provizii, cutii cu scule, butoaie cu praf de pușcă și stive de arme pentru drum, cîntărind și măsurînd cuvintele Paulinei. Cu cît se gîndea mai mult, cu atît mai potrivită i se părea ideea de a investi în transport, dar înainte de a lua o hotărîre l-a consultat pe fratele lui cu care era asociat în toate afacerile. Acela l-a ascultat cu gura căscată, iar cînd Feliciano a terminat, si-a dat o palmă peste frunte.

— Ce naiba, frate! Cum de nu ne-a venit ideea asta mai înainte?

În timpul asta Joaquîn Andieta visa, la fel ca mii de alți chilieni de vîrsta lui și de orice condiție, la pungii cu praf de aur și pepite aruncate pe jos. Mai mulți

cunoscuți de-ai lui plecaseră deja, chiar și un preopinent de la Librăria Santos
108

Tornero, un tânăr liberal care tuna și fulgera împotriva bogătașilor și care era primul în a denunța corupția banului, dar nu putuse rezista chemării și plecase fără a-și lua rămas-bun de la nimeni. Pentru el, California era singura posibilitate de a scăpa de mizerie, de a o scoate pe maică-sa din cocioabă și a se îngriji de plămînii ei bolnavi; de a se prezenta în fața lui Jeremy Sommers cu fruntea sus și buzunarele pline pentru a-i cere mîna Elizei. Aur... aur la îndemînă... Parcă vedea sacii cu pulbere de metal, coșurile cu pepite enorme, bancnotele din buzunar, palatul pe care și-l va construi, mai zdravăn și cu mai multă marmoră decît Clubul Uniunii, pentru a le închide gura rudelor care îi umiliseră mama. Se mai vedea ieșind din Biserica Sfintei Matrici de braț cu Eliza Sommers, mirii cei mai fericiți de pe planetă. Trebuia doar să îndrăznească. Ce viitor îi oferea Chile? în cel mai bun caz ar fi îmbătrînit numărînd produsele care treceau prin biroul Companiei Britanice de Import-Export. Nu avea nimic de pierdut, pentru că oricum nu posedea nimic. Amicul librar îi împrumută hărți și cărți despre California, precum și o broșură despre cum se spală metalul, pe care a citit-o cu lăcomie în timp ce își făcea socoteli desperate pentru a-și plăti drumul. Știrile din ziare nu puteau fi mai tentante: „Intr-o parte a minelor numită dry diggings nu e nevoie de alte unelte decît un cuțit ordinar cu care se desprinde metalul de rocă. În altele, acesta este gata separat și se folosește o mașinărie foarte simplă, care constă într-o albie obișnuită de tablă, cu fundul rotund, de zece picioare lungime și două în lățime în partea de sus. Nefiind nevoie de capital, concurența la muncă este mare și oameni care abia erau în stare să-și procure cele necesare pentru o lună au acum mii de pesos din metalul prețios.” Cînd Andieta a pomenit de posibilitatea de a se îmbarca pentru a pleca în nord, mama lui a reacționat la fel de rău ca Eliza. Fără a se fi văzut niciodată, cele două femei au spus exact același lucru: dacă pleci, Joaquin, eu mor. Amîndouă au încercat să-1 facă să vadă pericolele fără număr ale unei aventuri de acest fel și i-au jurat că preferă de mii de ori sărăcia iremediabilă alături de el, decît o avere iluzorie cu riscul de a-1 pierde pentru totdeauna. Mama l-a asigurat că nici milionară nu ar pleca din casa cu mulți chiriași pentru că acolo

109

îi erau prietenele și nu avea unde merge în lumea asta. Cît despre plămînii ei, nu era nimic de făcut, doar să aștepte să plesnească. La rîndul ei, Eliza s-a oferit să fugă cu el, dacă nu o lăsa să se căsătorească; dar el nu azea, pierdut în aiurelile lui, convins că nu va mai avea vreo posibilitate ca aceasta și ar fi fost o lașitate de neiertat să o lase să treacă. Si-a pus în slujba noii sale manii aceeași intensitate cu care înainte propaga ideile liberale, dar îi lipseau mijloacele pentru a-și pune planul în aplicare. Nu-și putea împlini destinul fără o anumită sumă pentru bilet și pentru lucrurile necesare. S-a dus la bancă să ceară un mic împrumut, dar nu avea cu ce să-1 garanteze, iar văzîndu-i mutra de sărăntoc l-au refuzat scurt. A fost prima dată cînd s-a gîndit să apeleze la rudele maică-sii, cu care pînă atunci nu schimbaseră nici un cuvînt, dar era prea rîndru ca s-o facă. Viziunea unui viitor strălucitor nu-i dădea pace, își făcea treaba cu greu, lungile ore la birou au devenit o pedeapsă. Rămînea cu pana în aer privind fără să vadă pagina albă, repetînd în memorie numele navelor care l-ar fi putut duce în nord. Noaptea treceau între vise vijelioase și insomnii agitate, se trezea epuizat și cu imaginația fierbînd. Făcea greșeli de începător, în jurul lui exaltarea atingeau cote de isterie. Toți doreau să plece iar cine nu putea merge personal pune la punct afaceri, investea în companii create în grabă sau trimitea un reprezentant de încredere în locul lui cu condiția să împartă cîștigul. Burlacii au fost primii la îmbarcare; în curînd și cei căsătoriți își lăsa copiii și se îmbarcau fără să privească în urmă, în ciuda poveștilor feroce cu boli necunoscute, accidente

dezastruoase și crime brutale. Cei mai pașnici erau dispuși să dea piept riscurilor de a muri împușcați sau străpunși cu pumnalul, cei mai prudenți abandonau siguranța dobândită în ani de eforturi și se dăruiau aventurii cu bagajul lor de deliruri. Unii își cheltuiau economiile pe bilet, alții plăteau călătoria angajându-se ca marinari sau în contul muncii viitoare, dar amatorii erau atît de mulți că Joaquin Andieta nu găsi loc pe nici un vapor, deși întrebă în fiecare zi pe chei. În decembrie nu a mai suportat. Copiind în detaliu o încărcătură ajunsă în port, cum făcea meticulos în fiecare zi a schimbat cifrele din registru, apoi a distrus documentele originale.

110

Astfel, printr-o artă de iluzionism contabil, a făcut să dispară cîteva lăzi cu revolvere și gloanțe provenind din New York. Timp de trei nopți a reușit să înșele vigilența paznicilor, să violeze încuietorile și să pătrundă în Compania Britanică de Import-Export pentru a fura conținutul acestor lăzi. I-au fost necesare mai multe drumuri, pentru că erau grele. Mai întîi a scos armele în buzunare sau legate de brațe și de picioare pe sub haine, apoi a scos cartușele în sacoșe. De cîteva ori era gata să fie văzut de străjile de noapte, dar de fiecare dată a avut noroc și a reușit să dispară la timp. Știa că are la dispoziție vreo două săptămîni pînă să fie cerute lăzile și să se descopere furtul; mai presupunea că n-ar fi fost deloc greu să se dea de urma documentelor lipsă și a cifrelor schimbate și să fie descoperit vinovatul, dar pînă atunci șpera să se afle în largul mării. Iar cînd va avea propria sa comoară va returna pînă la ultima centimă, și cu dobîndă, dat fiind că unicul motiv al acestei nemernicii, își tot repeta, fusese disperarea. Era vorba de o chestiune de viață sau moarte: viața, așa cum o înțelegea el, era în California; a rămîne în Chile echivala cu o moarte lentă. A vîndut o parte din pradă la prețuri de nimic în cartierele rău famate ale portului, alta amicilor de la Librăria Santos Tornero, după ce i-a pus să jure că vor păstra secretul. Idealiștii aceia pasionați nu țînuseră niciodată o armă în mînă, dar de ani de zile se pregăteau cu vorba pentru o utopică revoltă împotriva guvernului conservator. Ar fi însemnat să-și trădeze intențiile dacă nu ar fi cumpărat revolvere de pe piața neagră, mai ales avînd în vedere prețul de chilipir. Joaquin Andieta și-a păstrat două pentru el, hotărît să le folosească pentru a-și deschide drumul, dar camarazilor nu le-a spus nimic despre planurile lui de plecare, în noaptea aceea, în camera din fund a librăriei, și-a dus și el mîna la inimă pentru a jura în numele patriei că-și va da viața pentru democrație și dreptate, în dimineața următoare și-a cumpărat un bilet de clasa a treia pe o goeletă care ridica ancora în curînd și cîteva desagi cu făină, fasole, orez, zahăr, carne uscată de cal și ceva slănină care, drămuite cu zgîrcenie, i-ar fi ajuns cît de cît pe timpul călătoriei. Puținii reali rămași i-a legat de mijloc sub un brîu bine strîns.

111

În seara de 22 decembrie și-a luat rămas-bun de la Eliza și de la mama lui și a doua zi a plecat spre California.

Mama Fresia a descoperit scrisorile de amor din întîmplare, pe cînd scotea ceapa din mica grădină și săpăliga a izbit cutia de tablă. Nu știa să citească, dar i-a fost de ajuns o privire ca să-si dea seama despre ce era vorba. A fost tentată să le dea lui Miss Rose, pentru că doar țînîndu-le în mînă simțea amenințarea, ar fi jurat că pachetul legat cu o panglică bătea ca o inimă vie, dar iubirea pentru Eliza a fost mai puternică decît rațiunea și în loc să se ducă la stăpîna ei a pus scrisorile în cutia de biscuiți, a ascuns-o sub fusta largă și neagră și s-a dus în camera fetei suspinînd. A găsit-o pe Eliza șezînd pe un scaun, cu spatele drept și mîinile în poală de parcă ar fi fost la biserică, privind marea pe geam, atît de copleșită încît aerul din jurul ei devenise dens și plin de premoniții. A pus cutia pe genunchii fetei și a așteptat în van o explicație.

— Omul ăsta e un diavol, n-o să-ți aducă decît neazuri a spus într-un tîrziu.

— Necazurile au și început. A plecat de șase săptămîni în California iar mie nu mi-a venit ciclul.

Mama Fresia s-a așezat pe jos cu picioarele încrucișate, cum făcea cînd o dureau oasele, și a început să se legene înainte și înapoi, gemînd ușor.

— Taci, mămăițo că ne aude Miss Rose — o imploră Eliza.

— Un copil din flori! Un huachol Ce ne facem fetițo? Ce ne facem?

— Am să mă mărit cu el.

— Dar cum, că omul a plecat?

— Trebuie să mă duc să-1 caut.

— Vai, sfinte Dumnezeule, ai înnebunit? Lasă că-ti dau leacuri și în cîteva zile ești ca nouă.

Femeia pregăti o infuzie pe bază de borraja (limba-mielului) și o poțiune de găinaț în bere neagră, pe care i-o dădu Elizei să o bea de trei ori pe zi; în plus, i-a administrat băi de șezut cu sulf și i-a pus pe burtă comprese cu muștar. Rezultatul a fost că a devenit galbenă și era scăldată într-o sudoare lipicioasă care mirosea a gardenii putrede, dar după

112

o săptămîină nici un semn de avort. Mama Fresia stabili că pruncul era băiat și sigur era blestemat, de aceea se agăța astfel de măruntaiele maică-sii. Eșecul o depășea, era lucrarea diavolului și doar maestra ei, bătrîna machi, putea birui asemenea necaz. În după-amiaza aceea ceru voie stăpînilor să iasă și străbătu cu greu drumul pînă la rîpă pentru a se prezenta cu capul plecat în fața vrăjitoarei oarbe, îi aduse în dar două porții de dulceăță de gutui și o rață gătită cu tarhon. Bătrîna ascultă ultimele vești cu un aer plictisit, de parcă ar fi știut dinainte de cele întîmplate.

— Ji-am spus doar, încăpățînarea e boală grea: pune stăpînire pe creier și rupe inima. Sînt mai multe feluri, dar cea mai rea e aceea de dragoste.

— Poți să-i faci ceva să scape de huachol

— De putut, pot, dar asta nu o vindecă. Trebuie să-și urmeze bărbatul, alta nu-i.

— A plecat departe să caute aur.

— După încăpățînarea de dragoste, cea mai gravă e cea a aurului.

Mama Fresia si-a dat seama că era imposibil să o scoată pe Eliza din casă, să o ducă la rîpa bătrînei machi, să facă avortul și să se întoarcă cu ea acasă fără ca Miss Rose să prindă de veste. Vrăjitoarea avea o sută de ani, iar de cincizeci nu-și părăsise mizera locuință, astfel că nu putea veni la casa Sommers ca să o trateze pe Eliza. Singura soluție era să o facă ea însăși. A luat de la machi un bețișor subțire de colihue și o alifie închisă la culoare și cu miros fetid, apoi aceasta i-a explicat amănunțit cum să ungă paiul și să-1 introducă în Eliza. Aînvățat-o imediat și cuvintele descîntecului care trebuia să elimine copilul diavolului și în același timp să protejeze viața mamei. Operațiunea trebuia făcută vineri noapte, singura zi din săptămîină autorizată pentru astfel de trebi, o mai avertiza. Mama Fresia s-a întors foarte tîrziu și epuizată, cu trestia de colihue și pomăda sub manta.

— Roagă-te, fato, că peste trei nopți îți dau leacul o anunță pe Eliza aducîndu-i ciocolata de dimineață la pat.

Căpitanul John Sommers debarcă în Valparaiso exact în ziua stabilită de machi. Era a doua vineri a lui februarie din-

113

tr-o vară îmbelșugată. Golful fierbea de activitate cu vreo cincizeci de corăbii la ancoră și cu altele așteptîndu-și rîndul în larg pentru a se apropia de țarm. Ca de obicei, Jeremy, Rose și Eliza 1-au primit pe chei pe acest unchi admirabil, care sosea încărcat cu noutăți și cadouri. Burghezia, care se întîlnea ca să viziteze ambarcațiunile și să cumpere marfă de contrabandă, se amesteca printre marinari, călători, stivuitori și funcționari vamali, în timp ce prostituatele plasate

la oarece distanță își făceau socotelile, în ultimele luni, de când vestea despre aur stimula lăcomia bărbaților de pe toate țărmurile lumii, vapoarele veneau și plecau într-un ritm dement iar bordelurile nu mai făceau față. Totuși, femeile mai întreprinzătoare nu se mulțumeau cu cota bună a negoțului de la Valparaiso și calculau cu cât ar putea câștiga mai mult în California, unde se spunea că erau două sute de bărbați la o femeie, în port lumea se împiedica de căruțe, animale și baloturi; se vorbea în mai multe limbi, se auzeau sirenele vaselor și fluierăturile paznicilor. Miss Rose, cu o batistă parfumată cu vanilie la nas, scruta pasagerii bărcilor căutându-si fratele preferat, în timp ce Eliza inspira aerul cu sorbituri rapide, încercînd să distingă și să identifice mirosurile. Duhoarea peștelui din coșurile mari puse în plin soare se amesteca cu cea a excrementelor animalelor de povară și de sudoare omenească. A fost prima care l-a zărit pe căpitanul Sommers și a simțit o ușurare atît de mare că mai avea puțin și plîngea. Îl aștepta de luni de zile, convinsă că numai el putea înțelege chinul dragostei ei contrariate. Nu suflase o vorbă despre Joaquîn Andieta lui Miss Rose și cu atît mai puțin lui Jeremy Sommers, dar avea certitudinea că unchiul navigator, pe care nimic nu îl putea surprinde sau speria, o va ajuta.

De cum puse piciorul pe pămînt ferm, Eliza și Miss Rose s-au năpustit pe el; le-a luat pe amîndouă de mijloc cu brațele lui puternice de corsar, le-a ridicat în același timp și a început să le învîrtească în mijlocul strigătelor de veselie ale lui Miss Rose și de protest ale Elizei, care era pe punctul de a vomita. Jeremy Sommers l-a salutat cu o strîngere de mînă, întrebîndu-se cum era posibil ca frate-său să nu se fi schimbat

deloc în ultimii douăzeci de ani, continuînd să fie la fel de zănatic.

— Ce ai, fetiço? Ai o mină foarte proastă spuse căpitanul cercetînd-o pe Eliza.

— Am mîncat fructe necoapte, unchiule răspunse, rezemîndu-se de el pentru a nu se prăbuși de amețeață.

— Știu eu că nu ați venit în port ca să mă primiți pe mine. Vreți să cumpărați parfumuri, nu-i așa? Vă spun eu care le are pe cele mai bune, aduse din inima Parisului.

În momentul acela un străin în trecere îl lovi din întîmplare cu valiza pe care o ducea pe umăr. John Sommers s-a întors indignat, dar recunoscîndu-l a slobozit una din obișnuitele lui ocări pe ton de glumă și l-a apucat de braț.

— Vino să te prezint familiei mele, chinezule îi spuse cu cordialitate.

Eliza se uită la el cu curiozitate, pentru că nu văzuse niciodată un asiatic de aproape și în sfîrșit avea înaintea ochilor un locuitor al Chinei, țara aceea fabuloasă care figura în multe din poveștile unchiului ei. Era un bărbat de vîrstă incertă și mai curînd înalt, în comparație cu chilienii, deși alături de corpulentul căpitan englez părea un copil. Avea un mers lipsit de grație, chipul neted, trupul slab al unui băiat și o expresie bătrînă în ochii oblici. Cumpătarea și seriozitatea contrastau cu rîsul copilăresc care i-a izbucnit din piept în momentul în care Sommers i s-a adresat. Purta un pantalon care se oprea la fluierul piciorului, o bluză pe din afară din pînză ordinară și un brîu unde ținea un cuțit; era încălțat cu niște tîrlici, avea o amărîtă de pălărie de paie și pe spate îi atîrna o coadă împletită. A salutat înclinînd de mai multe ori capul, fără a da drumul valizei și fără a privi pe nimeni direct în față. Miss Rose și Jeremy Sommers, nedumeriți de familiaritatea cu care fratele lor trata o persoană de rang incontestabil inferior, nu știau cum să se comporte și au răspuns cu un gest scurt și sec. Spre oroarea lui Miss Rose, Eliza i-a întins mîna, dar omul s-a făcut că nu o vede. ' El este Tao Chi'en, cel mai prost bucătar pe care l-am avut vreodată, dar știe să vindece toate bolile, de aceea nu l-am aruncat încă peste bord, rîse căpitanul.

115

Tao Chi'en repetă seria de înclinări, rîsul fără motiv aparent și imediat se depărta mergînd cu spatele. Eliza se întrebă dacă o fi înțelegînd engleza, în

spatele celor două femei, John Sommers îi șopti fratelui său că chinezul i-ar putea vinde opiu de cea mai bună calitate și pulbere de corn de rinocer pentru impotentă, dacă vreodată va decide să pună capăt metehnei celibatului. Ascunzându-se în spatele evantaiului, Eliza asculta intrigată.

Seara, acasă, la ora ceaiului, căpitanul împărți cadourile pe care le adusese: cremă de ras englezească, un set de foarfeci de Toledo și havane pentru fratele său, piepteni din carapace de broască țestoasă și o mantie de Manila pentru Rose și, ca de obicei, o bijuterie pentru zestrea Elizei. De data asta era vorba de un colier de perle, pentru care fata a mulțumit emoționată și l-a pus în casetă, alături de celelalte podoabe pe care le primise. Grație tenacității lui Miss Rose și generozității acestui unchi, lada de zestre se tot umplea de odoare.

— Obiceiul ăsta cu zestrea mi se pare stupid, mai ales când nici măcar nu există un logodnic zîmbi căpitanul. Sau poate că este unul la orizont?

Fata schimbă o privire terorizată cu Mama Fresia, care în momentul acela intra cu tava de ceai. Căpitanul nu mai spuse nimic, dar se întrebă cum de nu observase Rose că Eliza se schimbase. Pesemne, intuiția feminină nu servea la mare lucru.

Restul serii au ascultat povestirile minunate despre California, deși căpitanul nu ajunsese pe acolo după fantastica descoperire, putea doar să spună despre Sânt Francisco că era un sat mai curînd mizer, dar situat în golful cel mai frumos din lume. Zarva provocată de aur era tema unică în Europa și Statele Unite, pînă la țărmurile depărtate ale Asiei ajunsese vestea. Venise cu corabia plină de pasageri care se duceau în California, majoritatea ignorînd cele mai elementare noțiuni despre minerit, mulți nu văzuseră în viața lor aur nici măcar pe un dinte. Nu exista vreo modalitate comodă sau rapidă de a ajunge la Sânt Francisco, navigația dura luni întregi în cele mai precare condiții, explică el, dar pe uscat, de-a lungul continentului american, sfidînd imen-

116

sitatea peisajului și agresiunea indienilor, călătoria dura și mai mult și erau mai puține șanse să rămîi în viață. Cei care se aventurau pînă în Panama pe mare, traversau istmul pe niște plute prin rîuri prin care mișunau tot felul de lighioane, apoi pe catîri prin junglă și ajungînd la coasta Pacificului se urcau pe altă ambarcațiune spre nord. Trebuiau să suporte călduri infernale, lipitori otrăvitoare, țințari, holeră și febră galbenă, basca răutatea omenească fără seamăn. Călătorii care scăpau întregi de căderea animalelor în prăpastie și de pericolele mlaștinilor ajungeau pe țărmul celălalt victimele bandiților care îi jefuiau, sau ale mercenarilor care încasau o avere ca să-i ducă la Sânt Francisco, aruncați claie peste grămadă în corăbii șubreze.

— E foarte mare California? întrebă Eliza încercînd ca vocea să nu-i trădeze tumultul inimii.

— Adu-mi harta să-ți arăt. E mult mai mare decît Chile. — Și cum se ajunge la aur?

— Se spune că se găsește peste tot...

— Dar să zicem că cineva vrea să găsească o anumită persoană în California...

— Asta ar fi foarte greu spuse căpitanul cercetînd curios expresia Elizei.

— Te duci acolo în următoarea călătorie, unchiule?

— Am o ofertă tentantă și cred că am să accept. Niște investitori chilieni vor să instituie un serviciu regulat de marfă și călători spre California. Au nevoie de un căpitan pentru un vapor cu aburi.

— Asta înseamnă că te vom vedea mai des, John! exclamă Rose.

— Nu ai experiență pe vapoare observă Jeremy.

— Nu, dar cunosc marea mai bine ca oricine.

În noaptea acelei zi de vineri Eliza a așteptat ca toată casa să se scufunde în tăcere înainte de a se duce la căsuța din fundul curții la întâlnirea cu Mama Fresia. S-a dat jos din pat și a ieșit desculță, doar în cămașa de noapte subțire. Nu bănuia ce fel de leac va primi, dar era sigură că va trece printr-un moment greu; experiența îi spunea că toate medicamentele erau neplăcute, dar cele ale indiennei erau în plus scârboase.

117

„Nu te necăji, fato, am să-ți dau atîta rachiu că atunci cînd te vei trezi din beție n-ai să-ți mai aduci aminte de durere. Ce-i drept, avem nevoie de multe cîrpe ca să oprim sîngele”, îi spusese femeia. Eliza străbătuse adesea casa pe întuneric pentru a-si primi iubitul și nu avea nevoie de precauții speciale, dar în noaptea aceasta a mers foarte încet, oprindu-se, dorind să apară unul din cutremurele chiliene care răsturnau totul pentru a avea un pretext bun de a nu ajunge la întâlnirea cu Mama Fresia. Își simțea picioarele înghețate și un fior în spate. Nu a știut dacă era frigul, frica de ce urma să i se întîmple sau ultima avertizare a conștiinței. De la prima bănuială de sarcină simțise o voce care o chema. Era vocea copilului din pîntec, care cerea dreptul la viață, era sigură, încerca să nu o audă și să nu se gîndească, era prinsă în capcană, starea încă nu i se ghicea, nu exista speranță, nici iertare. Nimeni nu-i putea înțelege greșeala; nu exista chip să-și redobîndească onoarea pierdută. Nici rugăciunile nici luminările Mamei Fresia nu puteau împiedica nenorocirea; iubitul ei nu s-ar întoarce de la jumătatea drumului pentru a o lua de nevastă înainte ca sarcina să fie evidentă. Era prea tîrziu. O îngrozea ideea de a sfîrși ca mama lui Joaquin, marcată de un stigmat infamant, expulzată din familie și trăind în mizerie și singurătate cu un copil nelegitim; nu ar fi putut rezista repudiată, mai bine murea. Iar de murit putea să moară chiar în noaptea asta, de mîna bunei femei care o crescuse și o iubea mai mult decît orice pe lume.

Familia se retrăsese devreme, dar căpitanul și Miss Rose au rămas în camera de cusut șopocăind ore întregi. După fiecare călătorie John îi aducea cărți surorii sale iar la plecare lua cu el niște pachete misterioase care, bănuia Eliza, conțineau scrierile lui Miss Rose. O văzuse împachetînd cu grijă caietele acelea pe care le umplea cu un scris înghesuit în orele ei de răgaz. Din respect sau dintr-o ciudată pudoare, nimeni nu vorbea despre ele, așa cum nu se comentau nici palidele ei acuarele. Scrisul și pictura erau tratate ca niște devieri minore, nu era ceva de rușine, dar nici de laudă. Talentele culinare ale Elizei erau primite cu aceeași indiferență de familia Sommers, care îi savura preparatele în tăcere și schimba subiectul dacă musafirii le comentau, în schimb

118

primea aplauze nemeritate pentru greoaiele ei execuții pianistice, care de-abia reușeau să acompanieze cîntecele altora. Toată viața Eliza o văzuse pe protectoarea ei scriind și niciodată nu o întrebuse ce scrie, așa cum nu o întrebau nici Jeremy sau John. Era curioasă să știe de ce unchiul ei căra pe furiș caietele lui Miss Rose, dar fără să i-o spună nimeni știa că era vorba de unul din marile secrete prin care se susținea echilibrul familiei, iar a-1 viola putea să însemne prăbușirea dintr-un foc a castelului de cărți de joc în care trăiau. Jeremy și Miss Rose dormeau deja de o vreme în camerele lor și presupunea că unchiul John ieșise după cină călare. Știindu-i obiceiurile, și l-a imaginat pe căpitan chefuind cu vreuna din prietenele lui ușuratice, cele care îl salutau pe stradă cînd Miss Rose nu era de față. Știa că dansau și beau, dar cum despre prostituate nu auzise decît niște șoapte, ideea a ceva mai sordid nu-i trecea prin minte. Posibilitatea de a face pentru bani sau din sport ce făcuse ea cu Joaquin Andieta din dragoste nu era de conceput. După calculele ei, unchiul nu urma să se întoarcă decît a doua zi pe la sfîrșitul dimineții, drept care s-a speriat teribil cînd, după ce a ajuns la parter, cineva a apucat-o de braț pe întuneric. A simțit căldura

unui trup mare, miros de băutură și de tutun și l-a identificat imediat pe unchiul ei. A încercat să se elibereze tot căutînd repede o explicație pentru prezența ei în cămașă de noapte și la ora asta, dar căpitanul a condus-o ferm în biblioteca luminată slab doar de razele lunii. A obligat-o să se așeze pe fotoliul de piele englezesc al lui Jeremy, căutînd chibrituri ca să aprindă lampa.

— Bun, Eliza, și acum să-mi spui ce dracu se întîmplă cu tine i-a poruncit pe un ton pe care nu îl mai folosise niciodată cu ea.

Într-o străfulgerare de luciditate Eliza a știut că John nu va fi aliatul ei, cum sperase. Toleranța de care făcea atîta caz nu-i era de folos în cazul de față: dacă era vorba de bunul renume al familiei, loialitatea lui va fi de partea fraților. Amuțită, tînăra i-a susținut privirea, sfidătoare.

— Rose spune că ești în amor cu un amărît cu ghetete rupte, adevărat?

119

— L-am văzut de două ori, unchiule John. Sînt luni de atunci. Nici măcar nu știu cum îl cheamă.

— Dar nu l-ai uitat, nu-i așa? Prima dragoste e ca vărsatul de vînt, lasă urme de neșters. L-ai văzut între patru ochi?

-Nu.

— Nu te cred. Crezi că sînt tîmpit? Oricine vede că te-ai schimbat, Eliza.

— Sînt bolnavă, unchiule. Am mîncat fructe verzi și am maștele întoarse pe dos, asta e tot. Eram în drum spre latrină.

— Ai ochi de cățea în călduri!

— Nu mă insulta, unchiule!

— Iartă-mă. Nu vezi că te iubesc și îmi fac griji pentru tine? Nu pot admite să-ți distrugi viața. Rose și eu avem un plan excelent... ți-ar plăcea să mergi în Anglia? Pot aranja să vă îmbarcați amîndouă peste o lună, pînă atunci cumpărați ce vă trebuie pentru călătorie.

— Anglia?

— O să călătoriți la clasa întîii, ca niște regine, și la Londra o să stați într-o pensiune încîntătoare, la cîteva străzi de Palatul Buckingham.

Eliza a înțeles atunci că frații îi hotărîseră soarta. Ultimul lucru pe care îl dorea era să plece în direcția opusă celei în care se dusesese Joaquîn, și să pună două oceane între ei.

— Mulțumesc, unchiule. As fi încîntată să cunosc Anglia a spus cu toată dulceața pe care a reușit să o adune.

Căpitanul a băut două pahare de brandy, și-a aprins pipa și în următoarele două ore i-a enumerat avantajele vieții la Londra, unde o domnișoară ca ea putea frecventa cea mai bună societate, merge la baluri, la teatru și la concerte, cumpăra rochiile cele mai frumoase și face o căsătorie bună. Avea vîrsta potrivită. Și nu ar fi frumos să se ducă și la Paris sau în Italia? Nimeni nu trebuia să moară fără a fi văzut Veneția și Florența. Va avea el grijă să-i satisfacă toate capriciile, doar o făcuse mereu, nu? Lumea era plină de bărbați drăguți, interesanți și cu poziție bună; o s-o vadă chiar ea o dată ieșită din gaura asta în care trăia în portul ăsta uitat. Valparaiso nu era locul pentru o fată atît de drăguță și bine educată ca ea. Nu era vina ei că se îndrăgostise de primul care i-a ieșit în cale, trăia atît de izolată. Cît despre băiatul ăla, cum îl chema

120

oare, era angajatul lui Jeremy, nu? o să-l uite repede. Dragostea moare inexorabil prin autocombuție sau dispare cu rădăcină cu tot prin distanță. Era cel mai potrivit să-i dea sfaturi, de bine de rău, era un expert în distanțe și amoruri transformate în cenușă.

— Nu știu despre ce vorbești, unchiule. Miss Rose a inventat un roman romantic pornind de la un pahar cu suc de portocale. A venit un tip să lase niște bagaje, i-am oferit o răcoritoare, a băut-o și-apoi a plecat. Asta e tot. Nu s-a întîmplat

nimic și nu l-am mai văzut.

— Dacă e așa cum spui, ai noroc: nu va trebui să-ți smulgi fantezia asta din cap. John Sommers a continuat să bea și să vorbească pînă în zori, în timp ce Eliza, ghemuită în fotoliul de piele, se abandona somnului gîndindu-se că rugile i-au fost ascultate în cer, în definitiv. Nu a fost un cutremur oportun cel care a salvat-o de oribilul leac al Mamei Fresia: a fost unchiul ei. În coliba din curte indianca a așteptat toată noaptea.

121

<titlu>Despărțirea

Sîmbătă după-amiază John Sommers a invitat-o pe soră-sa Rose să viziteze vaporul soților Rodriguez de Santa Cruz. Dacă toate mergeau bine la negocierile din aceste zile, urma să fie el căpitanul, împlinindu-și în sfîrșit dorința de a naviga pe un vapor cu abur. Mai tîrziu, Paulina i-a primit în salonul Hotelului Englezesc, unde trăsese. Venise din nord pentru a-si pune în aplicare planul, în timp ce soțul ei era de cîteva luni în California. Profitau de traficul continuu de ambarcațiuni care plecau și veneau pentru a susține o intensă corespondență, în care declarațiile de dragoste conjugală se întrețeseau cu proiecte comerciale. Paulina îl alesese pe John Sommers pentru a-l include în afacerea ei doar din intuiție, își amintea vag că era fratele lui Jeremy și al Rosei Sommers, niște gringos pe care tatăl ei îi invitase de cîteva ori la moșie, dar îl văzuse o singură dată și abia de schimbaseră cîteva cuvinte de curtoazie. Unica referință era prietenia comună cu Jacob Todd, dar în ultimele săptămîni făcuse unele cercetări și era foarte mulțumită de ce auzise. Căpitanul se bucura de o solidă reputație printre oamenii mării și birourile comerciale. Se putea avea încredere în experiența și în cuvîntul lui, lucru destul de neobișnuit în acele zile de demență colectivă, cînd oricine putea închiria o corabie, forma o companie de aventurieri și ridica ancora, în general era vorba de niște escroci iar navele erau niște dărăpănături, dar asta nu avea prea mare importanță pentru că, ajungînd în California, societățile se lichidau, ambarcațiunile rămîneau abandonate și cu toții năvăleau în direcția zăcămintelor aurifere. Dar Paulina avea o viziune pe termen lung.

122

Pentru început, nu avea nevoie să dea curs exigențelor unor străini, pentru că singurii ei asociați erau soțul și cumnatul ei, iar apoi cea mai mare parte a capitalului îi aparținea, deci putea lua deciziile în deplină libertate. Vaporul ei, pe care îl botezase Fortuna, deși cam mic și de cîteva ani în funcțiune, era într-o stare impecabilă. Era dispusă să plătească bine echipajul, ca să nu dezerteze în nebunia aurului, dar presupunea că fără mîna de fier a unui căpitan bun nici un salariu n-ar fi fost în stare să păstreze disciplina la bord. Ideea soțului și a cumnatului era să exporte utilaje de minerit, lemn pentru case, haine de lucru, utensile domestice, carne uscată, cereale, fasole și alte produse neperisabile, dar de cum a pus piciorul în Valparaiso și-a dat seama că și alții își făcuseră același plan și competiția va fi feroce. Privi în jur și văzu belșugul de verdețuri și fructe din anul acela mănos. Erau atît de multe că nu se puteau vinde. Legumele creșteau în toate curțile iar copacii se rupeau de greutatea fructelor; puțini erau dispuși să plătească pentru ce dobîndeau gratis. Și-a amintit de moșia părintească, unde produsele putrezeau pe pămînt pentru că nimeni nu era interesat să le recolteze. Dacă le putea duce în California, ar fi mai valoroase decît aurul, a dedus. Produse proaspete, vin chilian, medicamente, rufărie fină, ouă, instrumente muzicale și, de ce nu, spectacole de teatru, operetă, vodeviluri. Sîn Francisco primea zilnic sute de emigranți. Deocamdată era vorba de aventurieri și bandiți, dar fără doar și poate în curînd vor ajunge coloniști de pe cealaltă coastă a Statelor Unite, fermieri cinstiți, avocați, medici, învățători și tot felul de oameni decenti dispuși să se stabilească împreună cu familiile lor. Acolo unde sînt femeile și civilizație, și cînd civilizația va veni la Sîn Francisco vaporul

meu va fi acolo cu tot ce e necesar, a hotărît.

Paulina i-a primit pe căpitanul John Sommers și pe sora lui Rose la ora ceaiului, când arșița zilei se potolea și începea să sufle briza dinspre mare. Era îmbrăcată cu un lux excesiv pentru societatea sobră a portului, din cap pînă în picioare muselină și dantelă de culoarea untului, cu o coroană de bucle peste urechi și bijuterii mai multe decît era acceptabil la ora aceasta din zi. Fiul de doi ani se agita în brațele

123

unei doici în uniformă și un cățel flocos primea la picioarele ei bucățele de prăjitură direct în bot. Prima jumătate de ceas a trecut în prezentări, băut ceai și depănat amintiri despre Jacob Todd.

— Ce s-a întîmplat cu acest bun prieten? a vrut să știe Paulina, care nu avea să uite niciodată intervenția aiuriturii englez în amorul ei cu Feliciano.

— Nu mai știu nimic de o bucată de vreme informă căpitanul. A plecat cu mine în Anglia acum vreo doi ani. Era foarte deprimat, dar aerul de mare i-a făcut bine și la debarcare își recăpătase buna dispoziție. Ultimul lucru pe care mi l-a spus a fost că intenționa să formeze o colonie utopică.

— O ce? exclamă la unison Paulina și Miss Rose.

— Un grup care să trăiască în afara societății, cu propriile lui legi și propriul lui guvern, după principiile egalității, amorului liber și muncii comunitare, cred. Cel puțin așa mi-a explicat el de mii de ori în timpul drumului.

— E mai nebun decît ne-am închipuit a conchis Miss Rose cu o urmă de părere de rău pentru fidelul ei pretendent.

— Oamenii care au idei originale sfîrșesc prin a avea faimă de nebuni, observă Paulina. De exemplu, eu am o idee pe care aș vrea să o discutăm, căpitane Sommers. De-acum cunoști Fortuna. Cît timp crezi că faci, mergînd cu toată viteza, între Valparaíso și Golfo de Penas?

— Golfo de Penas? Păi ăsta e mai la sud de sud!

— Desigur. Mai jos de Portul Aisen.

— Și ce să fac acolo? Nu sînt decît insule, păduri și ploii, doamnă.

— Cunoști locurile?

— Da, dar credeam că mergem la Sîn Francisco.

— Gustați din prăjiturile astea cu cremă, sînt un deliciu îndemnă ea, mîngîind cățelul.

În timp ce John și Miss Rose conversau cu Paulina în salonul Hotelului Englezesc, Eliza străbătea cartierul El Almendral împreună cu Mama Fresia. Era ora la care începeau să se adune elevii și invitații reuniunilor de dans de la academie și, în mod excepțional, Miss Rose o lăsase să plece pentru cîteva ceasuri cu doica pe post de păzitoare. De obi-

124

cei nu îi dădea voie să apară la academie decît însoțită de ea, dar profesorul de dans nu oferea băuturi alcoolice înainte de apusul soarelui, lucru care îi ținea departe pe tinerii zvăpăiați în primele ore ale după-amiezii. Hotărîtă să profite de această ocazie unică de a ieși pe stradă fără Miss Rose, Eliza a convins-o pe indiană să o ajute în ce avea de gînd.

— Dă-mi binecuvîntarea ta, mămăițo. Trebuie să plec în California să-1 caut pe Joaquin.

— Cum să pleci singură și borțoasă? exclamă femeia îngrozită, t

— Oricum plec, chiar dacă nu mă ajuți. :

— Am să-i spun totul lui Miss Rose! J

— Dacă o faci, mă omor. Și pe urmă am să vin să-ți bîntuiesc toate nopțile vieții tale, și-o jur exclamă fata cu o hotărîre feroce.

Cu o zi înainte văzuse în port un grup de femei negociindu-și îmbarcarea. După

aspectul atît de diferit de al celor care mergeau de obicei pe stradă, acoperite iarnă și vară cu mantile negre, a presupus că erau aceleași ușuratece cu care se distra unchiul John. „Sînt tirfe, se culcă pe bani și-o să meargă direct în iad”, îi explicase Mama Fresia într-o zi. Interceptase niște vorbe ale căpitanului, care îi povestea lui Jeremy Sommers despre chilienele și peruvienele care plecau în California cu planuri de a pune mîna pe aurul minerilor, dar nu-și imagina cum puteau face asta. Dacă femeile astea puteau călători singure și supraviețui fără ajutor, putea să o facă și ea. Umbla grăbită, inima îi bătea tare, chipul îi era pe jumătate acoperit de evantai și transpira în căldura lui decembrie. Purta cu ea bijuteriile de zestre într-o punguță de catifea. Botinele noi erau o adevărată tortură și corsetul îi strîngea prea tare mijlocul; duhoarea rigolelor deschise prin care curgeau apele uzate ale orașului îi accentua grețurile, dar pășea la fel de dreaptă ca atunci cînd învățase să țină în echilibru o carte pe cap sau să cînte la pian cu o vergea metalică legată de spate. Gemînd și bombănind în limba ei, Mama Fresia se ținea cu greu după ea, împovărată de varice și grăsime. Unde mergem, fato, pentru Dumnezeu, dar Eliza nu răspundea pentru că nu știa. De un lucru era sigură: nu se punea problema să amaneteze bijuteriile și să-și cumpere

125

un bilet de vapor pentru California pentru că ar fi aflat unchiul John. În ciuda zecilor de corăbii care trăgeau zilnic la chei, Valparaíso era un oraș mic iar în port toată lumea îl cunoștea pe căpitanul John Sommers. Nu avea nici acte de identitate, cu atît mai puțin pașaport, imposibil de obținut pentru că tocmai se închisese legația Statelor Unite în Chile pentru o poveste de amor neîmpărtășit între diplomatul nord-american și o doamnă chiliana. Eliza conchise că singura soluție pentru a-1 urma pe Joaquîn Andieta în California era să se îmbarce clandestin. Unchiul John îi povestise că uneori la bord urcau pasageri clandestini, cu complicitatea vreunui marinar din echipaj. Unii reușeau să rămînă ascunși tot drumul, alții mureau și erau aruncați în mare fără ca el să prindă de veste, dar dacă apuca să-i descopere îi pedepsea atît pe ei cît și pe cei care îi ajutaseră. Era una din situațiile, îi spusese, în care își exercita cu mai multă rigoare autoritatea incontestabilă de căpitan: în larg nu era altă lege sau justiție decît a lui.

Majoritatea tranzacțiilor ilegale din port se făceau în cîrciumi, îi mai spusese. Eliza nu intrase niciodată într-un astfel de loc, dar văzu o siluetă feminină îndreptîndu-se spre un local din apropiere și o recunoscuse ca fiind una din femeile care erau cu o zi înainte pe chei căutînd o modalitate de a se îmbarca. Era o tînră rotofeie cu două cozi negre care îi atîrnau pe spate, îmbrăcată cu o fustă de bumbac, o bluză brodată și o eșarfă pe umeri. Fără a sta pe gînduri, Eliza o urmă, în timp ce Mama Fresia, rămasă în stradă, îi ținea predici: „Acolo nu intră decît curvele, fetița mea, ăsta e păcat de moarte.” A împins ușa și i-au trebuit cîteva secunde pentru a se obișnui cu întunericul și duhoarea de tutun și bere trezită care umplea aerul. Locul era plin de bărbați și toți ochii s-au întors spre cele două femei. După un moment de tăcere întrebătoare a început un cor de zeflemele și comentarii deocheate. Cealaltă a înaintat cu pași căliți către o masă din fundul sălii, împărțind palme la dreapta și la stînga celor care încercau să o atingă, dar Eliza a dat înapoi orbește, îngrozită, neînțelegînd foarte bine despre ce era vorba și de ce strigau la ea oamenii ăia. În ușă s-a izbit de o persoană care intra. Individul exclamă ceva în altă limbă și o ținu să

126

nu alunece pe jos. Văzînd-o, a rămas descumpănit: Eliza, cu rochia ei virginală și cu evantailul nu se potrivea deloc acolo. L-a privit și ea și l-a recunoscut imediat pe bucătarul chinez pe care îl salutase unchiul ei în ziua precedentă.

— Tao Chi'en? întrebă, recunoscătoare bunei ei memorii. Omul o salută împreunîndu-și mîinile în fața figurii și

înclinîndu-se de mai multe ori. Tărăboiul continua în bar. Doi marinari s-au ridicat

și s-au apropiat clătînîndu-se. Tao Chi'en făcu un semn către ușă și ieșiră repede.
— Miss Sommers? întrebă afară.

Eliza aprobă, dar nu apucă să spună nimic pentru că au fost întrerupți de cei doi marinari de la bar, care au ieșit cît se poate de beți și puși pe harță.

— Cum îndrăznești să o superi pe domnișoara asta scumpă, chinez de căcat?

Tao Chi'en lăsă capul în jos, se întoarse ca și cum ar fi vrut să plece, dar unul din marinari îl apucă de coadă împingîndu-l, în timp ce celălalt o complimenta împiedicat, aruncîndu-i în obraz Elizei damful de vin. Chinezul s-a întors cu o rapiditate de felină, înfruntînd agresorul. Avea în mîină cuțitoiul uriaș a cărui lamă strălucea ca oglinda în soarele verii. Mama Fresia a scos un urlet și fără a sta pe gînduri i-a dat un cap marinarului care era mai aproape, a luat-o pe Eliza de braț și a început să coboare strada cu o sprinteneală de nebănuț la o persoană de greutatea ei. Au alergat preț de cîteva străzi, ieșind din zona roșie și nu s-au oprit decît în scuarul Sîn Agustin, unde Mama Fresia s-a lăsat tremurînd pe prima bancă liberă.

— Vai, fetițo! Dacă află stăpînii mă omoară! Hai acasă imediat.

— Nu am rezolvat încă ce voiam să fac, mămăițo. Trebuie să mă întorc la taverna aia.

Mama Fresia și-a încrucișat brațele, refuzînd să se miște de acolo, în timp ce Eliza se plimba de colo-colo încercînd să facă un plan în toată nebunia asta. Nu avea mult timp la dispoziție. Instrucțiunile lui Miss Rose fuseseră cît se poate de clare: la șase fix urma să o culeagă trăsura din fața academiei de dans ca să o aducă acasă. Trebuia să se miște repede, nu va avea altă ocazie ca aceasta. Așa stăteau lucrurile cînd

127 I-au văzut pe chinez venind senin spre ele, cu mersul lui legănat și surîsul imperturbabil. A repetat plecăciunile de salut, apoi s-a adresat Elizei într-o engleză corectă întrebînd-o dacă onorabila fiică a căpitanului John Sommers avea nevoie de ajutor. Ea îl lămuri că nu era fiica, ci nepoata, și într-o izbucnire de încredere subită sau de disperare îi mărturisi că da, avea nevoie de ajutor, dar era vorba de o problemă foarte privată.

— Ceva ce nu trebuie să știe căpitanul?

— Nimeni nu trebuie să știe.

Tao Chi'en își ceru scuze. Căpitanul era un om de treabă, îl sechestraser printr-un tertip ca să-l urce la bord, sigur că da, dar se purtase bine cu el și nu avea de gînd să-l trădeze. Distrusă, Eliza se prăbuși pe bancă acoperindu-și obrazul cu mîinile, în timp ce Mama Fresia îi observa fără să priceapă o boabă de engleză, dar ghicind intențiile, în cele din urmă se apropie de fată și trase de pungața de catifea cu bijuterii.

— Crezi tu că pe lumea asta cineva face ceva gratis, fato? Eliza a priceput imediat. Și-a șters lacrimile și i-a făcut

semn omului să se așeze lîngă ea pe bancă. A scos din pungă colierul de perle primit cu o zi înainte de la unchiul John și l-a pus pe genunchii lui Tao Chi'en.

— Poți să mă ascunzi pe vapor? Trebuie să merg în California.

— De ce? Acela nu este un loc pentru femei, doar pentru bandiți.

— Mă duc să caut ceva. -Aur?

— Ceva mai prețios decît aurul.

Omul a rămas cu gura căscată: niciodată nu văzuse o femeie capabilă de asemenea hotărîri extreme în viața adevărată, doar în romanele clasice în care eroinele mor la sîrșit.

— Cu colierul acesta puteți să vă cumpărați bilet. Nu e nevoie să călătoriți ascunsă spuse Tao Chi'en, care nu avea de gînd să-si încurce viața încalcînd legea.

— Nici un căpitan nu mă va lua fără a-mi anunța mai întîi familia.

Mirarea inițială a lui Tao Chi'en s-a transformat în stupoare în toată regula:

femeia asta avea de gînd nici mai mult

128

nici mai puțin decît să-și dezonoreze familia și spera ca el să o ajute! Un diavol îi intrase în trup, fără doar și poate. Eliza a mai băgat o dată mîna în pungă, a scos o broșa de aur cu turcoaze și a depus-o alături de colier.

— Dumneata ai iubit vreodată pe cineva mai mult decît propria viață, domnule?

Atunci Tao Chi'en a privit-o în ochi pentru prima dată de cînd se cunoscuseră și pesemne că a văzut ceva acolo, pentru că a luat colierul, l-a vîrît sub cămașă și i-a dat înapoi broșa. S-a ridicat, și-a tras pantalonii de bumbac, și-a aranjat cuțitul de parlagiu la brîu și s-a înclinat din nou, ceremonios.

— Nu mai lucrez pentru căpitanul Sommers. Mîine ridică ancora brigantina Emilia care merge în California. Veniți diseară la zece și am să vă urc la bord.

— Cum?

— Nu știu. Vom vedea.

Se mai aplecă o dată scurt și plecă atît de repede și discret că parcă se topise. Eliza și Mama Fresia au ajuns la academia de dans exact la timp ca să prindă vizitiul, care le aștepta de jumătate de ceas sugînd din ploscă.

Emilia era o navă franceză la origine, care pe vremuri fusese zveltă și rapidă, dar străbătuse multe mări și-și pierduse de mult impetuozitatea tinereții. Era brăzdată de vechi cicatrice marinărești, coapsele de matroană erau pline de moluște încrustate, încheieturile obosite trosneau în bătaia valurilor iar velatura pătată și cîrpită de mii de ori părea ultimul vestigiu al unui jupon vechi. A ridicat ancora la Valparaiso în dimineața strălucitoare a zilei de 18 februarie a anului 1849, ducînd optzeci și șapte de pasageri de sex masculin, cinci femei, șase vaci, opt porci, trei pisici, optsprezece marinari, un căpitan olandez, un pilot chilian și un bucătar chinez. Și pe Eliza, dar singurul care știa de existența ei la bord era Tao Chi'en.

Pasagerii de la clasa întîi se îngrămădeau pe puntea de la prova fără condiții grozave, dar mult mai comozi decît ceilalți, vîrîți în cabine minuscule de cîte patru cușete, sau direct pe covertă, după ce își îngrămădiseră și bagajele. O cabină situată sub linia de plutire era destinată celor cinci chiliene care plecau să-și încerce norocul în California, în portul

129

Callao urmau să se mai urce două peruvieni și să li se alătore fără mofturi, cîte două în cușetă. Căpitanul Vincent Katz își instrui marinarii și pasagerii că nu trebuiau să aibă nici un fel de contact social cu damele, că nu era dispus să tolereze nici un fel de comerț indecent pe vasul lui și că era limpede că acele călătoare nu erau dintre cele mai virtuozose, dar, cum era logic, ordinele i-au mai fost încălcate. Bărbații tînjeau după o companie feminină iar ele, umile prostituate aruncate în aventură, nu aveau nici un ban în buzunar. Vacile și porcii, bine priponiți în mici ocoluri pe puntea a doua, trebuiau să furnizeze lapte proaspăt și carne navigatorilor, a căror dietă consta mai ales în fasole, pesmeți tari și negri, carne uscată și sărată și ce mai pescuiau. Pentru a compensa atîta precaritate, pasagerii mai înstăriți își aduseseră propriile provizii, mai ales vin și trabucuri, dar majoritatea făcea foamea. Două pisici erau libere ca să tină la respect șobolanii care s-ar fi reproduș prea mult în timpul celor două luni de traversare. Cea de a treia stătea cu Eliza.

În burta Emiliei se îngrămădeau bagajele călătorilor și încărcătura destinată comerțului în California, totul calculat să încapă cît mai bine în spațiul limitat. Nimic nu trebuia atins pînă la destinație și nimeni nu intra acolo, cu excepția bucătarului, singurul care avea acces autorizat la alimentele uscate, raționalizate sever. Tao Chi'en păstra cheile la brîu și răspundea personal în fata căpitanului de conținutul magaziiilor. Acolo, în partea cea mai adîncă și întunecoasă a calei, într-o adîncitură de doi metri pe doi, se găsea Eliza. Pereții și acoperișul

ascunzătoarei erau formați din cufere și lăzi cu marfă, patul era un sac iar ca lumină avea un capăt de luminare. Avea un blid pentru mîncare, un ulcior cu apă și o oală de noapte. Putea să facă cîțiva pași și să se întindă printre baloturi, și mai putea să plîngă și să strige cît voia, pentru că bătaia valurilor în coca vasului îi înghițea glasul. Singurul contact cu lumea de afară era Tao Chi'en, care cobora sub diferite pretexte cînd putea ca să-i aducă de mîncare și să golească oala. Ca unic tovarăș avea pisica, închisă acolo ca să controleze șobolanii, dar în groaznicele săptămîni de mers pe mare nefericitul animal a înnebunit și, în cele din urmă, din milă, Tao Chi'en a trebuit să-i ia gîtul cu cuțitoiul. 130

Eliza a ajuns pe vas într-un sac cărat de un stivuitor, unul din cei mulți care au cărat încărcătura și bagajele la Valparaiso. Niciodată nu a aflat cum a reușit Tao Chi'en să obțină complicitatea aceluia și să înșele vigilența căpitanului și a pilotului, care notau pe un caiet tot ce intra. Scăpase de acasă cu cîteva ceasuri mai devreme printr-o viclenie complicată, care includea falsificarea unei invitații scrise de la familia del Văile pentru a veni la moșie cîteva zile. Ideea nu era rea. În cîteva rînduri fiicele lui Agustin del Văile o invitaseră la țară și Miss Rose o lăsase să meargă, însoțită mereu de Mama Fresia. Și-a luat rămas-bun de la Jeremy, Miss Rose și unchiul John cu o veselie prefăcută, în timp ce în piept inima îi era grea ca o piatră. Văzîndu-i așezați la micul dejun și citind ziare englezești, absolut neștiutori de planurile ei, o nesiguranță dureroasă a fost gata să o facă să renunțe. Ei erau singura ei familie, reprezentau siguranța și bunăstarea, dar ea trecuse linia decenței și nu era drum de întoarcere. O educaseră în normele stricte ale buneii purtări și o greșeală atît de gravă murdărea prestigiul tuturor. Prin fuga ei, păta reputația familiei, dar măcar exista o îndoială: oricînd puteau spune că a murit. Orice explicație ar fi dat lumii, ea nu va fi aici ca să vadă cum suferă de rușine. Odiseea de a pleca în căutarea iubitului îi părea unicul drum posibil, dar în clipa aceea de liniștită despărțire o asalta o tristețe atît de mare încît fu gata să izbucnească în plîns și să mărturisească totul. Dar ultima imagine a lui Joaquin Andieta din noaptea plecării lui îi apărură deodată cu o precizie atroce pentru a-i aduce aminte de datoria ei de dragoste, își aranja cîteva șuvițe de păr scăpate din pieptănătură, își puse pălăria de paie italienească și plecă, răcind la revedere cu mîna.

Avea geamantănașul pregătit de Miss Rose cu cele mai bune rochii de vară, cîteva reali sustrasi din camera lui Jeremy Sommers și bijuteriile de zestre. Fusese tentată să le ia și pe cele ale lui Miss Rose, dar în ultima clipă a renunțat din respect pentru cea care îi fusese ca o mamă. În camera ei, lingă caseta goală, a lăsat un bilet în care mulțumea pentru cît de mult primise și le spunea încă o dată cît îi iubea. Mărturisea și ce luase, ca să nu fie acuzată servitorimea. Mama Fresia îi pusese în bagaj cizmele cele mai solide precum și

131

caietele și legătura de scrisori de dragoste de la Joaquin. Mai avea și mantia groasă de lînă de Castilia, cadou de la unchiul John. Au plecat fără a da naștere la bănuieli. Vizitiul le-a lăsat pe strada familiei del Văile și a plecat fără să mai aștepte să se deschidă porțile. Mama Fresia și Eliza s-au îndreptat imediat către port pentru a se întîlni cu Tao Chi'en la locul și la ora convenite.

Omul le aștepta. A luat valiza din mîna Mamei Fresia și i-a făcut semn Elizei să-l urmeze. Fata și doica s-au îmbrățișat îndelung. Erau sigure că nu se vor mai vedea niciodată, dar nici una din ele nu a vărsat o lacrimă.

— Ce ai să-i spui lui Miss Rose, mămăițo?

— Nimic. Mă duc direct la rudele mele din sud, unde nimeni nu mă va găsi niciodată.

— Mulțumesc, mămăiță. N-am să te uit niciodată...

— Iar eu am să mă rog pentru tine, fetița mea... au fost ultimele cuvinte pe care Eliza le-a auzit din gura Mamei Fresia, înainte de a intra într-o căsuță de pescari

urmîndu-1 pe bucătarul chinez.

În camera întunecoasă de lemn fără ferestre, mirosind a plase ude, singura ventilație se făcea prin ușă. Acolo Tao Chi'en i-a dat Elizei niște pantaloni lăbărțați și un bluzon vechi, îndemnînd-o să se îmbrace. Nu a făcut nici un gest de a se retrage sau de a se întoarce discret cu spatele. Eliza a șovăit, niciodată nu se dezbrăcase în fața unui bărbat, exceptîndu-1 pe Joaquin Andieta, dar Tao Chi'en nu si-a dat seama de stînjeneala ei, căci era lipsit de simțul intimității; trupul și funcțiile lui erau ceva natural și considera pudoarea un inconvenient, nu o virtute. Ea a înțeles că nu era momentul pentru scrupule, vasul pleca în dimineața asta și ultimele bărci transportau bagajele întîrziate. Si-a scos pălăria de pai, și-a desbumbat botinele de antilopă și rochia, și-a desfăcut panglicile juponului și, moartă de rușine, i-a făcut semn chinezului să o ajute să-și desfacă corsetul. Pe măsură ce gâteliile de față englezoaică se adunau pe jos, își pierdea contactul cu realitatea cunoscută și intra inexorabil în strania iluzie care îi va fi viața în următorii ani. A avut foarte clar senzația că începe altă poveste, în care era atît protagonistă cît și povestitoare.

132

<titlu>Al Patrulea Fiu

Pe Tao Chi'en nu l-a chemat întotdeauna așa. Adevărul este că nu a avut nici un fel de nume pînă la unsprezece ani, părinții lui erau prea săraci pentru a se ocupa de amănunte ca acesta: se numea pur și simplu Al Patrulea Fiu. Se născuse cu nouă ani mai devreme decît Eliza, într-un sat din provincia Guangdong, la o zi și jumătate de mers pe jos din orașul Canton. Era dintr-o familie de vindecători. De nenumărate generații, bărbații din sîngele lui își transmisese din tată în fiu cunoștințe despre plantele medicinale, arta de a extrage umorile rele, magia pentru a speria demonii și abilitatea de a potrivi energia, qi. În anul în care s-a născut Al Patrulea Fiu familia să găsea în cea mai mare mizerie, își pierduse pămîntul, care trecuse în mîinile cămătarilor și trișorilor. Oficialii Imperiului strîngeau impozitele, păstrau banii și apoi aplicau alte tributuri pentru a-si acoperi furturile, asta indiferent de comisioanele ilegale și mită. Ca majoritatea țărănilor, nici familia celui de Al Patrulea Fiu nu le putea plăti. Dacă apucau să salveze de lăcomia mandarinilor cîteva monede din slabul lor venit, le pierdeau imediat la joc, una dintre puținele distracții la îndemîna săracilor. Se făceau pariuri la cursele de broaște și lăcuste, la luptele de gîndaci sau la fân ian, plus o grămadă de alte jocuri populare.

Al Patrulea Fiu era un copil vesel, care rîdea din nimic, dar avea și o fantastică putere de concentrare și putere de a învăța. La șapte ani știa că talentul unui bun vindecător constă în a menține echilibrul între yin și yang, la nouă cunoștea proprietățile plantelor din regiune și își putea ajuta

133

tatăl și frații mai mari la neplăcuta preparare a cataplasmelor, pomezilor, tonicelor, balsamurilor, pulberilor și pilulelor din farmacopeea țărănească. Tatăl și Primul Fiu mergeau pe jos din sat în sat oferind remedii și leacuri, în timp ce fiii Al Doilea și Al Treilea cultivau un prăpădit de lot, singurul capital al familiei. Al Patrulea Fiu avea misiunea de a culege plante și îi plăcea s-o facă, pentru că asta îi permitea să hoinărească prin împrejurimi neînsotit, inventînd jocuri și imitînd glasurile păsărilor. Uneori, cînd mai avea forțe după interminabilele treburi gospodărești, venea și mama lui, care, femeie fiind, nu putea lucra pămîntul fără a deveni ținta batjocurii vecinilor. Supraviețuiseră cu greu, tot mai îndatorați, pînă în acel fatal an 1834, cînd diavolii cei mai răi se abătură asupra familiei. Mai întîi s-a răsturnat o oală cu apă fierbinte pe sora cea mică de doar doi ani, opărind-o din cap pînă-n picioare. I-au pus albuș de ou pe arsuri și au tratat-o cu ierburile indicate în astfel de cazuri, dar în mai puțin de trei zile fetița a murit epuizată de suferință. Mama nu și-a revenit. Pierduse și alți copii de mici și

fiecare îi lăsase o rană în suflet, dar accidentul cu mezina a fost ca ultimul bob de orez care face să se reverse bolul, începu să decadă văzînd cu ochii, în fiecare zi mai slabă, cu pielea verzuie și oasele fragile, fără ca fierturile soțului să poată opri înaintarea inexorabilă a misterioasei boli, pînă într-o dimineață cînd o găsiră țeapănă, cu un zîmbet de ușurare și ochii liniștiți pentru că urma să se întîlnească cu copiii ei morți. Pentru că era femeie, riturile funerare au fost deosebit de simple. Nu au putut să angajeze un călugăr și nici nu aveau orez de oferit rudelor și vecinilor în timpul ceremoniei, dar cel puțin s-au asigurat că spiritul ei nu se va ascunde în acoperiș, în fîntînă sau în vizuinile șobolanilor, de unde se putea întoarce mai tîrziu ca să-i bîntuie. În lipsa mamei, care cu efort și cu răbdarea ei de nebiruit menținuse familia unită, a fost imposibil să oprească nenorocirea. Fusesse un an cu taifunuri, recolte proaste și foamete, vastul teritoriu al Chinei s-a umplut de cerșetori și bandiți. Fetița de șapte ani care rămăsese a fost vîndută unui agent și nu s-a mai știut de ea. Primul Fiu, care urma să ia locul tatălui ca medic ambulant, a fost mușcat de un cîine bolnav și a murit la puțin timp 134 cu trupul întins ca un arc și gura plină de bale. Fiii Al Doilea și Al Treilea erau deja la vîrsta la care puteau munci și pe ei a căzut sarcina de a avea grijă de tatăl lor cît a fost în viață, de a îndeplini riturile funerare cînd a murit și a-i cînsti memoria și pe cea a strămoșilor de parte bărbătească din cinci generații. Al Patrulea Fiu nu era foarte folositor și nu aveau nici cu ce să-l hrănească, drept care tatăl l-a vîndut ca sclav pe zece ani unor negustori care au trecut cu caravana pe lîngă sat. Copilul avea unsprezece ani.

Mulțumită uneia din acele întîmplări care îl vor face să-si schimbe de atîtea ori drumul, acea perioadă de sclavie, care ar fi putut fi un infern pentru băiat, s-a dovedit de fapt mult mai bună decît anii petrecuți sub acoperișul părintesc. Doi catîri tîrau o căruță în care se găseau lucrurile cele mai grele din caravană. Un scîrțîit enervant însoțea fiecare învîrtitură a roților, special neunse ca să sperie demonii. Ca să nu fugă, l-au legat pe Al Patrulea Fiu, care plîngea neconsolat de cînd fusese luat de lîngă tată și frați, cu o frînghie de unul din animale. Desculț și însetat, în spate cu traista în care-și ținea puținele lucrușoare, a văzut cum dispar acoperișurile satului și peisajul familiar. Viața în acea colibă era singurul lucru pe care îl cunoștea, și nu fusese rea viața asta, părinții îl tratau cu duioșie, mama îi spunea povești și orice pretext era bun ca să rîdă și să se bucure, chiar pe cea mai mare sărăcie. Tropăia în spatele catîrului convins că fiecare pas îl apropia de tărîmul spiritelor rele și se temea că scîrțîitul roților și clopoței agățați de căruță nu vor fi de ajuns ca să îl apere. Abia de pricepea dialectul călătorilor, iar puținele cuvinte prinse din zbor îi băgaseră frica în oase. Povesteau de numeroasele genii nemulțumite care bîntuiau prin regiune, suflete pierdute, stafii ale morților care nu avuseseră parte de funeralii ca lumea. Foametea, tifosul și ciuma semănaseră regiunea cu cadavre și nu rămîneau destui oameni vii pentru a se îngriji de atîția morți. Din fericire, stafii și demonii aveau faimă de prostănaci împiedicați: nu știau să dea colțul și se linișteau repede dacă primeau ofrande de mîncare sau daruri de hîrtie. Totuși, uneori nimic nu reușea să-i țină departe și puteau apărea dispuși să își dobîndească libertatea omorînd străinii sau intrîndu-le în corp și

135

obligîndu-i să comită ticăloșii de neimaginat. Trecuseră cîteva ceasuri de drum; arșița verii și setea erau mari, copilul se împiedica la fiecare doi pași iar noii lui stăpîni îl stimulau fără prea mare răutate cu nuiiele peste picioare. La apusul soarelui au hotărît să facă popas. Au eliberat animalele de povară, au făcut focul, au pregătit ceaiul și s-au împărțit în grupuri mici ca să joace fân ian și mah jong. În fine cineva și-a amintit de Al Patrulea Fiu și i-a dat un blid cu orez și o cană cu ceai, pe care le-a înghițit cu o voracitate acumulată în luni și luni de foame. Așa stăteau lucrurile cînd au fost surprinși de un cor de urlete și înconjuțați de un nor de praf. La strigătele atacatorilor s-au adăugat cele ale călătorilor și copilul

însăpăimîntat s-a tîrît sub căruță atît cît îi permitea frînghia cu care era legat. Nu era vorba de o legiune infernală, cum au crezut, ci de o bandă de borfași din cele multe care, bătîndu-și joc de ineficienții soldați imperiali, băteau drumurile în aceste vremuri de mare disperare. Revenindu-și din primul impact, negustorii au pus mîna pe arme și i-au înfruntat pe bandiți într-un vălmășag de strigăte, amenințări și gloanțe care nu a durat mai mult de cîteva minute. Cînd s-a așezat praful, unul dintre bandiți scăpase și ceilalți doi zăceau grav răniți. Le-au smuls cîrpele de pe față și au constatat că erau niște adolescenți zdrențăroși, înarmați cu bîte și lănci primitive. Au purces la a-i decapita repede, pentru a-i face să trăiască umilînța de a părăsi această lume în bucăți, nu întregi cum veniseră, și le-au înfipt capetele în țepe pe ambele margini ale drumului. Cînd s-au mai liniștit, au văzut că un membru al caravanei se zvîrcolea la pămînt, rănit la coapsă de o lance. Al Patrulea Fiu, care rămăsese paralizat de teroare sub căruță, ieși tîrîș din ascunzătoare cerînd respectuos permisiunea onorabililor lui stăpîni să îngrijească rănitul; nefiind alternativă, i-au dat voie. A cerut ceai ca să spele sîngele, apoi și-a deschis traista și a scos un flacon cu bai yao. A întins pasta albă pe rană, a bandajat strîns piciorul și a anunțat fără cea mai mică ezitare că în mai puțin de trei zile tăietura se va închide. Așa a fost. Incidentul l-a salvat de a petrece următorii zece ani trudind ca un sclav și fiind tratat mai rău ca un cîine, pentru că, văzîndu-i talentul, negustorii l-au vîndut la Canton unui cele-

136

bru medic tradițional și maestru de acupunctură un zhong yi care avea nevoie de un ucenic. De la acest înțelept, Al Patrulea Fiu a deprins cunoștințele pe care nu le-ar fi obținut niciodată de la rusticul său tată.

Bătrînul maestru era un om placid, cu fața ca o lună plină, glas încet și mîini osoase și sensibile, instrumentele lui cele mai de preț. Primul lucru pe care l-a făcut cu servitorul său a fost să-i dea un nume. A consultat cărți de astrologie și prezicători pentru a nimeri numele care i se potrivea băiatului: Tao. Cuvîntul avea mai multe sensuri, precum cale, direcție, sens și armonie, dar mai ales reprezenta călătoria vieții. Maestrul i-a dat propriul său nume de familie.

— Te vei numi Tao Chi'en. Numele te inițiază în drumul medicinei. Destinul tău va fi să alini durerea celorlalți și să atingi înțelepciunea. Vei fi un zhong yi, ca mine.

Tao Chi'en... Tînărul ucenic primi numele recunoscător. Sărută mîmile stăpînului său și zîmbi pentru prima dată de cînd plecase de acasă. Pornirea spre bucurie, care înainte îl făcea să danseze de mulțumire fără un motiv anume, bătu din nou în piept iar zîmbetul îi rămase pe chip cîteva săptămîni bune. Mergea prin casă țopăind, savurîndu-și numele ca pe o bomboană, repetîndu-l cu voce tare și visîndu-l, pînă cînd se identifică pe deplin cu el. Maestrul său, discipol al lui Confucius în aspectele practice și al lui Buddha în ideologie, i-a predat cu fermitate, dar și cu multă dulceață disciplina care urma să facă din el un medic bun.

— Dacă reușesc să te învăț tot ce am de gînd, într-o bună zi vei fi un om instruit. Susținea că riturile și ceremoniile sînt la fel de necesare ca normele de bună educație și respectul pentru ierarhii. Spunea că la puține servește cunoașterea fără înțelepciune, nu există înțelepciune fără spiritualitate iar adevărata spiritualitate include mereu serviciul pe care îl faci celorlalți. Așa cum i-a explicat de multe ori, esența unui medic bun constă în capacitatea de compasiune și în simțul eticii, fără de care arta sacră a vindecării degenerază în simplă șarlatanie. Îi plăcea că ucenicul zîmbea cu ușurință.

137

Ai cîștigat o bucată bună din drumul spre înțelepciune, Tao. Un înțelept e mereu vesel.

Un an întreg, Tao Chi'en s-a sculat în zori, ca orice elev, pentru a-si face ora de meditație, cîntece și rugăciuni. Zi liberă avea doar de Anul Nou, singurele lui

ocupații erau să lucreze și să studieze. Mai întâi și mai întâi, trebuia să stăpânească la perfecție chineza scrisă, mijlocul oficial de comunicare în acel imens teritoriu cu sute de populații și limbi. Maestrul era inflexibil în ce privește frumusețea și siguranța caligrafiei, care îl distingeau pe omul rafinat de bădăran. Mai insista și să dezvolte în Tao Chi'en sensibilitatea artistică ce caracterizează pe omul superior, după cum spunea. Ca orice chinez civilizată, avea un dispreț irepresibil pentru război, în schimb se închina în fața artelor muzicii, picturii și literaturii. Alături de el, Tao Chi'en a învățat să aprecieze dantela delicată a unei pânze de păianjen perlată cu stropi de rouă în lumina aurorii și să-si exprime încântarea în poeme inspirate scrise într-o caligrafie elegantă, în opinia maestrului, singurul lucru care putea fi mai rău decât să nu scrii poezie era s-o scrii prost, în această casă băiatul a asistat la multe reuniuni în care invitații creau versuri la inspirația momentului și admirau grădina, în timp ce el servea ceaiul și asculta, vrăjit. Se putea dobândi nemurirea scriind o carte, mai ales de poezie, spunea maestrul, care scrisese mai multe. Cunoștințelor practice rustice pe care Tao Chi'en le dobândise văzându-și tatăl la lucru, le-a adăugat impresionantul volum teoretic al medicinei chineze ancestrale. Tînărul a învățat că trupul omenesc se compune din cinci elemente, lemn, foc, pământ, metal și apă, care se asociază cu cinci planete, cinci condiții atmosferice, cinci culori și cinci note. Folosind în mod adecvat plantele medicinale, acupunctura și ventuzele, un bun medic putea preveni și vindeca diferite boli, și controla energia masculină, activă și ușoară, și energia feminină, pasivă și obscură yin și yang. Dar scopul acestei arte nu era atât să elimine bolile, cât să mențină armonia. „Trebuie să-ți alegi alimentele, să-ți orientezi patul și să-ți conduci meditația în funcție de anotimpul din an și de direcția vîntului. Astfel vei fi mereu în rezonanță cu universul”, îl sfătua maestrul.

138

Bătrînul zhong yi era mulțumit de soartă, deși lipsa urmașilor îl apăsa ca o umbră peste seninătatea spiritului. Nu avusese copii, în ciuda ierburilor miraculoase înghițite cu regularitate toată viața pentru a curăța sîngele și a întări membrul, în ciuda leacurilor și descîntecelor aplicate celor două soții, moarte în tinerețe, și numeroaselor concubine care au urmat. A trebuit să accepte cu umilință că nu fusese vina acelor femei pline de abnegație, ci a apatiei licorii sale virile. Nici unul din remediile pentru fertilitate cu care îi ajutase pe alții nu a avut efect la el și în cele din urmă s-a resemnat cu faptul incontestabil că șalele îi erau uscate. Nu le-a mai chinuit pe femei cu exigente inutile și s-a bucurat de ele plinar, conform preceptelor din frumoasele cărți de ținut sub pernă din colecția sa. Cu toate acestea, bătrînul se depărtase de mult timp de aceste plăceri, mai interesat să dobîndească noi cunoștințe și să exploreze cărarea îngustă a înțelepciunii, renunțînd pe rînd la concubinele sale, a căror prezență îl distrăgea din treburile intelectuale. Nu trebuia să aibă în fața ochilor o fată pentru a o descrie în poeme avîntate, îi ajungea amintirea. Renunțase și la ideea de a avea copii, dar trebuia să se ocupe de viitor. Cine îl va ajuta în ultima etapă și în ceasul morții? Cine îi va curăța mormîntul și îi va venera memoria? Mai avusese ucenici și înainte, dar nici unul nu fusese demn de o asemenea onoare. Tao Chi'en nu era mai inteligent și mai intuitiv decât ceilalți, dar purta în el obsesia de a învăța pe care maestrul a recunoscut-o imediat, căci era identică cu a sa. În plus, era un băiețel dulce și amuzant, era ușor să te lipești de el. În anii în care au conviețuit a ajuns să-l aprecieze într-atîta, încît uneori se întrebă cum de era posibil să nu fie sînge din sîngele lui. Totuși, nu se lăsa orbit de apreciere, din experiență știa că în adolescență schimbările pot fi foarte adine și nu putea prezice ce fel de bărbat va fi. Cum spune proverbul chinezesc: „Dacă ești strălucitor în tinerețe, nu înseamnă că vei fi bun de ceva la maturitate.” Se temea să nu se înșele din nou, cum i se întîmplase înainte vreme, și prefera să aștepte răbdător apariția adevăratei naturi a băiatului, între timp, îl orienta ca pe un copac tînăr din

grădină, pentru a-1 ajuta să crească drept. Măcar ăsta învață repede, își spunea bătrî-

139

nul medic, socotind cîți ani de viață îi mai rămîneau. După semnele astrale și observația atentă a propriului corp, nu mai avea timp să antreneze alt ucenic.

În curînd Tao Chi'en a știut să aleagă materialele la piață și la prăvăliile de ierburi tocmindu-se cum se cuvine și să prepare leacurile fără ajutor. Privindu-1 la lucru pe medic, a ajuns să cunoască mecanismele întortocheate ale organismului uman, procedurile pentru a-i răcori pe cei cu febră, pentru a-i încălzi pe cei care sufereau de frig înaintea morții, pentru a porni sucurile la cei sterili și a aduce uscăciune la cei epuizați de prea multe. Făcea drumuri lungi pe cîmp căutînd plantele cele mai bune în momentul exact al maximei eficiente, pe care le aducea învelite în cîrpe umede pentru a le păstra proaspete pînă în oraș. Cînd a împlinit paisprezece ani maestrul 1-a considerat matur pentru practică și îl trimitea în mod regulat să îngrijească prostituate, cu ordinul categoric de a se abține de la orice comerț cu ele, pentru că, așa cum putea vedea cu ochii lui, purtau moartea în ele.

— Bolile din bordel omoară mai multă lume decît opiul și tifosul. Dar dacă îți îndeplinești obligațiile și înveți în ritmul în care trebuie, la momentul potrivit, am să-ți cumpăr o fecioară î promise maestrul.

Tao Chi'en făcuse foamea în copilărie, dar a crescut mai înalt decît oricine din familia lui. La paisprezece ani nu simțea nici o atracție pentru fetele de închiriat, doar curiozitate științifică. Erau atît de diferite de el, trăiau într-o lume atît de depărtată și de secretă, încît nu le putea considera cu adevărat ființe omenești. Mai tîrziu, cînd asaltul subit al naturii 1-a scos din fire și umbla ca beat lovindu-se de propria lui umbră, preceptorului i-a părut rău că dăduse drumul concubinilor. Nimic nu distrage mai mult pe un elev bun de la responsabilitățile lui decît izbucnirea forțelor virile. O femeie 1-ar liniști și în plus i-ar da și cunoștințe practice, dar cum ideea de a cumpăra una i se părea supărătoare se simțea atît de comod în universul exclusiv masculin îl obliga pe Tao să bea infuzii calmante. Bătrînul zhong yi nu își mai aducea aminte de uraganul pasiunilor carnale și, cu cele mai bune intenții, îi dădea elevului să citească cărțile de ținut sub pernă din bibliotecă, drept o parte a educației, fără a se gîndi

140

la efectul excitant pe care-l aveau asupra bietului băiat, îl punea să memoreze toate cele două sute douăzeci și două de poziții amoroase împreună cu denumirile lor poetice, și trebuia să le identifice fără ezitare din superbe ilustrații ale cărților, lucru care sporea și mai mult neatenția tînarului. Tao Chi'en s-a familiarizat cu orașul Canton așa cum înainte cunoscuse micul sătuc, îi plăcea acest oraș vechi înconjurat de ziduri, haotic, cu străzi întortocheate și canale, în care palatele și colibe se amestecau într-o promiscuitate totală și existau oameni care trăiau și mureau în bărcile de pe rîu, fără a pune vreodată piciorul pe uscat. Se obișnuie cu clima umedă și caldă a verilor lungi bătute de taifun, dar plăcută iarna, din octombrie pînă în martie. Cantonul era închis străinilor, deși apăreau pe neașteptate pirați cu steaguri ale altor nații. Existau cîteva puncte comerciale, unde străinii puteau schimba marfă numai din noiembrie pînă în mai, dar erau atîtea impozite, regulamente și obstacole, că negustorii internaționali preferau să se stabilească la Macao. Dimineața devreme, cînd Tao Chi'en pleca la piață, vedea frecvent fetițe nou-născute aruncate pe stradă sau plutind pe canale, de regulă sfîrtecate de mușcăături de cîini sau șobolani. Nimeni nu le voia, erau bune de aruncat. La ce să hrănești o fată care nu folosea la nimic și a cărei soartă era să slujească familia soțului? „E de preferat un băiat diform unei duzini de fete înțelepte ca Buddha”, susținea refrenul popular. Oricum, erau prea mulți copii și continuau să se nască precum șoarecii. Peste tot proliferau bordeluri și

localuri unde se fuma opiu. Canton era un oraș populat, bogat și vesel, plin de temple, restaurante și case de joc, unde se celebrau zgomotos sărbătorile din calendar. Chiar și pedepsele și execuțiile deveneau motiv de sărbătoare. Mulțimile se adunau să ovaționeze călăii, cu șorțurile pline de sânge și colecția de cuțite ascuțite, care tăiau capetele dintr-o singură lovitură. Justiția se aplica rapid și simplu, fără posibilitate de apel și fără cruzime inutilă, exceptând cazurile de trădare față de împărat, crima cea mai cumplită, plătită cu o moarte lentă și decăderea tuturor rudelor, care ajungeau sclavi. Greșelile mai mici se pedepseau cu biciuirea sau cu o platformă de lemn prinsă de gîtul vinovaților mai multe zile, astfel că aceștia

141 nu se puteau odihni și nu-și puteau aduce mîna la cap pentru a mîncă sau a se scărpinga, în piețe și la tîrg se produceau povestații, care băteau țara, ca și călugării cerșetori, păstrînd o tradiție milenară. Acrobații, jonglerii, îmblînzitorii de șerpi, travestiții, muzicanții ambulanti, magii și contorsioniștii își dădeau întîlnire pe străzi, în timp ce în jurul lor fierbea comerțul cu mătase, ceai, jad, mirodenii, aur, carapace de broască țestoasă, porțelan, fildeș și pietre prețioase. Legumele, fructele și cărnurile se vindeau într-un amestec zăpăcitor: varză și mlădițe fragede de bambus alături de cuști cu pisici, cîini și maimuțe pe care măcelarii le omorau și jupuiau dintr-o singură mișcare la cererea clienților. Străduțe întregi erau rezervate păsărilor, căci din nici o casă nu trebuiau să lipsească păsări și colivii, de la cele mai simple pînă la cele din lemn prețios cu încrustații de argint și sidif. Alte locuri din piață erau destinate peștilor exotici, aducători de noroc. Tao Chi'en, curios, pierdea timpul privind peste tot și făcîndu-și prieteni, după care trebuia să alerge pentru a-și îndeplini treburile în sectorul unde se vindeau materialele trebuitoare meseriei lui. Putea ajunge cu ochii închiși după mirosul pătrunzător de mirodenii, plante și scoarțe medicinale. Șerpii disecați stăteau rulați ca niște sculuri prăfuite; broaște, salamandre și animale marine ciudate atîrnau pe frînghii, ca niște mărgele; greieri și scarabei mari cu elitre dure și fosforescente zăceau în cutii; maimuțe de tot felul așteptau să fie omorîte; labe de urs și de urangutan, coarne de antilopă și de rinocer, ochi de tigră, aripioare de rechin și gheare de misterioase păsări de noapte se cumpărau la greutate.

Pentru Tao Chi'en, primii ani la Canton au trecut în studiu, muncă și serviciu în slujba bătrînului său preceptor, pe care ajunsese să-l iubească ca pe un bunic. Au fost ani fericiți. Amintirea familiei proprii s-a șters, a uitat chipurile tatălui și ale fraților, nu și pe al mamei, pe care o visa des. În curînd, studiul a încetat să mai fie o corvoadă și s-a transformat într-o pasiune. De fiecare dată cînd învăța ceva nou fugea la maestrul său să-i povestească bîlbîindu-se de emoție. „Cu cît înveți mai mult, cu atît mai repede ai să știi cît de puțin știi”, rîdea bătrînul. Din proprie inițiativă, Tao Chi'en a hotărît să învețe bine mandarina și cantoneza, dialectul

142

din satul natal părăindu-i foarte limitat. Absorbea cunoștințele maestrului atît de repede că bătrînul îl acuza în glumă că îi fură pînă și visele, dar propria lui pasiune pentru învățătură îl făcea să fie generos, îi arăta băiatului tot ce acesta voia să știe, nu numai în medicină, ci și din alte aspecte ale vastei lui rezerve de știință și cultură rafinată. Bun din fire, era însă sever în critică și exigent la efort, obișnuind să spună: „Nu-mi rămîne mult timp și pe lumea cealaltă nu pot duce tot ce știi, cineva trebuie să se folosească de știința mea în locul meu.” Dar îl punea în gardă și împotriva avidității de cunoaștere, care poate înlănțui un om tot atît cît lăcomia sau huzurul, „înțeleptul nu dorește nimic, nu judecă, nu-și face planuri, își păstrează mintea deschisă și inima în pace”, îi spunea, îl certa cu atîta tristețe cînd greșea că Tao Chi'en ar fi preferat o chelfăneală, dar era o practică ce repugna temperamentului bătrînului zhong yi, care nu ar fi permis niciodată ca mînia să-i conducă acțiunile. Singurele dați cînd l-a lovit ceremonios cu o

nuielușă de bambus, fără supărare dar cu spirit didactic, au fost cele în care s-a dovedit fără urmă de îndoială că ucenicul cedase tentației jocului sau plătitise pentru o femeie. Tao Chi'en obișnuia să încurce socotelile de la piață pentru a face pariuri într-o casă de joc, atracție la care nu rezista, sau pentru o alinare rapidă cu reducere pentru studenți în brațele unei paciente de la bordel. Stăpînului nu i-a trebuit mult timp pentru a ghici, pentru că dacă pierdea la joc nu știa să explice unde e restul, iar dacă câștiga nu era în stare să disimuleze euforia. Femeilor le simțea mirosul pe pielea băiatului.

— Dă-ți cămașa jos, fiule, trebuie să-ți dau cîteva bice, poate așa înțelegi. De cîte ori ți-am spus că în China relele cele mai mari sînt jocul și bordelul? La primul bărbat îi pierd fructul muncii lor, la al doilea îi pierd sănătatea și viața. Cu asemenea vicii n-ai să fii niciodată un medic bun, nici un poet bun.

Tao Chi'en avea șaisprezece ani în 1839, cînd izbucni Războiul Opiului între China și Marea Britanie. Pe-atunci țara era invadată de cerșetori. Mase umane abandonau satele și apăreau cu zdrențele și bubele lor în orașe, de unde erau

143

gonite cu forța și obligate să rățăcească precum haite de potăi costelive pe drumurile Imperiului. Bande de tîlhari la drumul mare și de rebeli se luptau cu trupele guvernului într-un interminabil război de ambuscadă. Era o perioadă de distrugeri și jafuri. Slăbitele armate imperiale, conduse de ofițeri corupți care primeau de la Beijing ordine contradictorii, nu au putut face față puternicei și disciplinatei flote engleze. Nu s-au bucurat de sprijin popular, pentru că țăranii se saturaseră să-și vadă ogoarele distruse, satele în flăcări și fiicele violate de soldățime. După aproape patru ani de luptă, China a trebuit să accepte o înfrîngere umilitoare și să plătească învingătorilor echivalentul a douăzeci și unu de milioane de dolari, să le cedeze Hong Kong-ul și să le permită să-și stabilească „concesiuni”, cartiere rezidențiale apărute de legile extrateritorialității. Acolo locuiau străinii cu poliția, serviciile, guvernul și legile lor, apărați de propriile trupe; erau adevărate națiuni străine pe teritoriul chinez, de unde europenii controlau comerțul, în principal pe cel cu opiu. În Canton au intrat abia patru sau cinci ani mai tîrziu, dar văzînd ruina degradantă a veneratului său Imperiu și prăbușirea economiei și a moralei din patria sa, maestrul de acupunctura a hotărît că nu mai avea rost să trăiască.

În anii războiului bătrînului zhong yi i se rupsesse sufletul și își pierduse seninătatea atît de greu dobîndită de-a lungul vieții. Indiferența și ruperea de cele materiale ajunsese la punctul în care Tao Chi'en trebuia să-i dea mîncarea în gură cînd treceau zile întregi fără să se hrănească. Socotelile i s-au încurcat și creditorii îi băteau la ușă, dar îi gonea, susținînd că tot ce avea vreo legătură cu banii era o jignire pentru un înțelept, în confuzia senilă a acestor ultimi ani a uitat de bunele intenții de a-si adopta ucenicul și de a-i procura o soție; de fapt era atît de rătăcit că uneori îl privea pe Tao Chi'en cu o expresie perplexă, incapabil să-și aducă aminte cum îl cheamă sau să-l situeze în labirintul de chipuri și întîmplări care i se învîlmășeau în cap fără ordine și fără sens. Dar a avut destulă putere pentru a hotărî detaliile înmormântării, căci pentru un chinez ilustru evenimentul cel mai important al vieții este moartea. Ideea de a pune capăt mize-

144

riei printr-o moarte elegantă îi tot dădea tîrcoale de ceva vreme, dar a așteptat pînă la sfîrșitul războiului cu speranța secretă și irațională de a asista la triumful armatelor Imperiului Celest. Aroganța străinilor era de netolerat, avea un adînc dispreț pentru acești brutali yang guizi („dracii de străini”), fantome albe care nu se spălau, beau lapte și alcool, ignorau cu totul normele elementare ale buneii educații și nu erau în stare să-și onoreze strămoșii cum se cuvine. Acordurile comerciale i se păreau o favoare pe care împăratul o făcuse acestor ingrați barbari, care în loc să se încline de elogi și gratitudine, cereau și mai mult.

Semnarea tratatului de la Nanjing a fost ultima lovitură, împăratul și fiecare locuitor al Chinei, pînă la cel mai umil, își pierduseră onoarea. Cum să-ți mai recapeți demnitatea după asemenea afront?

Bătrînul înțelept s-a otrăvit înghițind aur. Cînd s-a întors dintr-una din excursiile lui la țară ca să caute plante, ucenicul 1-a găsit în grădină, culcat pe perne de mătase și îmbrăcat în alb, ca semn al propriului doliu. Alături erau ceaiul, călduț încă, și cerneala penelului încă proaspătă. Pe măsuță era un vers neterminat și o libelulă se profila pe pergamentul suav. Tao Chi'en sărută mîinile omului care îi dăduse atîta, apoi se opri o clipă să admire desenul aripilor transparente ale insectei în lumina înserării, așa cum ar fi dorit maestrul.

La funeraliile înțeleptului a venit enorm de multă lume, pentru că în lunga sa viață ajutase mii de oameni să trăiască sănătos și să moară fără spaimă. Oficialii și demnitarii guvernului au defilat cu toată solemnitatea, literații au recitat cele mai bune poeme și curtezanele au venit gătite în mătăsuri. Un ghicitor a stabilit ziua potrivită pentru înmormîntare și un artist de obiecte funerare a vizitat casa răposatului pentru a copia posesiunile. A străbătut încet proprietatea fără să măsoare sau să noteze, dar pe sub mîncile voluminoase făcea semne cu unghia pe o tăbliță de ceară; apoi a construit miniaturi de hîrtie ale casei, cu încăperile și mobila din ea, plus obiectele favorite ale defunctului, pentru a fi arse împreună cu teancuri de bani, tot din hîrtie. Nu trebuia să-i lipsească pe lumea cealaltă nimic din ce se bucurase pe aceasta. Sicriul, enorm și împodobit ca o trăsură imperială, a trecut pe bulevardele orașului printre două rînduri

145

de soldați în uniformă de gală, precedați de călăreți înzorzonați în culori strălucitoare și de o orchestră de cimbale, tobe, flaute, clopoței, triangluri metalice și o serie de instrumente de coarde. Rumoarea era insuportabilă, așa cum era normal la importanța repauzatului. Pe mormînt au îngrămădit flori, haine și mîncare; au aprins luminări și tămîie, în sfîrsit au ars copiile de hîrtie. Tăblița ancestrală de lemn acoperită cu aur și gravată cu numele maestrului a fost așezată peste mormînt pentru a primi spiritul, în timp ce trupul se întorcea în pămînt. Fiul cel mai mare avea sarcina de a primi tăblița, de a o așeza la loc de cinste lîngă cele ale strămoșilor de parte bărbătească, dar medicul nu avea așa ceva. Tao Chi'en nu era decît un servitor, și ar fi fost o încălcare absolută a etichetei să se ofere el. Era sincer tulburat, în toată mulțimea lacrimile și gemetele lui erau singurele pornite din durere autentică, dar tăblița ancestrală a ajuns în mîinile unui nepot de departe, căruia îi revenea obligația morală de a depune ofrande și a se ruga în fața ei la fiecare cincisprezece zile și la fiecare festivitate anuală.

O dată împlinite solemnele rituri funerare, creditorii s-au aruncat ca șacalii pe posesiunile maestrului. Au pîngărit textele sacre și laboratorul, au răvășit ierburile, au stricat preparatele medicinale, au distrus poemele îngrijite, au luat mobilele și obiectele de artă și au dat gata vechea casă. Puțin mai devreme, Tao Chi'en reușise să dosească acele de aur pentru acupunctura, o cutie cu instrumente medicale și cîteva leacuri esențiale, cît și niște bani sustrași puțin cîte puțin în ultimii trei ani, cînd stăpînul începuse să se rătăcească pe cărările demenței senile. Intenția lui nu a fost să-1 fure pe venerabilul zhong yi, pe care îl stima ca pe un bunic adevărat, ci să folosească acești bani pentru a-1 hrăni, căci vedea cum cresc datoriile și se temea de viitor. Sinuciderea a precipitat lucrurile și Tao Chi'en s-a trezit stăpîn pe o avere nesperată. Asta îl putea costa capul, fiind un delict al unui inferior împotriva unui superior, dar era sigur că nimeni nu va prinde de veste, cu excepția spiritului defunctului, care i-ar fi aprobat gestul. Nu ar fi preferat acesta să-și premieze fidelul discipol în loc să plătească una din multele datorii ferocilor creditori? Cu această modestă comoară și un schimb

146

de rufe curate, Tao Chi'en a părăsit orașul. Ideea de a se întoarce în satul natal i-a trecut o clipă prin minte, dar o alungă imediat. Pentru familia lui va fi mereu doar Al Patrulea Fiu, datorând obediență și supunere fraților mai mari. Ar trebui să muncească pentru ei, să accepte soția pe care i-o vor alege și să se resemneze cu sărăcia. Nimic nu îl chema acolo, nici măcar obligațiile unui fiu față de tatăl său și strămoși, care reveneau fraților mai mari. Trebuia să plece departe, unde nu l-ar fi ajuns brațul lung al justiției chineze. Avea douăzeci de ani, mai rămânea unul din cei zece de sclavie și orice creditor putea cere dreptul de a-l folosi ca servitor pe timpul rămas.

147

<titlu>Tao Chi'en

Tao Chi'en s-a urcat pe un sampan care naviga spre Hong Kong cu intenția de a începe o viață nouă. Acum era și el un zhong yi, antrenat în medicina tradițională chineză de cel mai bun maestru din Canton. Datora eternă recunoștință spiritelor venerabililor săi strămoși, care îi îndreptaseră karma într-un mod atât de glorios, în primul rîhd, hotărî, trebuia să facă rost de o femeie, era deja timpul să se căsătorească și celibatul îl apăsa prea mult. Lipsa unei femei era considerată semn de sărăcie lucie. Ambiția lui era să găsească o fată delicată și cu picioare frumoase. Crinii aurii nu trebuiau să măsoare mai mult de trei sau patru degete în lungime și trebuiau să fie grăsuți și moi la pipăit, ca piciorușele unui prunc de cîteva luni. Era fascinat de felul în care pășeau tinerele pe aceste picioare minuscule, cu pași foarte mici și șovăielnici, de parcă ar fi fost tot timpul pe punctul de a cădea, cu șalele împinse în spate și legănîndu-se ca trestii pe malul iazului din grădina maestrului. Detesta picioarele mari, musculoase și reci ca ale țărăncilor. În satul lui văzuse de departe niște fetițe cu picioarele bandajate, mîndria familiei care le-ar fi putut mărita bine, dar de-abia avînd treabă cu prostituatele din Canton ținuse în mîini o pereche din acei crini aurii și se extaziasse în fața papucilor brodați care îi acopereau, pentru că oasele zdrobite degajau ani în șir o substanță urît mirositoare. După ce le-a atins a înțeles că această eleganță era fructul unei dureri constante, ceea ce le făcea cu atât mai valoroase. Atunci a apreciat cum se cuvine cărțile dedicate picioarelor feminine, pe care le colecționa maestrul său, în care se enumerau cinci clase și optsprezece stiluri di-

148

ferite de crini aurii. Soția lui mai trebuia să fie și foarte tînă, pentru că frumusețea durează puțin, începe pe la doisprezece ani și se termină puțin după douăzeci. Așa îi explicase maestrul. Nu degeaba eroinele cele mai celebrate în literatura chineză mureau mereu în chiar momentul de maximă splendoare; binecuvîntate cele care dispăreau înainte de a fi distruse de vîrstă și rămîneau în memorie în plenitudinea prospețimii lor. În plus, existau motive practice pentru a prefera o fată nubilă: i-ar dăruia băieți și era ușor de domesticit pentru a deveni cu adevărat supusă. Nimic mai neplăcut decît o femeie cicălitoare, văzuse pe unele care își scuipeau și își palmuiau bărbații și copiii, chiar pe stradă și de față cu vecinii. O astfel de jignire din mîinile unei femei era decăderea cea mai mare pentru un bărbat. În sampanul care îl ducea încet de-a lungul celor douăzeci de mile dintre Canton și Hong Kong, depărtîndu-l cu fiecare minut de viața lui trecută, Tao Chi'en visa la fata lui, la plăcerea și copiii pe care i le va da. Număra din cînd în cînd banii din pungă, ca și cum ar fi putut să-i înmulțească prin calcule abstracte, dar era limpede că nu îi ajungeau pentru o soție de asemenea calitate. Totuși, oricît de mare îi era urgența, nu avea de gînd să se mulțumească cu mai puțin și să trăiască toată viața cu o nevastă cu picioare mari și caracter puternic. Insula Hong Kong i-a apărut brusc în fața ochilor, cu profilul ei muntos și natura verde, ieșind ca o sirenă din apele indigo ale Mării Chinei. Imediat ce ambarcațiunea a tras la chei, Tao Chi'en a perceput prezența străinilor demni de

ură. Pînă atunci zărise cîțiva de departe, dar acum îi avea atît de aproape că dacă ar fi îndrăznit i-ar fi atins ca să vadă dacă aceste făpturi mari și lipsite de orice grație erau într-adevăr omenești. A descoperit mirat că mulți yang guizi aveau părul roșu sau galben, ochii decolorați și pielea roșie ca a langustelor fierte. Femeile, foarte urîte după părerea lui, purtau pălării cu pene și flori, poate pentru a-și ascunde părul diavolesc. Erau îmbrăcați foarte ciudat, cu haine țepene și strînse pe corp; a presupus că de aceea se mișcau ca niște automate și nu salutau cu plecăciuni amabile, treceau rigizi, fără să vadă pe rumeni, suferind în tăcere arșița verii sub incomodele lor veșminte, în port erau o duzină de vapoare

149

europene printre miile de ambarcațiuni chinezești de toate mărimile și culorile. Pe stradă a văzut cîteva trăsuri cu cai conduse de oameni în uniformă, pierdute în mijlocul vehiculelor de transport uman, litiere, palanchine, tărghi sau pur și simplu oameni care îi cărau pe alții în spate. Mirosul de pește l-a izbit ca o palmă, aducîndu-i aminte că îi era foame. Mai întîi trebuia să găsească o „casă de mîncare”, semnalizată prin lungi fîșii de pînză de culoare galbenă.

Tao Chi'en a mîncat ca un prinț într-un restaurant ticsit de lume care vorbea și rîdea tare, semn clar de mulțumire și digestie bună, unde a savurat felurile delicate care în casa maestrului de acupunctura căzuseră în uitare. Bătrînul zhong yi fusese un mare gurmand la viața lui și se lăuda că avusese cei mai buni bucătari din Canton în serviciul lui, dar în ultimii ani se hrănea cu ceai verde și orez cu un pic de legume. Cînd a plecat de la el, Tao Chi'en era la fel de slab ca numeroșii bolnavi de tuberculoză din Hong Kong. Aceasta a fost prima masă bună de mult timp încoace, iar asaltul savorilor, aromelor și gusturilor l-a purtat la extaz. A terminat festinul fumînd o pipă cu cea mai mare delectare posibilă. A ieșit în stradă plutind și rîzînd de unul singur, ca un nebun: niciodată în viață nu se simțise atît de plin de entuziasm și noroc. A aspirat aerul, care semăna cu cel din Canton, și a hotărît că va fi ușor să cucerească acest oraș, așa cum în urmă cu nouă ani apucase să-l domine pe celălalt. Mai întîi trebuia să găsească piața și cartierul vindecătorilor și tămăduitorilor cu ierburi de leac, unde putea găsi unde să stea și-și va oferi serviciile profesionale. După aceea se va gîndi la problema femeii cu picioare mici...

Chiar în seara aceea Tao Chi'en a găsit găzduire într-o căsoaie compartimentată, cîte o familie pe cameră, un adevărat furnicar. Odaia lui, un tunel tenebros de un metru lățime și trei lungime, fără fereastră, întunecat și înăbușitor, primea efluviile de mîncare și de oale de noapte ale celorlalți locatari, amestecate cu inconfundabila pestilentă a murdăriei, în comparație cu rafinata casă a maestrului era o gaură de șobolan, dar și-a amintit de coliba părinților lui, care fusese și mai mizeră, în calitatea lui de bărbat neînsurat, nu avea 150

nevoie de spațiu mai mare, nici de lux, doar un colț unde să-și întindă rogojina și să-și țină puținele bunuri. Mai tîrziu, cînd se va căsători, va căuta o locuință potrivită, unde să pregătească medicamentele, să îngrijească bolnavii și să fie servit de nevastă așa cum trebuie. Deocamdată, pînă la a stabili contactele indispensabile pentru a găsi de lucru, spațiul acela îi oferea un acoperiș deasupra capului și un pic de intimitate. Și-a lăsat lucrurile și a plecat să facă o baie bună, să își radă fruntea și să-și refacă coada. De cum a fost prezentabil, s-a îndreptat spre o casă de joc, decis să-și dubleze capitalul cît mai repede, ca s-o pornească pe drumul succesului.

În mai puțin de două ceasuri de pariat la/an tan, Tao Chi'en a pierdut toți banii și dacă nu și-a pierdut și instrumentele medicale e doar pentru că nu i-a venit ideea să le ia cu el. Zarva din sala de joc era atît de mare că pariurile se făceau prin semne prin fumul gros de tutun. Jocul de fân tan era foarte simplu, consta dintr-un pumn de nasturi sub o ceașcă. Se făceau pariurile, se numărau nasturii cîte

patru și cel care ghicea cîți rămîneau, unul, doi, trei sau nici unul, cîștiga. Tao Chi'en abia reușea să urmărească cu privirea mîinile bărbatului care arunca nasturii și îi număra. I s-a părut că trișează, dar a-l acuza în public ar fi fost o ofensă atît de mare, încît dacă s-ar fi înșelat putea să plătească cu viața. La Canton erau adunate zilnic cadavrele pierzătorilor obraznici din apropierea caselor de joc; nu putea fi altfel la Hong Kong. S-a întors la tunelul lui și s-a aruncat pe rogojină plîngînd ca un copil, amintindu-și de vergile pe care le primise peste mîini de la bătrînul maestru de acupunctura. Disperarea a ținut pînă a doua zi, cînd a înțeles extrem de limpede cît fusese de nerăbdător și de înfumurat. A început să rîdă cu sufletul ușor de lecția pe care o primise, convins că spiritul jucăuș al maestrului venise să-l mai învețe ceva. Se trezise într-un întineric perfect de zgomotul casei și al străzii. Dimineața era pe sfîrșite, dar nici un fir de lumină nu pătrundea în văgăuna lui. S-a îmbrăcat pe pipăite cu singurele haine curate, continuînd să rîdă, și-a luat geanta de medic și a plecat la piață, în zona în care se aliniau tarabele tatuatorilor, acoperite de sus pînă jos cu bucăți de pînză și de hîr-

151

tie pe care se vedeau desenele, puteai alege între mii de modele, de la flori discrete de cerneală albastru-indigo, pînă la dragorii fantastici în cinci culori, care puteau împodobi cu aripile lor întinse și răsufierea de foc care le ieșea din gură spatele întreg al unui bărbat corpulent. S-a tocmit jumătate de oră și pînă la urmă a făcut tîrgul cu un artist doritor să schimbe un tatuaj modest pe un tonic pentru ficat, în mai puțin de zece minute i-a gravat pe dosul mîinii drepte, cea cu care se fac pariurile, cuvîntul NU în trăsături simple și elegante.

— Dacă ti-a făcut bine siropul, recomandă-mi serviciile prietenilor 1-a rugat Tao Chi'en.

— Dacă îți place tatuajul, fă același lucru i-a răspuns artistul.

Tao Chi'en a susținut apoi mereu că acel tatuaj i-a adus noroc. A ieșit din dugheană în hărmălaia pieței, făcîndu-și loc cu coatele prin aleile înguste pline de lume. Nu se vedea picior de străin și piața părea identică cu cea din Canton. Zgomotul curgea ca o cascadă, vînzătorii strigau meritele produselor lor și clienții se tocmeau urlînd în mijlocul gălăgiei asurzitoare de păsări închise în colivii și animale care gemeau așteptîndu-si rîndul la cuțit. Pestilenta compusă din sudoare, animale vii și moarte, excremente și gunoi, mirodenii, opiu, porcării și tot felul de produse și ființe ale pămîntului, aerului și apei era atît de densă încît o puteai pipăi. A văzut o femeie care vindea raci. Îi scotea vii dintr-un sac, îi fierbea cîteva minute într-o găleată a cărei apă devenise de consistența păstoasă a fundului mării, îi extrăgea cu o strecurătoare, îi muia în sos de soia și îi servea trecătorilor într-o bucată de hîrtie. Avea mîinile pline de negi. Tao Chi'en a negociat cu ea prînzul pe o lună în schimbul tratamentului contra negilor.

— A, asta înseamnă că-ți plac mult racii!

— Îi urăsc, dar am să-i mănînc ca penitență, ca să nu uit o lecție de care va trebui să-mi amintesc toată viața.

— Și dacă într-o lună nu mă vindec, cine îmi plătește racii pe care i-ai mîncat?

— Dacă după o lună mai ai negi, eu mă discreditez, și-atunci cine o să mai cumpere leacuri de la mine? zîmbi Tao.

152

— Perfect.

Așa a început noua viață de om liber la Hong Kong. În două-trei zile inflamația a cedat și tatuajul a apărut ca un desen limpede de vene albăstriei, în luna aceea, în timp ce bătea dughenele din piață oferindu-și serviciile profesionale, a mîncat doar o dată pe zi, doar raci fierți, și a slăbit în așa hal încît putea ține o monedă între coaste. Fiecare animăluț pe care si-l vîra în gură învingîndu-și scîrba îl făcea să zîmbească gîndindu-se la maestrul său, căruia nici lui nu-i plăceau racii.

Negii femeii au dispărut în douăzeci și șase de zile iar ea, mulțumită, a împrăștiat vestea cea bună prin zonă. I-a oferit altă lună de raci dacă o vindeca de cataracta de la ochi, dar Tao socoti că pedeapsa fusese suficientă și își putea permite luxul de a nu se mai atinge de aceste jigăanii tot restul zilelor. Seara se întorcea extenuat la rogojina lui, își număra bănuții la lumina luminării, îi ascundea sub o scîndură, apoi încălzea apă în sobița cu cărbune pentru a-și omorî foamea cu ceai. Din cînd în cînd, simțind că îi slăbesc picioarele sau voința, cumpăra un blid de orez, puțin zahăr și o pipă de opiu, pe care o savura îndelung, recunoscător faptului că pe lume existau daruri atît de mari precum bucuria orezului, dulceața zahărului și visele perfecte ale opiului. Nu cheltuia decît pe chirie, pe lecțiile de engleză, pe rasul frunții și spălatul schimburilor, căci nu se putea prezenta ca un cerșetor. Maestrul se îmbrăca precum un mandarin. „Ținuta frumoasă este un semn de civilitate, nu e totuna un zhong yi sau un vraci de țară. Cu cît mai sărac este bolnavul, cu atît mai bogate trebuie să-ți fie veșmintele, din respect”, îl învăța, încet-încet, reputația lui s-a extins, mai întîi printre piețari și familiile lor, apoi prin cartierul portului, unde îi trata pe marinari de rănile primite în bătaii, de scorbut, pustule venerice și intoxicații.

După șase luni, Tao Chi'en avea o clientelă și începea să prospere. S-a mutat într-o cameră cu fereastră, a mobilat-o cu un pat mare, care îi va fi de folos cînd se va căsători, un fotoliu și un birou englezesc. Și-a mai cumpărat și ceva îmbrăcăminte, de ani de zile dorea să fie bine îmbrăcat, își propusese să învețe engleza pentru că a priceput repede unde era puterea. O mîină de britanici controla Hong Kong-ul,

153

făcea legile și le aplica, dirija comerțul și politica. Acești yang guizi locuiau în cartiere exclusive și n-aveau legături decît cu chinezii bogați cu care făceau comerț, numai în engleză. Imensa mulțime chineză trăia în același timp și în același spațiu, dar parcă nici nu ar fi existat. Din Hong Kong plecau cele mai rafinate produse direct spre saloanele unei Europe fascinate de această cultură milenară și străveche. Erau la modă „chinezăriile”. Mătasea făcea furori în îmbrăcăminte; erau nelipsite grațioasele poduri cu felinare și sălcii plîngătoare imitînd minunatele grădini secrete ale Beijingului; acoperișurile de pagodă se foloseau la chioșcuri iar motivele cu dragoni și flori de cireș se repetau pînă la greață în decorația interioară. Nu exista conac englezesc fără un salon oriental cu un paravan Coromandel, o colecție de porțelanuri și obiecte din fildeș, evantaie brodate de mîini de copii în împunsătura interzisă și canari imperiali în colivii sculptate. Vapoarele care aduceau aceste comori spre Europa nu se întorceau goale, aduceau opiu din India pentru a-1 vinde în contrabandă și tot felul de nimicuri care ruinau micile industrii locale. Pentru a vinde în propria lor țară, chinezii trebuiau să concureze cu englezii, olandezii, francezii și nord-americanii. Dar marea nenorocire a fost opiu, în China se folosea de secole ca distracție și cu scopuri medicinale, dar cînd englezii au inundat piața a devenit un rău imposibil de controlat. A atacat toate sectoarele societății, slăbind-o și fărîmițînd-o ca pe o pîine putredă.

La început chinezii i-au privit pe străini cu dispreț, silă și imensa superioritate a celor care se simt a fi singurele ființe cu adevărat civilizate din univers, dar după cîtiva ani au învățat să îi respecte și să se teamă de ei. La rîndul lor, europenii acționau pătrunși de același concept de superioritate rasială, convinși că erau heralzii civilizației într-o țară de oameni murdari, urîți, slabi, gălăgioși, corupți și sălbatici, care mînceau pisici și șopîrle și-și omorau fetele la naștere. Puțini știau că chinezii folosiseră scrisul cu o mie de ani înaintea lor. În timp ce comerțanții impuneau cultura drogului și a violenței, misionarii încercau să evanghelizeze. Creștinismul trebuia să fie propagat cu orice preț, era singura credință adevărată și faptul că Confucius trăise cu cinci 154

sute de ani înaintea lui Cristos nu însemna nimic, îi considerau cu greu pe chinezi ființe omenești, dar încercau să le salveze sufletul și plăteau convertirile în orez. Noii creștini își consumau rația de mită divină și plecau la altă biserică să se convertească iar, foarte amuzați de această manie a yang guizi-lor de a-și predica credința de parcă ar fi fost singura. Pentru ei, practici și toleranți, spiritualitatea era mai aproape de filozofie decât de religie; era o chestiune de etică, niciodată de dogmă.

Tao Chi'en a luat lecții cu un compatriot care vorbea o engleză gelatinoasă și lipsită de consoane, dar o scria extrem de corect, în comparație cu caracterele chinezești, alfabetul european era de o simplitate încântătoare și în cinci săptămâni Tao Chi'en putea citi ziarele britanice fără să se încurce la litere, deși la cinci cuvinte trebuia să se uite în dicționar, învăța în fiecare noapte câteva ceasuri. Ii era dor de venerabilul său maestru, care îi transmisese definitiv setea de cunoaștere, la fel de perseverentă precum setea de alcool pentru un bețiv sau cea de putere pentru un ambițios. Nu mai avea la îndemână biblioteca bătrînului și nici izvorul nesecat al experienței sale, nu-i putea cere sfatul sau discuta cu el simptomele unui pacient, îi lipsea un îndrumător, se simțea orfan. De când murise preceptorul nu mai scrisese sau citise poezie, nu avea timp să admire natura și să mediteze, nici să privească riturile și ceremoniile zilnice care înainte îi îmbogățeau existența. Se simțea plin de zgomot pe dinăuntru, îi era dor de vidul liniștii și al singurătății, pe care maestrul îl învățase să îl cultive ca pe darul cel mai de preț. Practicîndu-și meseria învăța despre natura complexă a ființelor omenești, despre deosebirile emoționale dintre bărbați și femei, despre bolile care puteau fi tratate doar cu leacuri și despre cele care necesitau în plus magia cuvîntului potrivit, dar nu avea cu cine împărtăși experiența. Visul de a-si cumpăra o soție și a avea o familie nu-l părăsise, dar era palid și estompat, ca un peisaj frumos pictat pe mătase, în schimb dorința de a cumpăra cărți, de a studia și a găsi alți maeștri dispuși să-l ajute pe drumul cunoașterii devenea o obsesie.

Așa stăteau lucrurile cînd Tao Chi'en l-a cunoscut pe doctorul Ebanizer Hobbs, un aristocrat englez fără pic de aro-

155

ganță și care, spre deosebire de alți europeni, era interesat de culoarea locală a orașului. L-a văzut prima oară la piață, scotocind printre ierburile și poțiuni ale unei prăvălii de tămăduitori. Cunoștea doar zece cuvinte din dialectul mandarin, dar le repeta cu o voce atît de tunătoare și cu o convingere atît de irevocabilă, încît în jurul lui se adunase o mică mulțime, jumătate amuzată, jumătate speriată. Se zărea de departe, fiind cu un cap mai înalt decât masa de chinezi. Tao Chi'en nu văzuse niciodată un străin prin aceste părți, atît de departe de locurile pe unde mergeau ei de obicei, și s-a apropiat să-l vadă de aproape. Era un bărbat tînăr încă, înalt și slab, cu trăsături nobile și ochi mari albaștri. Tao Chi'en a constatat încîntat că putea traduce acele zece cuvinte ale acestui yang guizi și că la rîndul lui știa cel puțin tot atîtea în engleză, astfel că poate era posibil să se înțeleagă. L-a salutat cu o reverență cordială, acela a răspuns imitînd greoi plecăciunile. Au zîmbit, apoi au început să rîdă, însoțiți de hohotele amabile ale spectatorilor. A început un dialog gîfîit de vreo douăzeci de cuvinte rău pronunțate de o parte și de cealaltă și o comică pantomimă de saltimbanci, spre ilaritatea crescîndă a acelor gură-cască. În scurt timp se adunase un grup consistent care împiedica traficul, cu toții mureau de rîs, ceea ce a atras un polițist britanic călare care a ordonat dizolvarea aglomerației, imediat. Astfel s-a născut o alianță solidă între cei doi.

Ebanizer Hobbs era la fel de conștient de limitele meseriei lui ca și Tao Chi'en de ale sale. Primul dorea să învețe secretele medicinei orientale, întrezărite în călătoriile lui prin Asia, mai ales controlul durerii prin ace înfipite în terminațiile

nervoase și uzul combinațiilor de plante și ierburi pentru tratamentul diferitelor boli considerate fatale în Europa. Cel de-al doilea se simțea fascinat de medicina occidentală și de metodele ei agresive de a vindeca, a sa fiind o artă subtilă de echilibru și armonie, o misiune lentă de a îndrepta energia rătăcită, a preveni bolile și a căuta cauzele simptomelor. Tao Chi'en nu practicase niciodată chirurgia, iar cunoștințele lui de anatomie, foarte exacte în ce privea pulsurile și punctele de acupunctura, se reduceau la ce putea vedea și palpa. Ținea minte desenele anatomice din biblio156

teca fostului său maestru, dar nu-i trecuse prin minte să deschidă un cadavru. Obiceiul era necunoscut în medicina chineză; înțeleptul lui maestru, care practicase arta vindecării o viață întreagă, arareori văzuse organele interne și nu putea pune un diagnostic dacă era vorba de simptome care nu intrau în repertoriul relelor cunoscute, în schimb, Ebanizer Hobbs deschidea cadavre și căuta cauza, așa învăța. Tao Chi'en o făcu pentru prima dată în subsolul spitalului pentru englezi, într-o noapte de taifun, ca asistent al doctorului Hobbs, care în dimineața aceea pusese primele sale ace de acupunctura pentru a ușura o migrenă în sala de consultații în care Tao își primea clientela. La Hong Kong erau câțiva misionari doritori atât să vindece trupul cât și să convertească sufletul credincioșilor lor, cu care doctorul Hobbs era în excelente relații. Erau mult mai aproape de populația locală decât medicii britanici ai coloniei și admirau metodele medicinei orientale. Și-au deschis ușile micilor lor spitale pentru zhong yi. Entuziasmul lui Tao Chi'en și al lui Ebanizer Hobbs pentru studiu și experiment i-a apropiat inevitabil. Se întâlneau aproape în secret, pentru că dacă prietenia lor ar fi fost cunoscută și-ar fi riscat reputația. Nici pacienții europeni nici cei chinezi nu acceptau ideea că altă rasă ar fi avut ceva să-i învețe.

Dorința de a-si cumpăra o soție i-a bîntuit iar visele lui Tao Chi'en imediat ce s-a redresat financiar. Când a împlinit douăzeci și doi de ani, și-a mai numărat o dată economiile, cum făcea deseori, și a constatat mulțumit că îi ajungeau pentru o nevastă cu picioare mici și caracter blînd. Neavînd părinți care să îl ajute la treaba asta, cum cerea obiceiul, a trebuit să recurgă la un agent. I-au arătat portretele mai multor candidate, dar toate i s-au părut la fel; îi era imposibil să ghicească aspectul unei fete cu atât mai puțin personalitatea ei din aceste modeste desene în cerneală. Nu avea voie să o vadă sau să o audă, cum ar fi dorit; și nu avea nici un membru feminin al familiei ca să o facă în locul lui. E adevărat, îi putea vedea picioarele care ieșeau de după o perdea, dar i se spuse că nici asta nu era sigur, căci agenții cam înșelau și puteau arăta crinii aurii ai altei femei. Trebuia să se

157

încreadă în destin. A fost gata să lase să decidă zarurile, dar tatuajul de pe mîna dreaptă i-a amintit de necazurile avute la jocurile de noroc și a preferat să încredințeze sarcina spiritelor mamei sale și al maestrului de acupunctura. După ce a trecut pe la cinci temple depunînd ofrande, și-a ghicit norocul în bețișoarele de Yi Quin, citind în ele că momentul era potrivit, și astfel si-a ales soția. Metoda nu a dat greș. Ridicînd tulpanul de mătase roșie de pe capul noii sale neveste, după îndeplinirea ceremoniilor minimale, căci nu avea bani pentru o căsătorie mai opulentă, s-a găsit în fața unui chip armonios, care privea cu încăpățînare în pămînt. A trebuit să-i repete de trei ori numele pînă a ridicat ochii plini de lacrimi, tremurînd de spaimă.

— Am să fiu bun cu tine i-a promis, la fel de emoționat ca și ea.

Din clipa în care a ridicat pînza roșie, Tao a adorat-o pe fata pe care i-o dăduse soarta. Dragostea l-a luat pe nepregătite: nu știa că între un bărbat și o femeie pot exista asemenea sentimente. Niciodată nu auzise despre genul acesta de dragoste, doar citise vagi referiri în literatura clasică, unde domnișoarele, ca și peisajele sau luna, erau teme obligatorii de inspirație poetică. Credea totuși că,

în viața reală, femeile erau doar pentru muncă și reproducere, ca tărâncile printre care crescuse, sau obiecte scumpe de decor. Lin nu făcea parte din nici o categorie, era o persoană misterioasă și complexă, în stare să-1 dezarmeze cu ironia sau să-1 sfideze cu întrebările, îl făcea să rîdă ca nimeni altul, îi inventa povești imposibile, îl provoca la jocuri de cuvinte, în prezența lui Lin totul părea că se luminează de o strălucire irezistibilă. Uimitoarea descoperire a intimității cu altă ființă omenească a fost experiența cea mai profundă a vieții sale. Cu prostituatele avusese întâlniri de cocoș grăbit, dar niciodată nu avusese timp sau dragoste pentru a cunoaște profund vreuna. Dimineața cînd deschidea ochii și o vedea pe Lin dormind alături de el începea să rîdă de bucurie, pentru ca o clipă mai tîrziu să tremure de spaimă. Si dacă într-o dimineață ea nu se va mai trezi? Mirosul dulce al transpirației ei în nopțile de dragoste, linia fină a sprîncenelor ridicate într-un gest de surpriză perpetuă, subțirimea imposibilă a taliei, totul la 158

ea îl copleșea de tandrețe. Ah, și rîsetele lor! Asta era partea cea mai bună, veselia fără opreliști din dragostea lor. Cărțile de ținut sub pernă ale bătrînului maestru, care îi provocaseră atîta exaltare inutilă în adolescență, s-au dovedit foarte folositoare la ceasul plăcerii. Cum se cuvenea la o tînră virgină bine crescută, Lin era modestă în purtarea de peste zi, dar de cum a scăpat de frica de soțul ei natura ei feminină spontană și pasionată a izbucnit din plin. În scurt timp, eleva avidă a învățat cele două sute douăzeci și doua de feluri de a iubi și, gata să-1 urmeze în cursa aceasta nebunească, i-a sugerat soțului ei să inventeze altele. Din fericire pentru Tao Chi'en, rafinatele cunoștințe dobîndite teoretic în bibliotecă cuprindeau forme nenumărate de a satisface o femeie și știa că vigoarea contează mult mai puțin decît răbdarea. Degetele îi erau antrenate să perceapă diferitele pulsuri ale corpului și să atingă cu ochii închiși punctele cele mai sensibile; mîinile lui calde și puternice, experte în a ușura durerile pacienților, s-au transformat în instrumente de plăcere infinită pentru Lin. Și a mai descoperit ceva ce onorabilul zhong yi uitase să-i spună: cel mai bun afrodisiac este dragostea. În pat puteau fi atît de fericiți încît celelalte inconveniente ale vieții se ștergeau peste noapte. Dar inconveniente erau numeroase, după cum s-a văzut în scurt timp.

Spiritele pe care Tao Chi'en le invocase pentru a-1 ajuta în decizia lui matrimonială lucraseră perfect: Lin avea picioarele bandajate și era timidă și dulce ca o verighetă. Dar Tao nu se gîndise să ceară și putere și sănătate pentru soția lui. Femeia care noaptea părea inepuizabilă, ziua devenea o invalidă. Abia de putea să meargă cîțiva pași, ca o mutilată. E adevărat că o făcea cu grația fragilă a unei trestii în bătaia brizei, cum ar fi scris bătrînul maestru de acupunctura în poemele sale, dar nu era mai puțin adevărat că un drum scurt la piață pentru a cumpăra o varză pentru cină era un chin pentru crinii aurii. Nu se plîngea niciodată cu voce tare, dar ajungea să o vezi cum transpiră și își mușcă buzele pentru a ghici efortul fiecărei mișcări. Nici cu plămînii nu stătea bine. Respira cu un șuierat ascuțit de sticlete, zăcea pe toată perioada ploilor iar în anotimpul uscat se sufoca, aerul uscat rămîinîndu-i între dinți. Nici ierburile soțului, nici tonicele

159 prietenului său, doctorul englez, nu reușeau să o ușureze. Cînd a rămas însărcinată, bolile s-au înrăutățit, scheletul ei fragil abia reușea să suporte greutatea copilului. Din luna a patra nu a mai ieșit din casă și stătea moale în fața geamului privind viața de pe stradă. Tao Chi'en a angajat două servitoare pentru a vedea de casă și a sta cu ea, îi era frică să nu moară în absența lui. A muncit de două ori mai mult și a fost prima dată că își zorea pacienții să-1 plătească, ceea ce îl umplea de rușine. Simțea privirea critică a maestrului amintindu-i de datoria de a sluji fără a aștepta recompensă, pentru că „acela care știe mai mult are mai multe obligații față de omenire”. Dar nu putea îngriji

pe gratis sau în schimbul unor favoruri, ca înainte, pentru că avea nevoie de fiecare bănuț pentru ca Lin să o ducă cât mai bine. Pe atunci dispunea de al doilea etaj al unei case vechi, unde a instalat-o într-un rafinament pe care nici unul din ei nu îl cunoscuseră vreodată, dar tot nu era mulțumit. Și-a pus în cap să facă rost de o locuință cu grădină, astfel ca ea să aibă frumusețe și aer curat. Prietenul lui, Ebanizer Hobbs, i-a explicat pentru că Tao refuza să privească adevărul în față că tuberculoza era foarte avansată și nu exista grădină în stare să o vindece pe Lin.

— Decît să muncești din zori și pînă în noapte ca să-i cumperi rochii de mătase și mobile de lux, mai bine stai cât mai mult cu ea, doctore Chi'en. Bucură-te cât o mai ai în sfătui Hobbs.

Cei doi au ajuns la concluzia, fiecare pe baza propriei experiențe, că nașterea va fi pentru Lin o probă de foc. Nici unul nu era specialist în materie, și în Europa și în China era o treabă lăsată pe mîna moașelor, dar și-au propus să studieze. Nu aveau încredere în dibăcia unei zdrahoance necioplite, cum le socoteau pe toate care făceau meseria asta. Le văzuseră la treabă cu mîinile lor scîrboase, vrăjitoriile și metodele lor brutale de a desprinde copilul de mamă, și au hotărît să o scutească pe Lin de o experiență atît de funestă. Dar tînăra nu voia să nască în prezența a doi bărbați, mai ales că unul era un yangguizi cu ochi decolorați care nici măcar nu vorbea limba oamenilor. Și-a rugat soțul să o aducă pe moașa cartierului, pentru că decența cea mai elementară

îi interzicea să-și desfacă picioarele în fața unui diavol străin, dar Tao Chi'en, mereu gata să-i facă pe plac, de data asta s-a arătat inflexibil. Pînă la urmă au stabilit că el o va asista, în timp ce Ebanizer Hobbs îi va da sfaturi din camera de alături, dacă va fi nevoie.

Primul semn al nașterii a fost un atac de astm care aproape că a costat-o pe Lin viața. Eforturile de a respira s-au confundat cu cele de a expulza copilul și atît Tao Chi'en, cu toată dragostea și știința lui, cât și Ebanizer Hobbs, cu textele lui de medicină, s-au dovedit neputincioși în a o ajuta. Zece ore mai tîrziu, cînd gemetele mamei se transformaseră într-un horcăit aspru de om care se îneacă și copilul nu dădea semne că vrea să se nască, Tao plecă în fuga mare să o aducă pe moașă și, în ciuda repulsiei pe care i-o producea, a luat-o aproape pe sus. După cum se temuseră cei doi, femeia s-a dovedit a fi o babă urît mirositoare cu care fu imposibil să schimbe vreo cunoștință medicală, pentru că ea nu se baza pe știință, ci pe experiență și instinct. A început prin a-i goni de bărbați, interzicîndu-le să treacă de perdeaua care separa încăperile. Tao Chi'en nu a aflat niciodată ce s-a întîmplat în spatele perdelei, dar s-a liniștit auzind-o pe Lin respirînd normal și strigînd tare. În orele următoare, în timp ce Ebanizer Hobbs dormea sfîrșit pe un fotoliu iar Tao Chi'en consulta disperat spiritul maestrului său, Lin a adus pe lume o fetiță inertă. Fiind vorba de un copil de sex feminin, nici moașa nici tatăl nu s-au străduit să o resusciteze, în schimb s-au ocupat să salveze mama, care își pierdea ce îi mai rămăsese din puteri o dată cu sîngele care i se scurgea printre picioare.

Lin aproape că nici nu a plîns moartea fetiței, de parcă ar fi ghicit că nu ar fi trăit destul ca s-o crească. Și-a revenit cu greu și într-un timp a încercat să fie iar partenera veselă a jocurilor nocturne. Cu aceeași disciplină cu care disimula durerile de picioare se prefăcea entuziasmată de îmbrățișările pasionate ale soțului. „Sexul este o călătorie, o călătorie sacră”, îi spunea adesea, dar nu mai avea putere să îl urmeze. Tao Chi'en dorise atît de mult această dragoste, încît s-a făcut a nu băga de seamă semnele rele și a continuat să

161

creadă pînă la urmă că Lin era aceeași din totdeauna. Visase ani în șir să aibă băieți, dar acum nu voia decît să-și păzească soția de altă sarcină. Sentimentele pentru Lin se transformaseră într-o venerație pe care nu o putea mărturisi decît

ei; credea că nimeni nu putea înțelege această dragoste copleșitoare pentru o femeie, rumeni nu o cunoștea pe Lin așa cum o cunoștea el, nimeni nu știa ce lumină îi aducea în viață. Sînt fericit, sînt fericit, repeta ca să gonească premonițiile funeste care îl asaltau imediat ce lăsa garda jos. Dar nu era. Nu mai rîdea cu ușurința de dinainte și cînd era cu ea de abia putea să se bucure, exceptînd momentele perfecte de plăcere carnală, pentru că își petrecea timpul observînd-o îngrijorat, depinzînd de starea ei de sănătate, conștient de fragilitatea ei și numărîndu-i respirațiile. A ajuns să urască crinii aurii, pe care la începutul căsniciei îi săruta transportat de exaltarea dorinței. Ebanizer Hobbs insista ca Lin să facă lungi plimbări în aer liber pentru a-și fortifica plămînii și a-și face poftă de mîncare, dar ea nu putea merge zece pași fără să leșine. Tao nu putea sta cu ea toată ziua, așa cum sugerase Hobbs, pentru că trebuia să cîștige pentru amîndoi. Fiecare clipă departe de ea îi părea nefericită, timp furat dragostei. A pus în slujba ei toată farmacopeea și toate cunoștințele dobîndite de cînd practica medicina, dar la un an după naștere Lin era doar umbra veselei făpturi care fusese. El încerca să o facă să rîdă, dar rîsul suna fals în gura amîndurora.

Într-o zi Lin nu s-a mai dat jos din pat. Se îneca, puterile i se topeau tușind cu sînge și încercînd să înghită aer. Refuza să mănînce, înghițea doar lingurițe cu supă slabă. Adormea doar cînd tușea o lăsa în pace. Tao Chi'en socoti că de șase săptămîni respira cu un horcăit lichid, de parcă ar fi fost scufundată în apă. Cînd o ridica în brațe își dădea seama că pierduse din greutate și se îngrozea. O văzuse suferind atîta încît moartea trebuia să fie o alinare, dar în dimineața în care se trezi îmbrățișînd un trup înghețat, a crezut că moare și el. Un țipăt lung și teribil, ca ieșit din străfundul pămîntului, zgudui casa și trezi cartierul. Vecinii au venit, au deschis ușa cu lovituri de picior și l-au găsit gol în mijlocul casei, țînîndu-și soția în brațe și urlînd. Au trebuit să-l despartă 162

cu forța de cadavru și să-l țină pînă la sosirea lui Hobbs, care l-a obligat să înghită atîta laudanum cît să doboare un leu. Tao Chi'en s-a cufundat în văduvie cuprins de disperare. A făcut un altar cu portretul lui Lin și cîteva din lucrurile ei și stătea cu orele contemplîndu-l dezolat. Nu s-a mai ocupat de pacienți și n-a mai împărtășit cu Ebanizer Hobbs studiul și cercetările, temeliile prieteniei lor. Ii era silă de sfaturile englezului, care susținea „cui pe cui se scoate” și că cel mai bun lucru pentru a-și reveni era să viziteze bordelurile din port, unde putea alege oricîte femei cu picioare diforme, așa numea el crinii aurii, ar fi dorit. Cum putea să-i sugereze asemenea aberație? Nimeni nu o putea înlocui pe Lin, niciodată nu va iubi altă femeie, Tao era sigur de asta. De la Hobbs accepta doar generoasele lui sticle de whisky. Cîteva săptămîni a trăit în letargia alcoolului, pînă i s-au terminat banii și a trebuit să-și vîndă sau să-și amanezeze lucrurile; într-o zi n-a mai putut să plătească chiria și s-a mutat la un hotel de doi bani. Atunci și-a amintit că era un zhong yi și a reînceput să lucreze, cu greu, cu hainele murdare, coada despletită și neras. Dar avea faimă bună și pacienții îi suportau aspectul de sperietoare și greșelile de bețivan cu resemnarea celor săraci, dar în curînd nu l-au mai chemat. Nici Ebanizer Hobbs nu l-a mai chemat la cazurile dificile, nemaivînd încredere în opiniile lui. Pînă atunci cei doi se completaseră cu succes: englezul putea face în sfîrșit chirurgie cu curaj, grație drogurilor puternice și acelor de aur capabile să astimpere durerile, să reducă hemoragiile și să scurteze durata cicatrizării, iar chinezul învăța să folosească scalpелul și alte metode ale științei europene. Dar cu mîinile tremurătoare și ochii încețoșați de beție și lacrimi, Tao Chi'en constituia mai curînd un pericol decît un ajutor.

În primăvara lui 1847 destinul lui Tao Chi'en a mai avut o întorsătură, cum i se întîmplase și pînă atunci de cîteva ori. Pe măsură ce își pierdea pacienții regulați și vestea decăderii lui se întindea, a trebuit să se limiteze la cartierele cele mai mizerabile ale portului, unde nu cerea nimeni referințe. Cazurile erau de rutină:

contuzii, răni de cuțit sau de glonț, într-o noapte Tao Chi'en a fost chemat de urgență la

163

o cârciumă să-l coasă pe un marinar după o bătaie de pomină. L-au condus în partea din spate a localului, unde un bărbat zăcea inconștient cu capul despicat ca un pepene. Adversarul, un norvegian uriaș, ridicase o masă grea din lemn și o folosise pe post de bătă pentru a se apăra de atacanți, un grup de chinezi dispuși să-l bată măr. S-au năpustit pe norvegian cu toții și l-ar fi făcut chiftele dacă nu i-ar fi sărit în ajutor câțiva marinari nordici care beau în același local, iar ceea ce începuse ca o banală dispută de jucători beți s-a transformat într-o luptă rasială. Când a ajuns Tao Chi'en, cei care puteau umbla pe picioare dispăruseră de mult. Norvegianul s-a reîntors întreg la nava lui, escortat de doi polițiști englezi, și singurii rămași erau cârciumarul, victima agonizând și pilotul, care reușise să scape de poliție. Dacă rănitul ar fi fost european, ar fi ajuns desigur la spitalul britanic, numai că fiind vorba de un asiatic autoritățile portuare nu s-au deranjat prea mult.

Lui Tao Chi'en i-a ajuns o privire pentru a vedea că nu mai era nimic de făcut pentru nenorocitul cu craniul spart și creierii la vedere. I-a explicat aceasta pilotului, un englez bărbos și grosolan.

— Afurisit de chinez! Nu poți opri sîngele și coase țeasta?

— Are capul spart, la ce să-l cos? Are dreptul să moară în pace.

— Nu poate să moară! Ridic ancora în zori și am nevoie de el la bord. Este bucătarul!

— Regret, spuse Tao Chi'en cu o plecăciune respectuoasă, încercînd să ascundă neplăcerea pe care i-o producea acest yang guizi nerod.

Pilotul a cerut o sticlă de gin și l-a invitat pe Tao Chi'en să bea cu el. Dacă bucătarul era pierdut, mai bine să bea un păhărel în numele lui, a spus, ca să nu vină după un timp stafia lui blestemată, dracu s-o ia, să-l tragă noaptea de picioare. S-au instalat la doi pași de muribund, dispuși să se îmbete fără grabă. Din cînd în cînd, Tao se apleca să-i ia pulsul, socotind că nu îi mai rămîneau decît cîteva minute de trăit, dar omul s-a dovedit mai rezistent decît credea. Nu prea a băgat de seamă că englezul îi dădea pahar după pahar, în timp ce el abia își muia buzele. După un timp era 164

bine amețit și nu își putea aminti ce căuta acolo. O oră mai tîrziu, pacientul a avut cîteva convulsii finale și și-a dat duhul, dar Tao Chi'en nu a știut, pentru că dormea dus.

S-a trezit în lumina unei amiezi strălucitoare, a deschis ochii cu greu și de cum s-a ridicat puțin s-a văzut înconjurat de cer și apă. I-a trebuit ceva vreme ca să-și dea seama că se găsea sprijinit de un sul de frînghie pe coverta unei corăbii. Zgomotul valurilor izbite de cocă îi răsuna în cap ca niște bătăi de clopot. I s-a părut că aude voci și strigăte, dar nu era sigur de nimic, tot așa de bine se putea afla în iad. S-a ridicat în genunchi și a mers așa cîteva metri, înainte de a-l doborî greața și a cădea. Cîteva minute după aceea a primit o găleată de apă rece în cap și a auzit că cineva i se adresa în dialect cantonez. A ridicat ochii și a văzut un chip imberb și simpatic care îl saluta cu un surîs larg din care lipseau jumătate din dinți, încă o găleată cu apă de mare l-a deșteptat complet. Chinezul cel tînăr care îl udase cu zor se ghemui lîngă el rîzînd cît îl ținea gura și dîndu-și palme peste coapse, de parcă situația jalnică în care se găsea Tao ar fi fost teribil de amuzantă.

— Unde mă aflu? reuși să îngaime Tao Chi'en.

— Bine ați venit la bordul lui Liberty! Mergem spre vest, din cîte se pare.

— Dar eu nu vreau să merg nicăieri! Trebuie să cobor imediat!

Alte hohote de rîs i-au întîmpinat intențiile. Când într-un tîrziu omul s-a liniștit, i-a explicat că fusese „contractat”, așa cum pățise și el cu cîteva luni în urmă. Tao

Chi'en simți că leșină. Cunoștea metoda. Dacă lipseau oameni din echipaj, se recurgea la practica rapidă de a-i îmbăta sau a-i ameți cu o lovitură în cap pe fraieri pentru a-i îmbarca împotriva voinței lor. Viața pe mare era grea și prost plătită, accidente, hrana proastă și bolile făceau ravagii, mureau cîtiva în fiecare călătorie și cadavrele ajungeau în ocean fără să mai trezească vreo amintire, în plus, căpitani erau de obicei niște despoți care nu trebuiau să dea socoteală nimănui, iar orice greșală era pedepsită cu biciuirea. La Shanghai fusese nevoie de o înțelegere între căpitani pentru a limita sechestrarea oamenilor liberi și a nu-și mai fura unii altora mari-

165

narii. Pînă atunci, de cîte ori coborau în port să bea ceva, marinarii riscau să se trezească pe o navă străină. Pilotul de pe Liberty hotărîse să-l înlocuiască pe bucătarul mort cu Tao Chi'en pentru el toți „galbenii” erau la fel și erau totuna și după ce l-a îmbătat bine l-a adus la bord. Înainte de a se deștepta i-a apăsat degetul policar pe un contract, priponindu-l pentru doi ani în serviciul său. Încet-încet, dimensiunea celor întîmplate s-a desenat în creierul slăbit al lui Tao Chi'en. Ideea de a se revolta nu i-a trecut prin minte, însemna un fel de sinucidere, dar și-a propus să dezerteze cu prima ocazie, în orice loc de pe planetă.

Tînărul l-a ajutat să se ridice și să se spele, apoi l-a condus în cală, unde se înșirau cușetele și hamacele. I-a indicat un loc al lui și o ladă pentru a-și tine lucrurile. Tao credea că pierduse tot, dar și-a văzut geanta cu instrumente medicale pe priciul de lemn care avea să fie patul lui. Pilotul avusese ideea bună să o salveze. Dar desenul lui Lin rămăsese în altar. S-a gîndit îngrozit că spiritul soției nu îl va putea găsi în mijlocul oceanului. Primele zile de navigație au fost un adevărat supliciu, îi era atît de rău că aproape îi venea să se arunce peste bord pentru a termina cu toate suferințele. Imediat ce a fost în stare să se țină pe picioare a fost trimis la bucătăria rudimentară, unde tingirile atîrnau de niște cîrlige, lovindu-se unele de altele cu un zgomot asurzitor la fiecare legănare a vasului. Proviziile proaspete cumpărate la Hong Kong s-au terminat repede și în curînd nu mai aveau decît pește și carne sărată, fasole, zahăr, grăsime, făină plină de gărgărițe și pesmeți atît de vechi încît trebuiau spărți cu ciocanul. Peste orice mîncare se turna din belșug sos de soia. Fiecare marinar avea o pintă de rachiu pe zi pentru a-și alina necazurile și a-si clăti gura, gingiile inflamate fiind una din problemele vieții pe mare. Pentru masa căpitanului, Tao Chi'en avea marmeladă englezească și ouă, pe care trebuia să le păzească cu prețul vieții, după cum i s-a spus. Rațiile erau calculate pentru a ajunge pe timpul călătoriei, asta dacă nu se iveau inconveniente naturale, de exemplu furtuni care să-i abată din drum, sau lipsa vîntului care îi făcea să stea pe loc, și se completau cu pește proaspăt prins cu plasele în timpul mersului. Nu se aștepta

166

talent culinar de la Tao Chi'en, rolul lui consta în a controla alimentele, rachiu și apa dulce rezervate fiecăruia și a lupta împotriva stricăciunilor și șobolanilor. Ca orice marinar, trebuia să îndeplinească corvezi de curățenie și navigație.

După o săptămînă a început să se bucure de aerul curat, munca grea și compania acelor oameni care veneau din cele patru puncte cardinale, fiecare cu povestea, nostalgiile și talentele lui. În momentele de odihnă cîntau la diferite instrumente și povesteau istorii cu fantome ale mării și cu femei exotice din porturi îndepărtate. Marinarii proveneau din multe locuri, vorbeau limbi diferite, aveau obiceiuri diferite, dar îi unea ceva ce semăna cu prietenia. Izolarea și certitudinea că aveau nevoie unii de alții transformau în camarazi niște oameni care pe uscat nici nu s-ar fi privit. Tao Chi'en a reînceput să rîdă, ceea ce nu i se mai întîmplase dinainte ca Lin să se îmbolnăvească, într-o dimineață, pilotul l-a chemat să-l prezinte personal căpitanului John Sommers, pe care pînă atunci nu-l văzuse decît de departe, pe puntea de comandă. I s-a adresat prin intermediul

pilotului, care vorbea ceva cantoneză, dar Tao a răspuns cu engleza lui de carte, cu afectatul accent aristocratic al lui Ebanizer Hobbs.

— Îmi spune mister Oglesby că ești un fel de vraci, adevărat?

— Sînt un zhong y i, un medic.

— Medic? Cum așa?

— Medicina chineză este cu cîteva secole mai veche decît cea engleză, căpitane zîmbi suav Tao Chi'en, citind exact cuvintele prietenului său Ebanizer Hobbs.

Căpitanul Sommers și-a ridicat sprîncenele într-un gest de mînie față de insolența acestui omuleț, dar adevărul l-a dezarmat. A început să rîdă bine dispus.

— Hai, mister Oglesby, adu-ne trei pahare de brandy. Să bem cu doctorul. Trăim în lux, e prima dată că avem la bord propriul nostru medic!

Tao Chi'en nu a dat curs intenției sale de a dezerta în primul port în care s-ar fi oprit Liberty, pentru că n-a știut unde să se ducă. A se întoarce la existența deznădăjduită de văduv la Hong Kong avea tot atît de pușin sens ca și a continua

167

să navigheze. Aici sau acolo era tot aia, dar ca marinar măcar putea să călătorească și să învețe metode de vindecare folosite în alte părți ale lumii. Singurul lucru care îl necăjea era că, tot bătînd valurile, Lin nu ar fi putut să dea de el, oricît i-ar fi strigat numele în cele patru vînturi. În primul port a coborît ca și ceilalți pentru șase ore, dar în loc să meargă la circiumă s-a dus la piață să cumpere mirodenii și plante medicinale din însărcinarea căpitanului. „Acum că avem doctor, avem nevoie și de leacuri”, spusese. I-a dat o pungă cu monede numărate și l-a avertizat că dacă avea de gînd să fugă sau să-l înșele îl va căuta pînă îl va găsi și-i va tăia gîtul cu mîinile lui, căci nu se născuse încă omul care să-și bată joc de el și să nu-și primească pedeapsa.

— E limpede, chinezule?

— E limpede, căpitane.

— Mie să îmi vorbești cu domnule!

— Da, domnule a răspuns Tao Chi'en cu ochii în pămînt, căci începea să învețe să nu-i privească pe albi în față.

Prima surpriză a fost să descopere că China nu era centrul absolut al universului. Existau alte culturi, mai barbare, desigur, dar mult mai puternice. Nu-și imagina că britanicii controlau o bună parte a lumii, cum nu bănuia că alți yang guizi stăpîneau colonii întinse pe pămînturi depărtate din patru continente, cum a catadicsit să-i explice căpitanul John Sommers în ziua cînd i-a extras o măsea infectată în largul coastelor Africii. Realizase operația curat și aproape fără dureri, grație unei combinații între acele lui de aur înfipite în tîmple și o pastă care mirosea a cuișoare și eucalipt aplicate pe gingie. Cînd a terminat, pacientul liniștit și recunoscător și-a putut termina sticla cu băutură. Tao Chi'en a îndrăznit atunci să-l întrebe unde mergeau, îl descumpănea mersul orbește, cu linia difuză a orizontului între marea și cerul infinite ca unic reper.

— Mergem spre Europa, dar pentru noi nimic nu se schimbă. Sîntem oamenii mării, tot timpul pe apă. Vrei să te întorci acasă?

— Nu, domnule.

— Ai o familie undeva?

— Nu, domnule.

168

— Atunci e tot aia că mergem spre nord sau spre sud, spre est sau spre vest, așa-i?

— Da, dar îmi place să știu unde mă aflu.

— De ce?

— Dacă pic în apă sau ne scufundăm. Spiritul meu va trebui să se orienteze ca să se întoarcă în China, dacă nu, o să rătăcească fără țintă. Poarta spre cer se află în China.

— Ce-ți mai trece prin cap, rîse căpitanul. Prin urmare, ca să ajungi în rai trebuie să mori în China? Privește harta, omule. Tara ta e cea mai mare, așa este, dar mai e multă lume în afară de ea. Uite, aici e Anglia, abia o insuliță, dar dacă aduni toate coloniile noastre ai să vezi că stăpînim mai bine de jumătate din glob.

— Cum așa?

— Tot așa cum am procedat și în Hong Kong: prin război și viclenie. Să spunem că este un amestec de putere navală, lăcomie și disciplină. Nu sîntem superiori, doar mai cruzi și mai hotărîți. Nu mă mîndresc cine știe ce că sînt englez și după ce vei fi călătorit la fel de mult ca mine, nici tu n-o să mai fii mîndru că ești chinez.

În următorii doi ani Tao Chi'en a mai coborît pe uscat doar de trei ori, o dată în Anglia. S-a pierdut prin lumea ordinară a portului și a mers pe străzile Londrei privind noutățile cu ochi de copil uimit. Erau plini de surprize acești yang guizi, pe de o parte erau lipsiți de orice rafinement și se purtau ca sălbaticii, dar pe de alta erau capabili de o inventivitate prodigioasă. A constatat că la ei acasă englezii sufereau de aceeași aroganță și proastă educație ca și la Hong Kong: îl tratau fără respect, habar n-aveau de curtoazie sau de etichetă. A vrut să bea o bere, dar l-au îmbrîncit afară din circiumă: aici nu intră cîinii galbeni, i-au spus. S-a întîlnit însă cu alți marinari asiatici și au găsit un local ținut de un chinez bătrîn unde au putut mîncă, bea și fuma liniștiți. Ascultînd poveștile celorlalți, a socotit cîte mai avea de învățat și a hotărît că primul lucru era folosirea pumnilor și a cuțitului. Nu contează cîte știi dacă nu ești în stare să te aperi; înțeleptul maestru de acupunctura uitase să-1 învețe acest principiu fundamental.

:

169

În februarie 1849 Liberty a ancorat la Valparaiso. A doua zi, căpitanul John Sommers l-a chemat în cabina lui și i-a dat o scrisoare.

— Am primit-o în port, e pentru tine și vine din Anglia. Tao Chi'en a luat plicul, s-a înroșit și un zîmbet larg i-a luminat chipul.

— Să nu-mi spui că e o scrisoare de amor!

— E mai mult decît atît, a răspuns, vîrînd-o între piept și cămașă. Scrisoarea nu putea fi decît de la prietenul lui Ebanizer Hobbs, prima pe care o primea în doi ani de cînd naviga.

— Ai făcut treabă bună, Chi'en.

— Credeam că nu vă place cum gătesc, domnule.

— Ca bucătar ești un dezastru, dar te pricepi la medicină, în doi ani nu mi-a murit nici un om și nimeni nu are scorbut. Știi ce înseamnă asta?

— Noroc.

— Contractul tău expiră astăzi. Presupun că pot să te îmbăt și să te fac să semnezi o prelungire. Cu altul poate că aș face-o, dar îți datorez niște servicii iar eu îmi plătesc datoriile. Vrei să rămîi la mine? Am să-ți măresc leafa.

— Unde mergem?

— În California. Dar nu cu corabia asta, tocmai mi s-a oferit un vapor, e o ocazie pe care o aștept de ani de zile. Mi-ar face plăcere să vii cu mine.

Tao Chi'en auzise de vapoare și le detesta. Ideea unor cazane enorme pline de apă care fierbe pentru a produce abur care să miște o mașinărie infernală nu le-ar fi putut veni decît unor oameni foarte grăbiți. Nu era mai bine să călătorești în ritmul vînturilor și curenților? De ce să sfidezi natura? Umblau zvonuri despre cazane care explodau în largul mării, fierbîndu-i de vii pe marinari. Bucăți de carne umană, fierte precum creveții, zburau în toate direcțiile ajungînd mîncare pentru pești, în timp ce sufletele acelor nefericiți, dezintegrate de suflul exploziei și de vîrtejurile de aburi, nu mai puteau ajunge niciodată la strămoșii lor. Tao Chi'en își amintea bine cum arăta surioara lui cea mică după ce oala cu apă

fierbinte căzuse peste ea, cît si urletele ei de durere și convulsiile morții. Nu avea de gînd să riște. Aurul Californiei,

170

care se găsea pe jos, aruncat ca bolovanii, după cum zicea lumea, nu-l tenta nici el prea mult. Lui John Sommers nu îi datora nimic. Căpitanul era ceva mai tolerant decît majoritatea celorlalți yang guizi și își trata echipajul cu oarece bunăvoință, dar nu era prietenul său și nu va fi niciodată.

— Nu, domnule, mulțumesc.

— Nu vrei să cunoști California? Poți să te îmbogățești repede și să te întorci în China ca un magnat.

— Da, dar pe o corabie cu pînze.

— De ce? Vapoarele sînt mai moderne și mai rapide. Tao Chi'en nu a încercat să-i explice motivele. A rămas

tăcut, privind în jos cu șapca în mîini în timp ce căpitanul își termina de băut whiskyul.

— Nu pot să te oblig a spus Sommers într-un tîrziu. Am să-ți dau o scrisoare de recomandare pentru prietenul meu Vincent Katz, de pe bergantina Emilia care pleacă și ea în California zilele astea. E un olandez cam ciudat, foarte religios și strict, dar este om bun și un marinar priceput. Călătoria ta va fi mai lentă decît a mea, dar poate ne vedem la San Francisco și dacă îți schimbi părerea te poți întoarce oricînd să lucrezi cu mine.

Căpitanul John Sommers și Tao Chi'en și-au dat mîna atunci pentru prima dată.

171

<titlu>Călătoria

Ghemuită în vizuina ei din cală, Eliza începu să moară. La beznă și la senzația că este zidită de vie se adăuga mirosul, un amestec de bagaje, pește sărat la butoi și micii pești remora încrustați în scîndurile vechi ale vasului. Olfactul ei fin, atît de bun pentru a o purta prin lume cu ochii închiși, devenise un instrument de tortură. Singura companie era un motan ciudat în trei culori, îngropat ca și ea în cală pentru a o păzi de șobolani. Tao Chi'en îi spusese că se va obișnui cu claustrarea și cu mirosul, pentru că omul se obișnuiește cu aproape orice în timpuri de restriște, că drumul va fi lung și nu va putea ieși deloc la aer liber, așa că era de preferat să nu se gîndească prea mult ca să nu înnebunească. Va avea apă și mîncare, i-a promis, de asta va avea el grijă cînd va putea să coboare fără a trezi bănuieli. Bergantina era mică, dar ticsită de lume, și îi va fi ușor să dispară cu diferite pretexte.

— Mulțumesc. Cînd ajungem în California îți dau broșa cu turcoaze...

— Păstreaz-o, mi-ai plătit deja. Îți va fi de folos. De ce te duci în California?

— Să mă mărit. Pe logodnicul meu îl cheamă Joaquin. L-a lovit febra aurului. A spus că se întoarce, dar nu pot să aștept.

Imediat ce nava a părăsit golful Valparaiso și a ieșit în larg, Eliza a început să delireze. Ore în șir a zăcut în întuneric ca un animal în propria ei vomă, îi era atît de rău că nu-și amintea unde se află și de ce, pînă s-a deschis ușa calei și a apărut Tao Chi'en la lumina unui capăt de lumînare, adu-

172

cîndu-i o farfurie cu mîncare. I-a ajuns o privire ca să priceapă că nu va putea mîncă nimic, așa că a dat mîncarea la pisică și s-a dus să aducă o găleată cu apă ca să o spele. A început prin a-i da să bea o infuzie puternică de ghimber și i-a aplicat o jumătate de duzină de ace de aur pînă i s-a liniștit stomacul. Eliza nici nu și-a dat seama că a dezbrăcat-o complet, a clătit-o cu puțină apă dulce și a masat-o din cap pînă-n picioare cu balsamul recomandat tremurăturilor de malarie. După cîteva minute dormea învelită în pledul ei de Castilia, cu pisica la picioare, în timp ce Tao Chi'en era pe covertă, clătindu-i rufele în apă de mare și avînd grijă să nu fie văzut, deși la ceasul acesta marinarii se odihneau. Pasagerii

care se îmbarcaseră recent aveau rău de mare la fel ca Eliza, spre indiferența celor care erau pe vas de trei luni, venind din Europa, și trecuseră deja prin această încercare, în zilele care au urmat, în timp ce noii pasageri de pe Emilia se obișnuiau cu biciuirea valurilor și începeau să-și stabilească rutina pentru restul călătoriei, în fundul căreia Eliza era tot mai bolnavă. Tao Chi'en cobora de câte ori putea ca să-i dea apă și să încerce să-i calmeze greața, mirat că în loc să treacă răul creștea. A încercat să o calmeze cu leacurile potrivite, ba a improvizat și altele în disperare de cauză, dar Eliza nu păstra aproape nimic în stomac și se deshidrata, îi prepara apă cu sare și zahăr pe care i-o dădea cu lingurița și cu multă răbdare, dar au trecut două săptămâni fără nici o ameliorare vizibilă și tînăra ajunsese să aibă pielea ca pergamentul și nu se putea ridica să-și facă exercițiile pe care i le ordona Tao. „Dacă nu te miști, corpul înțepenește și mintea se înceteșează”, îi repeta. Bergantina a oprit pentru scurt timp în porturile Coquimbo, Caldera, Antofagasta, Iquique și Arica, și de fiecare dată a încercat să o convingă să debarce și să încerce să se întoarcă acasă, pentru ca începuse să-1 sperie starea ei atât de proastă.

Lăsaseră în urmă portul Callao, când starea Elizei a avut o răsturnare fatală. Tao cumpărase din piață o provizie de frunze de coca, a cărei reputație medicală o cunoștea bine, și trei găini vii pe care avea de gînd să le țină ascunse și să le taie pe rînd, pentru că bolnava avea nevoie de ceva mai succulent decît hrana slabă de pe vas. A făcut din prima o

173

supă cu mult ghimber proaspăt și a coborît cu gîndul de a i-o administra Elizei, chiar cu forța dacă era cazul. A aprins un felinar cu grăsime de balenă, și-a găsit drumul printre baloturi și s-a apropiat de culcușul fetei, care zăcea cu ochii închiși și părea că nu-i simte prezenta. O mare pată de sînge se întindea sub ea. Zhong yi scoase un țipăt și se aplecă peste ea, bănuind că nenorocita se sinucisese. Nu o învinuia, în condiții asemănătoare și el ar fi făcut la fel. Îi sumese cămașa, dar nu se vedea nici o rană, și atîngînd-o își dădu seama că era vie. O scutură pînă ce deschise ochii. Sînt gravidă, admise cu un firicel de voce. Tao Chi'en și-a luat capul în mîini și a dat drumul unei litanii de vaiete în dialectul din satul lui natal, pe care nu îl mai folosise de cincisprezece ani: dacă ar fi știut nu ar fi ajutat-o în ruptul capului, cum de îndrăznește să plece în California borțoasă, era nebună, acum asta-i mai lipsea, un avort, dacă murea era pierdut, în ce dracu se băgase, ce prost a fost, cum de n-a ghicit motivul grabei de a fugi din Chile. Adăugă înjurături și blesteme în engleză, dar ea leșinase iar și era departe de a le auzi. A ridicat-o în brațe, legănd-o ca pe un copil, în timp ce furia se transforma într-o milă de neconținut. Pentru o clipă i-a trecut prin minte să-i mărturisească totul căpitanului Katz, dar nu putea ști ce reacție va avea. Olandezul acesta luteran, care le trata pe femeile de la bord ca pe ciumate, precis că se va înfuria aflînd că mai era una pe vas, ascunsă, și culmea, însărcinată și muribundă. Și cum îl va pedepsi pe el? Nu, nu putea spune nimănui. Singura alternativă era să aștepte ca Eliza să se sfîrșească, dacă asta îi era karma, apoi să arunce trupul în mare împreună cu sacii de gunoi de la bucătărie. Singurul lucru pe care-l putea face pentru ea, dacă o va vedea suferind prea mult, era să o ajute să moară cu demnitate.

Se îndrepta spre ieșire cînd simți pe piele o prezență ciudată. Speriat, ridică felinarul și o văzu extrem de clar în cercul de lumină tremurătoare pe adorata sa Lin, care îl privea de aproape cu acea expresie jucăușă pe chipul ei translucid care era farmecul ei cel mai mare. Purta rochia de mătase verde brodată cu fir de aur, rochia ei de gală, avea părul strîns într-un coc simplu ținut de bețigașe de fildeș și doi

174

bujori proaspeți la urechi. Așa o văzuse ultima dată, cînd femeile din vecini o

îmbrăcaseră pentru ceremonia funebră. Atît de reală a fost apariția soției lui în cală că s-a speriat: fantomele, oricît de bune ar fi fost în viață, se purtau crud cu muritorii. A încercat să fugă spre ușă, dar ea îi bloca trecerea. Tao Chi'en a căzut în genunchi, tremurînd, ținînd bine felinarul, singura lui legătură cu realitatea. A încercat să spună o rugăciune pentru a exorciza diavolii, în caz că luaseră aspectul lui Lin ca să-l sperie, dar nu și-a amintit cuvintele și de pe buze nu i-a ieșit decît un lung vaiet de dragoste pentru ea și nostalgie pentru trecut. Atunci Lin s-a aplecat peste el cu delicatețea ei incomparabilă, atît de aproape că ar fi putut să o sărute, și îi șopti că nu venise de atît de departe pentru a-l speria, ci pentru a-i aminti de îndatoririle unui medic onorabil. Și ea fusese gata să moară de atîta sînge curs după ce născuse fetița, ca și fata asta, și atunci el fusese în stare să o salveze. De ce nu făcea același lucru pentru tînăra aceasta? Ce i se întîmplase iubitului ei Tao? Își pierduse oare inima lui bună și se transformase într-un gîndac? O moarte prematură nu era karma Elizei, asta era sigur. Dacă o femeie e dispusă să străbată lumea băgată în gaura asta de coșmar ca să-și întîlnească bărbatul înseamnă că are mult qi.

— Trebuie să o ajuți, Tao, dacă moare fără să-și vadă iubitul nu va avea liniște niciodată și fantoma ei te va bîntui mereu îl avertiză Lin înainte de a se topi.

— Așteaptă, implora Tao întinzînd mina să o prindă, dar degetele nu apucau decît aerul.

Tao Chi'en a rămas destul timp năucit, așezat pe jos, pînă ce inima și-a mai liniștit bătăile demente și parfumul lui Lin s-a risipit. Nu pleca, nu pleca, repetase de mii de ori, topit de dragoste, în sfîrșit, s-a putut ridica, a deschis ușa și a ieșit la aer.

Era o noapte caldă. Oceanul Pacific sclipea ca argintul sub razele lunii și o briză ușoară umfla velele bătrîne ale Emiliei. Mulți pasageri se retrăseseră să joace cărți în cabină, alții își atîrnaseră hamacele pentru a dormi afară, între mașini, harnașamente și lăzi de care erau pline coșurile, alții erau la pupa admirînd delfinii jucăuși în siajul navei. Tao ridică ochii spre bolta imensă a cerului, recunoscător. Era prima

175

dată că Lin îl vizita fără timiditate de cînd murise, înainte de a-și începe viața de marinar o mai percepușe aproape de el de cîteva ori, mai ales cînd se scufunda în meditație, dar pe-atunci era ușor să confunde prezența delicată a spiritului ei cu dorul lui de văduv. Lin trecea atunci pe lîngă el atingîndu-l ușor cu degetele ei fine, dar el se întreba dacă într-adevăr era ea sau doar o plăsmuire a sufletului său chinuit. Dar acolo, în cală, nu avusese nici o îndoială: chipul lui Lin i se arătase atît de clar și precis precum luna care lumina marea. S-a simțit mulțumit și însoțit, ca în nopțile în care dormea ghemuită în brațele lui după ce făceau dragoste.

Tao Chi'en se îndreptă spre dormitorul echipajului, unde avea un pat îngust de lemn, departe de unicul strop de aer care se strecura prin ușă. Era imposibil să dormi în aerul rarefiat și în duhoarea bărbaților, dar nici nu dormise acolo de cînd plecaseră din Valparaiso, pentru că vara era posibil să te trîntești direct pe coșurile. Și-a căutat lada, fixată de podea ca să nu se miște din cauza valurilor, a deschis lacătul cu cheița pe care o purta la gît și a scos geanta de medic și un flacon cu laudanum. Apoi a sustras cu fereală o rație dublă de apă dulce și a căutat la bucătărie niște cîrpe, în lipsă de ceva mai bun.

Se întorcea în cală cînd cineva l-a apucat de braț. S-a întors surprins și a văzut-o pe una din chiliene care încălcase ordinele clare ale căpitanului de a rămîne în cabină după apusul soarelui și ieșise să vîneze vreun client. A recunoscut-o imediat. Dintre toate femeile de la bord, Azucena Placeres era cea mai simpatică și cea mai îndrăzneată, în primele zile fusese singura dispusă să-i ajute pe pasagerii cu rău de mare și l-a îngrijit atent pe un marinar tînăr care căzuse de

pe catarg și își rupsesse o mîină. Prin aceasta reușise să-1 îmblînzească chiar pe severul căpitan Katz, care de-atunci se făcea că nu vede cît era de indisciplinată. Azucena își oferea gratuit serviciile de infirmieră, dar cine voia să pună mîina pe trupul ei pietros trebuia să plătească cu banii joș, căci inima ei bună nu trebuia să fie confundată cu prostia, obișnuia să spună. Țsta e singurul meu capital, zicea plesnindu-se vesel peste coapse, si dacă nu am grijă de el m-am ars. Azucena Placeres i s-a adresat cu patru cuvinte comprehensi-

176

bile în orice limbă: ciocolată, tabac, cafea, brandy. Așa cum făcea de fiecare dată cînd se încrucișa cu el, i-a explicat cu gesturi îndrăznețe dorința de a preschimba acele produse de lux pe favorurile ei, dar zhong yi a îmbrîncit-o si și-a continuat drumul.

O bună parte a nopții Tao Chi'en și-a petrecut-o alături de febrila Eliza. A lucrat asupra acestui trup istovit cu resursele limitate din geanta lui de medic, cu experiența îndelungată și o duioșie șovăitoare, pînă ce a expulzat o moluscă sangvinolentă. Tao a examinat-o la lumina tremurătoare a felinarului stabilind neîndoielnic că era vorba de un fetus de cîteva săptămîni și era întreg. Pentru a-i curăța bine pîntecul, i-a înfipt Brizei cîteva ace în brațe și picioare, provocînd contracții puternice. O dată sigur de rezultate, a suspinat ușurat: nu-i mai rămînea decît să o roage pe Lin să o ferească de o infecție. Pînă în noaptea asta Eliza nu reprezenta pentru el decît un pact comercial și în fundul lăzii păstra colierul de perle care era dovada. Era doar o fată necunoscută pentru care credea a nu avea nici un interes personal, o yang guizi cu picioare mari și temperament oțelit căreia i-ar fi venit greu să găsească un soț, căci nu vădea nici o înclinare pentru a servi sau a mulțumi un bărbat, asta se vedea bine. Iar acum, după eșecul cu avortul nu se va putea căsători niciodată. Nici chiar iubitul ei, care de altfel o părăsise o dată, nu ar mai dori-o de nevastă, în cazul puțin probabil că ar da de el într-o bună zi. Admitea că, pentru o străină, Eliza nu era chiar urîță, cel puțin avea un aer oarecum oriental în ochii alungiți și părul lung, negru și lucios precum coada mîindră a unui cal imperial. Dacă ar fi avut o coamă diavolească roșie sau galbenă, cum văzuse atîtea de cînd părăsise China, poate că nu s-ar fi apropiat de ea; dar nici înfățișarea plăcută nici tăria de caracter nu aveau să o ajute, ghinionul era făcut, nu exista speranță pentru ea: va sfîrși ca prostituată în California. Frecventase multe dintre acestea la Canton și Hong Kong. O mare parte din cunoștințele medicale o datora anilor de practică pe trupurile acelor nenorocite chinuite de bătăi, boli și droguri. De mai multe ori în noaptea aceea lungă se gîndise dacă nu ar fi fost mai nobil

177

să o lase să moară, în ciuda instrucțiunilor lui Lin, salvînd-o astfel de un destin oribil, dar îi plătise anticipat și trebuia să respecte pactul. Nu, nu era doar asta, pentru că de la bun început se întrebasese asupra motivelor care îl făcuseră să o îmbarce ilegal pe fată. Riscul era imens, nu era sigur că făcuse asemenea imprudență doar de dragul perlelor. Ceva din curajoasa hotărîre a Elizei îl mișcase, ceva din fragilitatea corpului si din dragostea vitează pentru iubitul ei îi aduceau aminte de Lin...

Spre dimineață Eliza încetă să sîngereze. Se topea de febră si dîrdîia cu toată căldura insuportabilă din cală, dar pulsul era mai bun si respira liniștit în somn. Pericolul nu trecuse totuși. Tao Chi'en ar fi vrut să rămîină lîngă ea, dar nu mai era mult pînă la răsăritul soarelui și în curînd va suna clopotul care să-1 cheme la treabă. S-a tîrît epuizat pe covertă, s-a trîntit pe scîndura goală și a dormit ca un prunc pînă cînd o prietenoasă lovitură de picior a unui marinar l-a deșteptat pentru a-i aminti ce are de făcut. Si-a băgat capul într-o găleată cu apă de mare ca să se dezmeticească și s-a dus la bucătărie, încă zăpăcit, să fiarbă terciul de ovăz care constituia micul dejun la bord. îl înghițeau cu toții fără comentarii,

inclusiv sobrul căpitan Katz, cu excepția chilienilor care protestau în cor, deși erau cei mai bine aprovizionați, fiind ultimii care se îmbarcaseră. Ceilalți își terminaseră proviziile de tutun, alcool și alte bunătăți în lunile de navigație de pînă la Valparaiso. Se zvonise că o parte din chilieni erau aristocrați, de aceea nu știau să-si spele chiloții sau să fiarbă apa pentru ceai. Cei care călătoreau la clasa întâi aveau servitori, pe care intenționau să-i folosească la minele de aur, ideea de a-și murdări propriile mâini netrecîndu-le prin minte. Alții preferau să plătească marinari ca să aibă grijă de ei, căci femeile refuzaseră în bloc; puteau cîștiga de zece ori mai mult primindu-i pentru zece minute în intimitatea cabinei lor, ce sens avea să piardă două ceasuri spălîndu-le rufele. Echipajul și restul pasagerilor își băteau joc de domnișorii ăia încrezuți, dar niciodată de față cu ei. Chilienii aveau purtări alese, păreau timizi și făceau paradă de curtoazie și cavalermism, dar ajungea o scînteie ca să devină aroganți. Tao Chi'en avea grijă să nu aibă de a face cu ei. Nu-și ascun178

deau disprețul față de el și față de doi călători negri care s-au îmbarcat în Brazilia, plătind biletul complet, dar erau singurii care nu aveau cușetă și nu aveau voie să mănînce cu ceilalți. Le prefera pe cele cinci chiliene umile, cu solidul lor simț practic, eterna lor bună dispoziție și vocația maternă care le apărea în momentele de urgență.

Și-a făcut treaba ca un somnambul, gîndindu-se numai la Eliza, dar de-abia seara a putut ajunge la ea. De dimineață marinarii pescuiseră un rechin uriaș, care a rămas pe covertă agonizînd, dar dădea atît de tare din coadă că nimeni nu a avut curaj să se apropie ca să-l omoare cu niște lovituri de bîță. Tao Chi'en, în calitate de bucătar, avea misiunea de a-l jupui, a-l tăia în bucăți, de a găti o parte din carne și de a pune la sare restul, în timp ce marinarii spălau puntea cu peria iar pasagerii celebrau oribilul spectacol cu ultimele sticle de șampanie, anticipînd festinul din seara aceea. A păstrat inima pentru supa Elizei și aripiorele pentru a le pune la uscat, căci valorau o avere pe piața afrodisiacelor. În timp ce muncea la rechin, Tao Chi'en și-o imagina pe Eliza moartă în cala vaporului. Cînd a putut să coboare și a constatat că încă era în viață și chiar mai bine, a simțit o fericire năvalnică. Hemoragia se oprise, chiupul cu apă era gol și totul demonstra că avusese momente de luciditate pe parcursul acelei zile lungi, îi mulțumi lui Lin pentru ajutor. Tînașa deschise ochii cu greu, avea buzele uscate și chipul îmbujorat de febră. O ajută să se ridice și îi administra o infuzie puternică de tangkuei pentru refacerea sîngelui. Cînd a fost sigur că o păstra în stomac, îi dădu cîteva înghițituri de lapte proaspăt, pe care l-a băut cu lăcomie, înviorată, anunță că îi e foame și mai ceru lapte. Vacile de pe vas, prea puțin obișnuite să navigheze, dădeau lapte puțin, erau costelive și era vorba să fie tăiate. Lui Tao Chi'en ideea de a bea lapte i se părea ceva scîrbos, dar prietenul lui Ebanizer Hobbs îi vorbise de proprietatea pe care o avea de a reface sîngele pierdut. Iar dacă Hobbs îl folosea la dieta răniților grav, trebuia să aibă același efect și în cazul de față, se gîndise.

— Am să mor, Tao?

— Încă nu, zîmbi mîngîind-o pe cap.

— Cît mai avem pînă ajungem în California?

179

— Mult. Nu te gîndi la asta. Acum trebuie să urinezi. !

— Nu, te rog, se apără ea.

— Nici un nu. Trebuie să faci asta acum. ; De față cu tine?

— Sînt un zhong yi. Nu trebuie să-ți fie rușine de mine. Si oricum, te-am văzut de-acum pe toate cusăturile.

— Nu mă pot mișca, nu am să rezist, Tao, prefer să mor... suspină Eliza sprijinindu-se de el ca să se așeze pe oală.

— Curaj, copilă! Lin spune că ai mult qi și că nu ai ajuns atît de departe ca să

mori la jumătatea drumului.

— Cine?

— N-are importanță.

În seara aceea Tao Chi'en si-a dat seama că nu putea să o îngrijească singur, avea nevoie de un ajutor. A doua zi, imediat ce chilienele au ieșit din cabină și s-au instalat la pupa ca de obicei, pentru a spăla rufe, a-și împleti părul și a coase pene și mărgelile pe rochiile profesiei lor, îi făcu semn Azucenei Placeres că vrea să-i spună ceva. În timpul călătoriei nici una dintre ele nu se gătise în hainele de prostituată, se îmbrăcau cu fuste lungi de culoare închisă și cu bluze simple, se încălțau în papuci, seara își puneau pe ele mantalele, își pieptăneau părul în două cozi lăsate pe spate și nu se machiau. Păreau un grup de țărănci care își vedeau de treburile domestice. Chiliană le făcu veselă cu ochiul camaradelor ei și îl urmă în bucătărie. Tao Chi'en îi dădu o ceașcă mare cu ciocolată, furată din rezerva căpitanului și încercă să-i explice problema, dar ea nu pricepea boabă de engleză iar el începea să-și piardă răbdarea. Azucena Placeres miroși ciocolata și un zîmbet infantil îi lumină chipul rotund de indiancă, îi luă mîna bucătarului și și-o așeză pe un sîn, indicînd cabina femeilor, liberă la ceasul acela, dar el și-o retrase, o luă pe ea de mînă și o duse la intrarea în cală. Azucena, între mirare și curiozitate, ezita, dar el nu îi lăsă timp, deschise chepengul și o împinse pe scări, încercînd tot timpul să o liniștească. Cîteva clipe au rămas pe întuneric, pînă a găsit felinarul atîrnat de o grindă și l-a aprins. Azucena rîdea: în fine, chinezul ăsta ciudat pricepuse tîrgul. N-o făcuse niciodată cu un asiatic și era foarte curioasă să vadă dacă scula lui era la fel ca a celorlalți bărbați, dar bucătarul nu

180

dădea semne că ar dori să profite de intimitatea ei, în schimb o trăgea după el prin labirintul de bagaje, îi trecu prin minte că omul era nebun, și încercă să scape, dar el nu i-a dat drumul pînă ce lumina felinarului a ajuns la culcușul pe care zăcea Eliza.

— Isus, Măria și Josif! exclamă Azucena făcîndu-și cruce speriată.

— Spune-i să ne ajute o rugă Tao pe Eliza în engleză, în timp ce o scutura ca să o trezească.

Cam un sfert de oră i-a tradus Eliza instrucțiunile lui Tao Chi'en, care scosese la vedere broșa cu turcoaze și o tot agita în fața ochilor Azucenei, care tremura toată. Tîrgul, i-a spus, consta în a veni de două ori pe zi pentru a o spăla pe Eliza și a-i da să mănînce, fără ca cineva să prindă de veste. Dacă făcea asta, la Sîn Francisco broșa era a ei, dar dacă sufla o vorbă îi tăia gîtul. Își scosese cuțitoiul de la brîu și i-l plimba prin fața nasului, iar în mîna cealaltă agita broșa, ca mesajul să fie cît se poate de clar.

— Pricepi?

— Spune-i chinezului ăsta blestemat că pricep și să-și vîre cuțitul la loc că e în stare să mă rănească din greșeală.

Un timp care a părut interminabil, Eliza s-a zbătut pradă febrei, îngrijită de Tao Chi'en noaptea și de Azucena Placeres ziua. Femeia profita de prima oră a dimineții și de cea a siestei, cînd majoritatea pasagerilor dormitau, pentru a se strecura cu grijă la bucătărie, unde Tao îi dădea cheia. La început, cobora în cală moartă de frică, dar în curînd sufletul ei bun și broșa au fost mai puternice decît teama. Mai întîi o freca pe Eliza cu o cîrpă însăpunită pentru a o curăța de transpirația agoniei, apoi o obliga să mănînce terciul de ovăz cu lapte și supele de găină cu orez completate cu tangkuei pe care le pregătise Tao Chi'en, îi administra ierburile așa cum îi spusese și, din proprie inițiativă, îi dădea să bea o cană cu infuzie de limba-mielului în fiecare zi. Avea o încredere oarbă în acest leac care curăța pîntecul după o sarcină; această plantă și o imagine a Fecioarei del Carmen fuseseră primele încruci pe care ea și tovarășele ei de aventură și le puseseră în cutii, căci fără aceste protecții drumurile Californiei s-ar

fi putut dovedi foarte greu de străbătut. Bolnava a zăbovit în apropierea morții pînă în dimineața în care au lăsat ancora în portul Guayaquil, abia un cătun înghițit de exuberanta vegetație ecuatorială, unde opreau puține vase și doar ca să cumpere fructe tropicale sau cafea, dar căpitanul Katz promisese să înmîneze niște scrisori unei familii de misionari olandezi. Corespondența stătea la el de vreo șase luni și nu era el omul care să-si încalce o promisiune, în noaptea precedentă, într-o căldură de cuptor, Eliza a transpirat dînd afară toată febra, a visat că se cățara desculță pe versantul unui vulcan în erupție și s-a trezit leoarcă, dar lucidă și cu fruntea uscată. Toti pasagerii, inclusiv femeile și o bună parte a echipajului au coborît pentru cîteva ceasuri pe uscat să-si dezmoștească picioarele, să se ghiftuiască de fructe și să facă baie în rîu, dar Tao Chi'en a rămas pe vas să o învețe pe Eliza să aprindă și să fumeze pipa pe care o scosese din bagajul lui. Avea îndoieli în ceea ce privea modul de tratament, ar fi dat oricît să primească sfaturile înțeleptului său maestru. Știa că e necesar să rămînă liniștită cît mai ținea călătoria în închisoarea din cală, dar pierduse mult sînge și se temea ca drogul să nu-1 subțieze prea mult și pe cel care îi mai rămăsese. A luat hotărîrea ezitînd, după ce a implorat-o pe Lin să vegheze îndeaproape somnul Elizei.

— Opiu. Te va ajuta să dormi, așa timpul o să treacă mai repede.

— Opiu! Din asta înnebunești!

— Tu ești oricum nebună, nu mai ai ce pierde zîmbi Tao.

— Vrei să mă omori, nu-i așa?

— Sigur. Nu mi-a ajuns cît sînge ai pierdut și acum te ucid cu opiu.

— Vai, Tao, mi-e frică...

— Mult opiu e ceva rău. Dar puțin e o alinare iar eu am să-ți dau foarte puțin.

Tînăra nu știa cît însemna mult sau puțin. Tao Chi'en îi dădea să bea poțiunile lui de osul dragonului și cochilie de stridie și îi raționaliza opiul pentru a-i dăruia cîteva milostive ore de somn ușor, între vis și trezie, fără a o lăsa să se piardă pe de-a-ntregul într-un paradis fără întoarcere. A trecut următoarele săptămîni zburînd în alte galaxii, departe de vîz-

ina insalubră în care trupul îi zăcea într-o stare de prostrație, și se deștepta doar cînd veneau să o hrănească, să o spele și să o oblige să facă cîteva pași prin labirintul îngust din cală. Nu simțea chinul păduchilor și al puricilor și nici mirosul grețos pe care la început nu-1 putea suporta pentru că drogul îi atenua olfactul atît de fin. Intra și ieșea din vis fără nici un control și nu-și amintea nimic, dar Tao Chi'en avusese dreptate: timpul trecea mai repede. Azucena Placeres nu înțelegea de ce călătoria Eliza în condițiile astea. Nici ele nu plățiseră biletul, se îmbarcaseră cu un contract cu căpitanul, care urma să primească contravaloarea biletelor la Sîn Francisco.

— Dacă zvonurile sînt corecte, într-o singură zi poți scoate cinci sute de dolari. Minerii plătesc în aur curat. Nu vîd o femeie cu lunile, sînt disperăți. Vorbește cu căpitanul și plătești cînd ajungi insista cînd Eliza reușea să stea în picioare.

— Nu sînt una dintre voi răspundea Eliza zăpăcită de ceața dulce a drogurilor.

Dar într-un moment de luciditate Azucena Placeres reuși s-o facă pe Eliza să-i povestească istoria ei. Imediat, ideea de a ajuta o fugară din dragoste puse stăpînire pe ea și o îngriji cu și mai multă atenție. Nu numai că o spăla și o hrănea, cum era tîrgul, dar stătea cu ea din plăcerea de a o vedea dormind. Dacă era trează, îi povestea propria ei viață și o învăța să spună rugăciuni numărînd mătăniile, cea mai bună modalitate, susținea, de a face să treacă orele fără a se gîndi și totodată de a ajunge în cer fără prea mult efort. Pentru o persoană de profesia ei, explica, era o metodă fără greș. Economisea riguros o parte din

cîştiguri pentru a cumpăra indulgențe de la biserică, reducînd astfel zilele de purgatoriu pe care ar fi trebuit să le îndure în viața de apoi, deși, după calculele ei, nicicum nu vor ajunge să acopere toate păcatele. Au trecut săptămîni în care Eliza nu a știut cînd era zi și cînd noapte. Avea vaga senzație că uneori era o prezență feminină lîngă ea, dar adormea și se trezea confuză, neștiind dacă o visase pe Azucena Placeres sau într-adevăr exista o muierușcă cu cozi negre, nas cîrn și pomeți înalți, care părea o versiune tînă a Mamei Fresia.

183

De cum au trecut de Panama, unde căpitanul a interzis coborîrea pe uscat de frica molipsim cu febră galbenă, trimitînd doar o barcă cu doi marinari pentru a lua apă dulce, căci ce le mai rămînea devenise un fel de mîl, clima s-a răcorit. Au trecut și de Mexic, iar în timp ce Emilia naviga în apele din nordul Californiei au intrat în anotimpul de iarnă. Sufocarea din prima parte a călătoriei s-a transformat în frig și umezeală; din cufere au apărut căciuli de blană, cizme, mănuși și fulare de lînă. Din cînd în cînd, bergantina se încrucișa cu alte nave și se salutau de departe, fără a încetini mersul. La fiecare slujbă religioasă căpitanul mulțumea cerului pentru vînturile favorabile, știind cazuri de vase deviate pînă spre coastele insulei Hawaii sau și mai departe în căutarea impulsului pentru vele. Delfinilor jucăuși li s-au adăugat mari balene solemne, care îi însoțeau pe distanțe lungi. La apusul soarelui, cînd apa devenea roșie sub razele asfințitului, imensele cetacee se iubeau într-un vîrtej de spumă aurie, strigîndu-se cu mugete marine. Uneori, în liniștea nopții, se apropiau atît de mult de vas încît rumoarea grea și misterioasă a prezenței lor se auzea foarte clar. Proviziile proaspete se terminaseră, mîncarea uscată era și ea pe sponci; singurele distracții erau jocul de cărți și pescuitul. Călătorii dezbăteau ore în șir amănuntele societăților create pentru aventură, unele cu stricte regulamente militare și chiar cu uniforme, altele mai relaxate. Toate constau în principiu în a se uni pentru finanțarea călătoriei și a echipamentului, a lucra în mină, a transporta aurul și apoi a-și împărți cîștigul în mod echitabil. Nu știau nimic despre condițiile de pe teren sau despre distanțe. Una dintre aceste societăți stipula că membrii trebuiau să revină seara pe vas, unde gîndeau că vor trăi mai multe luni, și să depoziteze aurul scos ziua într-un seif. Căpitanul Katz le spuse că Emilia nu era de închiriat pe post de hotel, pentru că dorea să se întoarcă în Europa cît de curînd, iar minele erau la sute de mile distanță de port, dar l-au ignorat. Erau de cincizeci și două de zile pe mare, monotonia apelor fără sfîrșit le slăbise nervii și certurile izbucneau la cel mai mic pretext. Cînd un pasager chilian a fost gata să-și descarce flinta într-un marinar yankeu căruia Azucena Placeres îi cam făcea ochi dulci, căpitanul

184

Vincent Katz a confiscat toate armele, inclusiv bricele de ras, promițînd să le restituie cînd se va zări Sîn Francisco. Unicul autorizat să mînuiască cuțite a fost bucătarul, care avea ingrata sarcină de a omorî unul după altul toate animalele domestice. După ce ultima vacă a ajuns în oale, Tao Chi'en a improvizat o ceremonie complicată pentru a obține iertarea animalelor sacrificate și a se spăla de sîngele vărsat, apoi și-a dezinfecat cuțitul trecîndu-l de mai multe ori prin flacăra unei torțe.

Imediat după ce nava intrase în apele Californiei, Tao Chi'en a suspendat treptat ierburile tranchilizante și opiul pe care le administra ELizei, s-a apucat să o hrănească și a obligat-o să facă exerciții pentru a putea ieși din ascunzătoare pe propriile ei picioare. Azucena Placeres o săpunea răbdător, ba chiar găsi o modalitate de a o spăla pe cap cu cești cu apă în timp ce îi povestea trista ei viață de prostituată și vesela fantezie de a se îmbogăți în California și a reveni în Chile ca o doamnă, cu șase cufere cu rochii de regină și un dinte de aur. Tao Chi'en se întreba cum o va scoate pe Eliza pe uscat, dar dacă putuse să o aducă

pe vas băgată într-un sac, în mod sigur va folosi aceeași metodă ca s-o debarce. Iar o dată ajunsă pe pământ, fata nu mai era în grija lui. Ideea de a se despărți definitiv de ea îi producea un amestec de nespusă ușurare și anxietate inexplicabilă.

Cînd nu mai rămăseseră multe leghe de parcurs pînă la destinație, Emilia a navigat aproape de coasta de nord a Californiei. După spusele Azucenei Placeres semăna atît de mult cu cea din Chile că precis merseseră în cerc ca langustele și erau iarăși la Valparaiso. Mii de lupi de mare și de foci se lăsau să cadă greu în apă de pe stînci, zarva pe care o făceau pescărușii și pelicanii era asurzitoare. Nu se vedea nici un suflet pe faleze, nici urmă de cătun, nici părere din indienii care, se spunea, trăiau de secole pe aceste meleaguri vrăjite, în cele din urmă s-au apropiat de falezele care anunțau apropierea de Poarta de Aur, celebrul Golden Gate, pragul de intrare în golful Sîn Francisco. O ceață deasă a învăluit corabia ca o mantie, nu se vedea la jumătate de metru și căpitanul a ordonat oprirea imediată și lăsarea ancorei de frică să nu se zdrobească de stînci. Erau foarte aproape, și nerăb-

185

darea pasagerilor se transforma în vacarm. Toți vorbeau în același timp, gata să pășească pe pământ ferm și să tîșnească spre nisipurile aurifere în căutarea comorii. Majoritatea societăților pentru exploatarea minelor se lichidaseră în ultimele zile, neplăcerea mersului pe mare îi transformase în dușmani pe foștii parteneri și fiecare nu se gîndea decît la sine însuși, băgat în planuri de bogăție nesfîrșită. Nu au lipsit unii care și-au declarat dragostea pentru prostituate, gata să-i ceară căpitanului să-i cunune înainte de debarcare, căci auziseră că prin acele locuri barbare ce lipsea cel mai mult erau femeile. O peruană a acceptat propunerea unui francez, care era de atîta timp pe mare că uitase chiar și cum îl cheamă, dar căpitanul Vincent Katz a refuzat să officieze căsătoria aflînd că omul avea nevastă și patru copii la Avignon. Celelalte au refuzat scurt asemenea propuneri, spunînd că făcuseră un drum atît de greu pentru a fi libere și bogate, nu pentru a deveni servitoarele neplătite ale primului amărît care le propunea să le ia de nevastă.

Entuziasmul scădea pe măsură ce treceau orele, nemișcați în mijlocul lăptoasei irealități a cetii, în fine, a doua zi cerul s-a limpezit brusc, au ridicat ancora și au pornit cu pînzele în vînt în ultima etapă a lungii călătorii. Pasageri și echipaj au ieșit pe punte să admire îngusta intrare care era Golden Gate, șase mile au fost purtați de vîntul de aprilie sub un cer diafan. De ambele părți se înălțau maluri înalte, tăiate ca o rană de lucrarea eternă a valurilor, în spate rămînea Oceanul Pacific, în față se întindea golful splendid precum un lac cu ape de argint. O salvă de exclamații a salutat sfîrșitul grelei călătorii și începutul aventurii aurului pentru acești bărbați și aceste femei, cît și pentru cei douăzeci de marinari din echipaj care au hotărît într-o clipă să părăsească nava în voia sortii și să plece spre mine. Singurii care au rămas impasibili au fost căpitanul olandez Vincent Katz, nemișcat la timonă și fără a arăta nici cea mai mică emoție pentru că aurul nu îl emoționa nicicum și nu dorea decît să se întoarcă la Amsterdam la timp pentru a petrece Crăciunul cu familia, și în burta velierului, Eliza Sommers, care nu a aflat că sosiseră decît multe ore mai tîrziu.

186

Primul lucru care l-a uimit pe Tao Chi'en la intrarea în golf a fost pătura de catarge pe care a văzut-o în dreapta lui. Era imposibil să le numere, dar a calculat că erau mai mult de o sută de vase abandonate într-o dezordine de bătălie. Orice muncitor cu ziua de pe uscat cîstiga mai mult într-o zi decît un marinar într-o lună întregă de mers pe mare; oamenii nu dezertau doar pentru aur, dar și tentați să facă bani cărînd saci, cocînd pîine sau făcînd potcoave. Mai multe ambarcațiuni goale erau închiriate ca depozite sau hoteluri improvizate,

altele se deteriorau acoperite de alge marine și cuiburi de pescăruși. La o a doua privire, Tao a descoperit orașul întins ca un evantai pe coastele colinelor, o amestecătură de corturi, cabane de scînduri și carton și cîteva clădiri simple, dar de bună factură, primele din localitatea pe punctul de a se naște. După ce au aruncat ancora au primit prima barcă, ce nu era a căpitaniei portului, cum au presupus, ci a unui chilian grăbit să-și salute compatrioții și să ridice corespondența. Era Feliciano Rodríguez de Santa Cruz, care își schimbase răsunătorul nume cu acela de Felix Cross, ca yankeii să-1 poată pronunța. Deși mai mulți călători erau prietenii lui apropiați, nimeni nu l-a recunoscut, pentru că din fantele cu redingotă și mustați gominat pe care îl văzuseră ultima dată la Valparaiso nu rămăsese nimic; în fața lor a apărut un fel de om al peșterilor hirsut, cu pielea arsă de soare ca a unui indian, haine de muntean, cizme rusești pînă la jumătatea coapsei și două pistoale mari la brîu, însoțit de un negru cu înfățișare la fel de sălbatică, înarmat și acesta ca un bandit. Era un sclav fugit care ajungînd în California devenise om liber, dar nefiind în stare să suporte privațiunile mineritului a preferat să-și cîștige pîinea ca ucigaș plătit. Cînd Feliciano a spus cine este, a fost primit cu strigăte de entuziasm și purtat practic pe sus la clasa întîi, unde pasagerii i-au cerut vesti într-un glas. Singurul lor interes era să știe dacă minereul era atît de abundent pe cît se spunea, la care el răspunse că era mai mult decît atît și a scos din buzunar o substanță gălbuie în formă de rahat strivit anunțînd că era o pepită de aur de jumătate de kilogram pe care era dispus să o schimbe pe loc pe toată băutura de la bord, dar tîrgul nu s-a putut face pentru că nu mai rămăseseră

187

decît trei sticle, restul se băuse pe drum. Pepita o găsiseră, spuse, bravii mineri aduși din Chile, care acum lucrau pentru el pe malul Rîului American. După ce au închinat un pahar cu ultima rezervă de alcool și a primit scrisorile de la nevastă-sa, chilianul începu să îi informeze despre cum se putea trăi în regiune.

— Pînă acum cîteva luni aveam un cod al onoarei și chiar și ultimii derbedei se purtau decent. Puteai să lași aurul într-un cort fără pază, nimeni nu-l atingea, dar acum totul s-a schimbat. Domnește legea junglei, unica ideologie e lăcomia. Nu lăsați armele din mîină și umblați cîte doi sau în grupuri, ăsta e teritoriu de hoți.

Mai multe bărci înconjuraseră nava, conduse de bărbați care propuneau strigînd diverse afaceri, hotărîți să cumpere orice lucru, pe care pe uscat l-ar fi vîndut cu valoare încincită. Curînd naivii călători descopereau arta speculației. Pe seară a apărut și căpitanul portului împreună cu un agent vamal, iar după el două bărci cu cîteva mexicani și vreo doi chinezi care s-au oferit să transporte încărcătura pe chei. Cereau o avere, dar nu exista alternativă. Căpitanul portului nu avea nici o intenție să ceară pașapoarte și să controleze identitatea pasagerilor.

— Documente? Nici gînd! Ați ajuns în paradisul libertății. Aici nu există hîrtii ștampilate anunță.

Femeile, în schimb, îl interesau teribil. Se lăuda că pe la el treceau toate femeile care debarcau la Sîn Francisco, deși nu erau atîtea cîte ar fi dorit. A povestit că primele care își făcuseră apariția în oraș, acum mai mulți ani, fuseseră așteptate de o mulțime de bărbați care făceau coadă pentru a le veni rîndul plătit cu aur sub formă de pulbere, pepite sau monede și chiar lingouri. Era vorba de două curajoase fete americane care veniseră de la Boston traversînd Pacificul prin Istmul Panama. Și-a adjudecat serviciile lor cel mai bun licitant, și au cîștigat într-o zi cît într-un an. De-atunci sosiseră peste cinci sute, aproape toate mexicane, chiliene și peruviene, cu excepția cîtorva americane și franțuzoaice, dar numărul era neînsemnat față de invazia crescîndă de bărbați tineri și singuri.

188

Azucena Placeres nu auzi veștile, pentru că Tao Chi'en a luat-o cu el în cală de

cum a aflat de prezența agentului vamal. Nu o putea scoate pe față într-un sac pentru că în mod sigur bagajele urmau să fie verificate. Eliza a fost mirată, văzîndu-i căci ambii erau de nerecunoscut: el în pantaloni și bluză proaspăt spălate, cu coada împletită lucind ca unsă cu ulei și îngrijit ras pe frunte și pe chip, în timp ce Azucena Placeres își schimbase hainele de țărancă cu ținuta de campanie și purta o rochie albastră cu pene la decolteu, o coafură înaltă încununată de o pălărie și își dăduse cu carmin pe buze și pe obraz.

— Călătoria s-a terminat și tu ai scăpat cu viață i-a spus veselă.

Avea de gînd să-i împrumute Elizei una din rochiile ostentative și să o scoată de parcă ar fi fost încă una din grup, idee deloc năstrușnică, căci în mod sigur aceasta îi va fi meseria pe uscat, după cum îi explică.

— Am venit să mă căsătoresc cu logodnicul meu i-a spus Eliza pentru a suta oară. ' Nici un logodnic nu rezistă în condițiile astea. Dacă e să-ți pui fundul la bătaie ca să ai ce mînca, ți-1 pui. Aici nu merge cu mofturi, fată.

Tao Chi'en le-a întrerupt. Dacă timp de două luni fuseseră șapte femei la bord, nu puteau coborî opt, a fost raționamentul său. Observase atent grupul de mexicani și de chinezi care urcaseră pentru a descărca și așteptau pe covertă ordinele căpitanului și ale agentului vamal. I-a arătat Azucenei cum să pieptene pletele Elizei într-o coadă ca a lui și s-a dus să-i aducă un schimb din hainele proprii. Au îmbrăcat-o pe față cu niște pantaloni, un bluzon legat la brîu cu o funie și o pălărie de pai pentru a o feri de soare, în cele două luni în care se zbătuse prin mlaștinile infernului, Eliza slăbise și era costelivă și palidă ca hîrtia de orez. În hainele lui Tao Chi'en, prea mari pentru ea, părea un copil chinez subalimentat și trist. Azucena Placeres a îmbrățișat-o cu brațele ei robuste de spălătoreasă și i-a lipit o pupătură emoționată pe frunte, îi devenise dragă și în definitiv se bucura că avea un logodnic care o aștepta, căci nu și-o putea imagina suportînd brutalitățile vieții pe care o ducea ea însăși.

189

Parcă ești o șopîrlă, rîse Azucena Placeres.

— Și dacă mă descoperă?

— Ce-or să-ți facă? În cel mai rău caz Katz te obligă să plătești biletul. O poți face cu bijuteriile, doar pentru asta le ai.

— Nu trebuie să afle nimeni de prezența ta. Așa căpitanul Sommers nu te va căuta în California spuse Tao Chi'en.

— Dacă dă de mine, mă duce înapoi în Chile.

— La ce bun? Oricum ești dezonorată. Bogătașii nu suportă asta. Familia ta trebuie că e foarte mulțumită că ai dispărut, așa nu mai trebuie să te arunce în stradă.

— Numai atît? În China te-ar fi omorît.

— Lasă, chinezule, că nu sîntem în țara ta. Nu o mai speria pe față. Stai liniștită, Eliza. Nimeni n-o să te bage în seamă. Toți ochii o să fie la mine o asigură Azucena Placeres luîndu-si rămas-bun într-un vârtej de pene albastre și cu broșa cu turcoaze la decolteu.

Și așa a și fost. Cele cinci chiliene și cele două peruviene, gătite în cele mai exuberante veșminte de seducție, au fost spectacolul zilei. Au coborît în bărci pe scări de frînghie, precedate de șapte marinari norocoși care se certaseră pe privilegiul de a putea tine pe grumaji șezuturile femeilor, într-un cor de fluierături și aplauze ale sutelor de curioși îngrămădiți în port pentru a le primi. Nimeni nu a dat atenție mexicanilor și chinezilor care precum furnicile își treceau bagajele din mînă în mînă. Eliza a ajuns în ultima barcă, alături de Tao Chi'en, care i-a anunțat pe compatrioții săi că băiatul era surdo-mut și cam idiot, așa că nu avea sens să încerce să-i vorbească.

190

<titlu>Argonauți

Tao Chi'en și Eliza Sommers au pus prima dată piciorul în Sânc Francisco la ceasurile două dintr-o zi de marți a lunii aprilie a anului 1849. Pînă arunci pe aici trecuseră deja mii de aventurieri în drum spre minele de aur. Un vînt destul de tenace îngreua mersul bărcilor, dar ziua era senină și au putut admira panorama golfului în toată splendoarea sa. Tao Chi'en avea o înfățișare destul de fistichie cu geanta lui de doctor, de care nu se despărțea niciodată, o legătură în spate, pălărie de pai și un sarape de lînă multicoloră cumpărat de la unul din hamalii mexicani. Dar în orașul acesta aspectul conta cel mai puțin. Elizei îi tremurau picioarele pe care nu le mai folosise de două luni și era la fel de amețită pe uscat cum fusese și pe mare, dar îmbrăcămintea bărbătească îi dădea o libertate necunoscută, niciodată nu se simțise atît de invizibilă. După ce i-a trecut senzația că era goală s-a bucurat din plin de briza care îi pătrundea prin cămașă și pantaloni. Obișnuită cu jupoanele și corsetele, respira acum în voie. Căra cu greu mica valiză cu rochiile cochete pe care Miss Rose i-o pregătise cu cele mai bune intenții și văzînd cum se chinuie, Tao Chi'en i-a luat-o din mînă și și-a pus-o pe umăr. Pledul de Castilia rulat pe care îl purta sub braț era la fel de greu ca valiza, dar și-a dat seama că nu-l putea abandona, pe timpul nopții era averea ei cea mai mare. Cu capul aplecat, ascunsă sub pălăria de paie, înainta împiedicat prin zăpăceala înfiorătoare a portului. Cătuțul Yerba Buena, fondat de o expediție spaniolă în 1769, număra mai puțin de cinci sute de locuitori, dar îndată ce s-a răspîndit vestea cu aurul au început să sosească aventurierii.

191

În cîteva luni sătucul inocent s-a trezit sub numele de San Francisco și celebritatea lui a ajuns în toate colțurile lumii, încă nu era un oraș adevărat, abia o uriașă tabără pentru oameni în trecere.

Febra aurului nu a lăsat pe nimeni indiferent: fierari, dulgheri, învățători, medici, soldați, oameni care fugeau de lege, predicatori, brutari, revoluționari și nebuni blînzi de toate categoriile își lăseseră familia și averea pentru a traversa jumătate de lume în căutarea aventurii. „Căutați aur dar pe drum vă pierdeți sufletul”, repetase fără odihnă căpitanul Katz la fiecare scurtă slujbă religioasă pe care o impunea duminica pasagerilor și echipajului Emiliei, dar nimeni nu-l băga în seamă, orbiți fiind toți de iluzia unei bogății subite în stare să le schimbe viața. Pentru prima dată în istorie, aurul se găsea aruncat pe jos fără stăpîn, gratis și din belșug, la îndemîna oricui hotărît să-l culeagă. De pe țărmurile cele mai îndepărtate soseau argonauții: europeni care fugeau de războaie, ciumă și tiranie; yankei ambițioși și plin de curaj; negri în căutarea libertății; oregonezi și ruși îmbrăcați în piele, ca indienii; mexicani, chilieni și peruvieni; bandiți australieni; țărani chinezi flămînzi care își riscau capul încălcînd interdicția imperială de a părăsi țara. Pe ulițele noroioase din Sânc Francisco se amestecau toate rasele.

Străzile principale, trasate ca niște semicercuri mari ale căror extremități ajungeau pe plajă, erau tăiate de alte străzi drepte care coborau de pe colinele abrupte și se opreau pe chei, unele atît de înclinate și pline de noroi că nici catîrii nu reușeau să le urce. Cîteodată se isca un vînt ca de furtună, ridicînd vîrtejuri de praf și nisip, dar curînd cerul era iar senin și aerul liniștit. Existau de-acum cîteva clădiri solide și alte cîteva zeci erau în construcție, inclusiv unele care se anunțau ca viitoare hoteluri de lux, restul era un amestec de locuințe provizorii, barăci, căsuțe din tablă, lemn sau carton, corturi și umbrare de paie. Ploile iernii care abia se terminase transformaseră cheiul într-o mlaștină, puținele vehicule se înnămoaleau și era nevoie de scînduri late pentru a traversa șanțurile pline de gunoaie, mii de sticle sparte și alte resturi. Nu existau trotuare nici canalizare, iar puțurile erau contaminate; holera și disenteria erau mortale, doar

192

chinezii scăpau pentru că aveau obiceiul să bea ceai, și chilienii, crescuți cu apa

infectă din țara lor, deci imuni la bacteriile minore. Mulțimea eterogenă mișuna pradă unei activități frenetice, împingând și încurcându-se între materiale de construcție, butoaie, lăzi, măgari și cărucioare. Hamalii chinezi își purtau în balans încărcătura la extremitățile unei prăjini, lovind fără milă trecătorii; mexicanii, puternici și răbdători, își aruncau în spate echivalentul propriei lor greutate și urcau colinele în trap; malaezii și hawaienii săreau la bătaie la orice pretext; yankeii se urcau pe cai și zdrobeau pe oricine le stătea în cale; californienii de baștină se mîndreau cu frumoase haine brodate, pîteni de argint și pantaloni închiși pe laturi cu un șir dublu de nasturi de aur de la brîu pînă la cizme. Hărmălaia bățăilor sau a accidentelor se adăuga gălăgiei produse de ciocane, fierăstraie și stîlpi bătuți. Se auzeau tot timpul focuri de arină, dar nimeni nu făcea mare caz de un mort în plus sau în minus, în schimb furtul unei lăzi de cuie atrăgea imediat un grup de cetățeni indignați gata să facă dreptate cu propriile lor mîini. Proprietatea era mult mai valoroasă decît viața, orice furt mai mare de o sută de dolari se pedepsea cu spînzurătoarea. Era plin de case de joc, baruri și saloons, decorate cu imagini de femei goale, în lipsa unora adevărate, în corturi se vindeau de toate, mai ales băutură și arme, la prețuri exagerate, căci nimeni nu avea timp să se tocmească. Clienții plăteau de regulă cu aur fără a se obosi să adune praful care rămînea lipit de greutatea cîntarului. Tao Chi'en a ajuns la concluzia că faimosul Gum Sîn, Muntele Aurit de care auzise atîtea, era un iad și a socotit că la prețurile astea economiile i se vor termina curînd. Punguța cu bijuterii a Elizei se va dovedi inutilă, singura monedă acceptabilă era metalul pur.

Eliza străbătea cum putea aglomerația, lipită de Tao Chi'en și recunoscătoare hainelor bărbătești, căci nu se vedea nici o femeie în jur. Cele șapte călătore de pe Emilia fuseseră duse pe sus la unul din multele saloons, unde precis începuseră să cîștige cei două sute șaptezeci de dolari pentru bilet datorat căpitanului Vincent Katz. Chi'en aflase de la hamali că orașul era împărțit în sectoare și fiecare naționalitate avea un cartier al ei. L-au avertizat să nu se apropie de bandiții

193

australieni, care îl puteau ataca din simplă distracție, și i-au arătat o îngrămădire de corturi și căsuțe unde locuiau chinezii, într-acolo s-a și îndreptat.

— Cum să-1 găsesc pe Joaquin în nebunia asta? a întrebat Eliza, care se simțea pierdută și neputincioasă.

— Dacă există un cartier chinezesc precis există și unul chilian. Caută-1.

— Nu vreau să mă despart de tine, Tao.

— Vezi că la noapte eu mă întorc pe vas.

— De ce? Nu te interesează aurul?

Tao Chi'en a grăbit pasul și ea a trebuit să se țină după el să nu se piardă. Așa au ajuns în cartierul chinezesc Little Canton, cum i se spunea -, cîteva străzi insalubre unde el s-a simțit imediat ca acasă pentru că nu se vedea nici o față de yang guizi, aerul era impregnat de mirosurile delicioase ale mîncării din țara lui și se auzeau mai multe dialecte, mai ales cel cantonez. Pentru Eliza în schimb era o altă planetă, nu înțelegea nici un cuvînt și credea că toată lumea e supărată, pentru că toți gesticulau strigînd. Nici aici nu a văzut femei, dar Tao i-a arătat niște ferestruici zăbrelete la care se vedeau cîteva chipuri desperate. Nu mai fusese cu o femeie de două luni iar acelea îl strigau, dar cunoștea prea bine ravagiile bolilor venerice pentru a-și asuma riscul cu una de condiție atît de joasă. Erau fete de la țară cumpărate cu cîteva parale și aduse din cele mai îndepărtate provincii ale Chinei. S-a gîndit la sora lui, pe care tatăl lor o vînduse, și un val de greutate îl făcu să se îndoiaie.

— Ce ai, Tao?

— Amintiri urîte... Fetele astea sînt sclave.

— Păi nu se spune că în California nu sînt sclavi?

Au intrat într-un restaurant, semnalizat prin tradiționalele panglici galbene. Era o tejghea lungă unde bărbații înghesuiți devorau cot la cot în mare grabă. Zgomotul bețișoarelor pe străchini și conversațiile purtate cu voce tare erau ca o muzică pentru urechile lui Tao Chi'en. Au așteptat în picioare la o coadă pe două rînduri pînă au reușit să se așeze. Nu era de ales, trebuia să apuci ce puteai. Era nevoie de îndemînare pentru a apuca farfuria din zbor înaintea altuia mai dibaci, dar Tao a făcut rost de cîte una pentru Eliza și pen-

194

tru el. S-a uitat neîncrezătoare la lichidul verzui în care pluteau niște scame palide și moluște gelatinoase. Se lăuda că recunoaște orice ingredient doar după miros, dar chestia asta nici măcar nu părea comestibilă, semăna cu apă de baltă cu mormoloci, dar cel puțin avea avantajul de a nu necesita bețișoare, se putea bea direct din bol. Foamea a fost mai puternică decît suspiciunea și a gustat, în timp ce în spate coada nerăbdătoare o grăbea strigînd. Felul s-a dovedit delicios și ar mai fi vrut, dar Tao Chi'en a apucat-o de braț și a scos-o afară. L-a urmat mai întîi prin prăvăliile de unde si-a completat produsele medicinale pe care le căra în geantă și unde a stat de vorbă cu cei doi tămăduitori cu ierburi care operau în oraș, apoi la o dugheană de jocuri, din numeroasele care se găseau la fiecare colț. Aceasta era o casă de lemn cu pretenții de lux, împodobit cu desene de femei voluptuoase pe jumătate dezbrăcate. Pulberea de aur se cîntărea pentru a fi preschimbată în monezi, la șaisprezece dolari uncia, sau pur și simplu se punea punga întregă pe masă. Americanii, francezii și mexicanii formau grosul clientelei, dar erau și aventurieri din Hawaii, Chile, Australia și Rusia. Jocurile cele mai populare erau monte de origine mexicană, lasquemt și douăzeci și unu. Chinezii, care preferau fân tan și puneau la bătaie doar cîtiva cenți, nu erau bine veniți la mesele de joc. Nu se vedea nici un negru jucînd, dar erau cîtiva care cîntau la instrumente sau serveau la masă; mai tîrziu au aflat că dacă intrau într-un bar sau într-un tripou primeau o băutură gratis, după care trebuiau să plece sau erau dați afară, în salon erau trei femei, două mexicane tinere cu ochi mari și focoși, îmbrăcate în alb și fumînd țigară de la țigară, și o franțuzoaică strînsă în corset și machiată din gros, cam trecută dar drăguță. Treceau pe la mese îndemnînd clienții la joc și la băutură și dispăreau frecvent de braț cu cîte un client în spatele unei perdele grele de brocart roșu. Tao Chi'en a aflat că primeau o uncie de aur pentru un ceas de companie la bar și cîteva sute de dolari pentru a petrece noaptea întregă cu un bărbat singur, dar că franțuzoica era mai scumpă și nu avea de a face cu negri sau chinezi.

Eliza, neobservată în rolul ei de băiat oriental, s-a așezat într-un colț, extenuată, în timp ce el vorbea cu unul și cu

195

altul, aflînd amănunte despre aur și despre viața în Cali-: fornia. Lui Tao, apărat de amintirea lui Lin, îi era mai ușor să suporte tentația femeilor decît pe cea a jocului. Sunetul fișelor de fân ian și al zarurilor pe suprafața meselor îl chema cu glas de sireună. Vederea cărților în mîna jucătorilor îl făcea să transpire, dar s-a abținut, întărit de convingerea că norocul îl va părăsi definitiv dacă-și încălca promisiunea. După ani și după multiple aventuri, Eliza l-a întrebat la ce fel de noroc se referea atunci, iar el, fără să se gîndească de două ori, a răspuns că la acela de a fi în viață și de a o fi cunoscut pe ea. În seara aceasta a aflat că nisipurile aurifere se găseau pe rîurile Sacramento, Americano, Sân Joaquîn și în sutele de estuare ale lor, dar hărțile nu erau de încredere și distanțele erau uriașe. Aurul comod de la suprafață începea să lipsească. Sigur, mai erau mineri norocoși care se împiedicau de o pepită cît un pantof, dar majoritatea se mulțumea cu cîte un pumn de pulbere dobîndit cu eforturi nemăsurate. Se vorbea mult de aur, i-au spus, dar prea puțin de sacrificiul cu care se obținea. Era

nevoie de o uncie pe zi ca să scoți oarece profit, asta dacă te mulțumeai să trăiești ca un câine, pentru că prețurile erau extravagante și aurul se ducea cât ai clipi din ochi. În schimb, negustorii și cei care dădeau bani cu împrumut se îmbogățeau, precum consăteanul care s-a ocupat cu spălatul rufelor și care în câteva luni și-a construit o casă solidă și se gândea să se întoarcă în China, să-și cumpere câteva soții și să se apuce de procreat băieți, sau altul care împrumuta bani în casele de joc cu o dobândă de zece la sută pe oră, adică mai mult de optzeci și șapte de mii pe an. I-au confirmat povești fabuloase cu pepite enorme, praf de aur amestecat cu nisip, filoane de cuarț, catiri care desprindeau o piatră cu copitele și dedesubt apărea o comoară, dar ca să te îmbogățești era nevoie de muncă și de noroc. Yankeii nu aveau răbdare, nu știau să lucreze în echipă, îi stricau dezordinea și lăcomia. Mexicanii și chilienii erau pricepuți, dar cheltuitori; oregonezii și rușii își pierdeau timpul certându-se și bînd. Dar chinezii scoteau profit, chiar dacă mic, pentru că mînceau frugal, nu se îmbătau și munceau ca furnicile optsprezece ore pe zi fără a se odihni și fără a se plînge. Yang guizi-ii erau indignați

196

de succesul chinezilor, I-au avertizat, trebuiau să disimuleze, să facă pe proștii, să nu îi provoace, dacă nu, o s-o pățească la fel de rău precum orgolioșii de mexicani. Da, i-au spus, exista o tabără de chilieni, ceva mai departe de centru, pe colina din dreapta, și se numea Chilecito, dar era prea tîrziu să se aventureze prin locurile acelea doar cu fratele cel retardat.

— Eu mă întorc pe vas o anunță pe Eliza cînd au plecat într-un tîrziu din local.

— Mă simt amețită, cad din picioare.

— Ai fost tare bolnavă. Trebuie să mănînci bine și să te odihnești.

— Nu pot să fac asta singură, Tao. Te rog, nu mă lăsa încă...

— Am un contract, căpitanul o să trimită după mine.

— Pe cine? Toate vasele sînt părăsite. N-a rămas nimeni la bord. Căpitanul poate să răgușească strigînd, nici un marinar nu se va întoarce.

Ce mă fac cu ea? se întreba Tao Chi'en cu glas tare și în cantoneză. Contractul, tîrgul pe care îl făcuse cu ea se termina la Sîn Francisco, dar iată că nu se simțea în stare să o abandoneze în voia sorții. Se simțea prins, măcar pînă cînd va fi mai întremată, se va împrieteni cu alți chilieni sau va găsi locul unde se află logodnicul ăla fugar. Nu va fi ușor. Oricît de confuz părea Sîn Francisco, pentru chinezi nu existau secrete, putea să aștepte pînă a doua zi și să meargă cu ea în Chilecito. Se lăsase noaptea, locurile căpătaseră un aspect fantasmagoric. Locuințele erau majoritatea din prelate iar lămpile care ardeau înăuntru le făceau transparente și luminoase ca diamantele. Făcliile și focurile aprinse pe străzi și muzica din casele de joc sporeau impresia de irealitate. Tao Chi'en a căutat un loc unde să doarmă și a găsit un șopron de vreo douăzeci și cinci de metri lungime și opt lățime, fabricat din scînduri și tablă salvate de pe corăbiile eșuate și numit hotel, după cum se citea afară, înăuntru erau două rînduri de paturi suprapuse, simple priciuri de lemn pe care omul trebuia să se ghemuiască, și o tejghea în fund unde se vindea băutura. Nu existau ferestre și aerul intra doar prin crăpăturile scîndurilor pereților. Pentru un dolar aveai dreptul să dormi peste noapte și trebuia să-ți aduci așter-

197

nutul. Primii veniți ocupau paturile, ceilalți aterizau pe dușumea, dar lor nu li s-au dat paturi, deși erau destule libere, pentru că erau chinezi. S-au trîntit pe jos, pe pămînt, cu balotul de haine drept pernă, învelindu-se cu sar ape și cu pledul de Castilia. Locul s-a umplut curînd cu bărbați de diverse rase și înfățișări mai mult sau mai puțin suspecte, care se întindeau unul lîngă altul în rînduri strînse, îmbrăcați și cu armele în mînă. Duhoarea de jeg, tutun și efluvii umane, plus sforăiturile și glasurile dezarticulate ale celor care aveau coșmaruri făceau ca

somnul să fie o treabă dificilă, dar Eliza era atât de obosită că nu și-a dat seama cum au trecut orele. S-a deșteptat în zori tremurînd de frig, lipită de spatele lui Tao Chi'en, și atunci a simțit că mirosea a mare. Pe vas se confunda cu uriașa întindere de apă care îi înconjura, dar acum si-a dat seama că era mirosul special pe care îl degaja trupul lui. A închis ochii, s-a lipit și mai tare de el și a readormit. A doua zi au plecat amândoi să găsească Chilecito, pe care ea l-a recunoscut imediat pentru că un drapel chilian flutura rîndru în vârful unui stîlp și pentru că majoritatea bărbaților purtau pălăriile tipice maulinos în formă de con. Erau vreo opt sau zece cvartale ticsite de oameni, chiar și femei și copii care veniseră cu bărbații, și cu toți ocupați în vreo afacere sau meserie. Locuințele erau corturi de campanie, colibe sau căsuțe de scînduri înconjurate de un talmeș-balmes de unelte și gunoaie, erau și cîteva restaurante, hoteluri improvizate și bordeluri. Să fi fost vreo două mii chilienei din cartier, dar nimeni nu îi numărăse și de fapt nu era decît un loc de trecere pentru nou-veniți. Eliza a fost fericită să audă limba țării ei și să vadă un afiș pe un cort amărît anunțînd pequenes și chunchules. S-a apropiat și, disimulîndu-si accentul chilian, a cerut o porție din ultimele. Tao Chi'en a privit mirat mîncarea aceea ciudată, servită într-o bucată de ziar pe post de farfurie, întrebîndu-se ce dracu o fi. I-a explicat că era vorba de măruntaie de porc fripte în grăsime.

— Ieri am mîncat supa ta chinezească. Azi să faci bine și să-mi mănînci chunchules chiliene, i-a ordonat.

— Cum se face că vorbiți spaniola, chinezilor? a întrebat amabil vînzătorul.

198

— Prietenul meu nu vorbește, doar eu pentru că am fost în Peru, a răspuns Eliza.

— Și ce căutați pe aici?

— Pe un chilian, se numește Joaquin Andieta. : De ce îl căutați?

— Avem un mesaj pentru el. Îl cunoașteți?

— Pe aici a trecut multă lume în ultimele luni. Nimeni nu stă mai mult de cîteva zile și-apoi se duc să găsească aur. Unii se întorc, alții nu.

— Și Joaquin Andieta?

— Nu-mi amintesc, dar mă duc să întreb.

Eliza și Tao s-au așezat să mănînce la umbra unui pin. După douăzeci de minute vînzătorul de mîncare s-a întors însoțit de un bărbat cu aspect de indian din nord, cu picioare scurte și umeri largi, care a spus că Joaquin Andieta plecase spre nisipurile aurifere de la Sacramente acum cel puțin două luni, deși acolo nimeni nu dădea importanță calendarului și nu ținea socoteala plecărilor.

— Mergem la Sacramente, Tao, decise Eliza pe cînd părăseau Chilecito.

— Nu poți călători încă, trebuie să te odihnești un timp.

— Am să mă odihnesc după ce îl găsesc.

— Mai bine mă întorc cu căpitanul Katz. California nu e pentru mine.

— Ce se întîmplă cu tine? Îți curge braga în vene? Pe corabie nu mai e nimeni, doar căpitanul ăla cu Biblia lui. Toată lumea caută aur și tu vrei să rămîi bucătar pentru o leafă mizerabilă!

— Nu cred în averea făcută peste noapte, îmi doresc o viață liniștită.

— Păi, dacă nu e aurul, probabil că te interesează altceva...

— Să învăț.

— Ce să înveți? Știi destule.

— Mai am totul de învățat!

— Atunci ai ajuns exact unde trebuie. Nu știi nimic despre țara asta. Aici e nevoie de medici. Cîți oameni crezi tu că muncesc în mine? Mii! Și toți au nevoie de un doctor. Asta e țara posibilităților, Tao. Vino cu mine la Sacramento. În plus, dacă nu vii cu mine, știi că n-am să ajung departe...

199

Pe un preț de chilipir, date fiind condițiile sinistre de călătorie, Tao Chi'en și Eliza

s-au îmbarcat ca să meargă spre nord, străbătînd întinsul golf Sîn Francisco. Barca era ticsită de pasageri și de complicatele lor utilaje de minerit, nimeni nu se putea mișca în spațiul redus plin de lăzi, unelte, coșuri și saci cu provizii, praf de pușcă și arme. Căpitanul și secundul erau niște yankei cu mutre suspecte, dar buni navigatori și generoși cu puținele alimente și chiar cu sticlele de băutură. Tao Chi'en negociase cu ei prețul biletului pentru Eliza, iar el și-1 plătea pe al lui muncind ca marinar. Pasagerii, toți cu pistoalele la brîu, pe lingă cuțit și brici, nu-și vorbiseră deloc în prima zi, cu excepția vreunei înjurături dacă erau loviți din greșeală cu cotul sau cu piciorul, ceea ce nu era greu în înghesuiala din barcă. A doua zi în zori, după o lungă noapte rece și umedă ancorați aproape de țărm pentru că nu se putea naviga pe întuneric, fiecare se simțea înconjurat de dușmani. Barba crescută peste noapte, murdăria, mîncarea execrabilă, țințarii, vîntul și curentul din față ajutau la proasta dispoziție. Tao Chi'en, singurul care nu avea planuri și țeluri imediate, era perfect calm și cînd nu se lupta cu vela admira panorama extraordinară a golfului. Dar Eliza era disperată în rolul ei de băiat surdomut și cam idiot. Tao Chi'en o prezentase scurt ca pe fratele lui mai mic și a reușit să-i găsească un locșor mai mult sau mai puțin ferit de vînt, unde a rămas atît de cuminte și tăcută încît repede au uitat de ea. Pledul de Castilia distila apă, tremura de frig și îi amortiseră picioarele, dar ideea că se apropie cu fiecare minut de Joaquin o întărea, își atingea pieptul unde ținea scrisorile lui de amor și le recita în gînd. În cea de a treia zi pasagerii își pierduseră mare parte din agresivitate și zăceau prostrați în hainele jilave, cam beți și destul de descurajați.

Golful s-a dovedit a fi mult mai mare decît au presupus, distanțele marcate pe hărțile lor jalnice nu prea semănau cu milele reale, iar cînd credeau că au ajuns a rezultat că mai aveau de traversat un al doilea golf, cel de la Sîn Pablo. Pe maluri se zăreau ceva tabere și bărci pline de oameni și marfă, mai încolo erau păduri dese. Dar nici acolo nu li s-a terminat drumul, au trebuit să treacă printr-un canal învolburat

200

și să intre în al treilea golf, de la Suisun, de unde navigația a devenit și mai înceată și dificilă, apoi într-un rîu îngust și adînc care i-a dus la Sacramente. Acum erau aproape de locul unde se găsisese prima așchie de aur. Bucățița aceea neînsemnată, nu mai mare decît unghia unei femei, provocase o invazie de necontrolat, schimbînd fața Californiei și sufletul națiunii nord-americane, cum va scrie cîțiva ani mai tîrziu Jacob Todd, devenit ziarist. „Statele Unite au fost fondate de peregrini, pionieri și emigranți modești, conduși de etica muncii înverșunate și de curajul în fața neajunsurilor. Aurul a pus în evidență ce are mai rău caracterul american: lăcomia și violența. ”

Căpitanul ambarcațiunii le-a explicat că orașul Sacramento apăruse de azi pe mîine în cursul ultimului an. Portul era plin de ambarcațiuni de tot felul, străzile erau bine tăiate, erau case și clădiri din lemn, magazine, o biserică și un număr apreciabil de tripouri, baruri și bordeluri, cu toate acestea părea scena unui naufragiu pentru că pe jos erau numai saci, harnașamente, unelte și tot felul de gunoaie lăsate de minerii grăbiți să plece la nisipurile aurifere. Păsări mari și negre zburau peste resturi și era o muscăraie de nedescris. Eliza a calculat că în vreo două zile putea să treacă din casă în casă: nu va fi greu să dea de Joaquin Andieta. Pasagerii, acum înviorați și prietenoși o dată ajunși în port, își împărțeau ultimele înghițituri de băutură, se despărțeau bătîndu-se pe umăr și cîntau în cor ceva despre o anume Susana, spre stupefacția lui Tao, care nu pricepea de ce se schimbaseră atît de brusc. A coborît cu Eliza înaintea celorlalți, pentru că aveau foarte puține bagaje, și s-au dus direct în sectorul chinezesc, unde au găsit ceva de mîncare și unde să doarmă, sub un coviltir de prelată ceruită. Eliza nu înțelegea conversațiile în dialect cantonez și nu dorea decît să afle ceva despre

iubitul ei, dar Tao i-a amintit că trebuie să tacă și i-a cerut calm și răbdare. Chiar în acea noapte, zhong yi a reparat umărul dislocat al unui compatriot, punînd osul la locul lui și cîștigînd imediat respectul taberei.

A doua zi de dimineață au pornit să-1 caute pe Joaquin Andieta. Au constatat că tovarășii lor de călătorie erau gata să plece la minele de aur; cîțiva făcuseră rost de catîri pentru

201

transportul bagajelor, dar cei mai mulți o porneau pe jos, lăsînd în urmă multe din lucruri. Au străbătut toată localitatea fără a găsi nici urmă a celui pe care-1 căutau, dar niște chilieni parcă își aminteau de cineva cu numele ăsta care trecuse pe aici cu o lună sau două în urmă. I-au sfătuit să meargă în amonte, dacă aveau noroc îl vor găsi. O lună era o eternitate. Nimeni nu ținea socoteala celor ce fuseseră aici cu o zi în urmă, numele și destinațiile altora nu aveau importanță. Singura obsesie era aurul.

— Ce facem, Tao?

— Muncim. Fără bani nu se poate face nimic răspuse, aruncîndu-și în cîrcă niște bucăți de prelată găsite printre lucrurile părăsite.

— Dar nu pot să aștept! Trebuie să-1 gălesc pe Joaquin! Am ceva bard.

— Reali chilieni? Nu au mare valoare.

— Și ce mi-a mai rămas din bijuterii. Trebuie să valoreze ceva...

— Păstrează-le, aici valorează puțin. Trebuie să muncim ca să cumpărăm un catîr. Tata mergea din sat în sat vindecînd oamenii. Bunicul la fel. Pot și eu să fac asta, dar aici distanțele sînt mari. Am nevoie de un catîr.

— Catîr! Dar avem deja unul: tu! Ești foarte încăpățînat.

— Mai puțin decît tine.

Au adunat bețe și scînduri, au împrumutat niște unelte și au întocmit o locuință pe care au acoperit-o cu bucățile de prelată, un fel de căsuță prăpădită, gata să se prăbușească la primul vînt, dar de bine de rău îi apăra de rouă noapții și ploaia de primăvară. Se aflase de cunoștințele lui Tao Chi'en și au început să sosească imediat pacienți chinezi, care au dat mărturie de extraordinarul talent al acestui zhong yi, apoi mexicani și chilieni, în cele din urmă cîțiva americani și europeni. Auzind că Tao Chi'en era la fel de competent ca oricare din cei trei doctori albi și că cerea mai puțin, mulți și-au învins sila față de locuitorii „Celestului Imperiu” și au hotărît să încerce știința asiatică. Cîteva zile a fost atît de ocupat că Eliza a trebuit să-1 ajute. O fascinau mîinile lui delicate și dibace care luau diversele pulsuri la brațe și picioare, palpau trupul bolnavilor de parcă i-ar fi mîngîiat, înfingeau acele

202

în puncte misterioase pe care doar el părea să le cunoască. Cîți ani să aibă oare? L-a întrebat odată, iar el i-a răspuns că, socotind toate reincarnările, ceva între șapte și opt mii. Eliza îi dădea cam treizeci, deși cînd rîdea părea mai tînăr decît ea. Dar cînd se apleca asupra unui bolnav într-o concentrare absolută, dobîndea vechimea unei broaște țestoase; atunci aproape că era ușor să crezi că avea mai multe secole în spate, îl admira în timp ce cerceta urina pacienților și era în stare să determine, după culoare și miros, boli ascunse, sau cînd cerceta pupilele printr-o lentilă care mărea și afla ce-i lipsește sau îi prisosește organismului. Uneori se mulțumea să-și așeze mîinile pe burta sau capul pacientului, închidea ochii și aveai impresia că se pierde într-o lungă visare.

— Ce făceai?

— Îi simțeam durerea și îi transmiteam energie. Energia negativă provoacă suferință și boală, cea pozitivă poate vindeca.

— Și cum e energia pozitivă, Tao?

— Este ca dragostea: caldă și luminoasă.

A extrage gloanțe și a vindeca răni de cutit erau intervenții de rutină; Eliza și-a

pierdut frica de sânge și a învățat să coasă carne omenească la fel de liniștită cum înainte broda așternuturile pentru zestrea ei. Practicarea chirurgiei alături de englezul Ebanizer Hobbs s-a dovedit foarte folositoare pentru Tao Chi'en. Regiunea era plină de șerpi veninoși, veneau oameni mușcați de viperă, aduși în cârcă de tovarășii lor, umflați și albăștrui. Apele contaminate răspândeau democratic ciuma, pentru care nu era leac, și alte boli cu simptome oribile, dar nu neapărat fatale. Tao Chi'en cerea puțin, dar înainte, știind din experiență că un om speriat plătește fără să facă mofturi, dar unul vindecat se tocmește. Când cerea banii îi apărea bătrînul lui maestru cu o expresie de reproș, dar se făcea că nu vede. „Nu-mi pot permite luxul de a fi generos în condițiile astea”, mormăia. Onorariile nu includeau anestezia, cine dorea alinarea prin droguri sau ace de aur trebuia să plătească în plus. Făcea însă excepție cu hoții, care în urma unei judecăți sumare erau biciuiți sau li se tăiau urechile: minerii se lăudau cu justiția lor rapidă și nimeni nu avea chef să finanțeze și să păzească o închisoare.

— De ce nu-i taxezi pe criminali? I-a întrebat Eliza.

203

— Prefer să-mi fie datori, i-a răspuns.

Tao Chi'en părea dispus să se stabilească. Nu i-a spus prietenei lui, dar prefera să stea pe loc pentru ca Lin să aibă timp să-l găsească. Soția lui nu îi mai apăruse de câteva săptămîni. Eliza în schimb număra orele, nerăbdătoare să pornească la drum, și pe măsură ce zilele treceau o dominau sentimente contradictorii față de companionul ei de aventură. Era recunoscătoare pentru grija și maniera în care se ocupa de ea, o hrănea bine, o învelea noaptea și îi administra ierburi și acupunctura pentru întărirea qi-ului, după cum se exprima, dar o enerva calmul lui, pe care îl confunda cu lipsa de curaj. Expresia lui senină și zîmbetul permanent o captivau uneori, alteori o supărau. Nu înțelegea indiferența lui absolută față de averea care putea fi făcută în minele de aur cînd toți din jur, mai ales compatrioții lui chinezi, nu se gîndeau decît la asta.

— Nici pe tine nu te interesează aurul, răspundea imperturbabil reproșurilor ei.

— Eu am venit pentru altceva. Tu de ce ai venit?

— Pentru că eram marinar. Și n-aveam de gînd să rămîn pînă nu mi-ai cerut-o tu.

— Nu ești marinar, ești medic.

— Aici pot să redevin medic, măcar pentru un timp. Ai avut dreptate, sînt multe de învățat aici.

Intr-adevăr, asta și făcea. A intrat în legătură cu indigenii pentru a afla ceva despre medicamentele șamanilor lor. Erau niște grupuri de indieni vagabonzi și costelivi, îmbrăcați cu piei putrede de coiot și zdrențe de haine europene, care în nebunia aurului pierduseră totul. Rătăceau de colo-colo împreună cu femeile lor obosite și copiii lihniți de foame încercînd să spele aurul rîurilor cu coșurile lor fine de răchită, dar de cum găseau un loc potrivit erau goniți cu împușcături. Cînd erau lăsați în pace, își construiau sătucurile de colibe sau corturi și rămîneau o perioadă pe loc, pînă cînd erau goniți iar. S-au obișnuit cu chinezul, îl primeau cu semne de respect, considerînd că este un medicină mîn, un înțelept, și își împărtășeau cu plăcere cunoștințele. Eliza și Tao se așezau cu ei în cerc în jurul unei gropi în care găteau pe

204

pietre încinse un fel de terci de ghindă, prăjeau semințe din pădure sau coșai, care Elizei i se păreau delicioși. Apoi fumau, conversînd într-un amestec de engleză, semne și câteva cuvinte din limba lor pe care le învățaseră, în zilele acelea dispăruseră în mod misterios cîțiva mineri americani și, deși nu au găsit trupurile, tovarășii lor i-au acuzat pe indieni și în chip de represalii au luat cu asalt un sat de-al lor, au făcut patruzeci de prizonieri printre femei și copii și au executat șapte bărbați.

— Dacă așa îi tratează pe indieni, care sînt stăpînii acestui pămînt, precis că pe

chinezi îi tratează cu mult mai rău, Tao. Trebuie să te faci invizibil, ca și mine a spus Eliza îngrozită, aflînd de cele întîmplate.

Dar Tao Chi'en nu avea timp să învețe trucurile prin care să devină invizibil, era ocupat să studieze plantele. Făcea lungi excursii culegînd plante pe care le compara cu cele folosite în China, închiria doi cai sau străbătea cîteva mile pe jos luînd-o cu el pe Eliza pe post de interpretă, pentru a ajunge pînă la fermele mexicanilor, care trăiseră de generații în această regiune și cunoșteau natura. Pierduseră California în războiul cu Statele Unite de foarte puțin timp, iar aceste mari ferme, ranchos, care înainte adăposteau sute de peoni într-un sistem comunitar, începeau să se prăbușească. Tratatetele semnate între țări au rămas doar pe hîrtie. La început, mexicanii, pricepuți la minerit, le-au arătat nou-veniților procedeele pentru a obține aur, dar în fiecare zi tot mai mulți străini invadau teritoriul pe care îl simțeau al lor. De fapt, acești gringo îi disprețuiau, așa cum disprețuiau oricare altă rasă, A început o urmărire fără preget împotriva hispanicilor, li se interzicea dreptul de a exploata minele pentru că nu erau americani, dar acceptau ca atare condamnați din Australia și aventurieri din Europa. Mii de peoni fără lucru își încercau norocul în minerit, dar cînd hărțuirea a devenit intolerabilă au emigrat în sud sau au devenit răufăcători, în cîteva din locuințele rustice ale familiilor rămase, Eliza petrecea cîteva momente în companie feminină, un lux rar care o umplea de fericirea calmă a vremurilor din bucătăria Mamei Fresia. Doar atunci ieșea din mutismul obligatoriu și vorbea în limba ei. Aceste mame puternice și ge-

205

neroase, care lucrau cot la cot cu bărbații la treburile cele mai grele și erau tăbăcite de efort și lipsuri deveneau duioase cu băiatul chinez cu aspect fragil, minunîndu-se că vorbea spaniola ca ele. îi încredințau cu plăcere secretele naturii care se foloseau de secole pentru a alina diverse boli, cît și, în treacăt, rețetele mîncărurilor savuroase, pe care ea le nota în caiet, convinsă că mai devreme sau mai tîrziu îi vor fi de folos, între timp, Tao a comandat la Sîn Francisco medicamentele occidentale pe care amicul Ebanizer Hobbs îl învățase să le folosească la Hong Kong. A curățat și o bucată de pămînt lîngă cabană, 1-a împrejmuțit ca să nu intre animalele sălbatice și a plantat ierburile principale ale meseriei sale.

— Tao, pentru Dumnezeu! Ai de gînd să rămîi aici pînă se coc buruienile astea rahatice? țipa Eliza disperată privind tulpinile leșinate și frunzele gălbejite, unicul răspuns fiind un gest vag.

Simțea că fiecare zi o depărta de soarta ei, că Joaquin Andieta se afunda tot mai mult în acea regiune necunoscută, poate că în munți, în timp ce ea își pierdea timpul la Sacramento făcînd pe fratele tont al unui vindecător chinez, îl bălăcărea cu cele mai dure epitete, dar avea prudența să o facă în spaniolă, așa cum precis făcea și el cînd i se adresa în cantoneză. Ajunseseră să se înțeleagă prin semne cînd erau și alții de față, și de atîta timp de cînd lucrau împreună ajunseseră se semene între ei, astfel că nimeni nu se mai îndoia de rudenia lor. Dacă nu aveau pacienți, băteau portul și prăvăliile, făcîndu-și prieteni și întrebînd de Joaquin Andieta. Eliza gătea și în scurt timp Tao Chi'en s-a obișnuit cu mîncarea ei, deși din cînd în cînd trăgea o fugă la birturile chinezești din oraș, unde înghițea cît îl ținea burta pentru doar doi dolari, un adevărat chilipir dacă ne gîndim că o ceapă costa un dolar. Cînd erau alții de față comunicau prin gesturi, cînd erau între ei, în engleză, în ciuda insultelor ocazionale în două limbi, își petreceau cea mai mare parte a timpului muncind cot la cot ca doi buni camarazi și motive să rîdă nu lipseau, îl surprindea faptul că se putea înțelege cu Eliza pe tărîmul umorului, în pofida greșelilor de limbă și a diferențelor culturale. Cu toate acestea, tocmai aceste dife-

206

rențe îi stîrneau hohote de rîs: nu îi venea să creadă că o femeie poate pronunța asemenea enormități. O observa cu curiozitate și nemărturisită tandrețe; erau momente cînd amuțea de admirație și îi atribuia curajul unui războinic, dar văzînd-o șovăind de slăbiciune i se părea doar o fetiță și îl copleșea dorința de a o proteja. Era încă slabă, în mod vizibil, deși luase puțin în greutate și avea o mină mai bună. Imediat ce apunea soarele începea să moțăie, se învelea în pled și adormea; se culca lîngă ea. Se obișnuiseră în așa măsură cu aceste ceasuri de intimitate cînd respirau la unison, încît corpurile lor se adaptau singure în somn și cînd unul se întorcea pe o parte, celălalt se întorcea și el, astfel că nu se dezlipeau. Uneori se trezeau înlănțuiți sub pături. Dacă era el primul, se delecta cu aceste clipe care îi readuceau în memorie orele fericite cu Lin, nemișcat, pentru ca ea să nu-i simtă dorința. Nu bănuia că Eliza proceda la fel, recunoscătoare acestei prezențe bărbătești care o făcea să-și imagineze cum ar fi fost viața ei cu Joaquin Andieta, dacă ar fi avut mai mult noroc. De cum se îmbrăcau, vraja secretă a acestor îmbrățișări dispărea cu totul și erau din nou ca doi frați. Cîteodată, rareori, Tao Chi'en pleca singur în noapte, revenind tăcut. Eliza se abținea să-1 chestioneze pentru că îl mirosea: fusese cu o femeie, putea chiar să distingă parfumurile dulcege ale mexicanelor. Rămînea ghemuită sub pătură, tremurînd în întuneric și pîndind orice sunet, cu cuțitul în mîină, speriată, chemîndu-1 cu gîndul. Nu înțelegea de ce îi venea să plîngă, de parcă ar fi fost trădată, înțelegea vag că pesemne bărbații erau altfel decît femeile; în ce o privea nu simțea deloc nevoie de sex. Castele îmbrățișări nocturne îi mulțumeau dorința de a fi cu cineva și nevoia de tandrețe, și nici chiar cînd se gîndea la fostul ei iubit nu mai percepea febrilitatea din epoca încăperii cu dulapuri. Nu știa dacă îa ea dragostea și dorința însemnau același lucru și lipsind prima, normal că nu apărea nici a doua, sau dacă lungă perioadă de boală de pe vapor nu îi stricase ceva esențial în corp. O dată a îndrăznit să-1 întrebe pe Tao Chi'en dacă va mai putea face copii, pentru că menstruația i se oprise de cîteva luni, iar el i-a spus că lucrurile vor redeveni normale după ce se va înzdrăveni, doar pentru asta îi aplica acele de acu-

207

punctură. Cînd prietenul ei se strecura ușor lîngă ea după escapadele nocturne, se prefăcea că doarme dusă, dar de fapt rămînea trează ore întregi, jignită de mirosul altei femei între ei. De cînd debarcaseră la Sîn Francisco îi revenise discreția și pudoarea în care o crescuse Miss Rose. Tao Chi'en o văzuse goală în săptămîinile de călătorie pe mare și o cunoștea pe toate cusăturile, dar a bănuțit motivele și nu a întreat-o nimic, se interesa doar de starea ei de sănătate. Avea grijă să-i respecte pudoarea chiar și cînd îi aplica acele. Nu se dezbrăcau în prezența celuilalt și aveau un acord tacit pentru a-și respecta intimitatea latrinei din spatele cabanei, în rest împărțeau totul, de la bani la îmbrăcăminte. Mulți ani după aceea, recitînd ce scrisese în jurnalul ei din perioada respectivă, Eliza s-a întreat mirată de ce nici unul dintre ei nu recunoștea atracția certă pe care o simțeau, de ce se refugiau în pretextul somnului pentru a se atinge, și pe timpul zilei ațiau răceală. A ajuns la concluzia că dragostea cu cineva de altă rasă li se părea imposibilă, credeau că o pereche ca a lor nu avea loc sub soare.

— Tu nu te gîndea decît la iubitul tău a lămurit-o Tao Chi'en, care era de-acum cărunt.

— Iar tu la Lin.

— În China poți avea mai multe soții și Lin a fost mereu tolerantă.

— Și îți era silă de picioarele mele mari, a rîs ea.

— Evident, a răspuns cu toată seriozitatea.

În iunie s-a lăsat o vară nemiloasă, țîntarii s-au înmulțit, viperele ieșite din cotloanele lor se plimbau în voie iar plantele lui Tao Chi'en au crescut la fel de viguroase ca în China. Hoardele de argonauți continuau să sosească, una după

alta și tot mai numeroase. Sacramente fiind port de acces, nu a avut soarta zecilor de alte sate, care răsăreau ca ciupercile pe lângă zăcămintele aurifere, prosperau rapid și dispăreau imediat ce se termina aurul de suprafață. Orașul creștea văzînd cu ochii, se deschideau magazine noi iar terenurile nu se mai primeau gratis, ca la început, ci se vindeau la fel de scump ca la Sîn Francisco. Exista o schiță de guvernare și amănuntele administrative se decideau prin adunări frec-

208

vente. Au apărut speculanți, falși avocați, evangheliști, jucători profesioniști, bandiți, madame cu fete vesele și alți heraldi ai progresului și civilizației. Treceau sute de oameni aprinși de speranță și de ambiție spre minele de aur, alte sute, epuizați și bolnavi, se întorceau după cîteva luni de muncă dură, gata să cheltuiască tot ce cîștigaseră. Chinezii se înmulțeau zi după zi și în curînd au fost două bande rivale. Acești tongs erau clanuri închise, membrii lor se ajutau ca frații la lucru și la greutățile vieții, dar în același timp favorizau corupția și crima. Printre nou-venitii era și un zhong yi, cu care Tao Chi'en petrecea ore de fericire totală comparînd tratamente și citîndu-1 pe Confucius. Îi aducea aminte de Ebanizer Hobbs, pentru că nu se mulțumea să repete tratamentele tradiționale și căuta alternative noi.

— Trebuie să studiem medicina yang guizi-lor, a noastră nu e de ajuns, îi spunea, iar el era perfect de acord, căci cu cît învăța mai mult cu atît avea impresia că nu știe nimic și că nu-i va ajunge viața întreagă pentru a studia tot ce nu știa.

Eliza a pus la punct o afacere cu empanadas pe care le vindea cu preț de aur, mai întîi chilienilor apoi și americanilor, care au prins repede gustul. La început le făcea cu carne de vită, cînd putea să cumpere de la fermierii mexicani care treceau cu cirezile dinspre Sonora, dar acestea rărindu-se, a experimentat cu carne de vînat, iepure, gîște sălbatice, broască țestoasă, somon și chiar urs. Totul era mîncat cu plăcere, alternativa fiind fasole la borcan și porc la sare, dieta invariabilă a minerilor. Nimeni nu avea timp să vîneze, să pescuiască sau să gătească; nu se găseau verdețuri sau fructe iar laptele era un lux mai rar decît șampania, dar nu lipseau făina, grăsimile și zahărul, se mai găseau și nuci, ciocolată, ceva mirodenii, caise și prune uscate. Făcea tarte și biscuiți care aveau același succes ca empanadas, mai cocea și pîine într-un cuptor de pămînt pe care 1-a improvizat aducîndu-si aminte de cel al Mamei Fresia. Dacă făcea rost de ouă și slănină, punea un afiș prin care anunța că servește micul dejun, atunci oamenii făceau coadă și se așezau în plin soare la o masă delabrată. Felul acesta savuros, pregătit de un chinez surdo-mut, le aducea minte de duminicile de acasă cu familia, foarte departe de aici. Micul dejun sățios, compus din

209

ouă prăjite cu slănină, pîine proaspăt scoasă din cuptor, tartă cu fructe și cafea din belșug, costa trei dolari. Cîteva clienți, emoționați și recunoscători pentru că trecuseră luni de cînd nu gustaseră ceva atît de bun, au lăsat cîte un dolar în borcanul pentru bacșiș, într-o zi, la jumătatea verii, Eliza a venit la Tao cu economiile în mînă.

— Avem cu ce să cumpărăm cai și să plecăm.

— Unde?

— Să-1 căutăm pe Joaquîn.

— N-am nici un interes să-1 găsesc. Eu rămîn.

— Nu vrei să cunoști țara asta? Sînt multe de văzut și de învățat, Tao. În timp ce eu îl caut pe Joaquîn, tu poți atinge înțelepciunea de care vorbești atîta.

— Plantele mele cresc și nu-mi place să merg dintr-un loc într-altul.

— Bine. Eu mă duc.

— Singură n-ai să ajungi departe.

— Vom vedea.

În noaptea aceea au dormit fiecare în alt colț al cabanei și nu și-au vorbit. A doua zi Eliza a plecat devreme să cumpere ce avea nevoie pentru drum, sarcină deloc ușoară pentru rolul ei de mut, dar s-a întors la orele patru după-amiază cu un cal mexican, urît și plin de rosături, dar puternic. Mai cumpărase cizme, două cămăși, pantaloni groși, mănuși de piele, o pălărie cu boruri late, doi desagi cu hrană uscată, farfurie, cană și lingură de tablă, un brici bun de oțel, o ploscă pentru apă, un pistol și o flintă pe care nu știa nici măcar să le încarce, dar mite să tragă. Restul zilei l-a petrecut organizînd bagajele și cosîndu-si bijuteriile și restul de bani într-o fîsie de pînză de bumbac, aceeași cu care își aplatiza sîni și sub care purta legătura cu scrisori de amor. S-a resemnat să abandoneze valijoara cu rochii, juupoane și botine. Cu pledul de Castilia a improvizat o sa, cum văzuse de atîtea ori în Chile; și-a scos hainele lui Tao Chi'en pe care le uzase în cîteva luni și s-a îmbrăcat cu cele noi. Apoi a ascuțit briciul de o fîsie de piele și și-a tăiat părul pînă la ceafă. Coada cea lungă și neagră a rămas pe jos ca un șarpe mort. S-a privit într-un ciob de oglindă și s-a declarat mulțumită: cu fața murdară și sprîncenele îngroșate cu cărbune deghi210

zarea era perfectă. Exact atunci s-a întors Tao Chi'en de la conversația cu celălalt zhong yi și la început nu l-a recunoscut pe acel văcar înarmat care îi călcase proprietatea.

— Mîine plec, Tao. Mulțumesc pentru tot, ești mai mult decît un prieten, ești fratele meu. Are să-mi fie atît de dor de tine...

Tao Chi'en nu a răspuns. La căderea nopții ea s-a trîntit îmbrăcată într-un colț iar el a ieșit afară în vîntul verii să numere stelele.

211

<titlu>Secretul

În seara cînd Eliza părăsea Valparaiso ascunsă în burta Emiliei, cei trei frați Sommers cinau la Hotelul Englezesc invitați de Paulina, soția lui Feliciano Rodríguez de Santa Cruz, și s-au întors tîrziu acasă la Cerro Alegre. Nu au aflat de dispariția fetei decît o săptămînă mai tîrziu, crezînd că este la moșia lui Agustin del Văile împreună cu Mama Fresia. A doua zi John Sommers a semnat contractul în calitate de căpitan al vasului Fortuna, vaporul nou-nouț al Paulinei. Un simplu document cu termenii acordului a pecetluit înțelegerea. Le fusese de ajuns să se vadă o singură dată pentru a avea încredere și nu aveau timp de pierdut cu chițibușuri legale, frenezia de a ajunge în California era singurul interes, întregul Chile era obsedat de plecare, în ciuda chemărilor la prudență pe care le publicau ziarele și le repetau omilii apocaliptice rostite din amvoanele bisericilor. Căpitanului i-au fost de ajuns cîteva ceasuri pentru a forma echipajul, pentru că lungi șiruri de amatori bolnavi de febra aurului umpleau cheiurile. Mulți dintre ei dormeau pe jos doar ca să nu-și piardă rîndul. Spre stupefacția altor oameni ai mării, care nu își explicau ce motive avea, John Sommers a refuzat să ia pasageri la bord, astfel că vaporul a plecat practic gol. Nu a dat nici un fel de explicații. Avea un plan pirateresc pentru ca marinarii să nu-i dezerteze o dată ajunși la Sîn Francisco, dar nu a suflat o vorbă, căci în caz contrar nu ar fi angajat nici unul. Și nici nu a spus echipajului că înainte de a se îndrepta spre nord vor face un ocol neobișnuit prin sud. Aștepta să ajungă mai întîi în larg.

212

— Prin urmare te simți în stare să-mi conduci vaporul și să controlezi echipajul, așa-i, căpitane? l-a mai întrebat o dată Paulina dîndu-i contractul la semnat.

— Da, doamnă, nu vă temeți. Pot ridica ancora peste trei zile.

— Foarte bine. Știi de ce e nevoie în California? Produse proaspete: fructe, zarzavaturi, ouă, brînzeturi bune, mezeluri. Asta vom vinde noi acolo.

— Cum? Toate vor ajunge putrezite...

— Le aducem în gheață, a răspuns imperturbabil.

— În ce?

— În gheață. Te duci dumneata mai întîi să cauți gheață. Știi unde e laguna Sân Rafael?

— Aproape de Puerto Aisen.

— Mă bucur că știi locurile. Mi s-a spus că acolo e un ghețar albastru de toată frumusețea. Vreau să-mi umpli Fortuna cu bucăți de gheață. Ce zici?

— Scuzați-mă, doamnă, dar mi se pare o nebunie.

— Exact. De aia nu i-a venit nimănui ideea. Să iei butoaie cu sare grunjoasă, o provizie bună de saci și să învelești bucăți mari. Â, și să-ți îmbraci marinarii să nu se congeleze. Și în treacăt fie zis, căpitane, fă-mi favoarea de a nu discuta cu nimeni despre asta, să nu ne fure ideea.

John Sommers a plecat nedumerit. A crezut că femeia nu era în toate mințile, dar pe măsură ce se gîndea, aventura începea să-i placă. Oricum, nu avea nimic de pierdut. Ea își risca averea, el, în schimb, își lua leafa chiar dacă gheața se topea pe drum. Iar dacă toată nebunia asta dădea rezultate, contractul stipula că ar fi primit un bonus apreciabil. După o săptămînă, cînd vestea dispariției Elizei făcea explozie, el se îndrepta spre ghețar cu mașinile duduind și nu a aflat decît la întoarcere, cînd a aruncat ancora la Valparaiso pentru a încărca produsele pe care Paulina le pregătise pentru a fi transportate într-un cuib de gheață preistorică pînă în California, unde soțul și cumnatul urmau să le vîndă la un preț de multe ori mai mare. Dacă totul mergea după plan, după trei sau patru curse cu Fortuna va avea mai mulți bani decît visase vreodată; calculase cît rămînea pînă cînd alți întreprinzători aveau să-i copieze inițiativa și să o deranjeze cu

213

concurența. Cît despre el, ei bine, mai avea o marfă pe care urma să o vîndă celui care oferea mai mult: cărți.

Văzînd că Eliza și doica nu s-au întors acasă în ziua stabilită, Miss Rose a trimis vizitiul cu un bilet pentru a vedea dacă familia del Văile mai era la conac și dacă Eliza era sănătoasă. După un ceas acesta se prezenta la ușă cu soția lui Agustîn del Văile, foarte alarmată. Nu știa nimic de Eliza, i-a spus. Familia nu se clintise din Valparaiso pentru că soțul ei era țintuit la pat de un atac de gută. Pe Eliza nu o văzuseră de niște luni bune. Miss Rose a avut destul sînge rece pentru a disimula: a fost greșeala ei, s-a scuzat, Eliza era acasă la altă prietenă, a făcut o confuzie, îi mulțumea că se deranjase să vină personal... Cum era de așteptat, doamna del Văile nu a crezut o iotă și, înainte ca Miss Rose să ajungă să dea de Jeremy la birou, fuga Elizei Sommers devenise bîrfa orașului Valparaiso.

Restul zilei a trecut pentru Miss Rose în plînsete și pentru Jeremy Sommers în presupuneri. Cercetînd camera Elizei au găsit scrisoarea de despărțire și au recitit-o de mai multe ori, încercînd în van să găsească o pistă. Nu au dat nici de Mama Fresia pentru a o lua la întrebări, și abia atunci și-au dat seama că femeia muncise la ei timp de optsprezece ani și nu îi știau nici măcar numele de familie. Nu o întrebaseră niciodată de unde venea și dacă avea familie. Ca și ceilalți servitori, Mama Fresia făcea parte din limbul imprecis al fantomelor utile.

— Valparaiso nu e Londra, Jeremy. Nu poate fi departe. Trebuie să o căutăm.

— Îți dai seama ce scandal o să iasă dacă ne apucăm să întrebăm prietenii?

— Nu-mi pasă ce va zice lumea! Singurul lucru care contează este să o găsim înainte de a intra în vreo încurcătură.

— Sincer, Rose, dacă ne-a părăsit așa cum a făcut-o, după tot ce am făcut pentru ea, înseamnă că se află deja într-o încurcătură.

— Ce vrei să spui? Ce fel de încurcătură? a întrebato Miss Rose îngrozită.

— Un bărbat, Rose. Este singurul motiv pentru care o fată face o prostie atît de mare. Tu știi mai bine decît oricine. Cu cine poate fi Eliza?

214

— N-am idee.

Miss Rose avea o idee foarte clară. Știa cine era responsabil de o asemenea

nenorocire: tipul acela cu aspect funebru care adusese niște bagaje cu cîteva luni în urmă, angajatul lui Jeremy. Nu știa cum îl cheamă, dar putea să afle. Totuși, nu i-a spus nimic fratelui, crezînd că încă era timp să salveze fata din capcanele amorului nepotrivit, își amintea cu o exactitate de notar fiecare detaliu al propriei ei experiențe cu tenorul vienez, zbuțiușorul de atunci îl simțea și acum în toți porii. Nu îl mai iubea, asta era sigur, și-l scosese din inimă de mult, dar era de ajuns să-i șoptească numele ca inima să-i bată cu putere în piept. Karl Bretzner era cheia trecutului și a personalității ei, scurta întîlnire cu el îi determinase destinul și genul de femeie care devenise. Dacă ar fi să se îndrăgostească iar, ar face același lucru, chiar știind cum i-a întors pasiunea viața pe dos. Poate că Eliza va avea noroc și dragostea asta se va termina cu bine; poate că iubitul ei era liber, nu avea copii și o nevastă înșelată. Trebuia să găsească fata, să-l înfrunte pe seducătorul acela blestemat, să îi oblige să se căsătorească și apoi să prezinte faptul consumat lui Jeremy care, în cele din urmă, va sfîrși prin a-l accepta. Va fi greu, Jeremy era foarte rigid cînd e vorba de onoare, dar dacă o iertase pe ea, o va ierta și pe Eliza. Misiunea ei va fi să îl convingă. Nu o făcuse pe mama atîția ani pentru a sta cu brațele încrucișate cînd unica ei fiică făcea o greșală.

În timp ce Jeremy Sommers se închidea într-o tăcere încăpățînată și demnă, dar care nu îl scutea de bîrfele dezlănțuite, Miss Rose s-a pus în mișcare, în cîteva zile a descoperit identitatea lui Joaquin Andieta și a aflat, îngrozită, că era un om care fugea de justiție. Era acuzat de fals în actele contabile ale Companiei Britanice de Import-Export și de furt de obiecte. A înțeles că situația era mult mai gravă decît își imaginase: Jeremy nu va accepta niciodată un astfel de individ în sînul familiei. Mai mult, dacă punea gheara pe fostul său angajat precis că l-ar fi băgat la închisoare, chiar fiind însurat cu Eliza. Doar dacă nu găsesc vreo modalitate prin care să-l conving să retragă acuzele împotriva nemernicului și să-i reabiliteze numele pentru binele nostru al tu-

215

turor, bombăni Miss Rose plină de furie. Dar întîi să descopere amantii, pe urmă va vedea ea ce face. A păstrat descoperirea pentru ea și în zilele care au urmat a făcut cercetări pe ici pe colo, pînă cînd la Librăria Santos Tornero a aflat de mama lui Joaquin Andieta. Adresa a aflat-o întrebînd pe la biserici; cum era de presupus, preoții catolici aveau lista enoriașilor lor.

Vineri la prînz a ajuns acasă la femeie. Venise plină de ifose, plină de indignare și gata să-i trîntească adevărul în față, dar se dezumfla pe măsură ce înainta pe străduțele întortocheate ale cartierului unde nu călcase vreodată. I-a părut rău de rochia pe care și-o pusese, de pălăria prea înzorzonată și de botinele ei albe, se simțea ridicolă. A bătut la ușă cuprinsă de rușine, care s-a transformat în umilință curată cînd a văzut-o pe mama lui Andieta. Nu își imaginase atîta decădere. Era o femeie mărunțică, cu ochi febrili și expresie tristă. I s-a părut foarte bătrînă, dar privind-o mai bine și-a dat seama că era încă tînără și că fusese chiar frumoasă, dar era limpede că era bolnavă. O primi fără surprindere, obișnuită cu doamnele bogate care veneau să-i comande lucrări de cusut și de brodat, își dădeau adresa una alteia, nu era ciudat ca o doamnă necunoscută să-i bată la ușă. De data asta era vorba de o străină, se vedea după culoarea rochiei ca de fluture, nici o chiliana nu îndrăznea să se îmbrace așa. O salută fără să zîmbească și o pofti înăuntru.

— Luați loc, doamnă, vă rog. Cu ce vă pot servi?

Miss Rose s-a așezat pe marginea scaunului și n-a putut scoate o vorbă. Tot ce plănuiuse i s-a șters din minte într-o străfulgerare de milă copleșitoare pentru această femeie, pentru Eliza și pentru ea însăși, în timp ce lacrimile îi curgeau gîrlă, spălîndu-i fața și sufletul. Tulburată, mama lui Joaquin Andieta i-a luat mîinile într-ale ei.

— Ce aveți, doamnă? Pot să vă ajut?

Și atunci Miss Rose i-a povestit bolborosind în spaniola ei de străină că fiica ei unică dispăruse de mai bine de o săptămână, că era îndrăgostită de Joaquîn, se cunoscuseră acum câteva luni și de atunci fata nu mai era aceeași, căzuse pradă dragostei, era limpede pentru toată lumea, doar ea nu a văzut nimic din egoism și distracție, și acum era târziu pen-

216

tru că cei doi fugiseră, Eliza și-a distrus viața așa cum și-o distrusese și ea. Și trecu de la una la alta fără a se putea opri, îi povesti acestei străine ce nu spusese nimănui niciodată, îi vorbi de Karl Bretzner și de iubirea ei nefericită și de cei douăzeci de ani scurși de atunci în inima ei împietrită și în pîntecul ei sterp, își plînsese pierderea trecută sub tăcere toată viața, disperările ascunse de buna creștere, secretele pe care le căra în spate ca pe niște fiare de condamnat pentru a păstra aparențele și tinerețea pierdută pentru simplul ghinion de a se fi născut femeie. Când i s-a terminat aerul, a rămas stînd pe scaun fără a pricepe ce se întîmplase și de ce începea să se simtă mai ușurată.

— Beți puțin ceai, spuse mama lui Joaquin Andieta după o lungă tăcere, punîndu-i în mîna o ceașcă ciobită.

— Vă rog, vă rog din suflet, spuneți-mi dacă Eliza și fiul dumneavoastră sînt amanți, dacă nu am înnebunit?

— Tot ce se poate, doamnă. Și Joaquin umbla cu capul în nori, dar nu mi-a spus niciodată numele fetei.

— Ajutați-mă, trebuie să o găsesc pe Eliza...

— Vă asigur că nu este cu Joaquin.

— De unde știți?

— Păi nu ați spus că fiica dumneavoastră a dispărut acum o săptămână? Băiatul meu a plecat în decembrie.

— A plecat? Unde?

— Nu știu.

— Vă înțeleg, doamnă, în locul dumneavoastră și eu l-aș apăra. Știu că are probleme cu justiția. Vă dau cuvîntul de onoare că am să vă ajut, fratele meu este directorul Companiei Britanice și va face ce îi spun. N-am să spun nimănui unde e fiul dumneavoastră, nu vreau decît să vorbesc cu Eliza.

— Nu sînt împreună, credeți-mă.

— Știu că Eliza s-a dus după el.

— Nu putea să se ducă după el, doamnă. Băiatul meu a plecat în California.

În ziua în care căpitanul John Sommers s-a întors la Valparaíso cu Fortuna încărcată cu gheață albastră, frații îl așteptau pe chei, ca de obicei, dar numai văzîndu-le figurile și-a

217

dat seama că se întîmplase ceva foarte grav. Rose era slăbită și după ce l-a îmbrățișat a început să plîngă necontrolat.

— Eliza a dispărut, l-a informat Jeremy cu atîta furie că abia putea articula cuvintele.

Cînd au reușit să se găsească între patru ochi, Rose i-a povestit lui John ce aflate de la mama lui Joaquin Andieta. Pe parcursul acestor zile interminabile asteptîndu-și fratele preferat și încercînd să lege cumva lucrurile, se convinsese că fata își urmase iubitul în California, pentru că așa ar fi făcut și ea. A doua zi John Sommers a făcut cercetări prin port și a aflat că Eliza nu cumpărase bilet pe nici un vas și nu figura pe nici o listă de pasageri, în schimb autoritățile înregistraseră un anume Joaquin Andieta, îmbarcat în decembrie. A presupus că fata își dăduse alt nume pentru a nu fi descoperită și a refăcut traseul descriind-o în detaliu, dar nimeni nu o văzuse. O tînără, aproape o fetiță, care călătorește singură sau însoțită doar de o indiană, ar fi atras imediat atenția, i s-a spus; în plus, foarte puține femei plecau la Sîn Francisco, doar cele ușoare și din cînd în

cînd soția unui căpitan sau comerciant.

— Nu putea să se îmbarce fără să lase nici o urmă, Rose.

— Dar Andieta?

— Mama lui nu te-a mințit. Numele lui apare pe o listă.

— A pus mîna pe niște produse ale Companiei Britanice. Sînt sigură că a făcut-o pentru că altfel n-avea cum să plătească biletul. Jeremy habar nu are că hoțul pe care îl caută e iubitul Elizei, și sper să nu afle vreodată.

— N-ai obosit de atîtea secrete, Rose?

— Și ce vrei să fac? Viața mea e făcută din aparențe, nu din adevăruri. Jeremy e ca o piatră, îl cunoști la fel de bine ca și mine. Ce facem cu fata?

— Mîine plec în California, vaporul e încărcat. Dacă acolo sînt atît de puține femei după cum se spune, nu va fi greu să dau de ea.

— Nu e de ajuns, John!

— Ai vreo idee mai bună?

Seara, la cină, Miss Rose a insistat din nou pe ideea de a mobiliza toate resursele disponibile pentru a da de urma fetei. Jeremy, care nu luase parte la activitatea frenetică a su218

rorii sale, nu dăduse nici un sfat și nu-și manifestase nici un sentiment în afară de neplăcerea de a se afla în mijlocul unui scandal social, a fost de părere că Eliza nu merita atîta zarvă.

— Ambianța asta isterică e foarte neplăcută. Sugerez să vă potoliți. La ce o căutați? Chiar dacă o găsiți, nu mai pune piciorul în casa asta.

— Eliza nu înseamnă nimic pentru tine? se repezi Miss Rose.

— Nu asta e problema. A făcut o greșeală irevocabilă și trebuie să plătească consecințele.

— Așa cum le-am plătit și eu de douăzeci de ani încoace? O tăcere de gheață s-a lăsat peste sufragerie. Niciodată

nu vorbiseră deschis despre trecut iar Jeremy nici măcar nu știa dacă John era la curent cu cele petrecute între sora lor și tenorul vienez, pentru că el nu îi spusese nimic.

— Ce consecințe, Rose? Ai fost iertată și reprimată. Nu ai ce să-mi reproșezi.

— De ce ai fost atît de generos cu mine și nu poți fi și cu Eliza?

— Pentru că ești sora mea și datoria mea e să te apăr.

— Eliza e ca și fiica mea, Jeremy!

— Dar nu este. Nu avem nici o obligație față de ea, nu face parte din familie.

— Ba face! țipă Miss Rose.

— Ajunge! Întrerupse căpitanul trîntind un pumn în masă de se zgîlțîiră farfuriile și paharele.

— Ba face, Jeremy. Eliza face parte din familie, repetă Miss Rose suspinînd cu fața ascunsă în mîini. Este fiica lui John...

Atunci Jeremy află de la frații lui secretul pe care îl păstrasera timp de șaptesprezece ani. Omul acesta scump la vorbă, atît de controlat încît părea invulnerabil la emoțiile omenești, a explodat pentru prima dată în viață și tot ce tăcuse timp de patruzeci și șase de ani de perfectă flegmă britanică a țîșnit într-un torent de bolboroseli de reproșuri, furie și umilință, ca să vezi ce idiot am fost, Dumnezeule mare, trăind sub același acoperiș într-un cuib de minciuni fără să bănuiesc nimic, convins că frații mei sînt persoane decente și între noi domnește încrederea, cînd toate nu sînt decît urzeli, minciuni, cine știe cîte alte lucruri/mi-ați ascuns sistematic, dar

219

asta e culmea, de ce dracu nu mi-ați spus, ce-am făcut ca să fiu tratat ca un monstru, ca să mă manipulați așa, ca să profitați de generozitatea mea și în același timp să mă disprețuiți, căci nu pot numi decît dispreț maniera asta de a mă încurca în minciuni și a mă exclude, aveți nevoie de mine doar ca să plătiți

facturile, toată viața a fost așa, de când eram copii voi vă băteați joc de mine pe la spate...

Amuțiți, neștiind cum să se justifice, John și Rose au suportat dușul și când Jeremy și-a terminat litania a urmat o lungă tăcere. Toți trei erau epuizați. Pentru prima dată în viață se înfruntau fără masca bunelor maniere și a curtoaziei. Ceva fundamental, care îi susținuse ca echilibrul fragil al unei mese cu trei picioare, părea să se fi rupt iremediabil; și totuși, pe măsură ce lui Jeremy îi revenea suflul, trăsăturile lui își recăpătau expresia impenetrabilă și arogantă dintotdeauna, în timp ce își aranja o șuviță de păr deplasată și cravata care se strîmbase. Atunci Miss Rose s-a ridicat, s-a apropiat de scaunul lui și i-a pus o mână pe umăr, singurul gest de intimitate pe care a îndrăznit să-l facă, în timp ce pieptul o durea de duioșie pentru acest frate singuratic, acest om tăcut și melancolic care semăna cu tatăl lor și pe care nu se ostenise vreodată să-l privească în ochi. De fapt nu știa nimic despre el și nu-l atinsese niciodată.

Cu șaisprezece ani în urmă, în dimineața zilei de 15 martie a anului 1832, Mama Fresia ieșise în grădină și se împiedicase de o ladă ordinară de săpun de rufe acoperită cu o hîrtie de ziar. Intrigată, se apropiase să vadă ce era înăuntru și când a ridicat hîrtia a văzut un prunc nou-născut. A fugit în casă țipînd și o clipă mai târziu Miss Rose se apleca deasupra bebelușului. Pe atunci avea douăzeci de ani, era proaspătă și frumoasă ca o piersică, era îmbrăcată cu o rochie de culoarea topazului și vîntul îi ciufulea părul lăsat liber, așa cum Eliza își amintea sau își imagina. Cele două femei au ridicat lada și au dus-o în camera de cusut, unde au dat deoparte hîrțiile și au scos o fetiță neglijent învelită într-o vestă de lînă. Nu stătuse prea mult afară, au dedus, pentru că în ciuda vîntului rece al dimineții avea trupusorul cald și dormea liniștită. Miss Rose îi porunci indiencei să aducă o pătură curată, cearșafuri și foarfeci ca să facă scutece. Când 220

Mama Fresia a revenit, vesta dispăruse iar plodul țipa gol în brațele lui Miss Rose. — Am recunoscut imediat vesta. O tricotasem eu însămi pentru John cu un an în urmă. Am ascuns-o pentru că ai fi recunoscut-o și tu, i-a explicat lui Jeremy.

— Cine e mama Elizei, John?

— Nu-mi amintesc cum o chema...

— Nu-ți amintești! Cîți bastarzi ai semănat prin lume?

— Era o fată din port, o tînără chiliana, îmi amintesc că era foarte drăguță. Nu am mai văzut-o niciodată și nu am știut că era însărcinată. După vreo doi ani, când Rose mi-a arătat vesta, mi-am amintit că i-o pusesem pe umeri acelei fete pe plajă pentru că era frig și am uitat să i-o cer înapoi. Trebuie să înțelegi, Jeremy, asta-i viața de marinar. Nu sînt o bestie...

— Erai beat.

— Posibil. Când am înțeles că Eliza e fata mea am încercat să dau de mama ei, dar dispăruse. O fi murit, nu știu.

— Femeia a avut un motiv când a decis că noi trebuie să creștem fetița, Jeremy, și niciodată nu mi-a părut rău că am făcut-o. I-am dat iubire, o viață bună, educație. Poate că maică-sa nu îi putea da toate astea, de aceea ne-a adus-o pe Eliza învelită în vestă, ca să știm cine e tatăl, adăugă Miss Rose.

— Atîta tot? O vestă nenorocită? Dar asta nu dovedește absolut nimic! Oricine poate fi tatăl. Femeia aia a scăpat de plod cu multă viclenie.

— Mă temeam că ai să reacționezi așa, Jeremy. Uite de aia nu ți-am spus atunci, a răspuns sora lui.

Trei săptămîni după ce se despărțise de Tao Chi'en, Eliza spăla aur împreună cu cinci mineri pe malul rîului Americano. Nu călătorise singură. La plecarea din Sacramento se alăturase unui grup de chilieni care plecau la mine. Cumpăraseră cai, dar nici unul nu se pricepea la animale iar fermierii mexicani știau să mascheze cu dibăcie vîrsta și defectele cailor și catîrilor. Erau niște gloabe lamentabile cu rosăturile ascunse cu vopsea și drogate, care după cîteva ore de

mers și-au pierdut alura și se târau șchiopătînd. Fiecare călăreț avea cu el unelte, arme și veselă de alamă, astfel încît

221

caravana avansa încet într-un acompaniament strident de metale zdrăngănitore. Pe drum au început să abandoneze din încărcătură, lăsînd destule lucruri lîngă crucile semănite pe drum ca să indice locul celor decedați. Ea s-a prezentat ca Elfas Andieta, recent sosit în Chile la rugămintea mamei de a-și căuta fratele Joaquin și dispus pentru asta să bată California în lung și în lat.

— Cîți ani ai, pustiule?

— Optsprezece.

— Pari de paisprezece. Nu ești prea tînăr ca să cauți aur?

— Am optsprezece și nu caut aur, ci pe fratele meu Joaquîn. Chilenii erau tineri, veseli și încă nu-si pierduseră entuziasmul care îi făcuse să se aventureze atît de departe de casă, deși începeau să priceapă că străzile nu erau pavate cu comori, cum li se povestise. La început Eliza nu se uita direct în ochii lor și stătea cu bururile pălăriei trase pe frunte, dar foarte repede a constatat că bărbații nu se prea uită unii la alții. Au luat-o drept un băiețandru și nu i-a interesat cum arată la trup, ce fel de voce are sau ce obiceiuri. Ocupați cu ale lor, nu au dat importanță faptului că nu urina cu ei sau că arunci cînd ajungeau la un lac ca să se răcorească, în timp ce ei se dezbrăcau ea se bălăcea îmbrăcată, ba chiar și cu pălăria pe cap, spunînd că astfel își spăla și hainele totodată. Pe de altă parte, curățenia era ultimul lucru și după cîteva zile era la fel de răpănoasă și transpirată ca și ei. A descoperit că jegul înfrățește în aceeași mizerie; nasul ei de copoi abia putea distinge mirosul corpului ei de al celorlalți. Pînza groasă a pantalonilor îi zgîria picioarele, nu era obișnuită să călărească pe distanțe lungi și după o zi abia mergea și fundul îi era o rană vie, dar și ceilalți erau oameni de oraș și sufereau tot atît. Clima uscată și caldă, setea, oboseala și asaltul neconținut al țințarilor le-au tăiat repede cheful de

' glume. Mergeau tăcuți în zdrăngăni tul calabalîcului, regretînd înainte de a fi început. Au căutat cu săptămînile un loc potrivit pentru a se instala și a căuta aur, timp pe care Eliza l-a folosit întrebînd de Joaquîn Andieta. Nici datele hărților prost desenate nu le erau de folos, astfel că ajungînd la un loc favorabil dădeau nas în nas cu sute de mineri veniți mai înainte. Fiecare avea dreptul la o suprafață de o sută

222

de picioare pătrate, își marca locul muncind în fiecare zi și lăsîndu-și uneltele acolo cînd pleca, dar dacă lipsea mai mult de zece zile îl ocupau alții și îl treceau pe numele lor. Delicturile cele mai grave precum invadarea unei proprietăți străine înainte de termen sau furtul se pedepseau cu spînzurătoarea sau biciuirea, în urma unei judecăți sumare în care minerii erau judecători, jurați și călăi. Au întîlnit grupuri de chileni la tot pasul. Se recunoșteau după îmbrăcăminte și accent, se îmbrățișau cu entuziasm, împărțeau ceaiul mate, rachiul și pastrama, charqui, își povesteau ghinioanele în culori vii și cîntau cîntece nostalgice sub cerul plin de stele, dar a doua zi se despărțeau fără multă vorbă. După accentul de fante de oraș și după conversații, Eliza a dedus că unii erau domnișori din Santiago, filfizoni aproape aristocrați care cu doar cîteva luni înainte purtau jiletcă, cizme de lac, mănuși din piele de căprioară și părul gominat, dar la exploatările de aur era imposibil să-i deosebești de mitocanii cei mai din topor, lîngă care munceau umăr la umăr. Mofturile și prejudecățile de clasă se transformau în fum în contact cu realitatea brutală a minelor, nu și ura de rasă, care izbucnea în bătăi la cel mai mic pretext. Chilenii, mai numeroși și mai întreprinzători decît alți hispanici, atrăgeau ura anglo-saxonilor. Eliza a aflat că la Sîn Francisco un grup de australieni beți atacase Chilecito, dezlănțuind o adevărată bătălie în cîmp deschis. La nisipurile aurifere funcționau mai multe

companii chiliene care aduseseră peoni de la țară, iobagi care de generații trăiseră într-un sistem feudal și munceau pentru un salariu infim fără a se mira că aurul nu aparținea găsitorului, ci patronului. Pentru yankei asta era sclavie în toată regula. Legile americane favorizau individul: fiecare proprietate se reducea la spațiul pe care îl putea exploata un singur om. Companiile chiliene încălcau legea înregistrând drepturile pe numele tuturor peonilor pentru a ocupa mai mult spațiu.

Erau albi de mai multe naționalități, cu cămăși de flanel, pantalonii vîrțiți în cizme și cîte două pistoale la brîu; chinezi cu hainele lor văruite și pantaloni largi; indieni cu tunici militare jerpelitate și fundul gol; mexicani îmbrăcați în bumbac alb și enorme sombrero-uri; sud-americani cu poncho-uri

223

scurte și cingători late de piele în care țineau cuțitul, tutunul, praful de pușcă și banii; călători din Insulele Sandwich desculți dar cu eșarfe din mătăsuri strălucitoare toți într-un amestec de culori, culturi, religii și limbi, dar o singură obsesie comună. Eliza îi întreba pe toți de Joaquin Andieta și îi ruga să dea de știre că fratele lui Elias îl caută. Pe măsură ce se afluau în acest teritoriu înțelegea cît de greu îi va fi să dea de urma iubitului ei printre cincizeci de mii de străini care mișunau dintr-un loc într-altul.

În fine, grupul de chilieni oboseți s-a instalat. Ajunseseră în valea râului Americano pe o căldură de cuptor, doar cu doi catîri și calul Elizei, celelalte animale muriseră pe drum. Pămîntul era uscat și crăpat, fără altă vegetație decît pinii și stejarii, dar cu un rîu limpede și năvalnic care cobora din munți și traversa valea ca un cuțit. Pe ambele maluri erau rînduri multe de bărbați care săpau și umpleau găleți cu pămînt fin, pe care după aceea îl cerneau printr-o instalație care semăna cu un leagăn de copil. Munceau cu capul în soare, picioarele în apa rece ca gheata și hainele ude; dormeau pe jos cu mîna pe arme, mîncău pîine uscată și carne sărată, beau apa contaminată de sutele de excavații din amonte și un basamac atît de falsificat încît unora le crăpa ficatul iar alții înnebuneau. Eliza i-a văzut pe doi dintre ei murind în cîteva zile, zvîrcolindu-se de durere și plini de spume și a fost recunoscătoare înțelepciunii lui Tao Chi'en care nu îi dădea voie să bea apă nefiartă. Oricît de mare ar fi fost setea, aștepta pînă seara, cînd poposeau, pentru a fierbe ceai sau mate. Din cînd în cînd se auzeau strigăte de bucurie: cineva găsise o pepită de aur, dar majoritatea se mulțumea să separe cîteva grame prețioase din tone de pămînt inutil. Cu luni în urmă încă se puteau vedea sclipind în apa limpede firișoare de aur, dar acum natura era dată peste cap de lăcomia omenească, peisajul urîțit de movile de pămînt și piatră, gropi uriașe, rîuri și iazuri deviate de la cursurile lor și apa împărțită în nenumărate bălți și mii de trunchiuri tăiate acolo unde înainte fusese pădure. Era nevoie de forță de titani ca să ajungi la metal.

Eliza nu voia să rămînă, dar era epuizată și nu s-a simțit în stare să călărească de una singură la întîmplare. Tovarășii

224

ei au ocupat o bucată de teren la capătul șirului de mineri, destul de departe de sătucul care începea să se nască, cu taverna și magazinul destinate a satisface necesitățile primordiale. Vecini le erau trei oregonezi care munceau și beau alcool cu o rezistență ieșită din comun și care nu și-au pierdut vremea salutîndu-i pe nou-veniții, dimpotrivă, i-au anunțat imediat că nu recunoșteau dreptul unsuroșilor de a exploata solul american. Unul dintre chilieni i-a înfruntat cu argumentul că nici ei nu erau de aici, pămîntul fiind al indienilor, și ar fi ieșit bătaie dacă nu ar fi intervenit ceilalți să-i calmeze. Zgomotul de fond era o rumoare permanentă de tîrnăcoape, lopeți, apă, pietre care cădeau și înjurături, dar cerul era limpede și aerul mirosea a laur. Chilienii s-au lăsat să cadă la pămînt, ruptți de oboseală, în timp ce falsul Elias Andieta făcea focul pentru cafea

și își adapă calul. De milă, a adăpat și catîrii care nu erau ai ei și le-a scos calabalîcul pentru a se putea odihni. Oboseala îi înceteșoșă privirea și genunchii îi tremurau, a înțeles că Tao Chi'en avusese dreptate spunîndu-i că trebuia să se îndrăvenească înainte de a se lansa în aventura asta. S-a gîndit la căsuța de scînduri și prelată din Sacramente, unde la ceasul acesta el probabil medita sau scria cu tuș în frumoasa lui caligrafie. A zîmbit, mirată că nostalgia nu îi evoca liniștita cameră de cusut a lui Miss Rose sau bucătăria călduță a Mamei Fresia. Ce mult m-am schimbat, suspină, privindu-și mîinile arse de soare și pline de bășici. A doua zi, ceilalți au trimis-o la magazin să cumpere necesarele pentru a supraviețui și unul din acele leagăne de cernut pămîntul, după ce văzuseră cît de eficient era artefactul acela în comparație cu albiile lor umile. Singura stradă a sătucului, de fapt un cătun, era un fel de mocirlă plină de gunoaie. Magazinul, o cabană din trunchiuri de copac și scînduri, constituia centrul vieții sociale al acestei comunități de bărbați singuri. Vindea de toate, mai ales băutură și ceva mîncare; seara, cînd minerii veneau să bea, un violonist anima atmosfera cu melodiile lui; atunci cîtiva bărbați își legau o batistă la brîu, semn că își asumau rolul de femei, iar ceilalți îi invitau pe rînd la dans. Nu exista nici o femeie pe o rază de multe mile în jur, dar uneori trecea un vagon

225

tras de catîri plin cu prostituate. Erau așteptate cu nerăbdare și plătite generos. Patronul magazinului era un mormon vorbăreț și bonom, cu trei soții în Utah și care vindea pe credit cui se convertea la credința lui. Era abstinent și în timp ce vindea băutură predica împotriva viciului de a o bea. Știa de un oarecare Joaquin, parcă numele de familie era Andieta, i-a răspuns Elizei, dar trecuse de mult pe aici și nu știa încotro o luase. Și-l amintea pentru că fusese amestecat într-un conflict între americani și spanioli iscat dintr-o proprietate. Chilieni? Posibil, era sigur doar că vorbea spaniola, poate era mexican, oricum, pentru el toți unsuroșii erau la fel.

— Și cum s-a terminat?

— Americanii au rămas cu prada și ceilalți au trebuit să plece. Cum altfel? Joaquin și încă unul au rămas două sau trei zile aici, în magazin. Am pus niște pături într-un colț și i-am lăsat să se odihnească, erau tare cotonogiți. Nu erau băieți răi. Îmi aduc aminte de fratele tău, era un băiat cu părul negru și ochi mari, destul de drăguț.

— El era, a spus Eliza cu inima bătîndu-i să iasă din piept.

226

PARTEA A TREIA 1850-1853

<titlu>El Dorado

Patru oameni au adus ursul, doi de fiecare parte, trăgînd de frînghiile groase în asistența unei mulțimi zgomotoase. L-au tîrît pînă în centrul arenei și l-au legat de un stîlp de o labă, cu un lanț lung de douăzeci de picioare, apoi le-a trebuit un sfert de oră să-l dezlege, în timp ce animalul zgîria și mușca furios. Cîntărea peste șase sute de kilograme, avea blana brun închis, era chior de un ochi, spatele era plin de rosături și cicatrice de la luptele precedente, dar era încă tînăr. Botul cu dinți galbeni enormi era plin de bale spumoase. Ridicat pe labelle din spate, dădea inutil cu laba înarmată cu gheare preistorice, trăgea cu disperare de lanț scrutînd mulțimea cu ochiul sănătos.

Era un sat apărut în cîteva luni din nimic, ridicat de transfugi într-o clipă și fără ambiția de a dăinui, în loc de arenă pentru lupte cu tauri, așa cum avea fiecare sat mexican din California, aveau un loc rotund și mare de pămînt curățat care servea la îmblînzitul cailor și la ținutul catîrilor, întărit cu scînduri și prevăzut cu galerii pentru public, în seara aceea de noiembrie cerul de culoarea oțelului anunța ploaie, dar nu era frig și pămîntul era uscat, în spatele palisadei, sute de spectatori răspundeau răgetelor ursului cu un cor de zeflemele. Singurele femei,

vreo șase tinere mexicane cu rochii albe brodate și fumînd eternele lor țigări, erau la fel de importante ca și ursul, iar bărbații le salutau și pe ele cu strigăte de „ole”, în timp ce sticlele de băutură și pungile cu aur pentru pariuri circulau din mîină în mîină. Cartoforii, cu haine de oraș, veste fantezii, cravate late și pălării înalte ieșeau în evidență în masa rustică și neșesălată. Trei mu-

229

zicanți cîntau la vioară cîntecele preferate și cînd au atacat cu brio „Oh, Susana”, imnul minerilor, doi comici bărboși dar îmbrăcați în straie femeiești au sărit în arenă și au făcut un tur olimpic plin de obscenități și pipăieli, ridicîndu-și fustele și arătîndu-și picioarele păroase și chiloții cu volane. Publicul i-a recompensat cu o ploaie generoasă de monede și un vuiet de aplauze și hohote de rîs. Cînd s-au retras, un sunet solemn de corn și o bătaie de tobe au anunțat începutul luptei, după care mulțimea electrizată a scos un muget de plăcere.

Pierdută în mulțime, Eliza urmărea spectacolul cu fascinație și oroare. Pariase puținii bani care-i rămăseseră cu speranța de a-i înmulți în următoarele minute. După al treilea sunet de corn s-a ridicat o poartă de lemn și în arenă a intrat pufnind un taur tînăr, negru și lucios. A fost un moment de liniște uimită a galeriilor, apoi un „ole” strigat din toată inima a salutat animalul. Taurul s-a oprit nedumerit, ținîndu-și ridicat capul încununat de coarne mari și nepilite, măsurînd cu ochi atenți distanțele, scurmînd nisipul cu copitele dinainte, pînă cînd atenția i-a fost atrasă de un mormăit al ursului. Adversarul lui îl văzuse și săpa repede o groapă la cîțiva pași de stîlp, unde s-a ghemuit, una cu pămîntul. La urletele publicului, taurul și-a înclinat greabănul, și-a încordat mușchii și a pornit-o în goană stîrnind un nor de nisip, orb de furie, pufnind și scoțînd abur pe nări și bale pe gură. Ursul îl aștepta. Prima lovitură de corn a primit-o în spinare și imediat a țîșnit sîngele, dar nu s-a clintit din loc nici cu o palmă. Nedumerit, taurul a dat un ocol arenei la trap mic, în timp ce gloata îl stimula cu insulte, apoi a atacat din nou, încercînd să ridice ursul în coarne, dar acesta a rămas ghemuit și a primit lovitura fără să crîcnească, așteptînd ocazia, apoi, dintr-o mișcare sigură i-a sfîșiat botul. Cu sîngele curgînd, zăpăcit de durere și pierzîndu-și direcția, animalul a început să atace lovind supărat, i-a mai făcut ursului cîteva răni dar n-a reușit să-l scoată din groapă. Deodată ursul s-a ridicat și l-a apucat de gît într-o îmbrățișare teribilă, muscîndu-l de ceafă. Cîteva minute bune au dansat împreună în cerc, atît cît permitea lanțul, în timp ce nisipul se îmbiba de sînge și galeriile răgeau, în cele din urmă, tau

230
rul a reușit să se desprindă, a făcut cîțiva pași nesiguri, cu picioarele moi și pielea de obsidiană strălucitoare vopsită în roșu, a căzut în genunchi și dus a fost. Atunci un strigăt general a salutat victoria ursului, în arenă au intrat doi oameni călări, au tras un foc de armă între ochi învinsului, l-au prins cu lasoul de picioarele din spate și l-au tîrît afară. Eliza și-a făcut drum spre ieșire, scîrbită. Pierduse ultimii patruzeci de dolari.

În vara și toamna anului 1849, Eliza a cutreierat călare Filonul Principal de la sud la nord, de la Mariposa la Downieville și înapoi, urmînd pista tot mai confuză a lui Joaquín Andieta prin povîrnișuri abrupte, din albia rîurilor pînă la poalele Sierrei Nevada. La început, cînd întreba de el, puțini își aminteau de o persoană astfel numită sau descrisă, dar spre sfîrșitul anului figura lui începea să dobîndească contururi reale, ceea ce o făcea să continue căutarea. Dăduse de veste că era căutat de fratele lui Elias și de cîteva ori în timpul acelor luni ecoul i-a întors propriul glas. De mai multe ori, tot întrebînd de Joaquin, a fost identificată ca fratele lui chiar înainte de a deschide gura. În această regiune sălbatică poșta întîrzia cu lunile, ziarele cu săptămîinile, dar știrile purtate din gură în gură nu dădeau greș. Cum de nu auzise Joaquin că era căutat? Neavînd frați, trebuia să se fi întrebat cine era Elias ăla și dacă avea un dram de intuiție ar fi putut asocia numele cu al ei, se gîndea, iar dacă nu bănuia, măcar să fi fost curios să vadă

cine pretindea că îi este rudă. Noaptea abia mai dormea, pradă presupunerilor de tot felul și bănuind tot mai mult că tăcerea iubitului ei nu se putea explica decît prin moarte sau pentru că nu dorea să o întîlnească. Și dacă într-adevăr fugea de ea, cum insinuase Tao Chi'en? Ziua mergea călare, dormea trîntită pe jos, învelită cu pledul de Castilia și cu cizmele sub cap, îmbrăcată. Murdăria și sudoarea nu o mai deranjau, mîncă ce putea și singurele precauții erau să fiarbă apa pe care o bea și să nu-i privească pe gringos în ochi.

Pe atunci veniseră mai mult de o sută de mii de argonauți și continuau să sosească, împrăștiați de-a lungul Filonului Principal, întorcînd lumea pe dos, mutînd munții, deviind rîuri, distrugînd păduri, pulverizînd roci, mutînd tone de

231 nisip și săpînd gropi uriașe. Acolo unde se găsea aur, pămîntul idilic care rămăsese neschimbat de la începutul timpurilor se transformase într-un coșmar selenar. Eliza era extenuată, dar își recăpătase forțele și scăpase de frică. Menstruația i-a revenit cînd se aștepta mai puțin și era greu de disimulat în compania bărbaților, dar a luat-o ca pe un semn că trupul i se însănătoșise în sfîrsit și a fost mulțumită. „Acele tale de acupunctura mi-au folosit, Tao. Am să pot avea copii”, i-a scris prietenului ei, convinsă că va înțelege fără alte explicații. Niciodată nu se despărțea de arme, deși nu le știa folosi și spera să nu se găsească în situația de a trebui s-o facă. O singură dată a tras în aer ca să sperie niște băieți indieni care se apropiaseră prea mult și i se păreau amenințători, dar dacă ar fi trebuit să se lupte cu ei nu ar fi avut nici o șansă, căci nu era în stare să nimerească un măgar de la cinci pași. Dacă nu își perfecționase tirul în schimb ajunsese la performanța de a deveni invizibilă. Intra în sate fără a atrage atenția, amestecîndu-se printre hispanici, unde un băiat cu înfățișarea ei putea trece neobservat. Imita la perfecție accentul peruvian și mexican, astfel că era luată drept unul din ei atunci cînd căuta ospitalitate. Si-a mai schimbat și engleza britanică cu cea americană și a adoptat o serie de cuvinte grele, indispensabile pentru a fi acceptată printre gringos. Și-a dat seama că dacă vorbea ca ei era respectată; important era să nu dea explicații, să spună cît mai puțin posibil, să nu ceară nimic, să muncească pentru mîncare, să facă față provocărilor și să nu se despartă de o mică Biblie pe care o cumpărase la Sonora. Pînă și cei mai mitocani aveau o rezervă superstițioasă în prezența acestei cărți. Se mirau de puștiul acesta imberb cu glas de femeie care citea Scrierile Sfinte după-amiezile, dar nu își băteau joc de el, dimpotrivă, unii au început să-l apere, gata să sară la bătaie dacă cineva ar fi îndrăznit să rîdă de el. În acești bărbați solitari și brutali, care plecaseră în căutarea norocului precum eroii mitici din vechea Grecie, ajungînd să trăiască reduși la elementar, adesea bolnavi, dedați violenței și alcoolului, sălășluia o aspirație nemărturisită pentru duiosie și ordine. Cîntecele romantice le umezeau ochii, erau dispuși să plătească

232 oricît pentru o bucățică de tartă cu mere care le oferea un moment de consolare pentru dorul de căminele lor, făceau ochi largi pentru a se apropia de o casă în care era un copil și îl priveau îndelung, ca pe o minune.

„Nu te teme, Tao, nu călătoresc singură, ar fi o nebunie”, îi scria Eliza prietenului ei. „Trebuie mers în grupuri mari, bine înarmate și în alertă, pentru că în ultimele luni s-au înmulțit bandele de tîlhari. Indienii sînt mai curînd pașnici, în ciuda aspectului înfiorător, dar dacă dau de un călăreț lipsit de apărare îl pot jefui de posesiunile cele mai rîvnite: cal, arme, cizme. Mă alătur altor călători: negustori care merg din sat în sat să-si vîndă marfa, mineri care caută filoane noi, familii de fermieri, vînători, întreprinzători și agenți de terenuri care încep să invadeze California, jucători, pistolari, avocați și alte canalii, care de regulă sînt cei mai amuzanți și generoși tovarăși de drum. Mai merg și predicatori pe drumurile astea, toți sînt tineri și cam fanatici. Imaginează-ți cîtă credință trebuie să ai ca să străbați trei mii de mile prin cîmpiile virgine și să lupti împotriva viciilor

străine. Vin de prin satele lor plini de forță și pasiune, hotărâți să aducă cuvîntul lui Cristos în smîrcurile astea, fără a fi deranjați de piedicile și necazurile de pe drum pentru că Dumnezeu pășește alături de ei. Pe mineri îi numesc 'adoratorii lîinii de aur'. Trebuie să citești Biblia, Tao, altfel n-ai să-i înțelegi niciodată pe creștini. Acești pastori nu se lasă doborâți de greutatea materiale, dar multora li se rupe sufletul văzînd că sînt neputincioși în fața puterii înrobitoare a lăcomiei. E reconfortant să-i cunoști cînd abia au sosit, inocenți încă, și trist să-i vezi părăsiți de Dumnezeu, tîrîndu-se cu greu dintr-o tabără în alta, cu soarele nemilos bătîndu-i în cap și însetați, predicînd în piețe și cîrciumi în fața unui public indiferent care îi ascultă fără a-și scoate pălăriile de pe cap și după cinci minute îmbătîndu-se cu tîrfele. Am cunoscut un grup de artiști ambulanti, Tao, niște amărîți care se opreau prin sate să distreze lumea cu pantomimă, cîntece picarești și comedii grosolane. Am mers cu ei cîteva săptămîni și m-au băgat și pe mine în spectacol. Dacă făceam rost de un pian, cîntam, dacă nu, eram

doamna tînră a companiei teatrale
233

și toată lumea se mira cît de bine joc rolul de femeie. A trebuit să-i părăsesc pentru că eram total confuză, nu mai știam dacă sînt femeie îmbrăcată în haine bărbătești, bărbat în straie de muiere sau o aberație a naturii."

S-a împrietenit cu poștașul și de cîte ori avea ocazia călărea împreună cu el, pentru că se deplasa rapid și avea multe legături; dacă cineva era în stare să-l găsească pe Joaquîn Andieta, el era acela. Omul venea cu scrisorile pentru mineri și se întorcea cu săculeții cu aur pe care îi depunea în bănci. Făcea parte din mulții vizionari îmbogățiți de febra aurului, deși nu ținuse în viața lui o lopată sau un tîrnăcop în mîină. Încasa doi dolari și jumătate pentru a duce o scrisoare la Sîn Francisco și, profitînd de nerăbdarea minerilor de a primi vești de acasă, cerea o uncie de aur pentru a înmîna scrisorile care soseau, Cîstiga o avere cu afacerea asta, avea clienți din belșug și nimeni nu se plîngea de preț, neexistînd alternativă, nu puteau părăsi mina pentru a pleca să-si ridice corespondența sau a-și depune cîștigurile la o sută de mile distanță. Eliza mai căuta și tovărășia lui Charley, un omuleț plin de povesti, care făcea concurență căruțașilor mexicani transportîndu-și marfa cu catîrii. Cu toate că nu se temea nici de dracul, era recunoscător oricărei companii, pentru că avea nevoie de public pentru poveștile lui. Cu cît îl observa mai atent, cu atît mai convinsă era Eliza că era vorba de o femeie deghizată în bărbat, ca și ea. Charley avea pielea arsă de soare, mesteca tutun, înjura ca un bandit și nu se despărțea de pistoale și nici nu-și scotea mînușile, dar o dată a apucat să-i vadă mîinile și erau mici și albe, ca de domnișoară.

S-a îndrăgostit de libertate. Trăise între patru pereți acasă la familia Sommers, într-o ambianță neschimbată, unde timpul se învîrtea în cerc iar linia orizontului abia se zărea prin geamuri; crescuse în armura impenetrabilă a bunelor maniere și a convențiilor, antrenată dintotdeauna să facă pe plac și să servească, limitată de corset, rutină, norme sociale și teamă. Frica o însoțise tot timpul: frică de Dumnezeu și de justiția lui imprevizibilă, de autoritate, de părinții adoptivi, de boală și blestem, de necunoscut și de ce era diferit, de a ieși din casa protectoare și a înfrunta pericolele străzii; frică

234
de propria ei fragilitate feminină, de dezonoare și de adevăr. Realitatea ei fusese una însiropată, făcută din omisiuni, tăceri politicoase, secrete bine păzite, ordine și disciplină. Aspirase către virtute, dar acum se îndoia de semnificația acestui cuvînt. Dăruindu-se lui Joaquin Andieta în camera cu dulapuri făcuse o greșeală de neiertat pentru ochii lumii, dar pentru ai ei justificată de dragoste. Nu știa ce pierduse sau ce cîștigase cu pasiunea aceea. Plecase din Chile pentru a-și găsi iubitul și a deveni sclava lui pe vecie, crezînd că astfel își va împlini setea de supunere și năzuința ascunsă de posesiune, dar acum nu se mai simțea în stare

să renunțe la aripile noi care începeau să-i crească pe umeri. Nu îi părea rău de nimic din cele trăite cu iubitul ei și nici nu se rușina de rugul de pasiune care o tulburase, dimpotrivă, simțea că o întărise dintr-un foc, îi dăruise curajul de a lua decizii și de a plăti pentru urmări. Nu datora explicații nimănui, dacă greșise fusese pedepsită cu vîrf și îndesat prin pierderea familiei, chinul îngropat în cala corăbiei, copilul mort și nesiguranța absolută a viitorului. Cînd rămăsese însărcinată și s-a văzut într-o situație fără ieșire a scris în jurnal că-si pierduse dreptul la fericire, dar în aceste luni din urmă, călărind prin peisajul auriu al Californiei, a simțit că zboară ca un condor, într-o dimineață s-a trezit de nechezatul calului și de soarele care îi bătea pe față și s-a văzut înconjurată de arbori măreți de sequoia, care îi vegheaseră somnul precum niște paznici centenari, de coline blînde și, departe, munții vineții; atunci a invadat-o o fericire atavică necunoscută înainte. Și-a dat seama că îi dispăruse senzația de panică tot timpul prezentă în capul pieptului, ca un șobolan gata să o muște. Temerile i se topiseră în grandoarea copleșitoare a acestor meleaguri. Pe măsură ce înfrunta riscurile curajul îi creștea: nu-i mai era frică de frică. „Descopăr puteri noi în mine, poate că le-am avut mereu, dar nu le cunoșteam pentru că pînă acum nu a trebuit să le folosesc. Nu știu exact unde, în care cotitură a drumului am pierdut persoana care eram, Tao. Acum nu sînt decît încă unul din nenumărații aventurieri răspîndiți pe malurile acestor rîuri translucide și la poalele acestor munți eterni. Sînt bărbați mîndri, nu au decît cerul deasupra pălăriilor și nu se pleacă în fața nimănui

235

pentru că sînt pe cale să inventeze egalitatea. Iar eu vreau să fiu unul din ei. Unii pășesc victorioși cu un sac de aur în spate, alții nu-si poartă decît dezamăgirile și datoriile, dar cu toții se simt stăpîni pe propria lor soartă, pe pămîntul pe care calcă, pe viitor, pe demnitatea lor irevocabilă. După ce i-am cunoscut nu mai pot fi o domnișoară așa cum voia Miss Rose. Il înțeleg în sfîrșit pe Joaquin care răpea ore prețioase dragostei noastre ca să-mi vorbească de libertate. Deci asta era... Această euforie, această lumină la fel de intensă ca aceea a rarelor clipe de dragoste împărtășită pe care mi le amintesc. Mi-e dor de tine, Tao. Nu am cu cine vorbi despre ce văd și ce simt. Nu am nici un prieten în pustietățile astea și în rolul meu masculin am mare grijă ce spun. Merg încruntată, ca să mă creadă un tip dur. E greu să fii bărbat, dar mult mai greu să fii femeie. "

Tot mergînd dintr-un loc într-altul, a ajuns să cunoască terenul accidentat de parcă acolo s-ar fi născut, se putea orienta și calcula distanțele, deosebea șerpilor veninoși de cei inofensivi și grupurile ostile de cele prietenoase, ghicea cum va fi vremea după forma norilor și ora după unghiul pe care îl făcea propria ei umbră, știa ce să facă atunci cînd se întîlnea cu un urs și cum să se apropie de o cabană pentru a nu fi primită cu gloanțe. Uneori întîlnea tineri abia sosiți care cărau după ei mașinării de minerit complicate, abandonate în cele din urmă pentru că nu serveau la nimic, sau se încrucișa cu grupuri de oameni bolnavi, cu febră, care coborau de pe dealuri după luni de trudă inutilă. Nu-i ieșea din minte cadavrul acela ciugulit de păsări atîrnînd de un stejar și însoțit de un anunț de avertizare... în peregrinările ei a văzut americani, europeni, kanaci, mexicani, chilieni, peruvieni, precum și lungi șiruri de chinezi tăcuți conduși de un vătaf care, deși de aceeași rasă cu ei, îi trata ca pe sclavi și îi plătea cu te miri ce. Aveau o legătură în spate și își duceau cizmele în mîină, picioarele lor care fuseseră încălțate doar cu tîrlici nu suportau greutatea. Erau economi, trăiau cu mai nimic și nu cheltuiau aproape deloc, cumpărau cizmele mai mari crezînd că sînt mai valoroase și se mirau aflînd că prețul era același ca pentru cele mici. Eliza și-a perfecționat instinctul de a evita pericolele. A învățat să trăiască clipa și să nu-și

236

facă planuri, așa cum o sfătuiseră Tao Chi'en. Se gîndea des la el și îi scria tot

timpul, dar nu putea trimite scrisorile decît cînd ajungea într-o localitate cu poștă care ajungea la Sacramento. Era ca și cum ar fi aruncat mesaje în sticle în mare, căci nu știa dacă mai locuia acolo și singura adresă sigură era cea a restaurantului chinezesc din oraș. Dacă ajungeau acolo, precis că i le dădeau.

Îi povestea despre peisajul magnific, despre căldură și sete, colinele curbate voluptuos, stejarii groși și pinii zvelți, rîurile înghețate cu apă atît de limpede că vedeai sclipind aurul în albie, gîștele sălbătice care țipau trecînd în zbor, căpriorii și urșii cei mari, viața aspră a minerilor și mirajul îmbogățirii ușoare, îi spunea ceea ce ambii știau: că nu merita să-ți strici viața căutînd un praf galben. Și ghicea răspunsul lui Tao: n-avea sens nici să ți-o strici umblînd după o dragoste iluzorie. Dar ea continua, nu se putea opri. Joaquin Andieta începea să-și piardă conturul, memoria ei bună nu o mai ajuta să găsească cu exactitate trăsăturile iubitului, trebuia să recitească scrisorile pentru a fi sigură că existase cu adevărat, că se iubiseră și că nopțile din odaia cu dulapuri nu erau o invenție a imaginației sale. Și așa chinul dulce al dragostei solitare reîncepea. Lui Tao Chi'en îi descria oamenii pe care îi cunoștea pe drum, mulțimile de emigranți mexicani instalate la Sonora, singura localitate unde copiii alergau pe străzi, femeile umile care o găzduiau în casele lor de paiantă fără a bănuși că era una de-a lor, miile de tineri americani care veneau la mine în toamna aceea, după ce străbătuseră pe uscat continentul de la Atlantic la Pacific. Se spunea că erau cam patruzeci de mii nou-sosiții, toți gata să se îmbogățească cît ai clipi din ochi și să se întoarcă triumfători în satele lor. Li se spunea „contingentul lui '49", nume care a devenit popular și pe care l-au adoptat și cei sosiți înainte sau după ei. În est au rămas sate întregi fără bărbați, populate doar de femei, copii și deținuți.

„Văd foarte puține femei la mine, dar sînt unele cu destul curaj pentru a-și însoți bărbații în viața asta de cîine. Copiii mor în epidemii sau accidente, ele îi îngroapă, îi plîng și continuă să trudească din zori și pînă-n noapte pentru ca barbaria să nu distrugă orice urmă de decență, își suflecă fustele

237

și intră în apă să caute aur, dar altele descoperă că a spăla rufe sau a coace pesmeți și a-i vinde e mai productiv, cîștigă astfel mai mult într-o săptămînă decît bărbații lor într-o lună, rupîndu-și spinările. Un bărbat singur plătește cu dragă inimă de zece ori mai mult pentru o pîine frămîntată de mîini de femeie, dar cînd eu încerc să fac același lucru în chip de Elias Andieta, dacă primesc cîtiva centi amărîți, Tao. Bărbații sînt în stare să străbată multe mile doar ca să vadă o femeie de aproape. O fată care se sorește în fața unei cîrciumi are în cîteva minute poala plină de punguțe cu aur, darul celor zăpăciți de vederea evocatoare a unei fuste. Și prețurile cresc, minerii sînt tot mai săraci și comercianții tot mai bogați, într-un moment de disperare am dat un dolar pe un ou și l-am mîncat crud, cu un pic de brandy, sare și piper, așa cum m-a învățat Mama Fresia: leacul cel mai sigur pentru dezolare. Am cunoscut un băiat din Georgia, un biet nebun, dar am aflat că nu tot timpul a fost așa. La începutul anului a descoperit un filon de aur și a scos preț de nouă mii de dolari pe care i-a pierdut într-o seară jucînd monte. Vai, Tao, nici nu-ți imaginezi ce chef am să fac baie, să pregătesc ceaiul și să stau cu tine de vorbă. Mi-ar plăcea să îmbrac o rochie curată și să-mi pun cerceii dăruiți de Miss Rose, ca să mă vezi că sînt drăguță, să nu crezi că sînt un băiețoi. Notez în jurnal tot ce mi se întîmplă, ca să-ti povestesc amănunțit cînd ne-om vedea, pentru că asta știu sigur, într-o bună zi vom fi din nou împreună. Mă gîndesc la Miss Rose și la cît de supărată o fi pe mine, dar nu îi pot scrie pînă nu dau de Joaquin, pînă atunci nimeni nu trebuie să știe unde mă aflu. Dacă ar bănuși Miss Rose ce am văzut și am auzit, ar muri. Țasta e pămîntul păcatului, ar spune Mr. Sommers, aici nu există morală nici lege, domnesc viciile jocului, băuturii și bordelurilor, dar pentru mine țara asta e o pagină albă, aici îmi pot scrie noua mea viață, deveni ce vreau eu, nimeni nu mă cunoaște în afară de

tine, nimeni nu-mi știe trecutul, mă pot naște din nou. Aici nu sînt stăpîni și servitori, doar oameni care muncesc. Am văzut foști sclavi care au adunat destul aur pentru a finanța ziare, școli și biserici pentru rasa lor, luptă din California împotriva sclaviei. Am cunoscut pe unul care și-a răscumpărat mama; sărmana femeie a ajuns aici bolnavă

238

și îmbătrînită, dar acum cîștigă cît vrea vînzînd mîncare, a cumpărat o fermă și duminica merge la biserică în rochie de mătase și într-o caleașca trasă de patru cai. Știi că mulți marinari negri au dezertat nu numai pentru aur, ci pentru că aici găsesc un fel unic de libertate? Mi-aduc aminte de slavele chineze pe care mi le-ai arătat la Sîn Francisco în spatele unor zăbrele, nu le pot uita, mă urmăresc ca niște stafii. Și pe aici viața prostituatelor e dură, unele se sinucid. Bărbații așteaptă cu orele să o salute respectuos pe noua învățătoare, dar se poartă rău cu fetele din saloons. Știi cum le numesc? Porumbițe pîngărite. Se sinucid și indienii, Tao. Sînt alungați de peste tot, umblă flămînzi și sperați. Nimeni nu îi angajează, apoi îi acuză de vagabondaj și sînt trimiși în lanțuri la muncile forțate. Primarii plătesc cinci dolari pe un indian mort, sînt omorîți din sport și câteodată li se smulge scalpul. Există gringos care fac colecție de astfel de trofee și se mîndresc cu ele atîrnate de șa. Poți să te bucuri aflînd că unii chinezi s-au dus să trăiască împreună cu indienii. Se duc departe, în pădurile din nord, unde se mai găsește vînat. Se spune că în preerii au rămas foarte puțini bivoli."

Eliza a plecat de la lupta cu ursul fără bani și flămîndă, nu mîncase din ziua precedentă și și-a spus că nu va mai face niciodată pariuri pe inima goală. Cînd n-a mai avut ce vinde a stat vreo două zile întrebîndu-se ce să facă, apoi a căutat de lucru și a descoperit că să-ți cîștigi viața e mai ușor decît crezuse, în orice caz preferabil trudei de a găsi pe cineva care să plătească pentru tine. Fără un bărbat care să o protejeze și să o întrețină, o femeie este pierdută, o bătuse la cap Miss Rose, dar a descoperit că nu era mereu așa. În rolul lui Elias Andieta găsea slujbe pe care le-ar fi putut face și în haine femeiești. Era imposibil să se angajeze ca salahor sau văcar, nu știa cum să umble cu unelte sau lasoul, nu avea putere să ridice o lopată sau să prindă un tăuras, dar avea și alte ocupații la îndemînă. De exemplu condeiul, ca de atîtea ori înainte. Ideea de a scrie scrisori a fost un sfat bun pe care i l-a dat amicul ei, poștașul. Dacă nu putea să o facă într-o circiumă, întindea pledul de Castilia în mijlocul pieței, așeza pe el hîrtie și cerneală și începea să-și strige în gura

239 mare meseria. Mulți mineri abia de știau să citească curent sau să se iscălească, nu scriseseră o scrisoare în viața lor, dar cu toții așteptau poșta cu o vehemență mișcătoare, era singurul contact cu familia lor de departe. Vapoarele companiei Pacific Mail ajungeau la Sîn Francisco din două în două săptămîni cu sacii de corespondență și de cum se zăreau la orizont oamenii fugeau să facă coadă în fața oficiului poștal. Funcționarilor le trebuiau zece sau douăsprezece ore ca să sorteze conținutul sacilor, dar rumeni nu se supăra dacă aștepta și ziua întregă. Iar de acolo și pînă la mine, mai treceau cîteva săptămîni. Eliza își oferea serviciile în spaniolă și engleză, citea scrisorile și răspundea la ele. Dacă clientului cu greu îi veneau în minte două fraze laconice în care spunea că e în viață și trimitea salutări alor săi, ea îl chestiona răbdător și compunea o poveste mai înflorită, umplînd măcar o pagină. Cereai doi dolari pe scrisoare, lungimea nu avea importanță, dar dacă adăuga niște fraze sentimentale la care omul nu ar fi ajuns niciodată primea un bacșiș bun. Unii veneau la ea să le citească scrisorile de acasă, și le înflorea puțin și pe acelea, astfel ca amărîtul să audă mîngîierea unor cuvinte drăgăstoase. Nevestele, obosite să tot aștepte pe coasta cealaltă a continentului, obișnuiau să scrie doar lamentări, reproșuri sau o grămadă de sfaturi creștinești, fără a-și aminti că bărbații lor erau bolnavi de singurătate, într-o tristă zi de luni, șeriful a căutat-o pentru a scrie ultimele cuvinte ale unui

condamnat la moarte, un tînăr din Wisconsin acuzat în chiar dimineața aceea de furtul unui cal. Imperturbabil, în ciuda celor nouăsprezece ani abia împliniți, i-a dictat Elizei: „Dragă mamă, sper să fii sănătoasă cînd primești această veste și le spui lui Bob și lui James că astăzi mă spînzură. Toate cele bune, Theodore. ” Eliza a încercat să îndulcească puțin mesajul pentru ca nefericita mamă să nu facă un atac de inimă, dar șeriful i-a spus că nu e timp de mofturi. După cîteva minute, mai mulți cetățeni onești au dus condamnatul în inima așezării, l-au pus pe un cal cu o frînghie de gît, au legat capătul celălalt de creanga unui copac, au pocnit animalul în crupă și Theodore a rămas atîrnat fără altă ceremonie. Nu era primul spînzurat pe care îl vedea Eliza. Cel puțin pedeapsa era rapidă, dar dacă acuza-

240
tul era de altă rasă era mai întîi biciuit; chiar dacă se îndepărta cît putea, țipetele lui și gălăgia spectatorilor o urmăreau săptămîni întregi.

În ziua aceea se pregătea să întrebe la cîrciumă dacă putea să-și instaleze negoțul de scrib, cînd o zarvă mare i-a atras atenția, în timp ce publicul care asistase la lupta cu ursul ieșea, pe singura stradă a cătunului veneau niște vagoane trase de catîri și precedate de un puști indian care bătea toba. Nu erau niște vehicule obișnuite, prelatele erau pictate, de coviltire atîrnau ciucuri, pampoane și lămpi chinezești, catîrii erau împodobiți ca animalele de circ și totul era învăluit într-un zgomot imposibil de tălîngi de aramă. Așezată pe capra primului echipaj stătea o muiere cu sîni uriași, haine bărbătești și pipă de pirat între dinți. A doua căruță era minată de un tip enorm, acoperit cu niște piei tocite de lup, cu capul ras, cercei în urechi și înarmat ca pentru război. Fiecare vagon remorca altă căruță, unde călătorea restul grupului, adică patru tinere gătite cu catifele ciuruite și brocarturi ofilite care trimiteau sărutări asistenței mirate. Stupoarea a ținut doar o clipă; de cum au recunoscut căruțașii, o salvă de strigăte și împușcături în aer a animat ziua. Fină atunci, porumbițele pîngărite domniseră fără vreo concurență feminină, dar situația s-a schimbat cînd în satele nou-apărute s-au instalat primele familii și predicatorii, care zguduiau conștiințele cu amenințări de pedeapsă eternă. Neexistînd biserici, își organizau serviciile religioase în aceleași saloons în care înfloreau viciile. Se oprea pentru un ceas vînzarea băuturii, se puneau bine cărțile de joc și se întorceau cu fața la perete tablourile lascive, în timp ce bărbații înghițeau admonestările pastorului pentru ereziile și desfrînarea lor. La balconul de la etaj, fetele primeau cu filozofie bălăcăreala, consolîndu-se cu ideea că peste un ceas totul va reveni la normal. Cît timp treaba mergea nu conta că aceia care le plăteau după aceea le criticau, de parcă viciul nu era al lor, ci al celor care îi tentau. Așa se stabilea o graniță clară între femeile decente și cele ușurate. Obosite să tot mituiască autoritățile și să înghită umilințe, unele își luau calabalîcul și se mutau în altă parte, unde mai devreme sau mai tîrziu ciclul se repeta. Ideea unui serviciu itinerant avea avanta-

241

Jul de a scăpa de asediul soțiilor și oamenilor bisericii, și în plus orizontul se lărgea la distanțe apreciabile, unde se plătea dublu. Afacerea prospera cînd era vreme frumoasă, dar acum iarna era aproape, în curînd avea să ningă și drumurile deveneau impracticabile; acesta era unul din ultimele drumuri ale caravanei.

Căruțele au străbătut strada și s-au oprit la ieșirea din sat, urmate de o procesiune de bărbați plini de vitejie după atîta băătură și după lupta cu ursul. A mers și Eliza după ei, ca să vadă de aproape noutatea. Și-a dat seama că nu va avea clienți pentru negoțul epistolar, trebuia să găsească altceva ca să mînînce de cină. Profitînd de cerul fără nori, cîțiva voluntari s-au oferit să descarce catîrii și să ajute la coborîrea unui pian rablagit, pe care l-au instalat pe iarbă la ordinele madamei, care era cunoscută sub superbul nume de Joe Rupe-Oase. Cît

ai clipi din ochi au curățat o suprafață de teren, au așezat mese pe care au apărut ca prin minune sticle cu rom și teancuri de cărți poștale ilustrate cu femei goale. Plus două lăzi cu cărți în ediții ordinare, care au fost anunțate drept „romane de alcov cu scenele cele mai fierbinți din Franța”. Se vindeau cu zece dolari bucata, un adevărat chilipir, pentru că se puteau excita cu ele de câte ori doreau și să le mai împrumute și la prieteni, erau mult mai rentabile decât o femeie adevărată, explica Rupe-Oase, și ca dovadă a citit un fragment pe care publicul l-a ascultat într-o liniște sepulcrală, de parcă ar fi fost o revelație profetică. Un cor de râsete și glume s-a iscat la finalul lecturii și în câteva minute lăzile erau goale, între timp se lăsase seara și au fost aprinse torțe. Madama a anunțat prețul exorbitant al sticlelor de rom, dar ca să dansezi cu fetele costa pe sfert. E cineva care să știe să cânte la pianul ăsta nenorocit, a întrebat, și atunci Eliza, căreia îi chiorăiau mațele de foame, s-a apropiat fără a se gândi de două ori și s-a așezat în fața instrumentului dezacordat, invocînd-o pe Miss Rose. Nu mai cîntase de zece luni și nu avea ureche foarte bună, dar anii de antrenament cu vergeaua metalică în spate și palmele profesorului belgian i-au venit în ajutor. A atacat unul din acele cîntecele picarești pe care Miss Rose și fratele ei, căpitanul) le cîntau în duet pe vremea inocentelor serate muzicale, 242

înainte ca destinul să lovească și lumea să se întoarcă pe dos. A constatat mirată cît de bine era primită execuția ei plină de greșeli. N-au trecut două minute și a apărut o scripcă menită să o acompanieze, dansul a început și cele patru fete treceau din om în om pe ringul improvizat. Căpcăunul în piele de lup i-a scos Elizei pălăria de pe cap și a pus-o pe pian cu un gest atît de hotărît încît nimeni nu s-a făcut că nu înțelege și în curînd s-a umplut de bacșișuri.

O căruță era dormitorul madamei și al fiului ei adoptiv, puștiul cu toba, în cealaltă călătoreau grămadă celelalte femei, iar cele două remorci erau transformate în alcov. Fiecare, căptușită cu șaluri multicolore, conținea un pat cu patru stîlpi și baldachin cu plasă pentru țînțari, o oglindă în ramă aurită, un spălător cu cană și lavoar de faianță, covoare persane decolorate și cam mîncate de molii, dar încă frumoase, și sfeșnice cu luminări groase pentru lumină. Decorul teatral entuziasma bărbații, disimula praful adunat pe drum și gradul de uzură, în timp ce două femei dansau în sunetul muzicii, celelalte două își făceau rapid treaba în căruțe. Madama, care avea degete de aur pentru jocul de cărți, era atentă la mesele de joc și avea grijă să ia banii înainte pentru serviciile porumbițelor, să vîndă rom și să anime petrecerea, cu nelipsita pipă între dinți. Eliza a cîntat toate cîntecele pe care le știa pe de rost, apoi lua repertoriul de la capăt, fără ca cineva să prindă de veste, pînă i s-au împăienjenit ochii de oboseală. Văzînd că e gata să cadă, colosul a anunțat o pauză, a strîns banii din pălărie și i-a băgat în buzunarul pianistului, apoi a luat-o de braț și a dus-o aproape pe sus în prima căruță, unde i-a pus în mînă un pahar cu rom. A refuzat cu un gest leșinat, să bea pe inima goală ar fi însemnat să cadă lată; atunci el a scotocit prin dezordinea de lăzi și vase și a scos o pîine și niște bucăți de ceapă, pe care le-a devorat tremurînd. Apoi a ridicat privirile spre uriașul acela care se uita la ea de la mare înălțime. Un zîmbet inocent lumina dinții cei mai albi și mai regulați din lume.

— Ai chip de femeie, i-a spus și ea a tresărit împotrivindu-se.

— Mă cheamă Elias Andieta, a răspuns punînd mîna pe pistol, de parcă ar fi fost gata să-și apere numele bărbătesc cu focuri de armă.

243

Eu sînt Babalu, Cel-Rău.

— Există și un Babalu bun?

— Exista. -Ce a pățit?

— S-a întîlnit cu mine. De unde ești, copile?

— Din Chile. Umblu să-mi găsesc fratele. Nu ai auzit de unul, Joaquin Andieta?

— N-am auzit de rumeni. Dar dacă fratele tău are boașele la locul lor, mai

devreme sau mai târziu va veni să ne viziteze. Toată lumea știe de fetele lui Joe Rupe-Oase.

244

<titlu>Afaceri

Căpitanul John Sommers a aruncat ancora în golful San Francisco, destul de departe de țărm pentru ca rumeni să nu îndrăznească să se arunce în apă și să înoate pînă la mal. Avertizase echipajul că apa rece și curenții i-ar fi terminat în douăzeci de minute, asta dacă nu ajutau și rechinii. Era al doilea transport de gheață și era mai sigur de el. Înainte de a intra în culoarul îngust de la Golden Gate a ordonat să fie deschise cîteva butoiașe cu rom pe care le-a împărțit generos marinarilor, iar cînd au fost beți a scos pistoalele și i-a obligat să se culce cu fața în jos. Secundul i-a legat cu lanțuri cu butuci la picioare, spre nedumerirea pasagerilor îmbarcați la Valparaiso care urmăreau scena de pe coverta de sus, nepricepînd ce dracu se întîmplă. Între timp, familia Rodriguez de Santa Cruz trimisese o flotilă de bărci pentru a prelua pasagerii și prețioasa încărcătură a vaporului. Echipajul urma să fie eliberat pentru a efectua manevrele de întoarcere, după altă doză de băutură plus un bonus în monezi adevărate de aur și argint, în valoare dublă față de salariu. Ceea ce nu compensa faptul că nu puteau fugi în căutarea minelor, așa cum plănuiseră, dar măcar era o consolare. Folosise aceeași metodă la prima călătorie, cu rezultate excelente; se lăuda că este căpitanul unuia din puținele vapoare comerciale care nu fusese abandonat în demența aurului. Nimeni nu avea curajul să-1 înfrunte pe piratul englez, fiul unei mame afurite și al lui Francis Drake, cum ziceau, pentru că neîndoielnic era în stare să-și descarce flinta în pieptul primului om care s-ar fi revoltat.

Pe cheiurile din Sîn Francisco se îngrămădeau produsele trimise de Paulina de la Valparaiso: ouă și brînzeturi proas-

245

pete, zarzavaturi și fructe ale verii chiliene, unt, cidru, pește și fructe de mare, mezeluri de cea mai bună calitate, carne de vită și tot felul de păsări umplute și condimentate gata să fie gătite. Paulina comandase călugăritelor prăjituri coloniale cu cremă de lapte și tarte mille-feuilles, cît și felurile cele mai populare din bucătăria creolă, care au călătorit congelate în compartimentele de gheață albastră. Primul transport se vînduse în mai puțin de trei zile cu un profit atît de năucitor încît frații și-au neglijat celelalte afaceri pentru a se concentra pe miracolul gheții. Sloiurile se topeau încet pe drum, dar tot mai rămînea destulă gheață și la întoarcere căpitanul se gîndea să o vîndă la preț de speulă în Panama. A fost imposibil să nu se afle de succesul fenomenal al primului transport și vestea că existau niște chilieni care navigau cu bucăți dintr-un ghețar la bord s-a împrăștiat ca din pușcă. Imediat s-au format societăți care intenționau să facă același lucru cu icebergurile din Alaska, dar le-a fost imposibil să găsească echipaje și produse proaspete care să le concureze pe cele din Chile, și Paulina și-a putut continua negoțul fără rivali, în timp ce cumpăra încă un vapor pentru a-și mări afacerea.

Si lăzile cu cărți erotice ale căpitanului Sommers s-au vîndut cît ai clipi din ochi, dar învăluite în discreție și fără a trece prin mîinile fraților Rodriguez de Santa Cruz. Căpitanul trebuia să evite cu orice preț apariția glasurilor virtuozose, așa cum pățise în alte orașe, cînd cenzura i le-a confiscat ca imorale și cărțile au sfîrșit arse în piață. În Europa cărțile circulau în secret în ediții de lux pentru bogătași și colecționari, dar cîstigurile cele mai mari se obțineau din edițiile populare. Se tipăreau în Anglia, unde se vindeau clandestin pe cîteva parale, dar în California căpitanul obținea de cincizeci de ori mai mult. Constatînd entuziasmul pe care îl trezea acest gen de literatură, i-a venit ideea să includă și ilustrații, dat fiind că majoritatea minerilor erau în stare să citească doar titlurile

ziarelor. Noile ediții se tipăreau deja la Londra cu desene vulgare, dar explicite, în fond asta era important.

Seara, instalat în salonul celui mai bun hotel din Sânc Francisco, John Sommers cina cu frații Rodriguez de Santa Cruz, care în câteva luni își recăpătaseră aspectul de cavaleri. Nu 246

mai rămînea nimic din păroșii oameni ai cavernelor care căutau aur. Averele erau la îndemîna, în tranzacții clare care se puteau face din fotografiile comode ale hotelului, cu un whisky în mîna, ca niște oameni civilizați, nu ca bătăranii, cum obișnuiau să spună. Celor cinci mineri chilieni pe care îi aduseseră cu ei la sfîrșitul anului 1848 li se adăugaseră optzeci de zilieri de la țară, oameni umili și supuși, care nu aveau habar de minerit, dar învățau repede, îndeplineau ordinele și nu se revoltau. Munceau pe malurile Rîului Americano sub comanda unor vătafi credincioși, în timp ce frații se ocupau cu transportul și cu comerțul. Au cumpărat două ambarcațiuni pentru a face drumul dintre Sânc Francisco și Sacramento și două sute de cătîri pentru a duce marfa la minele de aur, pe care o vindeau direct, fără a o trece prin magazine. Sclavul fugit, care înainte făcea pe garda de corp, s-a dovedit un as al cifrelor și acum ținea contabilitatea, îmbrăcat ca un domn și mereu cu un pahar în mîna și cu trabucul în gură, în ciuda bombănelilor celorlalți gringos, care nu-i sufereau culoarea pielii, dar n-aveau încotro și trebuiau să negocieze cu el.

— Doamna vă transmite că la următorul drum al Fortunei vine și ea cu copiii, cu servitoarele și cățelul. A zis să vă gîndiți undeva să vă instalați, căci nu vrea să locuiască la hotel i-a comunicat căpitanul lui Feliciano Rodriguez de Santa Cruz.

— Ce idee trăznică! Explozia aurului nu va mai ține mult și orașul va redeveni satul care a fost cu ani în urmă. Sînt deja semne că metalul s-a împușinat, s-a terminat cu pepitele de aur cît pietrele. Iar cînd totul se va termina, cui o să-i mai pese de California?

— Cînd am venit eu aici prima dată arăta ca o tabără de refugiați, dar s-a transformat într-un oraș în toată regula. Sincer, nu cred să dispară dintr-un foc, este poarta Occidentului către Pacific.

— Așa spune și Paulina în scrisoare.

— Urmează sfatul soției tale, Feliciano, doar știi că are ochi de linx, spuse fratele lui.

— Oricum, nu e chip să o oprești. La următoarea călătorie vine cu mine. Să nu uităm că ea e stăpîna Fortunei, zîmbi căpitanul.

247

Au fost serviți cu stridii proaspete de Pacific, unul din puținele luxuri gastronomice din Sânc Francisco, turturile umplute cu migdale și pere confiate din transportul Paulinei, pe care hotelul le-a cumpărat imediat. Vinul negru era și el din Chile iar șampania din Franța. Se aflase de venirea chilienilor cu gheața și toate restaurantele și hotelurile din oraș se umpluseră de oameni nerăbdători să se delecteze cu bunătățile proaspete înainte de a se termina. Tocmai aprindeau havane la cafea și brandy, cînd John Sommers primi o palmă peste umăr gata să-i răstoarne paharul. S-a întors și s-a trezit în fața lui Jacob Todd, pe care nu îl văzuse de mai bine de trei ani, de cînd îl debarcase în Anglia, sărac și umilit. Era ultimul om pe care se aștepta să-l vadă și i-a trebuit un moment ca să-l recunoască: falsul misionar de odinioară semăna cu o caricatură de yankeu. Pierduse din greutate și din păr, doi favoriți lungi îi îmbrăcau obrazul, purta un costum cadrilat puțin prea strîmt, cizme din piele de crocodil și o nepotrivită pălărie albă de Virginia, iar din toate cele patru buzunare ale hainei ieșeau creioane, carnețele și pagini de ziar. S-au îmbrățișat ca niște vechi prieteni. Jacob Todd era de cinci luni la Sânc Francisco și scria articole de presă despre febra aurului, care i se publicau regulat în Anglia, cît și la Boston și New York. Ajunseseră aici grație generoasei intervenții a lui Feliciano Rodríguez de Santa Cruz, care nu

uitase ce îi datora englezului. Ca bun chilian, nu uita nicicînd un serviciu nici o insultă și, aflînd de necazurile lui în Anglia, i-a trimis bani, bilet de călătorie și o scrisoare în care îi spunea că locul cel mai îndepărtat unde puteai merge înainte de a te întoarce pe partea cealaltă era California. În 1845 Jacob Todd debarcase de pe nava căpitanului John Sommers însănătoșit și plin de energie, gata să uite neplăcutul incident din Valparaiso și să dedice trup și suflet implantării în țara sa a comunității utopice la care visa. Avea caietul cel gros și îngălbenit de folosință și de aerul marin plin de note. Studiase și plănuise chiar și ultimul amănunt al comunității, convins că mulți tineri bătrînii nu-l interesau și-ar fi abandonat existența plicticoasă pentru a se uni în fraternitatea ideală de bărbați și femei libere, într-un regim de egalitate absolută, fără autorități, poliție sau religie. Po'

248
tențialii candidați la experiment s-au dovedit mult mai încuiați decît a presupus, dar după cîteva luni conta pe vreo doi sau trei dispuși să încerce. Mai lipsea un Mecena pentru a finanța costisitorul proiect, era nevoie de un teren mare, căci comunitatea avea pretenția să trăiască departe de aberațiile lumii și să își satisfacă toate trebuințele. Todd tocmai începuse discuțiile cu un lord cam nebun, care avea o imensă proprietate în Irlanda, cînd ecoul scandalului din Valparaiso l-a ajuns din urmă la Londra, încolțindu-l ca un cîine furios. I s-au închis și aici ușile și și-a pierdut prietenii, discipolii și nobilul l-au repudiat și visul utopic s-a dus dracului. A căutat din nou alinare în băătură și s-a scufundat în coșmarul amintirilor negre. Trăia ca un șobolan într-o pensiune de doi bani cînd a sosit mesajul salvator al prietenului său. Nu s-a gîndit de două ori. Și-a schimbat numele și s-a îmbarcat pentru Statele Unite, gata să înceapă un destin nou-nouț. Tot ce dorea era să îngroape rușinea și să trăiască în anonim pînă se va ivi ocazia de a resuscita proiectul cel idilic. Dar mai întîi trebuia să găsească ceva de lucru: pensia i se micșorase și glorioasele timpuri ale huzurului se terminaseră. Ajungînd la New York s-a prezentat la vreo două ziare oferindu-se să fie corespondentul lor în California, apoi a plecat spre vest prin Istmul Panama, neavînd curaj să călătorească prin Strîmtoarea lui Magellan și să ajungă iar la Valparaiso, unde rușinea îl aștepta intactă și frumoasa Miss Rose i-ar fi auzit iar numele pătat, în California prietenul Feliciano Rodríguez de Santa Cruz l-a ajutat să se instaleze și să găsească de lucru la ziarul cel mai vechi din Sîn Francisco. Jacob Todd, acum devenit Jacob Freemont, a început să muncească pentru prima dată în viața lui, descoperind cu uimire că îi plăcea. Bătea regiunea scriind despre orice îi atrăgea atenția, inclusiv masacrele indienilor, emigranții veniți din toate colțurile lumii, specula nerușinată a negustorilor, justiția expeditivă a minerilor și viciul generalizat. Un reportaj era gata să-l coste viața. A descris cu eufemisme, dar perfect de limpede, modul în care procedau unele tripouri cu zaruri măsluite, cărți de joc unse, băătură falsificată, droguri, prostituție, cît și practica de a intoxica femeile cu alcool pînă ajungeau inconștiente, pen-

249
tru a fi violate pentru un dolar de oricine dorea să ia parte la distracție. „Totul se petrece sub protecția autorităților care ar trebui să lupte împotriva acestor vicii”, sunase concluzia articolului. S-a pomenit cu gangsterii pe cap, cu șeful politiei și oamenii politici, a trebuit să dispară cîteva luni pînă s-au potolit spiritele, în ciuda acestui incident, articolele îi apăreau cu regularitate și era pe cale de a deveni o voce respectată. Cum i-a spus amicului John Sommers: tot căutînd anonimatul, găsise celebritatea.

După cină, Jacob Freemont și-a invitat prietenii la spectacolul zilei: o chinezoaică pe care o puteai privi, dar nu atinge. Se numea Ah Toy și se îmbarcase pe un cliper cu soțul ei, un negustor în vîrstă care avusese bunul-simț să moară pe mare și să o lase liberă. N-a pierdut timpul cu lamentări de văduvă și ca să nu se plictisească a devenit amanta căpitanului, care s-a dovedit generos. Coborînd la

Sân Francisco, elegantă și bogată, a observat privirile lascive pe care i le aruncau trecătorii și i-a venit ideea strălucită de a încasa bani pentru ele. A închiriat două camere, a făcut găuri în peretele despărțitor și pentru o uncie de aur vindea privilegiul de a fi contemplată. Amicii 1-au urmat pe Jacob Freemont bine dispuși și cu câțiva dolari bine plasați au sărit peste coadă și au intrat printre primii. Au fost conduși într-o cămăruță plină de fum de țigară în care se înghesuiau cam o duzină de bărbați cu nasul lipit de perete. S-au uitat pe găurile incomode, simțindu-se ca niște școlari caraghioși și au văzut dincolo o tânără frumoasă într-un kimono de mătase deschis pe ambele părți de la mijloc în jos. Dedesubt era goală. Spectatorii mugeau la fiecare mișcare languroasă care mai arăta ceva din trupul ei delicat. John Sommers și frații Rodriguez de Santa Cruz se prăpădeau de rîs, nevenindu-le să creadă cît de mare era nevoia de femei. S-au despărțit, iar căpitanul și ziaristul au plecat să bea un ultim pahar. După ce a ascultat încă o dată peregrinările și aventurile lui Jacob, căpitanul s-a hotărît să aibă încredere în el.

— Îți amintești de Eliza, fata care locuia cu frații mei la Valparaiso?

— Perfect. 250

— A fugit de acasă acum vreun an și am toate motivele să cred că este în California. Am încercat să o găsesc, dar nimeni nu a auzit de ea sau de cineva care să-i semene.

— Singurele femei care au venit aici neînsoțite sînt prostituate.

— Nu știu cum a venit, dacă a venit. Singurul lucru cert este că a plecat în căutarea iubitului ei, un tihăr chilian pe nume Joaquin Andieta.

— Joaquin Andieta! Dar îl cunosc, a fost prietenul meu în Chile.

— Fuge de judecată, e acuzat de furt.

— Nu cred. Andieta era un tihăr plin de noblețe. De fapt, era atît de orgolios și cu simț al onoarei că era greu să te apropii de el. Și spui că era în dragoste cu Eliza?

— Știu doar că a plecat în California în decembrie 1848. După două luni fata a dispărut. Soră-mea crede că a venit după Andieta, dar nu-mi imaginez cum a făcut că nu a lăsat nici o urmă. Dumneata umbli prin taberele și satele din nord, poate afli ceva...

— Am să fac tot ce-mi stă în puteri, căpitane.

— Frații mei și cu mine îți vom fi etern recunoscători, Jacob.

Eliza Sommers a rămas cu caravana lui Joe Rupe-Oase, unde cînta la pian și împărțea pe din două bacșișurile cu madama. A cumpărat o colecție de cîntece americane și alta de cîntece latino pentru a anima petrecerile și în ceasurile de răgaz, care erau multe, îl învăța să citească pe băiețelul indian, ajuta la treburile de zi cu zi și gătea. Membrii grupului spuneau că niciodată nu mîncaseră mai bine. Cu carnea uscată, fasolea și slănina dintotdeauna pregătea niște feluri savuroase la inspirația momentului; cumpăra condimente mexicane pe care le incorpora rețetelor chiliene ale Mamei Fresia cu rezultate delicioase; făcea tarte numai din făină, grăsime și fructe conservate, dar dacă făcea rost de lapte și ouă inspirația ei gastronomică atingea înălțimi celeste. Babalu Cel-Rău era de părere că un bărbat nu trebuie să gătească, dar era primul la devorat la banchetele tihărului pianist, așa că a preferat să-și înghită comentariile sarcastice. Obișnuit să stea de veghe în timpul nopții, uriașul dormea dus

251

o mare parte din zi, dar imediat ce mirosul din crățiți îi gîdila nările, sărea în picioare și se instala lîngă bucătărie. Avea o poftă de mîncare de nepotolit și nu exista cantitate destul de mare pentru a-i umple burdihanul. Pînă la sosirea lui Chilenito, cum i se spunea falsului Elias Andieta, dieta lui de bază consta în animalele pe care reușea să le vîneze, pe care le despica, le presăra cu un pumn de sare grunjoasă și le punea la fript pînă se făceau scrum. Termina un cerb în două zile. Dar în contact cu felul de a găti al pianistului gustul i s-a rafinat, pleca

zilnic să vîneze, alegea animalele cele mai gustoase și le aducea gata curățate și jupuite.

La drum, Eliza mergea în fruntea caravanei călare pe gloaba ei robustă, care în ciuda aspectului amărît s-a dovedit la fel de bună ca un alazan pur sînge, cu flinta inutilă de-a curmezișul șeii și copilul cu toba în față. Se simțea atît de bine în hainele bărbătești încît se întreba dacă se va mai îmbrăca vreodată femeiește. Ceva era sigur: corset n-o să-și mai pună nici în ziua căsătoriei cu Joaquin Andieta. Dacă ajungeau la un rîu, femeile profitau pentru a umple butoaiele, a spăla rufe și a se scălda; erau momentele cele mai dificile pentru ea, trebuia să inventeze pretexte tot mai complicate pentru a-și face toaleta fără martori.

Joe Rupe-Oase era o olandeză robustă din Pennsylvania, care-si găsisse destinul în imensitatea Vestului. Avea talent de iluzionist la cărți și zaruri, o pasiona trișatul. Își cîștigase viața cu pariuri pînă a-i veni ideea de a pune la punct afacerea cu fete și a străbate Filonul Principal „căutînd aur”, cum numea forma aceasta de minerit. Era sigură că pianistul cel tînăr era homosexual și totuși l-a înconjurat cu o dragoste asemănătoare celei pentru puiul de indian. Nu permitea ca fetele să-și bată joc de el sau ca Babalu să-l poreclească în fel și chip: nu era vina bietului băiat că se născuse fără păr în barbă și cu înfățișarea asta subțirică, așa cum nu era vina ei că se născuse cu trup de femeie. Erau glume pe care le făcea Dumnezeu ca să se distreze. Cumpăraseră puiul de indian cu treizeci de dolari de la niște yankei vigilenți care exterminaseră tot tribul. Avea patru sau cinci ani, era scheletic și plin de paraziți în burtă, dar după cîteva luni în care l-a hrănit cu forța, l-a ținut să nu distrugă totul în jur în mo-

252

mentele lui de furie și să nu se dea cu capul de roțile căruțelor, copilul a crescut cu o palmă și si-a arătat adevărata natură de războinic: era stoic, ermetic și răbdător. L-a numit Tom Fără-Trib, ca să nu uite datoria lui de a se răzbuna. „Numele e legat inseparabil de cel care îl poartă”, spuneau indienii, și Joe credea, de asta își inventase propriul nume.

Porumbițele pîngărite ale caravanei erau două surori din Missouri, care făcuseră un drum lung pe uscat și în timpul căruia își pierduseră familia; Esther, o tînără de optsprezece ani, care fugise de tatăl ei, un fanatic religios care o biciuia, și o frumoasă mexicană, din tată gringo și mamă indiană, care trecea drept albă și învățase cîteva fraze franțuzești pentru a-i păcăli pe destrăbălați, pentru că mitul popular spunea că franțuzoaicele sînt mai experte. În societatea aceea de bandiți și aventurieri funcționa un fel de aristocrație rasială, albi acceptau metișii de culoarea scorțișoarei, dar disprețuiau orice amestec cu pielea neagră. Cele patru femei mulțumeau sortii că se întîlniseră cu Joe Rupe-Oase. Esther era singura fără experiență anterioară, celelalte lucraseră la Sîn Francisco și cunoșteau viața. Nu avuseseră parte de saloane de lux, cunoscuseră bătăile, bolile, drogurile și răutatea peștilor, contractaseră infecții nenumărate, suportaseră leacuri brutale și atîtea avorturi că deveniseră sterile, dar departe de a le părea rău, socoteau că era o binecuvîntare. Din universul acela de infamii, Joe le salvase ducîndu-le departe, întîi le-a ținut într-un post lung pentru a le lecui de obișnuința cu opiul și alcoolul. Femeile au recompensat-o cu o lealitate de fiice, pentru că în plus le trata cu dreptate și nu le fura. Prezența feroasă a lui Babalu descuraja clienții violenți și bețivii scîrboși, mîncau bine și căruțele itinerante le făceau bine la suflet și la sănătate. Se simțeau libere în imensitatea de dealuri și păduri. Viețile lor nu aveau nimic ușor sau romantic, dar strînseseră ceva bani și puteau să plece, dacă voiau, însă nu o făceau pentru că acest mic grup uman era singurul lucru care semăna cu o familie.

Și ele erau convinse că tînărul Elias Andieta, subțirel și cu voce de flaut, era homosexual. Asta le făcea să se dezbrace, să se spele și să vorbească orice în prezența lui, de parcă ar fi fost una de-a lor. L-au acceptat cu atîta naturalețe că

Eliza aproape că uita de rolul ei de băiat, dar Babalu avea grijă să-i amintească, își pusese în gând să transforme pirpiriul ăsta într-un bărbat și se ținea de capul lui și îl corecta să nu se așeze cu picioarele lipite sau să-și scuture părul cu un gest deloc viril. L-a învățat să-și curețe și să-și ungă armele, dar și-a pierdut răbdarea încercînd să-1 învețe să țintească: de cîte ori apăsa trăgaciul, elevul închidea ochii. Nu îl impresiona Biblia lui Elias Andieta, dimpotrivă, bănuia că o ținea ca să-și justifice neroziile și era de părere că dacă băiatul nu avea de gând să devină un afurisit de predicator la ce dracu mai citea prostii, mai bine trecea la cărți porcoase, poate că îi vor veni idei mai bărbătești. Abia se știa iscăli și citea cu mare greutate, dar nu o admitea nici mort. Spunea că nu vede bine și nu poate vedea literele, deși nimerea un iepure între ochi de la o sută de metri, îi cerea lui Chilenito să-i citească cu voce tare ziarele întîrziate și cărțile erotice de la Rupe-Oase, nu atît pentru părțile porcoase, cît pentru povestea romanțioasă, care îl emoționa negreșit. Invariabil, era vorba de amorul incendiar dintre un personaj din nobilimea europeană și o plebee, sau invers, o doamnă aristocratică își pierde capul după un bărbat rustic, dar cinstit și mîndru. În poveștile acelea femeile erau întotdeauna frumoase și amozii lor neobosiți în ardoare. Decorul era un șir nesfîrșit de orgii, dar spre deosebire de alte nuveluțe pornografice care se vindeau la zece cenți, acestea aveau un subiect. Eliza citea cu voce tare fără a manifesta vreo surpriză, de parcă ar fi venit din cuibul celor mai teribile vicii, în timp ce Babalu și trei porumbițe ascultau cu gurile căscate. Esther nu participa la lectură: i se părea un păcat mai mare să descrii faptele decît să le comiți. Elizei îi ardeau urechile, dar nu putea să nu recunoască eleganța cu care erau scrise acele porcării: unele fraze îi aduceau aminte de stilul impecabil al lui Miss Rose. Joe Rupe-Oase, pe care pasiunile carnale nu o interesau sub nici o formă, drept care lecturile acestea o plictiseau, avea mare grijă ca urechile micului Tom Fără-Trib să nu fie rănite de cuvintele tari. Îl cresc ca să ajungă șef indian, nu peste, spunea, și pentru a-1 determina să devină cît mai repede bărbat nu îi dădea voie să-i spună bunică.

254

— Nu sînt bunica nimănui, ce dracu! Sînt Rupe-Oase, ai înțeles, mucos nenorocit?
— Da, bunico.

Babalu Cel-Rău, un fost pușcăriaș de la Chicago, străbătuse continentul pe jos cu mult timp înainte de febra aurului. Vorbea limbile indienilor și făcuse cam de toate în viață, de la uriașul de circ, unde ridica un cal deasupra capului sau trăgea cu dinții o căruță plină de nisip, pînă la hamal în portul Sîn Francisco. Acolo l-a descoperit Rupe-Oase și l-a angajat la caravana ei. Făcea treaba mai multor bărbați și paza era asigurată. Cu el puteau pune pe fugă oricîți dușmani, așa cum s-a dovedit în mai multe rînduri.

— Trebuie să fii tare, Chilenito, dacă nu ești, te doboară. Să nu crezi că am fost mereu așa cum mă vezi acum. Odinioară eram ca tine, pirpiriu și cam tembel, dar m-am apucat să ridic greutate și vezi și tu ce mușchi am. Nimeni nu se pune cu mine.

— Dar tu ai doi metri și cîntărești cît o vacă, Babalu. Eu n-o să fiu niciodată ca tine.

— Nu mărimea contează, omule, ci boașele. Mare am fost mereu, dar tot rîdeau de mine.

— Cine rîdea de tine?

— Toată lumea, chiar și maică-mea, odihnească-se în pace. Am să-ți spun un secret... Ții minte că ți-am spus de Babalu Cel-Bun?... Eu eram ăla. Dar de douăzeci de ani sînt Babalu Cel-Rău și-mi merge mult mai bine.

255

<titlu>Porumbițe pîngărite

În decembrie iarna a coborât dintr-o dată la poalele munților și mii de mineri au trebuit să-și lase treburile și să se mute în sate în așteptarea primăverii. Zăpada a acoperit cu o mantie pioasă vastul teritoriu scurmat de furnicile cele lacome și aurul rămas s-a odihnit din nou în liniștea naturii. Joe Rupe-Oase și-a dus caravana într-unul din satele recent apărute de-a lungul Filonului Principal și a închiriat un șopron unde urmau să treacă iarna. A vândut catării, a cumpărat o albie mare de lemn pentru baie, o mașină de gătit, două sobe, pînză groasă și cizme rusești pentru toți, lucruri indispensabile avînd în vedere frigul și ploile. Si-a pus oamenii să curețe bine șopronul și să confecționeze draperii pentru a despărți odăile, a instalat paturile cu baldachin, oglinzile aurite și pianul. Apoi a plecat în vizită de curtoazie la cîrciumi, la magazin și la fierărie, centrele activității sociale. Pe post de presă, localitatea avea o foaie de știri trasă la o vetustă tiparniță care traversase continentul ca vai de ea, de care Joe s-a folosit pentru a-și anunța cu discreție negoțul, în afară de fete, oferea sticle cu cel mai bun rom din Cuba și Jamaica, cum suna anunțul, deși în realitate era vorba de un basamac bun pentru canibali în stare să-ți ia mințile, cărți „fierbinți” și mese de joc. Clienții s-au înființat rapid. Mai exista un bordel, dar noutatea era bine venită. Madama celui alt stabiliment a declarat rivalilor un război al calomniilor, dar s-a abținut de la o confruntare deschisă cu formidabilul cuplu format din Rupe-Oase și Babalu Cel-Rău. În șopron se făcea amor în spatele draperiilor improvizate, se dansa la sunetul pianului și se jucau sume considerabile

256

sub custodia patroanei, care nu accepta bătăi și nici alte trișerii decît cele proprii sub acoperișul ei. Eliza a văzut oameni pierzînd în două nopți cîștigul multor luni de efort titanic și plîngînd la pieptul fetelor care îi ajutaseră să fie curățați. În scurt timp minerii au prins drag de Joe. În ciuda aspectului de corsar, femeia avea o inimă de mamă, lucru dovedit în acea iarnă. Se declanșase o epidemie de dizenterie care a afectat jumătate din locuitori și a omorît cîtiva. Îndată ce afla că cineva e grav bolnav în vreo cabană depărtată, Joe cerea doi cai la fierărie și pleca împreună cu Babalu să-l ajute pe nefericit. Fierarul obișnuia să vină și el, era un quaker înverșunat care dezaproba negoțul zdrahoancei, dar era mereu gata să-și ajute aproapele. Joe îi făcea de mîncare bolnavului, îl curăța, îi spăla hainele și îl consola recitîndu-i pentru a suta oară scrisorile familiei sale de departe, în timp ce Babalu și fierarul dădeau zăpada, aduceau apă, spărgeau lemne și le stivuiău lîngă sobă. Dacă starea era gravă, Joe îl înfășură în pături, îl așeza ca pe un sac pe cal și-l aducea acasă, unde femeile îl îngrijeau cu vocație de infirmiere, mulțumite că aveau ocazia să se simtă virtuozose. Mare lucru nu puteau face, decît să le dea să bea litri întregi de ceai îndulcit pentru a nu se deshidrata de tot, să-i țină curați, la adăpost și odihnă, sperînd că diareea nu îi va omorî și febra nu îi va topi de tot. Unii mureau, alții își reveneau după cîteva săptămîni. Joe era singura care își bătea capul să înfrunte iarna și să ajungă la cabanele cele mai izolate, drept care a descoperit trupuri transformate în statui de gheață. Nu toți erau victime ale boli, uneori omul își trăgea un glonț în gură nemaiputînd să suporte durerea de burtă, singurătatea și delirul. De cîteva ori Joe a trebuit să închidă afacerea, pentru că șopronul era plin de rogojini pe jos și porumbițele nu pridideau cu îngrijitul bolnavilor. Pe șeriful orașelului îl apuca tremuratul cînd Joe își făcea apariția cu pipa olandeză și glasul de profet ca să ceară ajutor. Nimeni nu o refuza. Aceiași bărbați care prin destrăbălările lor dăduseră nume rău localității s-au pus cuminte în serviciul ei. Nu exista nimic care să semene cu un spital, singurul medic era copleșit, așa că ea își asuma cu naturalețe sarcina de a mobiliza resurse în cazul unei urgențe. Norocoșii cărora le salvase viața deveneau de-

257

bitorii ei devotați și astfel și-a țesut ea în iarna aceea rețeaua de legături care

avea să o susțină în timpul incendiului.

Fierarul se numea James Morton și era un exemplar rar de om bun. Avea o iubire certă pentru toată omenirea, chiar și pentru dușmanii ideologici, pe care îi considera rătăciți din ignoranță, nu din răutate intrinsecă. Pentru că nu era în stare să facă rău nu-și imagina că aproapele lui ar fi fost, prefera să creadă că răutatea și perversitatea altora era o deviere a caracterului care se putea remedia prin lumina pietății și a dragostei. Provenea dintr-o lungă stirpe de quakeri din Ohio, unde participase împreună cu frații săi la o rețea de solidaritate clandestină cu sclavii fugiți, îi ascundeau și îi duceau în statele libere sau în Canada. Aceste activități au atras furia stăpînitorilor de sclavi, astfel că într-o noapte s-au trezit cu o ceată care le-a incendiat ferma, în timp ce familia privea nemișcată, credința nu le permitea să ridice arma împotriva semenilor lor. Au trebuit să-și părăsească pămîntul și s-au risipit, dar au rămas foarte legați pentru că făceau parte din rețeaua umanitară a aboliționiștilor. Lui James căutarea aurului nu i se părea un mijloc cinstit de a-și câștiga existența, pentru că nu producea nimic. Bogăția strică sufletul, complică viața și produce nefericire, obișnuia să spună, în plus, aurul este un metal moale, din care nu se pot face unelte; nu putea pricepe fascinația pe care o exercita asupra celorlalți, înalt și solid, cu o barbă deasă de culoarea alunei, ochi albaștri și brațe puternice pline de arsuri, era reîncarnarea zeului Vulcan luminat de focul fierăriei. Nu erau decît trei quakeri în sat, oameni muncitori și cu familie, trăind mulțumiți de soarta lor, singurii care nu înjurau, erau abstenenți și evitau bordelurile. Se întruneau regulat pentru a-și practica credința fără zarvă, predicînd cu puterea propriului exemplu, în timp ce așteptau răbdători sosirea unui grup de prieteni din est să le mărească comunitatea. Morton venea la șopronul lui Rupe-Oase ca să ajute la îngrijitul victimelor epidemiei și acolo a cunoscut-o pe Esther. O vizita, plătind pentru serviciul complet, dar se așeza lângă ea și stăteau de vorbă. Nu înțelegea de ce alesese acest fel de viață.

— Între bătăile tatălui meu și asta, prefer de mii de ori viața pe care o duc acum.
258

— De ce te bătea?

— Mă acuza că provoc desfrîul și incit la păcat. Credea că Adam ar fi și acum în Paradis dacă Eva nu l-ar fi ispitit. Poate că avea dreptate, vezi și tu cum îmi câștig viața...

— Sînt și alte munci, Esther.

— Aceasta nu e atît de grea, James, închid ochii și nu mă gîndesc la nimic. Sînt doar cîteva minute și trec repede.

În ciuda vicisitudinilor profesiei, tînăra avea prospețimea celor douăzeci de ani și în modul ei discret și neostentativ de a se purta era un fel de vrajă pe care ceilalți nu o aveau. Nu era cochetă, era plinuță, cu un chip placid de vitică și mîini puternice de țărancă. În comparație cu ceilalți era cea mai puțin frumoasă, dar pielea îi era luminoasă și privirea blîndă. Fierarul nu și-a dat seama cînd a început să o viseze, să o vadă în scînteile forjei, în lumina metalului cald și în cerul fără nori, dar la un moment dat nu a mai putut ignora apăsarea aceea din inimă care amenința să îl sufocă. Nenorocire mai mare decît să se îndrăgostească de o femeie ușoară nu i se putea întîmpla, cum să se justifice în fața lui Dumnezeu și a comunității sale. S-a hotărît să învingă ispita prin sudoare și se închidea în fierărie unde muncea ca un dement. Cîteodată loviturile nebunești ale ciocanului nu se opreau pînă în zori.

De îndată ce a avut o adresă fixă, Eliza i-a scris lui Tao Chi'en la restaurantul chinezesc din Sacramente, anunțîndu-l de noul ei nume, Elias Andieta, și cerîndu-i sfatul pentru a lupta împotriva dizenteriei, singurul leac pe care îl știa împotriva contaminării fiind o bucată de carne crudă legată peste buric cu o fișie de lînă roșie, așa cum proceda Mama Fresia în Chile, dar fără a da rezultatele

așteptate, îi era dureros de dor de el, câteodată se trezea strângându-l în brațe pe Tom Fără-Trib crezînd că este Tao, dar mirosul de fum al copilului o aducea la realitate. Nimeni nu avea acea aromă proaspătă de mare a prietenului ei. Distanța dintre ei era scurtă în mile, dar clima aspră făcea ca drumul să fie greu și periculos. S-a gîndit să-1 însoțească pe poștaș pentru a continua să-1 caute pe Joaquîn Andieta, așa cum făcuse și înainte, dar tot așteptînd o ocazie potrivită au trecut mai multe săptămîni. Nu numai iarna se împotriva planurilor ei. Pe 259

atunci izbucnise un conflict între minerii yankei și chilieni la sud de Filonul Principal. Americanii, sătui de prezența străinilor, s-au adunat să-i gonească, dar ceilalți au rezistat, mai întîi prin forța armelor, apoi cu ajutorul unui judecător, care le-a recunoscut drepturile. Departe de a-i intimida pe agresori, decizia judecătorului mai mult i-a îndîrjit, cîtiva chilieni au fost spînzurați sau azvîrliți de pe stînci, iar supraviețuitorii au trebuit să fugă. Ca răspuns s-au format bande puse pe luptă, după modelul multor mexicanî. Eliza a înțeles că nu putea risca, deghizarea ei de băiat „latino” era de ajuns ca să fie acuzată de orice delict inventat.

La sfîrsitul lunii ianuarie a anului 1850 a fost un îngheț cum nu se mai văzuse pe aceste locuri. Nimeni nu îndrăznea să iasă din casă, satul părea mort și mai bine de zece zile nu a venit nici un client la șopron. Era atît de frig că apa din lighean îngheța peste noapte, în ciuda sobelor care nu se stingeau, și au fost nopți cînd au trebuit să aducă înăuntru calul Elizei pentru a nu avea soarta celorlalte animale pe care dimineața le găseau transformate în blocuri de gheață. Femeile dormeau cîte două în pat, ea cu băiețelul, pentru care avea o duioșie zeloasă și teribilă, pe care puștiul i-o întorcea cu o constanță încăpățînată. Singura persoană din grup care concura cu Eliza în ce privește iubirea pentru copil era Rupe-Oase. „Într-o zi o să am un fiu puternic și curajos ca Tom Fără-Trib, dar mult mai vesel. Plodul ăsta nu rîde niciodată”, îi povestea lui Tao Chi'en în scrisori. Babalu Cel-Rău nu putea dormi nopțile și se plimba cu orele în întuneric, mergînd dintr-o parte în alta a șopronului cu cizmele lui rusești, blănurile lui roase și o pătură pe umeri. Nu s-a mai ras în cap și acum avea o coamă ca de lup, exact ca haina. Esther îi tricotase o căciulă de lînă galbenă ca bobocul de rață care îl acoperea pînă la urechi și îl făcea să pară un bebeluș monstruos. El a fost cel care a auzit în dimineața aceea bătăile slabe și a știut că erau altceva decît zgomotele viscolului. A întredeschis ușa cu pistolul pregătit și a văzut o mogîldeață căzută în zăpadă. Alarmat, a chemat-o pe Joe și împreună, luptîndu-se ca vîntul să nu smulgă ușa din țîțîni, au tras omul înăuntru. Era pe jumătate degerat.

260

Nu a fost ușor să-l readucă la viață, în timp ce Babalu îl frecționa și încerca să-i toarne brandy în gură, Joe a sculat femeile, au ațîțat focul în sobe și au pus apă la încălzit pentru baie, l-au scufundat în albie și, încet-încet, și-a revenit, culoarea albastră a pielii a dispărut și a putut articula cîteva vorbe. Nasul, picioarele și mâinile le avea degerate. Era un țăran din statul mexican Sonora, care venise ca mii de alți compatrioți de-ai săi la zăcămintele de aur din California. Se numea Jack, un nume gringo care precis nu era al lui, dar nici ceilalți din casă nu-și foloseau propriile lor nume. În ceasurile care au urmat, a fost de mai multe ori în pragul morții, dar cînd se părea că nu mai e nimic de făcut, se întorcea de pe lumea cealaltă și mai trăgea un gît de băutură. Pe la opt, cînd viscolul se mai potolise, Joe i-a poruncit lui Babalu să se ducă după doctor. Auzind-o, mexicanul care părea nemișcat și respira ca peștele pe uscat a deschis ochii și a răcnit un „nu!” care i-a speriat pe toți. Nimeni nu trebuia să afle că se găsește aici, spuse cu atîta ferocitate că nimeni nu a îndrăznit să-1 contrazică. Nu era nevoie de multe explicații: era clar că avea probleme cu justiția iar satul

acesta cu spînzurătoarea instalată în piață era ultimul loc din lume în care un fugar ar fi dorit să caute adăpost. Doar vitregia timpului îl obligase să se apropie de locul acela. Eliza nu a spus nimic, dar reacția bărbatului nu o mirase: mirosea a răutate.

După trei zile, Jack se mai înzdrăvenise, dar i-a căzut vârful nasului și două degete de la mîină se cangrenaseră. Nici așa nu l-au convins să se lase văzut de doctor; prefera să putrezească puțin cîte puțin decît să moară spînzurat, le-a spus. Joe Rupe-Oase și-a chemat oamenii în capătul opus al șopronului și au deliberat în șoaptă: trebuiau să-i taie degetele. Toți ochii s-au întors către Babalu Cel-Rău.

— Eu? Nici mort!

— Babalu, fecior de curvă, termină cu prostiile, s-a supărat Joe.

— Fă-o tu, Joe, eu nu sînt bun pentru așa ceva.

— Dacă poți spinteca un cerb poți să faci și asta. Ce mare lucru două degete amărîte?

— Una e un animal și cu totul alta un creștin.

261 Nu pot să cred! Feciorul ăsta de curvă, cu permisiunea voastră, fetelor, nu e în stare să-mi facă un serviciu atît de neînsemnat! După cîte am făcut pentru tine, nenorocitul!

— Iartă-mă, Joe. Nu am făcut niciodată rău unei ființe omenești...

— Nu mai spune! Păi nu ești un asasin? Nu ai stat la închisoare?

— Dar pentru că am furat vite, mărturisi uriașul gata să plîngă de umilință.

— Am s-o fac eu, spuse Eliza, palidă dar hotărîtă.

Au privit-o neîncrezători. Chiar și Tom Fără-Trib li se părea mai potrivit pentru operația asta decît Chilenito cel delicat.

— Am nevoie de un cuțit bine ascuțit, de un ciocan, ac, ață și cîrpe curate.

Babalu s-a lăsat la pămînt cu țeasta între mîini, îngrozit, în timp ce femeile pregăteau cele necesare într-o tăcere plină de respect. Eliza a recapitulat cele învățate alături de Tao Chi'en pe cînd extrăgeau gloanțe și coseau răni la Sacramento. Dacă atunci o făcea fără a clipi din ochi, o putea face și acum. Știa de la prietenul ei că lucrul cel mai important este să eviți hemoragia și infecția. Nu îl văzuse vreodată amputînd, dar în timp ce le dădea îngrijire nenorociților care ajungeau fără urechi, îi spunea că în alte locuri ale lumii se tăiau mîini și picioare pentru același delict. „Secura călăului e rapidă, dar nu lasă țesut pentru a acoperi montul osului”, spusese Tao Chi'en. Și i-a explicat lecțiile lui Ebanizer Hobbs, care avea practică la răniți de război și îi spusese cum trebuie procedat. Măcar acum am de-a face doar cu degete, si-a spus Eliza.

Rupe-Oase a turnat la băutură în pacient pînă l-a lăsat inconștient, în timp ce Eliza dezinfecța cuțitul înroșindu-l în foc. L-a așezat pe Jack pe un scaun, i-a muiat rîina într-un lighean cu whisky apoi i-a pus-o pe colțul mesei, cu degetele bolnave depărtate. A murmurat una din incantațiile magice ale Mamei Fresia, iar cînd a fost gata le-a făcut un semn femeilor să-l țină bine. A pus cuțitul peste degete și a aplicat o lovitură sigură cu ciocanul, în așa fel încît lama se înfipse în tăblia mesei iar oasele fură tăiate perfect. Jack scoase un urlet din rărunchi, dar era atît de beat că nu și-a dat

262

seama că era cusut, apoi Esther l-a pansat, în cîteva minute supliciu luate sfîrșit. Eliza a rămas uitîndu-se la degetele amputate încercînd să nu vomite, în timp ce femeile îl culcau pe Jack. Babalu, care privise spectacolul de cît mai departe, se apropie timid, cu căciula în mîină.

— Ești un bărbat în toată regula, Chilenito, șopti plin de admirație.

În martie, Eliza a împlinit pe tăcute optsprezece ani, așteptînd ca mai devreme

sau mai târziu Joaquin al ei să apară în fața ușii, așa cum ar fi făcut orice bărbat care s-ar fi aflat pe o rază de o sută de mile în jur, ca să-1 cităm pe Babalu. Jack mexicanul si-a revenit în câteva zile și a șters-o într-o noapte fără a-si lua rămas-bun, înainte ca degetele să se fi cicatrizat. Era un tip sinistru și s-au bucurat cu toții când a plecat. Vorbea foarte puțin și era tot timpul pe jar, neîncrezător, gata să atace la cea mai mică umbră de provocare închipuită. Nu și-a arătat gratitudinea, dimpotrivă, când s-a trezit din beție și a constatat că rămăsese fără degetele cu care apăsa pe trăgaci s-a lansat într-un șir de blesteme și amenințări, jurînd ca feciorul de curvă care îi nenorocise rîna avea să plătească cu viața. Atunci Babalu n-a mai răbdat. L-a ridicat ca pe o păpușă, l-a privit țintă în ochi și i-a spus cu glasul acela suav pe care îl avea când era pe punctul de a exploda. Eu am fost ăla, Babalu Cel-Rău. Ai vreo problemă? Cum i-a trecut febra, Jack avusese chef de o porumbiță, dar l-au refuzat în cor: nu erau dispuse să dea ceva pe gratis, iar el avea buzunarele goale, după cum constataseră când l-au dezbrăcat ca să-1 bage în baie în noaptea în care apăruse înghețat. Joe Rupe-Oase își dădu osteneala să-i explice că dacă nu i-ar fi tăiat degetele și-ar fi pierdut brațul sau chiar viața, așa că mai bine să mulțumească cerului că ajunsese sub acoperișul ei. Eliza nu îi permitea lui Tom Fără-Trib să se apropie de tip, doar ea îi aducea de mîncare și îi schimba bandajele, iar mirosul răutății lui o deranja ca o prezență aproape tangibilă. Nici Babalu nu îl putea suferi și nu vorbea deloc cu el. Pe femei le considera ca pe surorile lui și îl apucau furiile când Jack făcea comentarii obscene. Nu ar fi apelat la serviciile lor profesionale nici în caz de extremă

263 '

urgență, pentru el ar fi însemnat un incest, iar dacă natura își cerea drepturile se ducea la stabilimentele rivale, învățîndu-1 și pe Chilenito să facă la fel în improbabilitatea că s-ar fi lecuit de proastele lui obiceiuri de domnișoară.

În timp ce îi dădea lui Jack o farfurie cu supă, Eliza l-a întrebat într-un târziu de Joaquin Andieta.

— Murieta? spuse bănuitor.

— Andieta.

— Nu-1 cunosc.

— Poate că e același, sugeră Eliza.

— Ce treabă ai cu el?

— E fratele meu. Am venit din Chile ca să-1 găsesc.

— Cum arată fratele tău?

— Nu foarte înalt, cu părul și ochii negri, pielea albă ca a mea, dar nu semănăm. E slab, musculos, curajos și pasionat. Când vorbește el toți tac.

— Așa e Joaquin Murieta, dar nu e chilian, e mexican.

— Ești sigur?

— Nu sînt sigur de nimic, dar dacă îl văd pe Murieta am să-i spun că îl cauți.

În noaptea următoare a plecat și n-au mai știut de el, dar după două săptămîni au găsit în ușa șopronului o pungă cu două livre de cafea. Ceva mai târziu, când Eliza a deschis-o ca să pregătească micul dejun, a văzut că nu era cafea, ci praf de aur. Joe Rupe-Oase a spus că putea fi de la oricare dintre minerii bolnavi pe care îi îngrijiseră în perioada aceea, dar Eliza avu intuiția că Jack o adusese în chip de plată. Era genul care nu vrea să rămînă dator nimănui. Duminică au aflat că șeriful organiza un grup pentru a porni în căutarea asasinului unui miner: fusese găsit în cabana lui, unde petrecea iarna singur, cu nouă lovituri de pumnal în piept și ochii dati peste cap. Nu găsiseră nici strop de aur și, socotind după brutalitatea crimei, au aruncat vina pe indieni. Joe Rupe-Oase nu avea chef de încurcături, a îngropat cele două livre de aur sub un stejar și le-a spus alor săi să nu deschidă gura și să nu pomenească nici în glumă de mexicanul cu degetele tăiate nici de punga de cafea, în următoarele două luni potera a omorît cam

jumătate de duzină de indieni și afacerea a fost uitată, existând probleme mai urgente, iar când șeful de trib

264

s-a arătat plin de demnitate și a cerut explicații, l-au expedit urgent. Indienii, chinezii, negrii sau mulatrii nu puteau depune mărturie împotriva unui alb. James Morton și ceilalți trei quakeri din sat au fost singurii care au avut curajul să înfrunte mulțimea dispusă la linșaj. S-au așezat neînarmați în jurul condamnatului, recitind pe dinafară pasaje din Biblie care interziceau omorârea unui seamăn, dar gloata i-a împins la o parte.

Nimeni nu a știut de ziua de naștere a Elizei, drept care nu a fost sărbătorită, dar noaptea de 15 martie a fost oricum memorabilă pentru ea și pentru ceilalți. Clienții reveniseră la șopron, porumbițele erau ocupate, Chilenito zdrăngănea la pian cu entuziasm sincer și Joe făcea calcule optimiste. Pînă la urmă, iarna nu fusese atît de rea, greul epidemiei trecuse și nu mai aveau bolnavi de îngrijit, în seara aceea aveau cam o duzină de mineri care beau zdravăn în timp ce afară vîntul se chinuia să scoată copacii din rădăcină. Pe la unsprezece s-a dezlănțuit infernul. Nimeni nu a putut explica cum a început incendiul, Joe a bănuțit-o tot timpul pe cealaltă madamă. Scîndurile s-au aprins ca petardele și după o clipă au început să ardă perdelele, șalurile de mătase și așternuturile. Au ieșit cu toții, unii apucînd chiar să-și arunce o pătură pe spate, iar Eliza a apucat din zbor cutia de tablă cu prețioasele-i scrisori. Flăcările și fumul au umplut repede localul care în zece minute ardea ca o torță în timp ce femeile pe jumătate dezbrăcate și clienții amețiți priveau spectacolul total neputincioși. Eliza i-a numărat și a fost îngrozită nevăzîndu-1 pe Tom Fără-Trib. Copilul rămăsese dormind în patul pe care îl împărțeau amîndoi. N-a știut cînd a smuls un țol de pe umerii lui Esther, cînd și-a acoperit capul și a trecut dintr-un pas prin peretele subțire de lemn care ardea, urmată de Babalu, care încerca să o oprească cu strigăte și nu înțelegea de ce se aruncă în foc. L-a găsit pe copil în picioare în fumul gros, avea ochii speriați dar era cît se poate de calm. L-a aruncat pătura peste el și a încercat să-1 ia în brațe, dar era prea greu și un acces de tuse a făcut-o să se îndoie de mijloc. A căzut în genunchi împingîndu-1 pe Tom ca să iasă afară, dar el nu s-a mișcat de lîngă ea și ar fi ajuns

265

cenușă dacă nu ar fi apărut Babalu ridicîndu-i pe amîndoi ca pe niște pachete și scoțîndu-i în ovațiile celor de afară.

— Copil afurisit! Ce făceai înăuntru? 1-a certat Joe pe puiul de indian în timp ce-1 îmbrățișa, îl săruta și îi căra pumni în spate ca să respire.

Șopronul fiind izolat nu a ars jumătate din sat, după cum le-a spus mai tîrziu șeriful, care avea experiență la incendiile care izbucneau destul de des prin aceste locuri. Atrăși de pojar au venit vreo duzină de voluntari în frunte cu fierarul ca să stingă flăcările, dar era prea tîrziu și au reușit să salveze doar calul Elizei, de care uitaseră toți în vălmășagul primelor minute și care stătea și acum legat în grajd, înnebunit de frică. Joe Rupe-Oase a pierdut în noaptea aceea tot ce avea pe lume și a fost prima dată cînd au văzut-o șovăind. Cu copilul în brațe a asistat la distrugere fără a-și putea stăpîni lacrimile, iar cînd au rămas doar tăciuni fumegînd și-a ascuns fața în pieptul enorm al lui Babalu, care avea genele și sprîncenele pîrlite. Văzînd slăbiciunea acestei mame bune, pe care o credeau invulnerabilă, cele patru femei au izbucnit în plîns într-un glas, tremurînd toate într-un ciorchine de jupoane și plete învălmășite. Dar rețeaua solidarității a intrat în funcțiune chiar înainte de a se stinge flăcările și în mai puțin de un ceas se găsisse găzduire pentru toți în cîteva case din sat, iar un miner pe care Joe îl scăpase de dizenterie, a inițiat o colectă. Chilenito, Babalu și copilul cei trei bărbați ai grupului au înnoptat la fierărie. James Morton a așezat două saltele cu

învelitori groase lîngă forja mereu caldă și i-a ospătat pe oaspeții săi cu o cină delicioasă, pregătită cu grijă de soția predicatorului care duminicile vitupera împotriva exercitării nerușinate a viciului, cum numea activitatea celor două bordeluri.

— Acum nu e timp de mofturi, amărîții ăștia tremură de frig a zis nevasta reverendului intrînd în fierărie cu un iepure gătit, o cană de ciocolată și biscuiți cu scorțișoară.

Tot ea a fost cea care a mers prin tot satul cerînd îmbrăcăminte pentru porumbițele care rămăseseră în jupon, iar răspunsul doamnelor a fost pe măsură. Evitau să treacă prin fața stabilimentului celeilalte madame, dar în timpul epidemiei trebuiseră să intre în relații cu Joe Rupe-Oase și o

266

respectau. Și astfel cele patru prostituate au umblat mult timp îmbrăcate precum niște doamne modeste, acoperite de la gît pînă la picioare, înainte de a reveni la veșmintele ostentative, în noaptea incendiului soția pastorului a vrut să-1 ia la ea pe Tom Fără-Trib, dar copilul s-a apucat atît de tare de gîtul lui Babalu că nu a fost chip să-1 smulgă cineva. Uriașul stătuse treaz ore în șir cu Chilenito sub o aripă și cu copilul sub cealaltă, destul de iritat de privirile ciudate ale fierarului.

— Scoate-ți ideea asta din cap, omule. Nu sînt homosexual, mîrîi, dar fără a da drumul din brațe celor doi adormiți.

Colecta minerilor și pungă de cafea îngropată au servit la instalarea sinistraților într-o casă atît de comodă și decentă, că Joe Rupe-Oase s-a gîndit să renunțe la comerțul ei itinerant și să se stabilească aici. În timp ce alte așezări dispăreau de îndată ce minerii plecau spre alte zăcăminte, aceasta se dezvolta, ba chiar se gîndeau să-i schimbe numele cu unul mai demn. La terminarea iernii urmau să urce spre poalele munților alte valuri de aventurieri, madama cealaltă se pregătea deja. Joe Rupe-Oase nu avea decît trei fete, căci era evident că fierarul avea de gînd să i-o răpească pe Esther, dar se va descurca ea. Dobîndise oarecare considerație cu operele ei de binefacere și nu dorea să o piardă: pentru prima dată în agitata ei existență se simțea acceptată într-o comunitate. Era mult mai mult decît avusese printre olandezii din Pennsylvania iar ideea de a prinde rădăcini nu era chiar rea la vîrsta ei. Aflînd de proiectele ei, Eliza a hotărît că dacă Joaquin Andieta sau Murieta nu apare în primăvara asta trebuia să-și ia rămas-bun de la prietenii ei și să continue să-l caute.

267

<titlu>Dezamăgiri

La sfîrșitul toamnei, Tao Chi'en a primit ultima scrisoare a Elizei, care trecuse din mîină în mîină mai multe luni mergîndu-i pe urme pînă la Sîn Francisco. Părăsise Sacramento în aprilie. Și în acest oraș iarna se eternizase, tot ce îl susținea erau scrisorile Elizei, care ajungeau sporadic, speranța de a fi găsit de spiritul lui Lin și prietenia cu celălalt zhong yi. Făcuse rost de cărți de medicină occidentală și își asuma cu plăcere răbdătoarea sarcină de a i le traduce rînd cu rînd prietenului său, astfel amîndoi absorbeau în același timp aceste cunoștințe atît de diferite de ale lor. Au aflat că Occidentul nu știa mai nimic despre plantele fundamentale, despre cum să previi bolile sau despre cji, energia corpului nu era deloc menționată în aceste texte, dar erau mult mai avansați în alte privințe. Petrecea zile întregi cu prietenul lui comparînd și discutînd, totuși studiul nu îi oferea destulă alinare; singurătatea și izolarea îl apăsau atît de mult încît și-a abandonat căsuța de scînduri și grădina cu plante medicinale și s-a dus să locuiască într-un hotel pentru chinezi, unde măcar auzea limba și mînca după pofta inimii. Cu toate că clienții lui erau foarte săraci și de multe ori îi îngrijea gratis, economisise niște bani. Dacă Eliza se va întoarce, se vor instala într-o casă bună, se gîndea, dar cît timp era singur hotelul era îndeajuns. Celălalt zhong yi avea de gînd să comande o soție tînără în China și să rămînă definitiv în Statele Unite: deși era

străin, aici putea trăi mai bine decît în țara sa. Tao Chi'en l-a avertizat în legătură cu deșertăciunea crinilor aurii, mai ales în America, unde se mergea mult pe jos și unde yangguizi-ii ar fi rîs de o femeie cu picioare de păpușă.

268

„Cere-i agentului să-ți aducă o nevastă zîmbitoare și sănătoasă, restul nu are importanță”, l-a sfătuit, gîndindu-se la scurta trecere pe această lume a neuitatei sale Lin și la cît de fericită ar fi fost dacă ar fi avut picioarele și plămîinii sănătoși ai Elizei. Soția lui se rătăcise, nu se putea orienta pe pămîntul acesta străin. O invoca în ceasurile lui de meditație și în poezii, dar nu i se mai arătase nici măcar în vis. Ultima oară cînd fusese cu ea se întîmplase atunci, în cala vasului, cînd venise în rochia verde de mătase și cu bujorii în păr pentru a-i cere să o salveze pe Eliza, dar atunci erau în dreptul Peru-ului iar de-atunci străbătuse atîta apă, pămînt și timp că Lin precis se rătăcise, își imagina dulcele ei spirit căutîndu-l fără succes pe vastul continent necunoscut. La sugestia prietenului chinez i-a comandat un portret al ei unui artist recent sosit de la Shanghai, un adevărat geniu al tatuajului și al desenului, care a urmat instrucțiunile lui exacte, dar rezultatul nu a fost la înălțimea transparentei frumuseți a lui Lin. Tao Chi'en a așezat tabloul într-un mic altar, în fața căruia obișnuia să o cheme. Nu înțelegea de ce singurătatea, pe care înainte o considera o binecuvîntare și un lux, ajunsese să-i fie de nesuferit. Inconvenientul major în anii petrecuți pe mare fusese lipsa unui loc al lui pentru liniște și pace, iar acum, avîndu-l, suferea că e singur. Cu toate astea, ideea de a comanda o soție i se părea o nerozie. Spiritele strămoșilor îi aduseseră o dată o soție perfectă, dar în spatele norocului aparent era un blestem ascuns. Cunoscuse dragostea împărtășită iar vremurile inocenței, cînd orice femeie cu picioare mici și caracter bun i se părea de ajuns, nu aveau să se întoarcă. Credea că e condamnat să trăiască din amintirea lui Lin, nici o altă femeie nu o putea înlocui cu demnitate. Nu dorea o servitoare sau o concubină. Nici chiar nevoia de a avea fii care să-i onoreze numele și să se îngrijească de mormîntul lui nu îl mai îmboldea. Aîncercat să-i explice toate astea prietenului, dar s-a încurcat în cuvinte, negăsind cele potrivite care să-i exprime tulburarea. Femeia este o ființă bună pentru muncă, maternitate și plăcere, dar nici un bărbat cult și inteligent nu ar dori să o transforme în camarada și prietena lui, îi spusese doctorul singura dată cînd încercase să-i împărtășească ce simțea, în China ajungea o simplă

269 privire pentru a înțelege asemenea raționament, dar în America relațiile dintre soți păreau altele. De la bun început, nimeni nu avea concubine, cel puțin la vedere. Puținele familii de yang guizi pe care Tao le cunoscuse în această țară de bărbați singuri i se păreau impenetrabile. Nu își putea imagina cum funcționau în intimitate, pentru că, aparent, soții le tratau pe soțiile lor pe picior de egalitate. Era un mister de explorat, ca atîtea altele din țara asta extraordinară.

Primele scrisori de la Eliza au ajuns la restaurant și, cum Tao Chi'en era cunoscut de comunitatea chineză, i-au parvenit repede. Aceste scrisori lungi, pline de detalii, au ajuns să-i fie compania cea mai bună. Își amintea de Eliza mirat de dorul pe care îl simțea, niciodată nu crezuse posibilă prietenia cu o femeie, cu atît mai puțin cu una de altă cultură. O văzuse mai tot timpul în straie bărbătești, dar i se părea extrem de feminină și se mira că ceilalți o acceptau așa fără să pună întrebări. „Bărbații nu se uită la bărbați, iar femeile cred că sînt un băiat efeminat”, îi spusese în una din scrisori. Pentru el, în schimb, era fata îmbrăcată în alb căreia îi scosese corsetul într-o cocioabă de pescar din Valparaíso, era bolnava care se lăsase fără opreliști în grija lui în cala vaporului, era corpul cald lipit de al lui din noaptele reci sub un acoperiș de prelată, era vocea veselă care fredona gătind și expresia gravă cu care îl ajuta să vindece răniții. De-acum nu o mai vedea ca pe o copilă, ci ca pe o femeie, în ciuda oaselor ca de pui și a chipului copilăros. Se gîndea cum o fi arătînd cu părul scurt și îi părea rău că nu

păstrase coada, idee care îi venise atunci dar pe care o alungase ca pe o formă rușinoasă de sentimentalism. Acum ar fi putut să o țină în mână pentru a invoca prezența acestei prietene atât de speciale, în practicile lui de meditație nu omitea să îi trimită energie protectoare destinată a o ajuta să treacă prin tot felul de pericole și nenorociri pe care nu le formula, știind că dacă te gîndesti la rău, pînă la urmă îl aduci. Uneori o visa și se trezea transpirat, atunci întindea bețișoarele de Yi Qin ca să vadă nevăzutul. Mesajele ambigue o arătau pe Eliza mergînd spre un munte, și asta îl mai liniștea un pic.

În septembrie 1850 a participat la o zgomotoasă sărbătoare patriotică atunci cînd California devenise încă un stat al

270

Uniunii. Acum națiunea americană cuprindea întreg continentul, de la Atlantic pînă la Pacific. Febra aurului începea să se transforme într-o uriașă dezamăgire colectivă și Tao vedea mulțimi de mineri slăbiți și săraci care așteptau să se îmbarce pentru a se întoarce în satele lor. Ziarele apreciau că ar fi mai mult de nouăzeci de mii. Marinarii nu mai dezertau, dimpotrivă, nu erau destule vapoare pentru a-i căra pe toți cei ce plecau. Unul din cinci mineri murise înecat în rîu, de boală sau de frig; multi erau asasinați sau își trăgeau un glonte în tîmplă. Străinii continuau să vină, cei care se îmbarcaseră cu luni în urmă, dar aurul nu mai era la îndemîna oricărui aventurier prevăzut cu o albie, o lopată și o pereche de cizme, epoca eroilor solitari era pe sfîrșite iar în locul lor apăreau companii puternice care aduceau mașini în stare să taie muntele. Minerii lucrau pe salariu, de îmbogățit se îmbogățeau întreprinzătorii, la fel de lacomi ca și aventurierii din '49, dar mult mai isteți, precum croitorul acela evreu pe numele lui Levy, care producea pantaloni din pînză groasă cu dublă cusătură și ținte metalice, uniforma obligatorie pentru muncitori. Dar dacă mulți plecau, chinezii în schimb continuau să vină ca furnicile. Deseori, Tao Chi'en îi traducea ziarele scrise în engleză amicului zhong yi, căruia îi plăceau mai ales articolele unui anume Jacob Freemont, pentru că coincideau cu propriile sale păreri.

„Mii de argonauți se întorc învinși la casele lor, căci nu au găsit Lîna de Aur și Odiseea lor s-a transformat în tragedie, dar mulți alții, deși săraci, rămîn pentru că nu mai pot trăi în altă parte. Doi ani petrecuți pe acest frumos și sălbatic pămînt îi schimbă pe oameni. Pericolele, aventura, sănătatea și forța vitală de care se bucură în California nu se întîlnesc nicăieri. Aurul și-a îndeplinit misiunea: i-a atras aici pe oamenii care cuceresc acest teritoriu pentru a face din el Pămîntul Făgăduinței. E un fapt irevocabil... ”, scria Freemont. Totuși, Tao Chi'en socotea că trăiau într-un rai al lăcomiei, oameni materialști și nerăbdători, obsedați să se îmbogățescă rapid. Nu exista hrană pentru spirit, dar prosperau violența și ignoranța. De aici porneau toate relele, era convins. Văzuse multe în cei douăzeci și șapte de ani ai săi, nu era ipocrit, dar era șocat de debandada moravurilor și impuni-

271 tatea crimelor. Locul era sortit să se scufunde în mlaștina propriilor vicii, susținea, își pierduse speranța de a găsi în America pacea atât de dorită, categoric nu era un loc pentru cineva care aspiră să devină înțelept. Și atunci de ce îl atrăgea atîta? Trebuia să evite ca țara asta să-1 vrăjească, așa cum i se mai întîmplase și în alte locuri; se gîndea să se întoarcă în Hong Kong sau să-1 viziteze pe amicul Ebanizer Hobbs în Anglia ca să studieze și să practice împreună. De cînd fusese sechestrat pe Liberty îi scrisese de mai multe ori medicului englez dar răspunsul a venit tîrziu, pentru că bătea mările; abia la Valparaiso, în februarie 1849, căpitanul John Sommers primise scrisoarea aceea pe care i-a dat-o. Prietenul îi spunea acolo că se dedicase chirurgiei la Londra, deși vocația lui reală erau bolile mintale, un domeniu nou ce abia începea să fie explorat de curiozitatea științifică.

Dacă Ebanizer Hobbs nu îi răspundea repede la ultima scrisoare, plănuia să

lucreze un timp în Dai Fao, „orașul cel mare”, cum numeau chinezii Sânt Francisco, apoi să se îmbarce pentru China. A fost mirat constatînd cît se schimbase Sânt Francisco în ceva mai mult de un an. În loc de tabăra gălăgioasă de căsuțe și corturi pe care o cunoștea, l-a primit un oraș cu străzi bine croite și clădiri cu mai multe etaje, organizat și prosper, în care se construiau peste tot locuințe noi. Un incendiu năprasnic distrusese mai multe cvartaluri cu cîteva luni în urmă, se mai vedeau resturi carbonizate, dar jarul nu se răcise bine și reconstrucția deja începuse. Se vedeau hoteluri de lux cu terase și balcoane, cazinouri, baruri și restaurante, trăsuri elegante și o mulțime cosmopolită, prost îmbrăcată și neplăcută vederii, printre care vedeai din cînd în cînd pălăriile cîtorva dandy. Ceilalți erau niște țipi bărboși și murdari de noroi, cu aer de bandiți, dar acolo nimeni nu era ce părea să fie, hamalul de pe chei putea fi un aristocrat latino-american iar vizitiul un avocat din New York. După un minut de conversație cu oricare din oamenii aceștia cu mutre patibulare puteai descoperi un om fin și educat, care la cel mai mic pretext scotea din buzunar o scrisoare de la nevastă-sa pentru a o arăta cu lacrimi în ochi. Sau invers: filfizonul gătit și elegant ascundea o inimă de ticălos sub costumul bine tăiat. Nu a întîlnit școli pe drumul

272

pînă în centru, în schimb a văzut copii care munceau ca niște adulți săpînd gropi, cărînd cărămizi, mînînd catîri și lustruind pantofi, dar de îndată ce se ridica briza de pe mare o zbugheau să ridice zmeie. A aflat mai tîrziu că mulți erau orfani și vagabondau în cete pe străzi furînd mîncare pentru a supraviețui, încă erau puține femei, iar cînd una pășea mîndră pe stradă, circulația se oprea pentru a o lăsa să treacă. La poalele colinei Telegraph, unde era un semafor cu steaguri care anunța proveniența vapoarelor care intrau în golf, se întindea un cartier nu prea mare unde femeile nu lipseau: era zona roșie, controlată de proxeneți din Australia, Tazmania și Noua Zeelandă. Tao Chi'en auzise de ei și știa că nu era un loc în care un chinez se putea aventura singur după apusul soarelui. Trăgînd cu ochiul prin prăvălii a văzut că se găseau cam aceleași produse pe care le văzuse la Londra. Totul venea pe mare, inclusiv un transport de pisici pentru a combate șobolanii, care se vindeau una cîte una, ca niște obiecte de lux. Pădurea de catarge ale corăbiilor abandonate se redusese la o zecime, multe fuseseră scufundate pentru a umple terenul ca să se poată construi pe el, sau deveniseră hoteluri, depozite, închisori și chiar o casă de nebuni, unde erau trimiși să moară nenorociții care se pierdeau în iremediabilul delir al alcoolului. Era foarte necesar, căci pînă atunci aceștia erau legați de cîte un copac.

Tao Chi'en s-a îndreptat spre cartierul chinezesc și a constatat că zvonurile erau adevărate: compatrioții săi construiseră un oraș complet în inima Sânt Francisco-ului, unde vorbeau dialectele mandarin și cantonez, afișele erau scrise în chineză și nu vedeai decît chinezi; iluzia de a se găsi în Celestul Imperiu era perfectă. A tras la un hotel decent și avea de gînd să-și practice meseria de medic ca să mai strîngă ceva bani, căci îl aștepta un drum lung. Dar s-a întâmplat ca planurile să-i fie date peste cap și să rămînă în acest oraș. „Karma mea nu a fost să-mi găsesc pacea într-o mînăstire din munți, cum am visat uneori, ci să lupt într-un război fără preget și fără sfîrșit”, a spus mulți ani mai tîrziu, cînd a putut privi în urmă și percepe limpede drumurile pe care le străbătuse și pe care le mai avea de străbătut. După cîteva luni a

273

primit ultima scrisoare de la Eliza, într-un plic care trecuse prin multe mîini. Paulina Rodriguez de Santa Cruz a coborît de pe Fortuna ca o împărăteasă, înconjurată de suita sa și de un bagaj care era format din nouăzeci și trei de cufere. Ultimul drum al căpitanului John Sommers cu gheața fusese un chin pentru el, pentru restul pasagerilor și pentru echipaj. Paulina a dat clar de înțeles

că vaporul era al ei și ca s-o demonstreze îl contrazicea pe căpitan și dădea ordine arbitrare marinarilor. Nici măcar nu au avut mîngîierea să o vadă cu rău de mare, stomacul ei de femelă de elefant a rezistat navigației fără alte consecințe decît o poftă de mîncare sporită. Copiii se rătăceau prin colțurile navei, deși doicile nu-si luau ochii de la ei, și atunci sunau alarmele la bord și trebuiau să se oprească din mers, mama disperată țipînd că au căzut în mare. Căpitanul încerca să-i explice cu maximum de delicatețe că dacă era așa trebuia să se resemneze, Pacificul îi înghițise de-acum, dar ea porunca să coboare bărcile de salvare. Plozii își făceau apariția pînă la urmă și după cîteva ceasuri de tragedie puteau pleca, în schimb cățelul mic și antipatic a alunecat într-o zi și a căzut în apă sub ochii mai multor martori care au tăcut ca pește. La Sîn Francisco soțul și cumnatul o așteptau pe chei, împreună cu un șir de trăsuri pentru transportul familiei și al bagajelor. Noua reședință pe care o construise pentru ea, o casă victoriană elegantă, venise din Anglia în lăzi numerotate și cu un plan de construcție; importaseră de asemenea hîrtia de tapet, mobila, harfa, pianul, lămpile, ba chiar și bibelourile de porțelan și tablourile pe teme bucolice. Paulinei nu i-a plăcut, în comparație cu conacul ei de marmoră din Chile i se părea o casă de păpuși, gata să se prăbușească dacă se rezema de un perete, dar deocamdată nu exista alternativă. O singură privire asupra orașului efervescent a fost de ajuns ca să-și dea seama de posibilitățile lui.

— Aici rămînem, Feliciano. Primii sosiți ajung după cîteva ani aristocrației locului.

— Asta ești și în Chile, femeie.

274

— Eu da, nu și tu. Crede-mă, va fi cel mai important oraș la Pacific.

— Compus din ticăloși și curve!

— Exact. Sînt cei mai setoși de respectabilitate. Nimeni nu va fi mai respectabil decît familia Cross. Păcat că acești gringos nu îți pot pronunța numele adevărat. Cross sună a nume de fabricant de brînzeturi. Dar, mă rog, nu le poți avea pe toate...

Căpitanul John Sommers s-a dus la cel mai bun restaurant din oraș, decis să mănînce și să bea bine ca să uite de cele cinci săptămîni petrecute în compania acestei femei. Aducea cîteva lăzi cu noile ediții ilustrate de cărți erotice. Succesul celor precedente fusese fantastic și spera ca soră-sa Rose să aibă din nou chef de scris. De la dispariția Elizei se scufundase în tristețe și nu pusese mîna pe condei. Și el se schimbase, îmbătrînesc, ce dracu, își spunea cînd se pierdea în nostalgii inutile. Nu avusese timp să se bucure de fiica lui, să o ducă în Anglia, cum plănuise; și nici să-i spună că era tatăl ei. Era sătul de minciuni și secrete. Negoțul acesta cu cărți era încă un secret de familie. Acum cincisprezece ani, cînd sora lui îi mărturisise că pe ascuns de Jeremy scria istorii impudice ca să nu moară de plictiseală, i-a venit ideea de a le publica la Londra, unde piața erotismului prosperase, laolaltă cu prostituția și cluburile de flagelatori, pe măsură ce se impunea rigida morală victoriană, într-o îndepărtată provincie din Chile, așezată la un cochet birou de lemn alb, fără altă sursă de inspirație decît amintirile de mii de ori sporite și perfecționate ale unicului ei amor, sora lui producea roman după roman, semnate „o doamnă anonimă”. Nimeni nu credea că aceste povești arzătoare, unele cu ceva ce aducea a Marchizul de Sade, deja clasice în genul lor, ar fi scrise de o femeie. Sarcina lui era să ducă manuscrisele editorului, să verifice socotelile, să încaseze banii și să-i depună în bancă la Londra pe numele surorii. Era felul în care înțelegea să-i răsplătească imensul serviciu pe care i-l făcuse luîndu-i fiica în grijă și păstrînd secretul. Eliza... Nu-și amintea de mama ei, deși de la ea avea trăsăturile fizice, de la el avea în mod sigur pofta de aventură. Unde o fi? Cu cine? Rose o ținea mortîș că plecase în California după un iubit,

275

dar cu cît trecea timpul cu atîta credea mai puţin. Amicul Jacob Todd acum Freemont -, care îşi făcuse din căutarea Elizei o misiune personală, îl asigura că nu pusese niciodată piciorul în Sîn Francisco.

Freemont s-a întîlnit cu căpitanul la cină apoi l-a invitat la un spectacol frivol într-una din tavernele cu dans din zona roşie. I-a povestit de Ah Toy, chinezoaica pe care o zărise prin nişte găuri făcute în perete, şi care acum avea un lanţ de bordeluri si un „salon” foarte elegant, unde oferea cele mai bune fete orientale, unele de abia unsprezece ani, antrenate să satisfacă orice capriciu, dar nu acolo se duceau, ci ca să vadă dansatoarele unui harem din Turcia. Puţin mai tîrziu fumau şi beau într-un edificiu de două etaje, decorat cu tejghele de marmoră, bronzuri şlefuite si tablouri cu nimfe mitologice urmărite de fauni. Femei de diferite rase serveau clientela, turnau băutură şi conduceau mesele de joc, sub privirile vigilente ale unor peşti înarmaţi si îmbrăcaţi strident, în ambele laturi ale salonului principal, în nişte separeuri private, se paria zdravăn. Aici veneau marii jucători care riscau milioane într-o noapte: politicieni, judecători, comercianţi, avocaţi şi criminali, uniţi de aceeaşi patimă. Spectacolul oriental s-a dovedit a fi un fiasco pentru căpitan, care văzuse autenticul dans al buricului la Istanbul şi a bănuît că împiedicatele acelea proveneau din ultimul grup de prostituate sosite de la Chicago. Publicul, în majoritate mineri rustici care nu erau în stare să găsească Turcia pe hartă, înnebunea de entuziasm în prezenţa odaliscelor abia acoperite de nişte fustiţe de mărgele. Plictisit, căpitanul s-a îndreptat către o masă de joc, unde o femeie distribuia cu o îndemînare incredibilă cărţile de monte. O alta s-a apropiat şi i-a şoptit la ureche o invitaţie, apucîndu-1 de braţ. S-a întors să o privească. Era o sud-americană durdulie şi vulgară, dar cu o expresie de veselie autentică. Era pe punctul de a o trimite la plimbare căci avea de gînd să petreacă restul nopţii într-un salon scump, unde fusese de fiecare dată cînd venea la Sîn Francisco, cînd ochii i-au căzut pe decolteul femeii. Purta între sîni o broşa de aur cu turcoaze.

— De unde ai asta? a strigat apucînd-o de umeri cu mîinile ca nişte cleşti.

276

— E a mea, am cumpărat-o, s-a bîlbîit speriată.

— Unde? şi a scuturat-o pînă s-a apropiat unul dintre paznici.

— Care e problema, mister, a spus cu voce ameninţătoare. Căpitanul i-a făcut semn că o voia pe femeie şi a luat-o practic pe sus la o cameră de la etajul al doilea. Atras draperia şi cu o palmă peste faţă a trîntit-o pe pat.

— Să-mi spui de unde ai broşa sau îţi sparg dinţii, ai înţeles?

— Nu am furat-o, domnule, vă jur. Am primit-o!

— De la cine?

— N-o să mă credeţi...

— De la cine?

— De la o fată, de mult, pe un vapor...

Şi Azucena Placeres n-a avut încotro şi i-a povestit acestui căpcăun că broşa o primise de la un chinez, ca plată pentru că avusese grijă de o biată fată care era să moară de pe urma unui avort într-o cală de vapor în mijlocul Oceanului Pacific. Pe măsură ce vorbea, furia căpitanului se transforma în oroare.

— Ce s-a întîmplat cu ea? a întrebato John Sommers pierit, cu capul în mîini.

— Nu ştiu, domnule.

— Îţi dau cît vrei, femeie, dar spune-mi ce s-a întîmplat cu ea, a implorat, scoţînd un teanc de bani din buzunar.

— Cine sînteţi?

— Tatăl ei.

— A murit pentru că pierduse prea mult sînge şi am aruncat trupul în mare. Vă

jur că e adevărat, a răspuns fără șovăire Azucena Placeres, gândindu-se că dacă nefericita aceea străbătuse jumătate din lume ascunsă într-o gaură ca un șobolan, ar fi fost o mare măgărie din partea ei să-i trimită tatăl pe urme.

Eliza a petrecut vara în sat și, luată cu treburile, timpul a trecut repede. Mai întâi Babalu Cel-Rău s-a îmbolnăvit grav de dizenterie, lucru care a produs panică, pentru că credeau că epidemia era sub control. De luni de zile nu mai fuseseră cazuri serioase, doar un copil de doi ani murise, prima făp-

277

tură care se năștea și murea în acest loc de venetici și aventurieri. Copilul acela a conferit o marcă de autenticitate satului, nu mai era o tabără oarecare cu o spînzurătoare în mijloc ca singur argument de a fi trecut pe hartă, de-acum avea un cimitir creștin cu micul mormînt al cuiva care trăise aici. Cît timp șopronul fusese transformat în spital au scăpat în mod miraculos de boală: Joe nu credea în molipsire, zicea că totul depinde de soartă, lumea e plină de boli, unii le iau, alții nu. De aceea nici nu se ferea, și-a permis să ignore sfaturile de bun-simț ale medicului și fierbea în silă apa de băut. Mutîndu-se într-o casă decentă s-au simțit cu toții în siguranță: dacă nu s-au îmbolnăvit înainte, acum cu atît mai puțin se vor îmbolnăvi. La cîteva zile după Babalu, a venit rîndul lui Rupe-Oase, al fetelor din Missouri și al frumoasei mexicane. Erau la pămînt, cu o diaree dezgustătoare, febră mare și friguri necontrolabile, care în cazul lui Babalu făceau să se cutremure casa. Atunci și-a găsit să vină James Morton, în haine de duminică, pentru a cere mîină Estherei.

— Vai, fiule, nu puteai alege un moment mai prost, a suspinat Rupe-Oase, dar era prea bolnavă pentru a se opune și le-a dat binecuvîntarea printre suspine.

Esther și-a împărțit lucrurile celorlalte fete, căci nu voia să ia nimic în noua ei viață, și s-a căsătorit chiar în ziua aceea fără multe formalități, escortată de Eliza și de Tom Fără-Trib, singurii sănătoși din tot grupul. Un dublu șir compus din foștii ei clienți s-a format pe ambele laturi ale străzii la trecerea cuplului, care a fost salutat cu urale și focuri de armă. S-a instalat la fierărie, hotărîtă să o transforme într-un cămin și să uite trecutul, dar își dădea osteneala să treacă în fiecare zi pe la casa lui Joe, aducînd mîncare caldă și rufe curate pentru bolnavi. Eliza și Tom Fără-Trib trebuiau să îndeplinească ingrata sarcină de a-i îngriji pe ceilalți locuitori ai casei. Doctorul satului, un tînăr din Philadelphia care de luni de zile își răcea gura de pomană spunîndu-le că apa e contaminată de la gunoaiile minerilor din susul rîului, a pus în carantină locuința lui Joe. Banii s-au terminat repede, dar nu sufereau de foame grație Estherei și darurilor anonime care apăreau misterios în fața ușii: un sac cu fasole, cîteva livre de zahăr, tutun, punguțe cu praf de aur, cîteva dolari de argint.

278

Eliza își ajuta prietenii apelînd la cele învățate în copilărie de la Mama Fresia și de la Tao Chi'en la Sacramente, pînă cînd, unul după altul, s-au însănătoșit, deși mult timp s-au mai simțit amețiți și zăpăciți. Cel mai mult suferise Babalu, corpul lui de ciclop nu era obișnuit cu boala, slăbise și pielea îi atîrna atît de rău că pînă și tatuajele își pierduseră forma. Chiar atunci a apărut în ziarul local o scurtă știre despre un bandit chilian sau mexican, nu era sigur, pe numele său Joaquin Murieta, care începea să devină cunoscut de-a lungul și de-a latul Filonului Principal. Erau vremuri în care domnea violența în regiunea aurului. Dezamăgiți că norocul îi lovise doar pe cîteva, americanii îi acuzau pe străini de lăcomie și de faptul că se îmbogățeau fără a contribui la prosperitatea țării. Băutura îi făcea viteji și impunitatea cu care aplicau pedepse le conferea o senzație irațională de putere. Un yankeu nu era niciodată condamnat pentru crime comise împotriva altor rase, mai rău, adesea un acuzat alb își alegea singur jurații. Ostilitatea rasială a devenit ură oarbă. Mexicanii nu admiteau pierderea pămîntului lor în război și refuzau să se lase goniți din ferme și din mine. Chinezii înghițeau calmi

abuzurile, nu plecau și continuau să exploateze aurul cu câștiguri minime, dar cu o tenacitate infinită, astfel că, gram după gram, adunau bogății. Mii de chileni și peruvieni, care fuseseră primii veniți când a izbucnit febra aurului, au decis să se întoarcă în țara lor, nu avea sens să-și continue visul în astfel de condiții, în anul 1850, legislația din California a votat un impozit pe minerit, conceput să-i protejeze pe albi. Negrii și indienii au rămas pe din afară, sau muncind ca sclavi, iar străinii trebuiau să plătească douăzeci de dolari pe lună pentru reînnoirea registrului de proprietate, lucru imposibil în practică. Nu-și puteau părăsi exploatarea pentru a călători săptămâni de zile la oraș, dar dacă nu o făceau, șeriful ocupa mina și o transfera unui american. Cei însărcinați cu aplicarea măsurilor erau desemnați de guvernator și își încasau salariile din impozite și amenzi, metodă perfectă pentru a încuraja corupția. Legea nu se aplica decât împotriva străinilor cu piele întunecată, cu toate că mexicanii aveau drept de cetățenie americană, conform tratatului care pusese capăt războiului în 1848. Alt decret le-a

279

pus capac la toate: proprietatea asupra fermelor în care trăiseră de generații trebuia ratificată de un tribunal din Sânc Francisco. Procedul se târăgăna cu anii și costa o avere, în plus, judecătorii și aprozii erau de multe ori aceiași care puseseră mîna pe acareturile lor. Văzînd că justiția nu îi apăra, unii se situau de-a dreptul în afara ei, asumîndu-și pînă la capăt rolul de răufăcători. Cei care pînă atunci se mulțumiseră să fure vite, acum atacau minerii și călătorii singuratici. Unele bande au devenit faimoase prin cruzime, nu numai că își jefuiau victimele, dar se și distrau torturîndu-le înainte de a le ucide. Se vorbea de un bandit deosebit de sîngeros, căruia i se atribuia, printre alte delictе, moartea înspăimîntătoare a doi tineri americani. Trupurile au fost găsite legate de un copac și era clar că slujiseră drept ținte vii pentru aruncatul cuțitului; li se tăiasе limba, li se scosерă ochii și fuseseră jupuiți de piele înainte de a fi abandonați unei morți lente. Se spunea că criminalul se numește Jack Trei-Degete și este mîna dreaptă a lui Joaquin Murieta.

Dar nu totul era sălbăticie, orașele se dezvoltau și apăreau sate noi, se instalau familii, se nășteau ziare, companii de teatru și orchestre, se construiau bănci, școli și biserici, se trasau drumuri și comunicațiile se îmbunătățeau. Există un serviciu de diligentă și posta se distribuia regulat. Soseau femeile și înflorea o societate care aspira la ordine și morală, nu mai era destrăbălarea de bărbați singuri și prostituate de la început, se încerca instituirea legii și întoarcerea la civilizația uitată în delirul aurului la vedere. Satul a primit un nume frumos într-o ceremonie solemnă cu fanfară și defilare, la care a asistat Joe Rupe-Oase pentru prima dată îmbrăcată în veșminte femeiești și sprijinită de întreaga companie. Soțiile recent sosite făceau mofturi văzînd „fețele sulemenite”, dar Joe și fetele ei salvaseră atîtea vieți în timpul epidemiei încît ocupațiile lor treceau pe planul al doilea, împotriva celui alt bordel însă, au declarat un război inutil, pentru că în continuare nu era decît o femeie la nouă bărbați. La finele anului James Morton le-a urat bun venit celor cinci familii de quakeri, care traversaseră continentul în căruțe trase de boi și nu veneau pentru aur, ci atrași de imensitatea aceluia pămînt virgin.

280

Eliza nu mai știa ce drum să urmeze. Joaquin Andieta se topise în confuzia vremurilor și în locul lui începea să prindă contur un bandit cu aceleași trăsături ca ale lui și cu un nume asemănător, dar pe care nu îl putea identifica cu nobilul tânăr pe care îl iubea. Autorul scrisorilor pasionate pe care le păstra ca pe o comoară nu putea fi aceeași persoană căreia i se puneau în cîrcă atîtea crime feroce. Bărbatul amorurilor ei nu s-ar fi asociat niciodată cu un nelegiuit ca Jack Trei-Degete, își spunea, dar certitudinea dispărea în nopțile în care Joaquin îi

apărea sub mii de măști diferite, aducându-i mesaje contradictorii. Se trezea tremurînd, bîntuită de fantomele coșmarului. Nu mai putea intra și ieși după bunul ei plac din vise, cum o învățase în copilărie Mama Fresia, nici descifra vedenii și simboluri care îi rămâneau în memorie făcînd un zgomot de pietre de rîu tîrîte de apă. Scria fără preget în jurnal, sperînd că astfel imaginile vor dobîndi un sens. Recitea scrisorile cuvînt cu cuvînt, căutînd semne lămuritoare, dar rezultatul nu era decît o nedumerire și mai adîncă. Epistolele erau singura dovadă a existenței iubitului ei și se agăța de ele pentru a nu o lua razna de tot. Avea tentația irezistibilă de a se scufunda în apatie, pentru a scăpa de chinul de a continua căutarea. Se îndoia de toate: de îmbrățișările din odaia cu dulapuri, de lunile din cala vaporului, de copilul pe care îl pierduse în valuri de sînge.

Au fost atît de multe problemele financiare determinate de căsătoria Estherei cu fierarul, care a înghițit un sfert din banii companiei, și de săptămînilor în care au zăcut sau și-au revenit după dizenterie, că Joe a fost pe punctul de a pierde casa, dar ideea de a-și vedea porumbițele muncind pentru concurență i-a dat forță să lupte cu neajunsurile. Trecuseră prin infern și nu le putea împinge să se întoarcă în el pentru că, împotriva voinței ei, le îndrăgise. Se considerase mereu o greșeală a Domnului, un bărbat băgat cu forța într-un trup de femeie, drept care nu înțelegea genul ăsta de instinct matern care o apuca atunci cînd îi era lumea mai dragă. Pe Tom Fără-Trib îl îngrijea cu zel, dar avea grijă să spună că o făcea „ca un sergent”. Nici un fel de răsfaț, nu era genul, și în plus băiatul trebuia să devină puternic precum stră-

281

moșii lui; izmenelile nu făceau altceva decît să-i strice virilitatea, îi atrăgea atenția Elizei cînd o vedea cu copilul în brațe spunîndu-i povești chiliene. Duiosia asta nouă pentru porumbițele ei era un inconvenient serios și, culmea, ele își dădeau seama și îi spuneau „mamă”. Apelativul o înfuria, le interzisese să-i spună așa, dar fără rezultat. „Avem o relație comercială, ce dracu. E limpede: cît timp lucrați, aveți venit, casă și masă și protecție, dar în ziua în care cădeți la pat, nu mai aveți putere sau vă apar riduri și păr alb, adio! Nimic mai ușor decît să vă înlocuiesc, lumea e plină de tîrfe”, bombănea. Dar deodată o copleșea acel sentiment dulceag, pe care nici o proxenetă cu capul pe umeri nu și-l putea permite. „Asta ți se întîmplă pentru că ești bună”, rîdea Babalu Cel-Rău. Așa și era, căci în timp ce ea pierduse un timp prețios îngrijind de bolnavi pe care nici măcar nu îi cunoștea, madama cealaltă nu lăsa nici un bolnav să se apropie de stabilimentul ei. Joe era tot mai săracă în timp ce aceea se îngrășase, își vopsea părul blond și avea un amant rus cu zece ani mai tînăr decît ea, cu mușchi de atlet și un diamant încrustat într-un dinte, își mărise afacerea și la sfîrșit de săptămîină bărbații făceau coadă la ușa ei cu banii într-o mîină și pălăria în alta, căci nici o femeie, oricît de jos ar fi ajuns, nu admitea pălăria pe cap. Categorie, nu exista un viitor în meseria asta, spunea Joe, legea nu le apăra, Dumnezeu le uitase și înainte nu se zărea decît bătrînețea, sărăcia și singurătatea. I-a venit ideea să spele rufe și să facă plăcinte pe care să le vîndă, păstrînd mesele de joc și cărțile porcoase, dar fetele nu aveau chef să facă o muncă grea și prost plătită. — Asta e o meserie de căcat, fetelor. Căsătoriți-vă, faceți-vă învățătoare, faceți ceva cu viața voastră și lăsați-mă dracului în pace, suspina plină de tristețe.

Babalu se plictisise și el să o facă pe proxenetul și pe paznicul. Viața sedentară nu îi convenea, Rupe-Oase se schimbase atît de mult că nu mai avea sens să lucreze cu ea. Dacă ea își pierduse entuziasmul pentru meserie, lui ce-i rămînea? În clipele de deznădejde se confesa lui Chilenito și amîndoi făceau planuri fantastice de emancipare: o să organizeze un spectacol ambulant, o să cumpere un urs ca să-l dreseze la box și-o să meargă din sat în sat incitînd pe cei curajoși

282

să se bată în pumni cu animalul. Babalu căuta aventura și Eliza credea că va

avea astfel un pretext pentru a-1 căuta mai departe pe Joaquin Andieta. In casa lui Rupe-Oase nu mai avea altă activitate în afară de gătit și de cîntat la pian, și pe ea trîndăveala o făcea morocănoasă. Tînjea după libertatea nesfîrsită a drumurilor, dar prinsese drag de oamenii aștia iar ideea de a se despărți de Tom Fără-Trib îi sfîșia inima. Copilul citea deja cursiv și scria silitor, Eliza îi băgase în cap că atunci cînd va fi mare trebuie să studieze pentru a deveni avocat și să apere drepturile indienilor, în loc să răzbune morții cu gloanțe, cum susținea Joe. „Așa ai să fii un războinic mult mai puternic și albi se vor teme de tine”, îi spunea. Tot nu rîdea, dar de cîteva ori, cînd venea lîngă ea ca să-1 scarpine pe cap, o umbră de zîmbet se ițise pe chipul lui de indian supărat.

Tao Chi'en s-a prezentat acasă la Joe Rupe-Oase într-o zi de miercuri din luna decembrie, la orele trei după-amiază. A deschis Tom Fără-Trib, 1-a poftit în salonul gol la ceasul acela și s-a dus să cheme porumbițele. La puțin timp după aceea, frumoasa mexicană a intrat în bucătărie, unde Chilenito frămînta pîinea, anunțînd că un chinez întrebă de Elias Andieta, dar ea era atît de distrată cu treaba și cu amintirea viselor din noaptea precedentă, în care se amestecau mese de loterie și ochi scoși, că nu a dat atenție.

— Îți spun că te așteaptă un chinez, a repetat mexicana și inima Elizei s-a zbătut ca izbită de o copită de catîr.

— Tao! a țipat și a ieșit în fugă.

Numai că intrînd în salon s-a văzut în fata unui bărbat atît de diferit, încît i-au trebuit cîteva secunde să-și recunoască prietenul. Nu mai avea coada, avea părul scurt, gominat și pieptănat peste cap, purta niște ochelari rotunzi cu rame metalice, costum închis la culoare cu jachetă, vestă cu trei nasturi și pantaloni strimți. Pe un braț avea paltonul și o umbrelă, în mînă cealaltă avea o pălărie înaltă.

— Dumnezeule, Tao! Ce ai pățit?

— În America trebuie să te îmbraci ca americanii, a zîmbit. La Sîn Francisco fusese atacat de trei derbedei și pînă să scoată cuțitul, 1-au amețit cu o lovitură în cap ca să se distreze pe seama unui chinez. S-a trezit zăcînd într-o fundă-

283

tură, plin de murdării, cu coada tăiată și pusă în jurul gîtului. Atunci a luat hotărîrea de a purta părul scurt și de a se îmbrăca precum un yangguizi. Noua înfățișare atrăgea atenția în cartierul chinezesc, dar a descoperit că era mult mai bine acceptat în afara acestuia și că i se deschideau uși pînă atunci interzise. Era probabil singurul chinez din oraș care arăta astfel. Coada era un lucru sacru iar decizia de a o tăia dovedea intenția de a nu se mai întoarce în China și de a se instala definitiv în America, o trădare de neiertat față de împărat, patrie și strămoși. Cu toate acestea, costumul și pieptănătura provocau și oarece admirație, arătînd că are acces la lumea americanilor. Eliza nu-și putea lua ochii de la el: era un necunoscut cu care trebuia să redevină familiară. Tao Chi'en s-a înclinat de cîteva ori în chip de salut și ea nu a îndrăznit să dea curs impulsului de a-i sări de gît. Dormiseră de multe ori unul lîngă celălalt, dar nu se atinseseră decît cu scuza somnului.

— Cred că-mi plăceai mai mult sub formă de chinez din cap pînă-n picioare, Tao. Acum nu te mai cunosc. Lasă-mă să te miros.

A rămas nemișcat și tulburat în timp ce ea îl amușina ca un cîine de vînătoare, recunoscînd în sfîrșit aroma ușoară de mare, mirosul reconfortant din trecut. Tuns și îmbrăcat așa părea mai în vîrstă, nu mai avea dezinvoltura tinerească de dinainte. Slăbise și părea mai înalt, pomeții ieșeau în evidentă pe chipul neted. Eliza i-a privit cu plăcere gura, își amintea perfect de zîmbetul molipsitor și de dinții fără cusur, nu și de forma voluptuoasă a buzelor. A zărit o expresie sumbră în privirea lui, dar a crezut că e doar un efect al lentilelor.

— Ce bine-mi pare să te văd, Tao! și ochii i se umplură de lacrimi.
— Nu am putut să vin mai devreme, nu aveam adresa.
— Îmi placi și așa. Parcă ești un cioclu, dar unul drăguț.
— Iată-mă și cioclu, zîmbi. Cînd am aflat că trăiești aici am crezut că s-au împlinit prorocirile Azucenei Placeres. Spunea că mai devreme sau mai tîrziu ai să ajungi ca ea.
— Ți-am spus în scrisoare că îmi cîștig pîinea cîntînd la pian.

284

— Incredibil!
— De ce? Nu m-ai auzit niciodată. Și dacă am făcut-o pe chinezul surdo-mut, pot s-o fac și pe pianistul chilian.
Tao Chi'en a început să rîdă surprins, era prima dată că se simțea mulțumit de multe luni încoace.
— Ți-ai găsit iubitul?
— Nu. Nu mai știu unde să-l caut.
— Poate că nici nu merită să-l găsești. Vino cu mine la Sîn Francisco.
— Nu am ce să fac la Sîn Francisco...
— Și aici? Iarna a venit deja, în două săptămîni drumurile vor fi impracticabile și satul va fi izolat.
— E foarte plictisitor s-o fac pe frățiorul tău cretin, Tao.
— Sînt multe de făcut la Sîn Francisco, ai să vezi, și nu mai trebuie să te îmbraci bărbătește, acum vezi femeii peste tot.
— Și planul tău de a te întoarce în China?
— L-am amînat. Nu pot pleca încă.

285

<titlu>Sing song girls

În vara lui 1851 Jacob Freemont s-a hotărît să îi ia un interviu lui Joaquin Murieta. Bandiții și incendiile erau temele la modă în California, țineau oamenii îngroziți și presa ocupată. Crimele se dezlănțuiseră iar corupția poliției, compusă în majoritate din răufăcători interesați mai mult să-și apere camarazii decît populația, era bine cunoscută. După încă un incendiu violent, care a distrus o mare parte din Sîn Francisco, s-a creat un Comitet de Străjeri format din cetățeni furibunzi și condus de inefabilul Șam Brannan, mormonul care în 1848 difuzase vestea descoperirii aurului. Grupele de pompieri alergau tîrînd în sus și în jos tulumbele cu apă, dar pînă a ajunge la clădire vîntul dusesese deja flăcările la cea alăturată. Focul a început cînd ogarii australieni au îmbibat cu kerosen prăvălia unui comerciant care refuzase să le plătească taxă de protecție apoi au aruncat în ea o torță aprinsă. Dată fiind indiferența autorităților, Comitetul s-a hotărît să acționeze pe cont propriu. Ziarele strigau: „Oare cîte crime s-au comis în oraș în decursul unui an? Si cine a fost pedepsit sau spînzurat? Nimeni! Cîți oameni au murit de glonț sau de cuțit, cîți au fost loviți și bătuți și cine a fost condamnat pentru asta? Nu aprobăm linșajul, dar cine poate ști la ce va recurge publicul indignat ca să se apere?” Linșajul, chiar asta a fost soluția populației. Străjerii s-au pus pe treabă și l-au spînzurat pe primul suspect. Membrii Comitetului se înmulțeau pe zi ce trece și acționau cu un entuziasm atît de frenetic că pentru prima dată bandiții se fereau să apară în plină zi. În acest climat de violență și răzbunare, figura lui Joaquin Murieta era pe punctul de a se transfor-

286

ma în simbol. Jacob Freemont avea grijă să ațîțe focul celebrității banditului; articolele lui senzaționaliste creaseră un erou pentru hispanici și un diavol pentru yankei, îi atribuia o bandă numeroasă și talentul unui geniu militar, spunea că duce un război de hărțuire în fața căruia autoritățile se dovedeau neputincioase. Ataca cu repeziciune și viclenie, cădea asupra victimei ca un blestem și dispărea imediat fără să lase urmă, pentru a apărea puțin timp mai tîrziu la o sută de mile

distanță cu alt atac la fel de îndrăzneț, explicabil doar prin arta magiei. Freemont bănuia că erau mai mulți indivizi, nu doar unul, dar avea grijă să nu declare aceasta, ca să nu știrbească legenda, în schimb, a avut ideea de a-1 numi „un Robin Hood al Californiei”, ceea ce a aprins imediat vîlvătaia controverselor rasiale. Pentru yankei, Murieta incarna partea cea mai detestabilă a unsuroșilor; dar se presupunea că mexicanii îl ascund, îl aprovizionează cu arme și cu tot ce-i trebuie, pentru că fura de la americani ca să le dea celor din rasa lui. În război pierduseră teritoriile Texas, Arizona, New Mexico, Nevada, Utah, jumătate din Colorado și California; pentru ei orice atentat împotriva unui gringo era un act de patriotism. Guvernatorul a avertizat în ziar împotriva imprudenței de a transforma un criminal în erou, dar numele inflamase deja imaginația publicului. Freemont primea duzini de scrisori, printre ele una de la o tînără din Washington dispusă să străbată pe mare jumătate din lume pentru a se căsători cu banditul, iar lumea îl oprea pe stradă să-i ceară detalii despre faimosul Joaquin Murieta. Deși nu îl văzuse niciodată, ziaristul îl descria ca pe un tînăr cu aspect viril, trăsături de nobil spaniol și curaj de toreador. Fără să vrea, nimerise peste o mină mai productivă decît multe de-a lungul Filonului Principal. De aceea i-a venit ideea de a-1 intervieva pe Joaquin acela, dacă tipul exista cu adevărat, pentru a-i scrie biografia, iar dacă era o fabulă, tema era bună pentru un roman. Misiunea lui ca autor ar fi fost să îl scrie pur și simplu într-o tonalitate eroică, pe gustul vulgului. California avea nevoie de propriile ei mituri și legende, susținea Freemont, era un stat nou-apărut pentru americani, care voiau să șteargă dintr-o trăsătură de condei istoria anterioară, a indienilor, mexicanilor și californienilor.

Pentru

287

acest teritoriu de spații nesfîrșite și oameni singuri, deschis cuceririi și violului, ce erou putea fi mai potrivit decît un bandit? Și-a pus cele necesare într-o valiză, s-a aprovizionat cu destule caiete și creioane și a pornit în căutarea personajului. Riscurile nici nu i-au trecut prin minte, cu dubla aroganță a englezului și a ziaristului se credea la adăpost de toate relele. De altfel, se călătorea deja în condiții destul de comode, existau drumuri și un serviciu regulat de diligentă care făcea legătura între localitățile unde avea de gînd să-și facă cercetările, nu mai era ca înainte, cînd își începuse activitatea de reporter și se deplasa pe catîri deschizîndu-și drum printre dealuri și păduri, singurul ghid fiindu-i niște hărți fantasmagorice, după care te puteai învîrți în cerc la infinit. Pe drum a constatat schimbările din regiune. Puțini se îmbogățiseră pe seama aurului, dar grație aventurierilor sosiți cu miile, California se civiliza. Fără febra aurului cucerirea Vestului ar fi întîrziat vreo două secole, și-a notat ziaristul în caiet.

Temele nu îi lipseau, de exemplu povestea tînărului miner de optsprezece ani care, după ce a tras mîța de coadă un an întreg, a reușit să strîngă zece mii de dolari ca să se întoarcă în Oklahoma și să le cumpere părinților o fermă. Cobora spre Sacramente pe coastele Sierrei Nevada cu desaga în care avea comoara în spate, cînd a fost surprins de un grup de mexicani sau chilieni deosebit de cruzi. Se știa doar că vorbeau spaniola, pentru că avuseseră neobrăzarea să lase un mesaj în această limbă, scrijelit cu cuțitul pe o bucată de lemn: „moarte yankeilor”. Nu s-au mulțumit să-1 ciomăgească și să-1 fure, l-au legat gol de un copac și l-au uns cu miere. După două zile, cînd l-a găsit o patrule, înnebunise. Jîntării îi devoraseră pielea.

Freemont și-a exersat talentul pentru jurnalismul morbid cu tragicul sfîrșit al Josefei, o frumoasă mexicană care lucra într-un salon de dans. Ziaristul a intrat în localitatea Downevielle în Ziua Independenței, trezindu-se în toiul serbării conduse de un candidat la postul de senator și udată de rîuri de băutură. Un miner beat pătrunsese cu forța în camera Josefei și ea îl respinsese înfigîndu-i cuțitul direct în inimă. Cînd a ajuns Jacob Freemont, trupul zăcea pe masă,

rit cu steagul american, și o mulțime de două mii de fanatici încinși de ură rasială cereau spânzurătoarea pentru Josefa. Impasibilă, femeia fuma de parcă zarva n-avea nici o legătura cu ea, cu bluza albă pătată de sânge, privind chipurile bărbaților cu un dispreț adânc, conștientă de amestecul incendiar de agresiune și dorință pe care îl trezea în ei. Un medic a deschis gura în favoarea ei, explicând că acționase în legitimă apărare și că dacă o executau omorau și pruncul pe care îl purta în pîntec, dar mulțimea l-a făcut să tacă, amenințînd că îl spînzură și pe el. Au fost aduși trei doctori speriați pentru a o examina pe Josefa și toți trei au declarat că nu era însărcinată, drept care tribunalul improvizat a condamnat-o în câteva minute. „Nu e bine ca unsuroșii să fie omorîți cu gloanțe, merită o judecată dreaptă și să fie spînzurați cu toată măreția legii”, a fost de părere un jurat. Freemont nu apucase să vadă un linșaj de aproape și a descris în fraze exaltate cum au vrut să o tîrască pe Josefa la orele patru după-amiaza pînă la podul unde pregătiseră ritualul execuției și cum ea s-a smuls și a mers singură și mîndră la spînzurătoare. S-a urcat fără ajutor, și-a strîns fustele în jurul gleznelor, și-a atîrnat frînghia de gît, și-a aranjat cozile negre și s-a despărțit cu un „adio, domnilor”, care l-a lăsat pe ziarist perplex și pe ceilalți rușinați. „Josefa nu a murit pentru că era vinovată, ci pentru că era mexicană. E prima dată cînd în California e linșată o femeie. Ce irosire, cînd sînt atît de puține!”, a scris Freemont în articol.

Mergînd pe urmele lui Joaquin Murieta a descoperit sate așezate, cu școală, bibliotecă, biserică și cimitir, și altele ale căror unice semne de cultură erau bordelul și închisoarea. Saloon aveau toate, erau centrul vieții sociale. Acolo se instala Jacob Freemont să pună întrebări și astfel a început să construiască din câteva adevăruri și o grămadă de minciuni traiectoria sau legenda lui Joaquin Murieta. Cîrciumarii îl descriau ca pe un spaniol blestemat, îmbrăcat în piele și catifea neagră, cu pinteni mari de argint și pumnal la brîu, călare pe alazanol cel mai focos pe care îl văzuseră vreodată. Povesteau că intra în zdrăngănitul pintenilor și urmat de o ceată de bandiți, arunca pe tejghea dolarii de argint și comanda un rînd de băutură pentru toți cei de față. Nimeni

nu avea curajul de a refuza paharul, chiar și cei mai viteji beau tăcuți sub privirile fulgerătoare ale ticălosului, în schimb, pentru oamenii legii personajul nu avea nimic special, nu era vorba decît de un asasin vulgar capabil de cele mai mari atrocități, care reușise să scape de justiție pentru că îl protejau unsuroșii. Chilenii îl credeau de-al lor, că se născuse într-un loc numit Quillota, spuneau că era leal cu prietenii și nu uita niciodată un serviciu ce i se făcuse, de aceea cel mai bine era să-l ajuți; dar mexicanii jurau că era din statul Sonora și că era un tînar educat, dintr-o familie veche și nobilă, devenit răufăcător din răzbunare. Cartoforii îl considerau expert în monte, dar îl evitau pentru că avea un noroc chior la joc și un pumnal sprinten care ieșea la vedere la cea mai mică provocare. Prostituatele albe mureau de curiozitate, pentru că se zvonea că băiatul, frumușel și generos, poseda o sculă de armăsar neobosit, dar hispanicele nu îl așteptau: Murieta le dădea bacșișuri pe degeaba, căci nu le solicita serviciile, era credincios logodnicei sale. îl descriau de statură mijlocie, cu părul negru și ochi scînteietori ca tăciunii, adorat de bandă, netemător de primejdii, feroce cu dușmanii și galanton cu femeile. Alții pretindeau că avea înfățișarea grosolană a unui criminal înnăscut și o cicatrice înfricoșătoare care îi brăzda fața, nici gînd să fi fost simpatic, elegant sau nobil. Jacob Freemont selecta părerile care se potriveau mai bine imaginii sale despre bandit și astfel l-a reflectat în scrierile sale, cu destulă ambiguitate pentru a putea retracta în cazul în care ar fi dat nas în nas cu protagonistul. A umblat de colo-colo timp de patru luni, toată vara, fără

a-1 întâlni, dar cu ajutorul tuturor versiunilor și variantelor a construit o biografie fantastică și eroică. Cum nu voia să se declare învins, inventa în articolele lui scurte întâlniri între primul cîntat al cocoșilor și miezul nopții în peșteri din munți și poieni din pădure, în definitiv, cine să-l contrazică? Oameni mascați îl conduceau călare cu ochii legați, nu putea să-i identifice, dar vorbeau spaniola, scria. Aceași ferventă elocință cu care odinioară, în Chile, descria indienii patagonezi din Țara de Foc, unde nu călcase în viața lui, acum îi folosea ca să scoată din mânecă un bandit imaginar. Ajunsesse să se îndrăgostească de personaj, convins fiind că îl cu-

290

noștea, că întâlnirile clandestine din peșteri erau reale și că fugarul însuși îi încredințase misiunea de a scrie despre isprăvile lui, pentru că se considera răzbunătorul spaniolilor oprimați și cineva trebuia să-și asume sarcina de a-l situa, împreună cu cauza lui, în istoria născîndă a Californiei. De jurnalism nu prea putea fi vorba, dar literatură era din belșug pentru romanul pe care Jacob Freemont avea de gînd să-l scrie în iarna următoare.

Ajungînd la Sîn Francisco cu un an în urmă, Tao Chi'en a făcut demersurile necesare pentru a-și exercita profesiunea de zhong yi timp de cîteva luni. Avea ceva bani, dar ideea era să-i întreiască rapid. Comunitatea chineză din Sacramento număra vreo șapte sute de bărbați și nouă sau zece prostituate, dar la Sîn Francisco erau mii de clienți potențiali, în plus, acum traversau în mod constant oceanul atîtea vapoare, încît unii domni își trimiteau cămășile la spălat în Hawaii sau în China, orașul neavînd apă curentă, drept care putea comanda plantele și leacurile la Canton fără nici o greutate. Aici nu avea să fie atît de izolat ca la Sacramente, existau mai mulți medici chinezi cu care putea face schimb de pacienți și cunoștințe. Nu avea de gînd să-și deschidă cabinet propriu, scopul era să facă economii, dar se putea asocia cu alt zhong yi. După ce a tras la un hotel a plecat prin cartierul care crescuse în toate direcțiile ca o caracatiță uriașă. Acum era un oraș cu clădiri solide, hoteluri, restaurante, spălătorii, localuri pentru fumat opiu, bordeluri, piețe și fabrici. Unde înainte se găsea numai marfă de calitate proastă, acum se înșirau prăvălii de antichități orientale, porțelanuri, emailuri, bijuterii, mățăsuri și fildeș. Acolo veneau negustorii bogați, nu doar chinezi ci și americani, care cumpărau pentru a vinde în alte orașe. Marfa se expunea într-o dezordine bălțată, dar lucrurile cele mai bune, demne de cunoscători și colecționari, nu erau la vedere, ci erau arătate în camera din spatele magazinului numai clienților serioși, în alte localuri existau camere ascunse unde funcționau tripouri în care se întâlneau jucătorii îndrăzneți. La acele mese exclusive, departe de curiozitatea publicului și de ochiul autorităților, se pariau sume exorbitante, se făceau afaceri tul-

291

buri și se exercita puterea. Guvernul americanilor nu controla chinezii, care trăiau în lumea lor, în limba lor, în obiceiurile și legile lor străvechi. Locuitorii „Celestului Imperiu” nu erau bine văzuți, americanii îi considerau cei mai abjecți dintre nedoriții străini care invadau California și nu se împăcau cu gîndul că prosperau, îi exploatau cum puteau, îi agresau pe stradă, îi furau, le incendiau prăvăliile și casele, îi omorau nepedepsiți, dar nimic nu îi intimida pe chinezi. Existau cinci tongs care își împărțeau populația: orice chinez nou-venit intra în una din aceste frății, unica formă de a se bucura de protecție, de a găsi de lucru și de a fi sigur că după moarte trupul îi va fi repatriat în China. Tao, care pînă acum evitase asocierea la o astfel de frăție, acum nu a mai avut încotro și a ales-o pe cea mai numeroasă, cea a cantonezilor. Curînd 1-au pus în legătură cu alți zhong yi și i-au arătat regulile jocului. În primul rînd, tăcere și lealitate: ceea ce se întîmpla în cartier trebuia să rămînă în cartier. Nu se apela la poliție, nici dacă era vorba de o problemă de viață sau moarte; conflictele se rezolvau în sînul

comunității, doar pentru asta existau acele tongs. Dușmanul comun erau yangguizi-ii, întotdeauna. Tao Chi'en s-a trezit iarăși prizonierul cutumelor, ierarhiilor și restricțiilor pe care le cunoscuse la Canton. După două zile îl cunoșteau toți și clienții au început să curgă, mai mulți decât putea îngriji. Atunci a decis că nu trebuie să caute un asociat, putea să-și deschidă cabinet și să facă bani mai repede decât crezuse. A închiriat două odăi deasupra unui restaurant, una pentru el și alta pentru lucru, a pus un afiș în geam și a angajat un ajutor care să-i facă publicitate și să primească clienții. De data aceasta a recurs la sistemul doctorului Ebanizer Hobbs pentru a ține evidența bolnavilor. Până acum se bazase pe memorie și intuiție, dar numărul mare al clienților făcea necesară arhivarea tratamentelor prescrise fiecăruia.

Într-o seară pe la începutul toamnei asistentul i-a adus o adresă scrisă pe o hîrtie și rugăminta de a veni cît mai degrabă. Și-a terminat treburile zilei și a plecat. Casa de lemn cu două etaje, decorată cu dragorii și lămpi de hîrtie, era chiar în centrul cartierului. A dedus de la bun început că era vorba de un bordel. De ambele laturi ale intrării erau niște feres-

292

truici zăbrelite în spatele cărora apăreau chipuri infantile chemînd în dialect cantonez: „Intrați aici și faceți ce vreți cu o fată chineză foarte drăguță.” Apoi repetau într-o engleză imposibilă, pentru vizitatorii albi și marinarii de toate neamurile: „doi ca să privești, patru ca să atingi, șase ca să o faci”, în timp ce-și arătau sînișorii minusculi și ispiteau trecătorii cu niște gesturi obscene care, venind de la fetițele acelea, deveneau o pantomimă tragică. Tao Chi'en le văzuse de multe ori, trecea zilnic pe strada asta și miorlăiturile acestor sing song girls îl urmăreau, făcîndu-1 să-și aducă aminte de sora lui. Ce s-o fi întîmplat cu ea? Ar fi trebuit să aibă douăzeci și trei de ani, în ipoteza puțin probabilă că ar mai fi în viață. Prostituatele cele mai sărace dintre sărace începeau foarte devreme și arareori ajungeau la optsprezece ani; la douăzeci, dacă avuseseră ghinionul să supraviețuiască, erau deja bătrîne. Amintirea surorii pierdute îl împiedica să apeleze la stabilimentele chinezești; dacă dorința îi da ghes, căuta femei de altă rasă. I-a deschis ușa o babă sinistră cu părul vopsit negru și cu sprîncenele desenate cu cărbune, salutîndu-1 în cantoneză. O dată lămurită că făceau parte din același tong, 1-a poftit înăuntru. De-a lungul unui culoar urît mirositor a văzut cămăruțele fetelor, unele erau legate de pat cu lanțuri la picioare, în semiîntunericul coridorului s-a încrucișat cu doi bărbați, care ieșeau aranjîndu-și pantalonii. Femeia 1-a dus printr-un labirint de pasaje și scări, au străbătut un cvartal întreg și au coborît niște scări roase de carii în plin întuneric. I-a făcut semn să aștepte și asta a făcut o perioadă care i s-a părut interminabilă, stînd în gaura aia neagră și auzind zgomotele în surdină ale străzii. A auzit un chițait slab și ceva 1-a atins pe picior făcîndu-1 să dea un șut căci credea că o fi fost un șobolan. Baba s-a întors cu o luminare și 1-a condus prin alte coridoare întortocheate pînă la o ușă închisă cu lacăt. A scos cheia din buzunar și s-a chinuit pînă a deschis. A ridicat lumina și a arătat vederii o odaie fără ferestre, mobilată doar cu un pat de scînduri la cîteva degete de dușumea. O duhoare fetidă i-a izbit în față și au trebuit să-și acopere nasul și gura. Pe pat era un trupușor ghemuit, o cană goală și o lampă cu ulei stinsă. Vezi ce are, i-a poruncit femeia.

293

Tao Chi'en a întors trupul și a constatat că era de-acum rigid. Era o fetiță de vreo treisprezece ani, cu două pete de ruj cît o monedă mare pe obraji, cu brațele și picioarele pline de cicatrice și îmbrăcată doar cu o cămașă subțire. Era numai piele și os, dar era clar că nu murise de foame sau de boală.

— Otravă, a spus fără ezitare.

— Nu mai spune! a rîs femeia ca de o glumă bună.

Tao Chi'en a trebuit să semneze o hîrtie prin care declara că moartea se produsese din cauze naturale. Femeia a ieșit pe culoar, a lovit de mai multe ori într-un mic gong și imediat a apărut un om, a băgat cadavrul într-un sac, l-a pus în spate și a plecat fără o vorbă, în timp ce proxeneta vîra douăzeci de dolari în mîna doctorului. Apoi l-a dus prin alte labirinturi și în cele din urmă l-a lăsat în fața unei uși. Tao s-a trezit pe altă stradă și i-a luat destul timp să se întoarcă acasă.

A doua zi s-a întors la aceeași adresă. Aceleași copile cu chip sulemenit și ochi demenți chemau în două limbi. Acum zece ani, la Canton, își începuse practica în medicină pe prostituate, le folosise ca material didactic și experimental pentru acele de aur ale maestrului în acupunctura, dar niciodată nu se oprise să se gîndească la ce o fi în sufletul lor. Le considera o nenorocire inevitabilă a universului, încă una din greșelile Creației, făpturi josnice care sufereau pentru a plăti păcatele vieților anterioare și a-și spăla karma. Îi era milă de ele, dar nici prin gînd nu-i trecuse că soarta li se putea schimba, își așteptau nefericirea în odăițele lor fără alternativă, precum găinile în cuștile din piață, era destinul lor. Asta era dezordinea lumii. Trecuse pe strada asta de mii de ori fără să vadă ferestruicile, chipurile de după gratii sau mîinile ridicate. Avea o noțiune vagă despre condiția lor de slave, dar în China cam asta erau toate, într-o măsură mai mare sau mai mică, cele mai norocoase slave ale părinților, soților sau amanților, altele ale stăpînilor pentru care trudeau din zori și pînă-n noapte și multe erau ca fetițele astea. Dar în dimineața aceasta nu le-a mai privit la fel de indiferent, căci ceva se schimbase în el.

În noaptea precedentă nu încercase să doarmă. Plecînd de la bordel, s-a dus la o baie publică, unde s-a spălat îndelung

294

pentru a lepăda energia întunecată a bolnavilor și neplăcerea teribilă care îl copleșea. Acasă i-a dat drumul asistentului și si-a făcut ceai de iasomie, pentru purificare. Nu mîncase de mult, dar nu era momentul. S-a dezbrăcat, a aprins tămîie și o luminare, a îngenunchat cu fruntea la pămînt și a spus o rugăciune pentru sufletul fetiței moarte. Apoi a meditat ore în șir absolut imobil, reușind să scape de vacarmul străzii și de mirosurile restaurantului și să se scufunde în vidul și tăcerea propriului spirit. Nu a știut cît timp a petrecut abstras chemînd-o pe Lin pînă cînd în fine delicata fantomă l-a auzit în misterioasa imensitate în care locuia și încet-încet a găsit drumul, apropiindu-se ușoară ca un suspin, mai întîi aproape imperceptibil, apoi mai pregnant, cînd a perceput-o limpede. Nu a văzut-o pe Lin între pereții camerei, ci a simțit-o chiar în piept, chiar în inima lui de-acum liniștită. Tao Chi'en nu a deschis ochii și nu s-a mișcat. Ceasuri întregi a rămas în aceeași poziție, despărțit de propriul trup, plutind într-un spațiu luminos, în perfectă comunicare cu ea. În zori, acum siguri că nu se vor mai pierde din vedere, Lin a plecat cu suavitate. Atunci a sosit maestrul de acupunctura, surîzător și ironic ca în timpurile bune, înainte de a-l lovi neajunsurile senilității, și a rămas cu el răspunzîndu-i la întrebări pînă a răsărit soarele, s-a trezit cartierul și s-au auzit bătăile discrete în ușa ale asistentului. Tao Chi'en s-a ridicat, proaspăt și reînnoit, ca după un somn odihnitor, s-a îmbrăcat și s-a dus să deschidă ușa.

— Poți să închizi cabinetul. Astăzi nu primesc pacienți, am altceva de făcut.

În ziua aceea cercetările lui Tao Chi'en i-au schimbat sensul destinului. Fetițele din spatele gratiilor proveneau din China, erau culese de pe stradă sau vîndute de propriii lor părinți cu promisiunea de a se căsători la Muntele Aurit. Agenții le selectau pe cele mai puternice și mai ieftine, nu pe cele mai frumoase, doar dacă era vorba de vreo comandă specială a clienților bogați, cei care le cumpărau să le fie concubine. Ah Toy, isteața care inventase spectacolul cu găurile din perete

prin care să fie spionată, devenise cea mai mare importatoare de carne tânără din oraș. Pentru lanțul

295

ei de stabilimente cumpăra fetele la pubertate, așa erau mai ușor de dresat și oricum durau puțin. Devenea tot mai faimoasă și mai bogată, avea bani cu nemiluita și își cumpăraseră un pataș în China unde să se retragă la bătrânețe. Se lăuda că este madama orientală cu cele mai tari relații nu numai între chinezi, dar și la americanii cu influență, își antrena fetele să scoată informații, ajungând astfel să cunoască secretele personale, manevrele politice și slăbiciunile bărbaților de la putere. Dacă dădea greș cu seducțiile recurgea la șantaj. Nimeni nu îndrăznea să o sfideze, pentru că de la guvernator în jos toți erau transparenți ca sticla. Transporturile de sclave trăgeau la chei la Sânt Francisco fără opreliști și în plină zi. Totuși nu era ea singura traficantă, viciul făcea parte dintre afacerile cele mai rentabile și sigure din California, la rînd cu minele de aur. Cheltuielile erau minime, fetițele erau ieftine și călătoreau în cala vaselor în mari lăzi vătuite. Supraviețuiau așa săptămîni întregi, nestiind unde se duc nici de ce, vedeau lumina soarelui doar cînd erau scoase să învețe lecțiile meseriei lor. Pe mare, marinarii erau cei care le antrenau, astfel că o dată ajunse la Sânt Francisco își pierduseră și ultimul strop de inocență. Unele mureau de dizenterie, holeră sau deshidratare; altele reușeau să sară în apă cînd erau scoase pe covertă ca să fie spălate cu apă de mare. Celelalte rămîneau prinse, nu vorbeau engleza, nu cunoșteau țara cea nouă, nu aveau la cine apela. Agenții de la imigrări primeau mită, se făceau că nu văd cum arată fetele și semnau documente false de adopție sau căsătorie. Pe chei erau luate în primire de o fostă prostituată, căreia meseria îi transformase inima într-o piatră neagră. Le conducea mîinindu-le cu o varga, ca pe vite, prin plin centru al orașului, în ochii cui voia să vadă. De cum treceau hotarul cartierului chinezesc dispăreau definitiv în labirintul subteran de camere ascunse, coridoare false, scări întortocheate, uși disimulate și pereți dubli, unde polițaii nu se aventurau nicicînd, căci orice se întîmpla acolo era „treaba galbenilor”, o rasă de perversi cu care mai bine să n-ai de a face. Într-un spațiu subpămîntean enorm, numit ironic „Sala Reginei”, fetele dădeau piept cu destinul. Erau lăsate să se odihnească o noapte, li se făcea baie, erau hrănite și

une-

296

ori obligate să bea o ceașcă de băutură ca să se amețească. La ceasul licitației erau aduse goale într-o încăpere ticsită de cumpărători de toate felurile, care le pipăiau, le căutau la dinți, își băgau degetele unde aveau chef și în sfîrșit își făceau oferta. Unele mergeau la bordeluri de categorie superioară sau ajungeau în haremurile celor bogați; cele mai zdravene ajungeau la fabricanți, mineri sau țărani chinezi, pentru care urmau să trudească tot restul scurtei lor existențe; majoritatea rămîneau în odăițele cartierului chinezesc. Bătrânele le învățau meserie: trebuiau să învețe a deosebi aurul de bronz, ca să nu fie trase pe sfoară la plată, să atragă clienții și să nu se plîngă, oricît de dureroase sau umilitoare ar fi exigențele acestora. Pentru a da tranzacției un aer de legalitate, semnau un contract pe care nu îl puteau citi, vînzîndu-se pentru cinci ani, dar totul era bine calculat ca să nu devină niciodată libere. Pentru fiecare zi în care erau bolnave li se adăugau două săptămîni de muncă, iar dacă încercau să fugă deveneau sclave pe vecie. Trăiau înghesuite în cămăruțe neaerisite, despărțite printr-o perdea groasă, făcîndu-și meseria pînă la moarte. Aici a venit în dimineața aceea Tao Chi'en, însoțit de spiritul lui Lin și al maestrului de acupunctura. O adolescentă îmbrăcată doar cu o bluză 1-a tras de mîină dupăperdea, unde era un mindir nenorocit, a întins mîina și i-a cerut banii înainte. A primit cei șase dolari, s-a întins pe spate și a desfăcut picioarele cu ochii ațintiți în tavan. Avea pupilele moarte și respira greu; a înțeles că era drogată. S-a așezat lîngă ea, i-a

coborît cămașa și a încercat să o mîngîie pe cap, dar fata a scos un țipăt și s-a ridicat arătîndu-și dinții gata să-1 muște. Tao Chi'en s-a retras, i-a vorbit îndelung în cantoneză, fără a o atinge, pînă cînd litania glasului său a liniștit-o, în timp ce se uita la vîntățile ei proaspete. Pînă la urmă a început să răspundă întrebărilor lui, mai mult cu gesturi decît cu cuvinte, de parcă și-ar fi pierdut uzul vorbirii, și astfel a aflat cîteva detalii despre captivitatea ei. Nu știa să-i spună de cînd se găsea aici, a ține socoteala timpului scurs era inutil, dar pesemne că nu de foarte mult, pentru că își aducea aminte de familia din China cu o precizie înduioșătoare.

297

Tao Chi'en s-a retras calculînd că minutele prezenței lui în spatele perdelei s-au scurs. La ușă aștepta bătrîna care îl primise în seara precedentă, dar nu părea să-1 recunoască. De acolo a plecat tot întrebînd prin taverne, localuri unde se fuma opiu și săli de joc, apoi s-a dus la alți medici din cartier, punînd cap la cap piesele aceluia puzzle. Cînd micuțele sing song girls ajungeau prea bolnave pentru a mai lucra, erau aduse la „spital”, cum erau numite cămăruțele secrete unde fusese cu o noapte în urmă, și erau lăsate acolo cu o cană cu apă, puțin orez și o lampă cu ulei care dura cîteva ore. Ușa se mai deschidea după cîteva zile, cînd veneau să constate decesul. Dacă erau găsite în viață, li se făcea de petrecanie: nici una nu mai apuca să vadă lumina soarelui, îl chemaseră pe Tao Chi'en pentru că zhong y /'-ui de serviciu lipsea.

Ideea de a ajuta fetele nu a fost a lui, îi va spune după nouă luni Elizei, ci a lui Lin și a maestrului său de acupunctura.

— California e un stat liber, Tao, nu mai există sclavi. Ia legătura cu autoritățile americane.

— Libertatea nu ajunge pentru toți. Americanii sînt orbi și surzi, Eliza. Fetele astea sînt invizibile, precum nebunii, cerșetorii și crinii.

— Și nici chinezilor nu le pasă?

— Unora da, mie de exemplu, dar nimeni nu e dispus să-și riște viața înfruntînd organizațiile criminale. Cei mai mulți cred că dacă în China s-a făcut așa timp de secole, nu are sens să critici ce se întîmplă aici.

— Ce lume crudă!

— Nu e vorba de cruzime. Pur și simplu, în țara mea viața omenească nu are valoare. Sînt mulți oameni și mereu se nasc mai mulți copii decît pot fi hrăniți.

— Dar pentru tine fetele astea nu sînt de aruncat, Tao...

— Nu. Lin și cu tine m-ați învățat multe despre femei.

— Ce ai de gînd să faci?

— Trebuia să te ascult cînd îmi spuneai să caut aur, îți amintești? Dacă aș fi bogat le-aș răscumpăra.

— Dar nu ești. În plus, tot aurul din California nu ar ajunge ca să le răscumperi pe toate. Trebuie împiedicat traficul.

298

— E imposibil, dar dacă mă ajuți putem salva unele din ele...

I-a povestit că în ultimele luni reușise să răscumpere unsprezece fete, dar numai două supraviețuiseră. Formula lui era riscantă și nu prea eficientă, dar nu-i venea alta în minte. Se oferea să le îngrijească gratis cînd erau bolnave sau însărcinate, cu condiția să le primească pe cele în agonie. Le mituia pe madame ca să-1 cheme în momentul în care o sing song girl urma să fie trimisă la „spital”, venea atunci cu asistentul, puneau muribunda pe o targa și o luau cu ei. „Pentru experiențe”, explica Tao Chi'en, deși era întrebare extrem de rar. Fata nu mai făcea nici cît o ceapă degerată iar extravaganta perversiune a acestui doctor le scutea de osteneala de a scăpa de ea. Tranzacția era profitabilă ambelor părți, înainte de a lua bolnava, Tao Chi'en înmîna un certificat de deces și cerea să

primească contractul semnat de fată, pentru a evita orice reclamații, în nouă din cazuri, fetele nu mai puteau fi salvate iar rolul său a fost doar să le ofere alinare în ultimele ceasuri, dar două supraviețuiseră.

— Și ce-ai făcut cu ele?

— Le țin la mine în cameră. Sînt încă slăbite și una parcă e pe jumătate nebună, dar se vor face bine. Asistentul meu a rămas să aibă grijă de ele în timp ce eu veneam după tine.

— Înțeleg.

— Nu le mai pot ține mult timp închise.

— Poate le putem trimite înapoi la familiile lor din China.

— Nu, vor redeveni sclave, în țara asta se pot salva, dar nu știu cum.

— Dacă autoritățile nu ajută, oamenii de treabă o s-o facă ei. Facem turul bisericilor și al misionarilor.

— Nu cred că creștinilor le pasă de fetele astea chineze.

— Ce puțină încredere ai tu în inima omului, Tao! Eliza l-a lăsat pe Tao să bea ceaiul cu Rupe-Oase, a învelit

o pâine proaspăt scoasă din cuptor și a plecat în vizită la fierar. L-a găsit pe James Morton pe jumătate gol, cu un șorț de piele și o cîrpă pe cap, asudînd la forjă, înăuntru era o căldură insuportabilă, mirosea a fum și a metal încins. Era un șopron de lemn cu dușumea de pământ și uși duble, care iarnă-vară rămîneau deschise pe timpul lucrului, în față era

299

o tejghea pentru clienți și în spate forja. De pereți și de bîrnele acoperișului atîrnau unelte, scule și potcoave făcute de Morton. În partea din spate, pe o scăriță ajungeai la etajul superior care era dormitorul, ferit de ochii clienților de o perdea de pînză cerată. Jos, singurul mobilier erau o cadă de baie și o masă cu două scaune, iar singurele elemente decorative erau un steag american pe perete și trei flori sălbatice într-un pahar pe masă. Esther călca un munte de rufe legănîndu-și pîntecul uriaș și udă de transpirație, dar ridica fredonînd plăcile grele cu cărbuni. Dragostea și sarcina o făcuseră mai frumoasă și un aer de pace o lumina ca un nimb. Spăla rufele altora, lucru la fel de greu ca acela al soțului ei la nicovală și ciocan. De trei ori pe săptămîină încărca o șaretă cu rufe murdare, se ducea la rîu și aproape toată ziua stătea în genunchi săpunind și frecînd cu peria. Dacă era soare, rufele se uscau pe pietre, dar uneori se întorcea cu ele ude, după care trebuia să le scrobească și să le calce. James Morton nu reușise să o facă să renunțe la ocupația aceasta brutală, dar ea nu voia ca pruncul să se nască aici și economisea fiecare bănuț pentru a se putea muta cu familia într-o casă din sat.

— Chilenito! a exclamat și a primit-o pe Eliza cu o îmbrățișare zdravănă. De cînd n-ai mai venit pe la mine.

— Ce drăguță ești, Esther. Dar de fapt am venit să vorbesc cu James, spuse dîndu-i pîinea.

Bărbatul și-a lăsat sculele, și-a șters sudoarea cu o cîrpă și a dus-o pe Eliza în curte, unde a venit și Esther cu trei pahare cu limonada. După-amiaza era răcoroasă și cerul înnorat, dar încă nu se simțea iarna. Aerul mirosea a paie proaspete și a pămînt umed.

300

<titlu>Joaquin

În iarna lui 1852 locuitorii din nordul Californiei au mîncat caise, piersici, struguri, porumb fraged, pepeni galbeni și verzi, în timp ce la New York, la Washington, Boston și în alte orașe americane importante lumea se resemna la penuria sezonului. Vapoarele Paulinei aduceau din Chile în emisfera sudică deliciile verii, care ajungeau intacte în paturile lor de gheață albastră. Afacerea era mult mai

profitabilă decît aurul soțului și cumnatului, deși nimeni nu mai plătea trei dolari pentru o piersică sau zece pentru o duzină de ouă. Peonii chilieni aduși de frații Rodriguez de Santa Cruz la exploatarea aurifere fuseseră decimați de gringos. Li s-a luat tot ce adunaseră timp de mai multe luni, vătafii au fost spînzurați, mulți au fost biciuiți sau li s-au tăiat urechile, restul au fost goniți. Povestea apăruse în ziare, dar amănuntele înfricoșătoare le-a povestit un copil de opt ani, fiul unuia dintre vătafi, care apucase să asiste la supliciul și moartea tatălui. Vapoarele Paulinei mai aduceau și trupe de teatru de la Londra, de operă de la Milano și de „zarzuela” de la Madrid, care se prezentau mai întîi la Valparaíso apoi își continuau turneul în nord. Biletele se vindeau cu luni de zile înainte iar în zilele de spectacol lumea bună din Sîn Francisco, gătită în hainele de gală, își dădea înulnire la teatru, unde trebuiau să se așeze cot la cot cu rusticii mineri în straie de lucru. Vapoarele nu se întorceau goale: duceau făină americană în Chile și călători vindecați de fantezia aurului, care plecau la fel de săraci precum veniseră.

La Sîn Francisco vedeai de toate, numai bătrîni nu; populația era tînără, puternică, gălăgioasă și sănătoasă. Aurul

301

atrăsese o legiune de aventurieri de douăzeci de ani, dar febra trecuse și, așa cum prevăzuse Paulina, orașul nu recăzuse la condiția de sat, dimpotrivă, creștea cu aspirații de rafinament și de cultură. Era o ambianță în care Paulina se simțea ca peștele în apă, îi plăceau dezinvoltura, libertatea și ostentația acestei societăți născînde, exact opusă ipocriziei din Chile. Se gîndea încîntată la furia care l-ar fi cuprins pe taică-său dacă ar fi trebuit să stea la masă cu un parvenit corupt devenit judecător și cu o franțuzoaică de proveniență suspectă dichisită ca o împărăteasă. Crescuse între zidurile groase și ferestrele zăbrelete ale casei părintești, privind spre trecut, depinzînd de părerile altora și de pedeapsa divină; în California nu contau nici trecutul nici scrupulele, excentricitatea era bine venită iar vina nu exista, dacă ascundeai greșeala. Le trimitea scrisori surorilor ei, nu foarte convinsă că ar fi trecut de cenzura tatălui, în care le spunea de țara asta extraordinară în care era cu puțință să-ți inventezi o viață nouă și să devii milionar sau cerșetor cît ai clipi din ochi. Era pămîntul tuturor posibilităților, deschis și generos. Prin poarta Golden Gate intrau mase de oameni care fugeau de mizerie sau de violență, gata să șteargă trecutul și să muncească. Nu era ușor, dar urmașii lor vor fi americani. Minunea cu țara asta era că toți credeau că copiii lor vor avea o viață mai bună. „Adevăratul aur al Californiei este agricultura, privirile se pierd în imensitatea semănăturilor, totul crește năvalnic din acest pămînt binecuvîntat. Sîn Francisco a devenit un oraș minunat, dar nu și-a pierdut caracterul de punct de frontieră, care pe mine mă încîntă. Este în continuare leagănul liber-cugetătorilor, al vizionarilor, al eroilor și al nemernicilor. Sosesc oameni din toate colțurile lumii, pe stradă auzi o sută de limbi, miroase a mîncare de pe cinci continente, vezi toate rasele”, scria. Nu mai era vorba de o tabără de bărbați singuri, sosiseră nevestele și, cu ele, societatea s-a schimbat. Erau la fel de neîmblînzite ca și aventurierii veniți să caute aur; ca să traversezi continentul în căruțe trase de boi era nevoie de un spirit robust, iar aceste femei îl aveau. Nici gînd de mofturoasele precum mama și surorile ei, aici domneau amazoanele ca ea însăși, își dovedeau tăria de caracter în fiecare zi, luîndu-se la întrecere, neobosite

302

și tenace, cu cei mai curajoși; nimeni nu le spunea că sînt sexul slab, bărbații le respectau pe picior de egalitate. Făceau meserii care în alte locuri le-ar fi fost interzise: căutau aur, munceau ca văcărîte, mînau catîri, vînau bandiți pentru a încasa recompensa, administrau tripouri, restaurante, spălătorii și hoteluri. „Aici femeile pot stăpîni pămînt, pot cumpăra și vinde proprietăți, pot divorța dacă au

chef. Feliciano trebuie să se poarte foarte atent, la prima măgărie pe care mi-o face îl las singur și sărac", se amuza Paulina în scrisorile ei. Și mai spunea că în California găsești crema rețelilor: șobolani, purici, arme și vicii.

„Se vine în Vest pentru a scăpa de trecut și a o lua de la început, dar obsesiile ne urmăresc ca vântul", scria Jacob Freemont în ziar. Era un exemplu potrivit; degeaba își schimbase numele, devenise reporter și se îmbrăca precum yankeii, era tot cel ce fusese. Păcăleala cu misiunea la Valparaiso rămăsese în urmă, dar acum plămădea alta, simțind, ca înainte vreme, că creația pune stăpânire pe el afundându-l în mod iremediabil în propria lui slăbiciune. Articolele despre Joaquin Murieta deveniseră obsesia presei. Apăreau în fiecare zi mărturii străine care îi confirmau spusele; zeci de indivizi asigurau că îl văzuseră și îl descriau exact ca pe personajul de el inventat. Freemont nu mai era sigur de nimic. Ar fi vrut să nu fi scris niciodată aceste povești și uneori avea tentația să le retracteze public, să-și mărturisească falsurile și să dispară, înainte ca afacerea să iasă din matcă și să-i cadă în cap ca o furtună, așa cum se întâmplase în Chile, dar nu avea curaj. Prestigiul i se urcase la cap, era amețit de celebritate.

Povestea pe care o construise Jacob Freemont avea toate trăsăturile unui roman-foleton. Povestea că Joaquin Murieta fusese un tânăr corect și nobil, care muncea cinstit la exploatarea aurifere de la Stanislau alături de logodnica sa. Aflând de prosperitatea la care ajunsese, niște americani l-au atacat, i-au luat aurul, l-au bătut și i-au necinstit logodnica sub ochii lui. Nefericita pereche a trebuit să fugă și au plecat în nord, departe de minele de aur. S-au așezat ca fermieri să cultive un idilic petic de pământ înconjurat de păduri și scaldat de un pârâu limpede, scria Freemont, dar nici

303 acolo nu au avut parte de liniște pentru că din nou au venit yankeii să-i prade, așa că au trebuit să caute altă modalitate de subzistență. Puțin mai târziu Joaquin Murieta apărea la Calaveras în chip de jucător de monte, în timp ce logodnica se pregătea de nuntă acasă la părinții ei, în Sonora. Dar era scris ca tânărul să nu aibă parte de liniște. A fost acuzat de furtul unui cal și fără să mai cerceteze niște gringos l-au legat de un copac și l-au biciuit cu sălbăticie în mijlocul pieței. Afrontul public a fost mai mult decât putea suporta un tânăr orgolios. Ceva mai târziu a fost descoperit un american tăiat în bucăți, ca un pui pregătit pentru a fi gătit, și după ce au pus bucățile cap la cap l-au recunoscut pe unul dintre cei care îl umiliseră pe Murieta cu biciul, în săptămânile următoare au pățit-o și ceilalți, fiecare torturat și omorât într-un chip original. Cum spunea Jacob Freemont în articolele lui: niciodată nu se văzuse atîta cruzime în țara asta de oameni cruzi. În următorii doi ani numele banditului apărea peste tot. Banda lui fura vite și cai, ataca minerii și călătorii, sfida oamenii legii, ucidea orice american neprevăzător și își bătea joc de justiție. Lui Murieta i se atribuiă toate fărădelegile și crimele rămase nepedepsite din California. Teritoriul era potrivit pentru a găsi ascunzători, era plin de pește și vînat în pădurile cele multe, printre coline și prăpăstii, printre pășunile înalte în care un călăreț putea galopa ore în șir fără a lăsa vreo urmă, erau peșteri adânci în care te puteai adăposti, trecători secrete în munți pentru a te pierde de urmăritori. Patrurile care plecau în căutarea răufăcătorilor se întorceau cu mîna goală sau pierreau în încercare. Toate acestea le povestea Jacob Freemont, încurcat în propria sa retorică, și nimănui nu-i trecea prin minte să-i ceară nume, date sau locuri.

Eliza Sommers era de doi ani la Sîn Francisco, unde lucra împreună cu Tao Chi'en. În acest răstimp plecase de două ori, pe timp de vară, în căutarea lui Joaquin Andieta, folosind aceeași metodă: alăturîndu-se altor călători. Prima oară plecase cu gîndul să meargă pînă îl va găsi sau pînă va veni iarna, dar după patru luni s-a întors extenuată și bolnavă, în vara lui 1852 a plecat iar, dar după ce

străbătuse același drum și după ce a vizitat-o pe Joe Rupe-Oase, instalată de-
304

finitiv în rolul de bunică a lui Tom Fără-Trib, și pe James și Esther, care așteptau al doilea copil, a revenit după doar cinci săptămâni neputînd suporta să stea departe de Tao Chi'en. Se simțeau atît de bine instalați în rutina lor, înfrățiți în muncă și apropiați în spirit precum într-o căsnicie veche. Colectiona din ziare tot ce apărea despre Joaquin Murieta și învăța textele pe de rost, așa cum învăța în copilărie poeziile lui Miss Rose, dar prefera să ignore referințele la logodnica banditului. „Au inventat-o pe fata asta ca să-și vîndă ziarele, știi cît de fascinată e lumea de poveștile de amor”, îi explica lui Tao Chi'en. Pe o hartă flendurită trasa pașii lui Murieta cu o tenacitate de navigator, dar datele disponibile erau vagi și contradictorii, drumurile se încrucișau ca o pînză de păianjen deranjată, fără să ducă nicăieri. Dacă la început respinsese posibilitatea ca Joaquin al ei să fie unul și același cu autorul groaznicelor fapte, curînd s-a convins că personajul se potrivea perfect cu tînărul din amintirile ei. Și acela se revolta împotriva abuzurilor și avea obsesia să-i ajute pe nefericiți. Poate că nu Murieta își tortura victimele, ci acoliții săi, precum acel Jack Trei-Degete despre care puteai crede tot ce era mai atroce.

Continua să se îmbrace în haine bărbătești pentru ca o ajutau să fie invizibilă, lucru atît de necesar pentru misiunea nebunească de salvare a acelor sing song girls în care o îmbarcase Tao Chi'en. De trei ani și jumătate nu mai pusese o rochie pe ea, nu mai știa nimic de Miss Rose, de Mama Fresia sau de unchiul John; avea impresia că trecuseră o mie de ani de cînd umbla după o himeră tot mai improbabilă. Vremea îmbrățișărilor grăbite cu iubitul ei rămăsese undeva departe, nu mai era sigură de sentimentele ei, nu știa dacă îl mai așteaptă din dragoste sau din orgoliu. Uneori treceau săptămîni la rînd fără a-și aminti de el, luată cu treaba, dar din cînd în cînd memoria o străfulgera brusc, făcînd-o să tremure. Atunci privea în jur nedumerită, neștiind ce caută în lumea în care ajunsese. Ce căuta între chinezi și îmbrăcată în pantaloni? Trebuia să facă un efort serios ca să se scuture și să-și aducă aminte că se găsea acolo din intransigența dragostei. Misiunea ei nu era nicidecum să-1 asiste pe Tao Chi'en, ci să-l caute pe Joaquin, de asta venise de departe
305

și o va face, chiar de-ar fi să-i spună în față că era un fugar nenorocit care îi stricase tinerețea. Pentru asta plecase de trei ori pînă acum, dar îi lipsea voința de a porni din nou. Venea hotărîtă în fața lui Tao Chi'en pentru a-1 anunța că era gata să-si continue cercetările, dar cuvintele i se împotmoleau în gură. Nu mai avea inimă să se despartă de acest ciudat companion pe care i-1 dăduse soarta.

— Ce-ai să faci dacă îl găsești? o întrebasese odată Tao Chi'en.

— Am să-mi dau seama dacă îl mai iubesc.

— Și dacă nu-1 găsești niciodată?

— Am să trăiesc cu îndoiala, presupun.

Observase cîteva fire albe la tîmplele prietenului ei. Uneori, tentația de a-si cufunda degetele în părul negru și aspru sau de a-și lipi nasul de gîtul lui pentru a simți de aproape aroma lui marină devenea insuportabilă, dar nu mai avea scuza dormitului pe jos sub aceeași pătură iar șansele de a-1 atinge erau nule. Tao muncea și studia prea mult; ghicea cît era de obosit, deși era mereu impecabil și calm chiar în momentele cele mai critice. Tresărea doar cînd aducea cu el, ținînd-o de braț, cîte o fată înspăimîntată. O examina pentru a vedea în ce stare se află și i-o încredința cu instrucțiunile necesare, după care se închidea cu orele. „Este cu Lin”, își spunea Eliza și o durere inexplicabilă o împungea într-un loc ascuns al sufletului, într-adevăr, în tăcerea meditației, Tao încerca să redobîndească echilibrul pierdut și să se desprindă de tentația urii și mîniei. încet-încet, se elibera de amintiri, dorințe și gînduri pînă ce trupul i se dizolva în neant, înceta să

existe pentru un timp, reapărea transformat într-un vultur care zbura foarte sus fără nici un efort, susținut de un aer rece și curat care-1 ridică deasupra munților celor mai înalți. De acolo vedea câmpii întinse, păduri fără sfârșit și râuri de argint curat. Atunci atingea armonia perfectă și intra în rezonanță cu cerul și pământul ca un instrument muzical perfect acordat. Plutea printre norii lăptoși cu superbe aripi întinse și deodată o simțea lângă el. Lin se materializa alături, alt vultur superb suspendat în cerul infinit.

— Unde îți este bucuria, Tao?

— Lumea e plină de suferință, Lin.

306

— Suferința are un scop spiritual.

— Nu e decât o durere inutilă.

— Amintește-ți că înțeleptul e bucuros, pentru că acceptă realitatea,

— Și răutatea, și ea trebuie acceptată?

— Singurul antidot este dragostea. Apropo: când ai de gând să te recăsătorești?

— Sînt căsătorit cu tine.

— Eu sînt o fantomă, nu voi putea veni mereu, Tao. E o osteneală uriașă să vin de cîte ori mă chemi, eu nu mai fac parte din lumea ta. Căsătorește-te sau vei îmbătrâni înainte de vreme, în plus, dacă nu practici cele două sute douăzeci și două de poziții amoroase ai să le uiți, îl tachina cu rîsul ei cristalin de neuitat.

Licitațiile erau cu mult mai rele decât vizitele la „spital”. Erau atît de puține speranțe de a le ajuta pe fetele în agonie încît dacă reușea să salveze una era ca un cadou minunat, dar știa că la fiecare chinezoaică cumpărată la licitație rămîneau douăsprezece pradă infamiei. Se chinuia singur calculînd pe cîte le-ar fi putut salva dacă ar fi fost bogat, dar Eliza îi aducea aminte de cele pe care le salvase. Erau legați printr-o delicată țesătură de afinități și secrete împărtășite, dar în același timp despărțiți prin obsesiile lor. Fantasma lui Joaquin Andieta se depărta tot mai mult, în schimb cea a lui Lin era perceptibilă ca briza sau foșnetul valurilor pe plajă. Era de ajuns ca Tao Chi'en să o invoce și ea venea, zîmbitoare, cum fusese în viață. Numai că, departe de a fi o rivală a Elizei, ajunsese aliata ei, deși fata încă nu știa. Lin a fost prima care și-a dat seama că prietenia aceasta prea semăna a dragoste, și cînd soțul ei i-a argumentat că nu exista vreun loc în China, în Chile sau în altă parte a lumii pentru o astfel de pereche, a rîs iarăși.

— Nu spune prostii, lumea e mare și viața lungă. Totul e să îndrăznești.

— Tu nu poți înțelege ce e rasismul, Lin, mereu ai trăit între ai tăi. Aici nimănui nu-i pasă ce fac și ce știu, în ochii americanilor nu sînt decât un chinez păgîn scîrbos și Eliza este o unsuroasă, în Chinatown sînt un renegat fără coadă și îmbrăcat ca un yankeu. Locul meu nu e nicăieri.

307

Rasismul nu e ceva nou, în China și tu și eu credeam că toți yang guizi-ii erau niște sălbatici.

— Aici se respectă doar banul și după cum se vede eu nu voi avea niciodată destui.

— Te înșeli. E respectat și cel care se face respectat. Privește-i în ochi.

— Dacă fac asta o să-mi tragă un glonț în cap cu prima ocazie.

— Merită să încerci. Te văicărești prea mult, Tao, nu te recunosc. Unde e bărbatul curajos pe care l-am iubit?

Tao Chi'en trebuia să recunoască, era legat de Eliza prin nesfîrșite fire subțiri, ușor de tăiat unul cîte unul, dar, fiind împletite, deveniseră adevărate odgoane imposibil de rupt. Se cunoșteau de puțini ani, dar puteau deja privi în urmă ca să vadă lungul drum plin de obstacole pe care îl făcuseră împreună. Asemănările ajunseseră să șteargă diferențele de rasă „Ai chip de chinezoaică drăguță”, îi

spusese odată. „Ai o față de chilian de treabă”, îi răspunsese ea imediat. Formau un cuplu bizar în cartier: un chinez înalt și elegant și un puști hispanic șters. Dar în afara Chinatown-ului nimeni nu îi mai băga în seamă în mulțimea multicoloră din Sânn Francisco.

— Nu poți aștepta un bărbat la infinit, Eliza. E o formă de nebunie, e ca febra aurului. Stabilește-ți un termen.

— Și ce mă fac dacă trece termenul?

— Te poți întoarce în țara ta.

— În Chile o femeie ca mine e ceva mai rău decât o sing song girl de-a ta. Tu te-ai întoarce în China?

— Era tot ce îmi doream, dar începe să-mi placă America. Acolo aș fi din nou Al Patrulea Fiu, aici îmi merge mai bine.

— Și mie. Dacă nu îl găsesc pe Joaquin rămân aici și deschid un restaurant. Am tot ce-mi trebuie pentru asta: memorie bună pentru rețete, talent la ingrediente, gust bun, instinct pentru garnituri...

— Și modestie, a rîs Tao Chi'en.

— De ce să fiu modestă dacă am talent? În plus, am un miros de copoi. La ceva trebuie să-mi folosească nasul, ajunge să miros o mîncare ca să-mi dau seama ce conține și să o fac mai bună.

— Nu dă rezultate la mîncarea chinezească...

308

— Dar voi mîncăți chestii ciudate, Tao! Restaurantul meu va fi franțuzesc, cel mai bun din oraș.

— Îți propun un tîrg, Eliza. Dacă după un an nu dai de Joaquin, te căsătorești cu mine, a spus Tao Chi'en și amîndoi au rîs.

După această discuție ceva s-a schimbat între ei. Se simțeau stînjiți cînd erau între patru ochi și deși ar fi dorit să fie împreună începeau să se evite. Dorința de a o urma în camera ei îl chinuia adesea pe Tao Chi'en, dar îl oprea un amestec de timiditate și respect. Socotea că atîta timp cît mai era legată de amintirea fostului ei iubit nu trebuia să se apropie de ea, dar îi era din ce în ce mai greu să facă echilibrice pe o coardă moale o perioadă nedefinită. Și-o imagina în pat, numărînd orele în tăcerea plină de speranță a nopții, trează și ea de dragoste, dar nu pentru el, ci pentru altul, îi cunoștea atît de bine trupul încît îl putea desena amănunțit pînă la alunița cea mai ascunsă, deși nu o văzuse goală de cînd o îngrijise în cala corăbiei. Dacă s-ar fi îmbolnăvit, ar fi avut pretextul de a o atinge, chibzuia, dar apoi se rușina de asemenea gînduri. Rîsul spontan și tandrețea discretă care înainte erau foarte frecvente între ei au fost înlocuite de o tensiune presantă. Dacă se atingeau din întîmplare, se depărtau tulburați; aerul era încărcat de presimțiri și anticipări. În loc să se așeze să citească sau să scrie într-o dulce complicitate, se despărțeau imediat după ce terminau lucrul la cabinet. Tao Chi'en se ducea să viziteze bolnavi la pat, se întîlnea cu alți zhong yi pentru a vorbi de diagnostice și tratamente sau se închidea să studieze texte de medicină occidentală. Avea ambiția să obțină un permis pentru a practica legal medicina în California, proiect pe care îl împărtășise doar Elizei și spiritelor lui Lin și al maestrului său de acupunctura, în China, un zhong yi începea ca ucenic apoi era pe picioarele lui, de aceea medicina era neschimbată de secole, folosind aceleași metode și aceleași leacuri. Diferența dintre un bun practician și unul mediocru era că primul avea intuiție de diagnostician și darul de a alina durerea cu mîna. Dar doctorii occidentali făceau studii foarte exigente, erau mereu în contact și erau la curent cu ultimele cunoștințe, aveau laboratoare și morgi pentru experiențe și se supuneau

309

legilor competiției. Știința îl fascina, dar entuziasmul lui nu trezea nici un ecou în

comunitatea sa lipită de tradiție. Se ținea la curent cu ultimele noutăți si cumpăra toate cărțile și revistele de medicină pe care le găsea. Atît de mare era curiozitatea lui pentru tot ce era modern că a trebuit să-si scrie pe perete preceptul venerabilului maestru: „Prea puțin servește cunoașterea fără înțelepciune și nu există înțelepciune fără spiritualitate." Nu totul este știință, își repeta ca să nu uite. In orice caz, avea nevoie de cetățenie americană, foarte greu de obținut de cineva din rasa lui, dar numai așa putea rămîne în țară fără a fi un marginal, și avea nevoie de o diplomă, astfel va putea face mult bine. Albii yang guizi nu auziseră de acupunctura sau de ierburile care în Asia se foloseau de secole, pe el îl considerau un fel de vraci sau de vrăjitor, disprețul față de alte rase era atît de mare că stăpînii de sclavi de pe plantațiile din sud preferau să cheme veterinarul cînd se îmbolnăvea un negru. Cam aceeași părere o aveau și despre chinezi, dar existau niște medici vizionari care călătoriseră sau citiseră despre alte culturi și erau interesați de tehnicile și nenumăratele leacuri ale farmacopeei orientale. Rămăsese în legătură cu Ebanizer Hobbs din Anglia și în scrisorile lor se plîngeau de distanța care îi despărțea. „Vino la Londra, doctore Chi'en, să faci o demonstrație de acupunctura la Royal Medical Society, ai să-i lași cu gura căscată, te asigur", îi scria Hobbs. Dacă puneau cap la cap cunoștințele amîndurora puteau învia morții, mai spunea.

310

<titlu>O pereche neobișnuită

Gerurile iernii au făcut să moară de pneumonie mai multe sing song girls din cartierul chinezesc, Tao Chi'en nu a reușit să le salveze. De cîteva ori l-au chemat cînd încă erau în viață, le-a luat cu el, dar i-au murit în brațe după cîteva ore delirînd de febră. Pe atunci, tentaculele discrete ale compasiunii sale se întinseseră de-a lungul și de-a latul Americii de Nord, de la Sîn Francisco la New York, de la Rio Grande în Canada, dar acest efort ieșit din comun nu era decît un grăunte de sare în oceanul de nefericire, îi mergea bine cu medicina, iar ceea ce reușea să strîngă sau să primească de la clienții bogați se ducea pe răscumpăratul tinerelor făpturi la licitații. Ajunsese cunoscut în această sub-lume: avea faimă de degenerat. Nimeni nu văzuse supraviețuind pe vreuna din fetitele pe care le cumpăra „pentru experiențe", cum spunea, dar nimănui nu-i păsa ce se întîmpla la el acasă. Era cel mai bun zhong yi, cît timp nu făcea scandal și se limita la copilele acelea, care oricum contau doar ceva mai mult decît animalele, era lăsat în pace. La întrebările curioșilor, asistentul fidel, singurul îndrituit să ofere informații, se mulțumea să explice că extraordinarele cunoștințe ale patronului său, atît de folositoare pacienților, proveneau din experiențele acelea misterioase. Intre timp, Tao Chi'en se mutase într-o casă bună situată între două clădiri mari la marginea Chinatown-ului, la cîteva cvartale de piața Uniunii, unde își avea cabinetul, își vindea leacurile și ascundea fetele pînă în momentul în care erau în stare să călătorească. Eliza învățase expresiile rudimentare în chineză pentru a se putea înțelege la un nivel primar, restul se improviza prin pantomimă,

311 desene și cîteva vorbe englezești. Merita efortul, era mult mai bine decît să o facă pe fratele surdo-mut al doctorului. Nu putea să scrie sau să citească chineza, dar recunoștea medicamentele după miros si pentru mai multă siguranță marca flacoanele printr-un cod de ea inventat. Pacienți erau tot timpul, își așteptau rîndul pentru acele de aur, ierburile miraculoase sau glasul alinător al lui Tao Chi'en. Nu puțini erau cei care se întrebau cum era posibil ca acest om atît de înțelept și de blajin să fie una și aceeași persoană cu cel care aduna cadavre și concubine infantile, dar cum nu se cunoștea cu exactitate în ce constau viciile lui, comunitatea îl respecta. Nu avea prieteni, cu siguranță, dar nici dușmani. Renumele lui depășea granițele cartierului chinezesc și cîțiva medici americani își făcuseră obiceiul de a-l consulta cînd cunoștințele lor se

dovedeau fără folos, mereu în mare taină, căci ar fi fost o umilire publică să admită că puteau învăța ceva de la un chinez. A ajuns astfel să îngrijească câteva personaje importante ale orașului și să o cunoască pe celebra Ah Toy.

Femeia l-a chemat după ce a aflat că o vindecase pe nevasta unui judecător. Suferea de o boală de plămîni care amenința să o asfixieze. Prima pornire a lui Tao a fost să refuze, dar a învins curiozitatea de a o vedea de aproape și a constata cu propriii săi ochi legenda care o înconjura. Pentru el era o viperă, dușmanca lui personală. Știind asta, Eliza i-a pus în geanta de doctor destul arsenic pentru a da gata o pereche de boi.

— Dacă e nevoie...

— Dacă e nevoie de ce?

— Păi, dacă e foarte bolnavă... Nu vei dori să sufere, nu? Cîteodată trebuie să ajuți pe cineva să moară...

Tao Chi'en a rîs din tot sufletul, dar a lăsat flaconul în geantă. Ah Toy l-a primit într-unul din „pensioanele” ei de lux, unde clienții plăteau o mie de dolari ședința dar plecau fericiți, în definitiv, spunea ea, „dacă simți nevoia să întrebi de preț, locul acesta nu e pentru dumneata”. O servitoare neagră în uniformă scrobită i-a deschis ușa și l-a condus prin mai multe saloane prin care se plimbau tinere frumoase îmbrăcate în mătăsuri, în comparație cu surorile lor mai puțin

312

norocoase, trăiau ca niște prințese, mîncau de trei ori pe zi și făceau baie zilnic. Casa, un adevărat muzeu de antichități orientale și noutăți americane, mirosea a tutun, parfumuri rîncede și pudră. Erau orele trei după-amiaza, dar draperiile groase rămîneau trase, în aceste încăperi aerul proaspăt nu intra niciodată. Ah Toy l-a primit într-un mic birou ticsit de mobilă și colivii cu păsări. Era mai mică, mai tînără și mai frumoasă decît își imaginase. Era machiată îngrijit, dar nu purta bijuterii, se îmbrăca simplu și nu avea unghiile lungi, semn de bogăție și trîndăvie. l-a remarcat picioarele minuscule, ascunse în niște papuci albi. Avea privirea dură și pătrunzătoare, dar glasul mîngîietor l-a făcut să-și aducă aminte de Lin. Afurisita, suspină Tao Chi'en, învins de la primele ei cuvinte. A examinat-o impasibil, nearătînd tulburare sau silă, neștiind ce să-i spună, căci a-i face reproșuri pentru traficul cu care se ocupa ar fi fost nu doar inutil, dar și periculos, putînd atrage atenția asupra propriilor sale activități. l-a prescris mahuang pentru astm și alte leacuri pentru calmarea ficatului, avertizînd-o sec că atîta timp cît va continua să trăiască închisă în spatele draperiilor fumînd tutun și opiu plămîinii vor continua să-i dea de furcă. Ispita de a-i lăsa flaconul cu otravă, cu indicația de a lua o linguriță pe zi, l-a atins ca un fluture de noapte și a tresărit, uimit de clipa de îndoială, pentru că pînă atunci crezuse că nu va ajunge să omoare pe cineva. A plecat grăbit, convins că din cauza purtării sale grosolane nu va mai fi chemat a doua oară.

— Ei? l-a întrebat Eliza cînd s-a întors.

-Nimic.

— Cum, nimic? Nici măcar un pic de tuberculoză? N-o să moară?

— Toți o să murim. Asta o să moară de bătrînețe. E tare ca un bivol.

— Așa sînt oamenii răi.

În ce o privea, Eliza știa că se află în fața unei cumpene definitive și că drumul ales avea să-i hotărască restul vieții. Tao Chi'en avea dreptate: trebuia să-și dea un termen. Nu mai putea ignora bănuiala că se îndrăgostise de ideea de dragoste și că era prinsă într-o pasiune de legendă, fără nici o legătură cu realitatea, încerca să-și amintească de senti-

313 mentele care o făcuseră să se arunce în aventura asta teribilă și nu reușea. Femeia care devenise aproape că nu mai avea nimic în comun cu copila nebună

de amor de atunci. Valparaiso și odaia cu dulapuri făceau parte din alte timpuri, dintr-o lume care se pierdea în ceață. Se întreba de mii de ori de ce tînjise atîta să fie cu trup și suflet a lui Joaquîn Andieta, cînd de fapt niciodată nu fusese cu adevărat fericită în brațele lui; singura explicație era că fusese prima dragoste. Fusese pregătită cînd el venise să descarce niște pachete acasă, restul l-a făcut instinctul. Pur și simplu, ascultase de chemarea cea mai puternică și mai veche, dar asta fusese acum o eternitate și la șapte mii de mile depărtare. Cine era ea pe atunci și ce văzuse la el, nu putea spune, cert este că acum inima ei nu mai era acolo. Nu numai că obosise să-l caute, de fapt prefera să nici nu-l găsească, dar nici nu mai putea sta pradă îndoielilor. Avea nevoie de o concluzie pentru etapa aceasta pentru a începe pe curat o altă dragoste.

La începutul lui noiembrie nu a mai suportat neliniștea și fără să-i spună o vorbă lui Tao s-a dus la ziar să vorbească cu celebrul Jacob Freemont. A fost condusă în redacție, acolo lucrau mai mulți ziaristi la birourile lor într-o dezordine năucitoare. I s-a indicat un mic birou cu ușă de sticlă și s-a dus acolo. A rămas în picioare în fața mesei, așteptînd ca acel gringo cu favoriți roșcați să-și ridice ochii din hîrtii. Era un tip de vîrstă mijlocie, cu pielea plină de pistrii și în jurul lui plutea un miros ușor de luminări. Scria cu stingă, cu dreapta își sprijinea fruntea și chipul nu i se vedea, dar în clipa aceea, dincolo de aroma de ceară de albine, ea a simțit un miros cunoscut care i-a sugerat ceva vag din copilărie. S-a aplecat puțin spre el, amușinînd pe ascuns, exact în momentul în care el a ridicat capul. Surprinși, s-au privit de aproape și apoi s-au tras înapoi. Prin miros, ea l-a recunoscut în ciuda anilor, ochelariilor, favoriților și hainelor de american. Era eternul pretendent al lui Miss Rose, același englez care venea punctual la seratele de miercuri de la Valparaiso. Paralizată, nici n-a mai putut să fugă.

— Ce pot face pentru tine, băiete? a întrebat Jacob Todd în timp ce își ștergea ochelarii cu batista.

314

Discursul pe care îl pregătise i-a zburat Elizei din minte. A rămas cu gura deschisă și pălăria în mîină, convinsă că dacă ea îl recunoscuse, o recunoscuse și el; dar omul și-a pus tacticos ochelarii pe nas și a repetat întrebarea fără a se uita la ea.

— În legătură cu Joaquîn Murieta... s-a bîlbîit și glasul suna mai subțire ca niciodată.

— Ai vreo informație despre bandit?

— Nu, nu, dimpotrivă, am venit să aflu ceva despre el.

Trebuie să-l văd.

— Ai un aer cunoscut, băiete. Ne cunoaștem?

— Nu cred, domnule.

— Ești chilian?

-Da.

— Am trăit în Chile acum cîțiva ani. Frumoasă țară. De ce vrei să-l vezi pe Murieta?

— E ceva foarte important.

— Mi-e teamă că nu te pot ajuta. Nimeni nu știe unde se ascunde.

— Dar ați vorbit cu el!

— Numai cînd mă cheamă el. Intră în legătură cu mine doar atunci cînd vrea ca o ispravă de-a lui să apară în ziar. Nu e deloc modest, îi place celebritatea.

— În ce limbă vă înțelegeți?

— Spaniola mea e mai bună decît engleza lui.

— Spuneți-mi, domnule, are accent chilian sau mexican?

— N-aș putea să spun. Repet, băiete, nu te pot ajuta, a răspuns ziaristul

ridicându-se în picioare pentru a pune punct interogatoriului, care începea să-1 deranjeze.

Eliza a plecat repede și el a rămas privind-o perplex cum se depărta prin harababura din sala de redacție. Tînărul i se părea cunoscut, dar nu știa de unde. După cîteva minute, cînd vizitatorul lui dispăruse deja, și-a amintit de rugăminta căpitanului John Sommers și imaginea copilei Eliza i-a trecut ca un fulger prin amintire. Atunci a făcut legătura între numele banditului și cel al lui Joaquîn Andieta și a înțeles de ce îl căutase. Și-a înăbușit un strigăt și a ieșit în fugă pe stradă, dar fata dispăruse.

315

Activitatea cea mai importantă a lui Tao Chi'en și a Elizei Sommers începea la lăsarea nopții. La adăpostul întunericului se îngrijeau de trupurile nenorocitelor pe care nu reușiseră să le salveze și le duceau pe cele care scăpaseră cu viață în capătul celălalt al orașului, la prietenii lor quakerii. Una cîte una, fetele scăpau din infern pentru a se arunca orbește într-o aventură fără drum de întoarcere. Pierdeau speranța de a se întoarce în China sau a-și revedea familia, unele nu mai apucau să vorbească niciodată limba sau să vadă chip de chinez, trebuiau să învețe o meserie și să muncească din greu tot restul vieții, dar totul era un adevărat paradis în comparație cu viața pe care o duseseră înainte. Cele pe care Tao reușea să le cumpere la licitație o duceau cel mai bine. Călătoriseră în cuști și fuseseră lăsate pradă desfrînării și brutalității marinarilor, dar nu apucaseră să fie distruse pe de-a-ntregul și mai aveau puterea de a se salva. Celelalte, eliberate în ultima clipă a morții din „spital”, nu scăpau de teama care, ca o boală a sîngelui, le mistuia pînă la ultima suflare. Tao Chi'en spera ca într-o zi să poată măcar învăța să zîmbească din nou. De îndată ce se înzdrăveneau puțin și înțelegeau că niciodată nu vor trebui să se supună unui bărbat din obligație, dar trebuiau să se ascundă mereu, le ducea la căminul prietenilor săi aboliționiști, parte a rețelei underground railroad, cum era numită organizația clandestină destinată salvării sclavilor fugiți, din care făceau parte și fierarul James Morton și frații săi. Primeau refugiații din statele care nu aboliseră sclavia și îi ajutau să se instaleze în California, dar în cazul de față trebuiau să procedeze invers, să scoată fetele chineze din California și să le ducă departe de traficanti și de bandele criminale, să le caute un cămin și o modalitate de a-și cîștiga pîinea. Quakerii își asumau riscurile cu fervoare religioasă: pentru ei, era vorba de niște nevinovate mîhjite de răutatea omenească, pe care Dumnezeu le-o scosese în cale în chip de încercare. Le primeau cu atîta bunăvoință încît de multe ori ele reacționau cu violență sau spaimă; nu știau să primească afecțiunea, dar răbdarea acestor oameni buni le ningeau cu timpul rezistența. Le învățau cîteva fraze indispensabile în engleză, le dădeau o idee despre obiceiurile americane, le arătau o hartă ca să

316

știe cel puțin unde se află și încercau să le învețe o meserie, în așteptarea lui Babalu Cel-Rău care avea să le ducă mai departe.

Uriășul își găsisse în sfîrșit modul ideal de a-și folosi talentele: era un călător neobosit, nu dormea noaptea și îi plăcea aventura. Cînd apărea, sing song girls fugeau îngrozite să se ascundă și era nevoie de multă putere de convingere din partea protectorilor lor pentru a le liniști. Babalu învățase un cîntec în chineză și trei scamatorii ca să le înveselească și să îmblînzească primul contact, dar nu renunța nicicum la pieile de lup, la craniul ras, la cerceii de pirat și la armamentul impresionant. Rămînea vreo două zile pînă convingea fetele că nu era un demon și nu avea de gînd să le mănînce, după care plecau noaptea. Distanțele erau bine calculate ca să ajungă dimineața la alt refugiu, unde se odihneau toată ziua. Plecau călare, o trăsură ar fi fost inutilă pentru că o mare parte din traseu se

făcea în câmp deschis, evitînd drumurile. Descoperise că era mult mai sigur să călătorești noaptea, dacă știai unde mergi, pentru că urșii, viperele, tâlharii și indienii dormeau și ei, ca toată lumea. Babalu le lăsa în siguranță pe mîna altor membri ai vastei rețele a libertății. Ajungeau în ferme din Oregon, spălătorii din Canada, ateliere de meșteșugărie din Mexic, altele se angajau ca servitoare de familie, unele se măritau. Tao Chi'en și Eliza primeau din cînd în cînd vești de la James Morton, care urmărea drumul fiecărui om salvat de organizația lui. Cînd ajungea cîte un plic dintr-un loc îndepărtat cu un nume scris cu stîngăcie și cîteva flori uscate sau un desen, se felicitau știind că încă o sing song girl se salvase. Se întîmpla uneori ca Eliza să-și împartă cîteva zile camera cu o fată abia salvată, dar nici față de aceasta nu își dădea la iveală condiția de femeie, pe care doar Tao i-o cunoștea. Avea odaia cea mai bună din casă, după cabinetul prietenului ei. Era o încăpere mare cu două ferestre care dădeau spre o micuță curte interioară, unde cultivau plante medicinale pentru cabinet și ierburi aromatice pentru gătit. Cochetau adesea cu ideea de a se muta într-o casă mai mare cu o grădină adevărată, nu numai pentru scopuri practice ci și pentru bucuria ochilor și plăcerea memoriei, un loc în care să crească

317 cele mai frumoase plante din China și din Chile și să fie un chioșc sub al cărui acoperiș să te așezi ca să iei ceaiul după-amiaza și să admiri răsăritul soarelui deasupra golfului dimineața. Tao Chi'en remarcase dorința Elizei de a transforma casa într-un cămin adevărat, grija cu care curăța și punea lucrurile în ordine, preocuparea constantă ca în fiecare cameră să fie flori proaspete, înainte vreme nu avusese ocazia să aprecieze astfel de rafinate: crescuse într-o sărăcie lucie, în casa maestrului de acupunctura lipsea o mîină de femeie care s-o transforme într-un cămin iar Lin era atît de fragilă că nu avea putere pentru a se ocupa de treburile casnice. Dar Eliza avea instinctul păsărilor de a-și face cuib. Investea în casă o parte din ce cîștiga cîntînd la pian două nopți pe săptămîină într-un saloon și vînzînd empanadas și prăjituri în cartierul chilienilor. Reuși astfel să cumpere perdele, o față de masă din damasc, veselă pentru bucătărie, farfurii și cești de porțelan. Bunele maniere în care fusese crescută erau esențiale pentru ea, făcea o ceremonie din unica masă din zi pe care o lua împreună, prezenta felurile cu măiestrie și se îmbujora de fericire cînd el îi lăuda strădaniile. Treburile de zi cu zi parcă se făceau singure, ca și cum în timpul nopții niște spirite generoase ar fi făcut curat în cabinet, ar fi pus arhivele la punct, ar fi intrat pe furiș în camera lui Tao Chi'en ca să-i spele rufele, să-i coasă nasturii, să-i perie costumele și să schimbe apa la trandafirii de pe masă.

— Nu mă copleși cu atenții, Eliza.

— Spuneai că un chinez așteaptă să fie servit de femei.

— Așa se întîmplă în China, dar eu nu am avut niciodată norocul ăsta... Mă înveți prost.

— Asta e ideea. Miss Rose spunea că pentru a domina un bărbat trebuie să-1 obișnuiești să trăiască bine și cînd se poartă urît pedeapsa constă în a-i suprima răsfățurile.

— Miss Rose a rămas nemăritată, nu-i așa?

— Pentru că așa a vrut ea, nu pentru că i-ar fi lipsit ocaziile.

— Nu am de gînd să mă port urît, dar cum o să trăiesc singur, mai tîrziu?

— Niciodată n-ai să trăiești singur. Nu ești chiar urît și mereu se va găsi o femeie cu picioare mari și caracter rău dis-

318

pusă să se căsătorească cu tine i-a răspuns și el a început să rîdă încîntat.

Tao cumpărase mobilier fin pentru camera Elizei, singura din casă aranjată cu oarecare lux. Cînd se plimbau împreună prin Chinatown, ea admira stilul mobilelor tradiționale chinezești. „Sînt foarte frumoase, dar greoaie. Greșeala

este să aduni prea multe la un loc." I-a dăruit un pat și un dulap din lemn sculptat de culoare închisă, apoi ea și-a ales o masă, scaune și un paravan de bambus. Nu a vrut cuvertură de mătase, cum se poartă în China, ci una cu aspect european, de in alb brodat și perne din același material.

— Ești sigur că vrei să faci cheltuiala asta, Tao?

— Te gîndești la sing song girls...

-Da.

— Chiar tu spuneai că tot aurul din California nu ajunge pentru a le răscumpăra pe toate. Nu-ti face griji, avem destul.

Eliza îl răsplătea prin mii de modalități subtile: discreție în a-i respecta tăcerile și ceasurile de studiu, atenție în a-l ajuta la consultații, curaj în salvarea fetelor. Totuși, pentru Tao Chi'en darul cel mai de preț era optimismul invincibil al prietenei, care îl obliga să-și revină cînd umbrele amenințau să-l copleșească. „Dacă te întristezi îți pierzi puterile și nu mai poți ajuta pe nimeni. Hai să ne plimbăm, simt nevoia să miros pădurea. Chinatown miroase a sos de soia", și-l ducea cu trăsura în afara orașului. Petreceau ziua în aer liber zburdînd ca niște copii, noaptea el dormea buștean și a doua zi se trezea plin de vigoare și vesel.

Căpitanul John Sommers a acostat în portul Valparaiso pe 15 martie 1853, epuizat de drum și de exigențele patroanei, al cărei ultim capriciu consta în a remorca din sudul statului Chile o bucată de ghețar mare cît o balenieră. Îi venise ideea de a fabrica și a vinde șerbeturi și înghețată, pentru că prețurile verdețurilor și fructelor scăzuseră mult de cînd agricultura din California începuse să prospere. Aurul atrăsese un sfert de milion de imigranți în patru ani, dar belșugul minelor începea să treacă. Cu toate acestea, Paulina Rodriguez de Santa Cruz nici nu se gîndea să plece din Sîn Francisco. Inima ei bărbată adoptase acest oraș de venetici plin

319 de eroism, unde încă nu existau clase sociale. Supraveghea personal ridicarea viitorului ei cămin, un conac în vîrfurile dealurilor unde se vedea cel mai bine golful, dar aștepta al patrulea copil și voia să-l nască la Valparaiso, unde maică-sa și surorile ei ar fi răsfățat-o peste poate. Taică-său suferise o oportună apoplexie, care-i lăsase corpul pe jumătate paralizat și mintea încetinită. Invaliditatea nu a modificat caracterul lui Agustîn del Văile, în schimb i-a băgat în sîn frica de moarte și, desigur, de infern. Să plece pe lumea cealaltă cu un șir de păcate grele după el nu era o idee bună, îi repetase neobosit ruda sa, episcopul. Din afemeiatul și petrecărețul care fusese nu mai rămăsese nimic, dar nu din căință ci pentru că nu mai era în stare. Asculta în fiecare zi slujba în capela de acasă și înghițea cu stoicism lecturile din Evanghelie și interminabilele rugăciuni pe care le spunea nevastă-sa. Ceea ce nu l-a făcut deloc mai blînd cu cei din casă și cu angajații. Continua să se poarte cu familia și cu restul lumii ca un despot, dar schimbarea a fost o subită și inexplicabilă dragoste pentru Paulina, fiica absentă. A uitat că o repudiasse pentru că fugise din mînăstire ca să se mărite cu puiul ăla de evrei, de al cărui nume nu-și amintea, nefăcînd parte din clasa lui. I-a scris numind-o preferata lui, singura care îi moștenise firea și viziunea pentru afaceri, implorînd-o să se întoarcă acasă pentru că tatăl ei dorea să o îmbrățișeze înainte de a muri. E adevărat că bătrînul e rău? a întrebat Paulina plină de speranță într-o scrisoare către surorile ei. Dar nu era, și precis va mai trăi mulți ani sîcîindu-i pe ceilalți din scaunul lui de schilod. Oricum, în călătoria aceasta căpitanul Sommers a avut parte să o transporte pe patroană împreună cu plozii ei prost crescuți, cu servitoarele lovite de un rău de mare iremediabil, încărcătura de cufere, două vaci pentru laptele copiilor și trei cățeluși de ținut în poală cu funde la urechi precum cei ai curtezanelor franceze, care înlocuiau potaia căzută în valuri la primul voiaj. Drumul i s-a părut interminabil căpitanului, îngrozit la ideea că în curînd trebuia să o ducă pe Paulina împreună cu tot circul ei înapoi la Sîn Francisco. A fost pentru prima dată

în viața lui de navigator cînd s-a gîndit să se retragă și să trăiască pe uscat cît îi mai era dat pe lumea asta. Fratele Jeremy îl

320

aștepta pe chei și l-a condus acasă, scuzînd-o pe Rose, care avea migrenă.

— Știi, mereu se îmbolnăvește cînd vine ziua de naștere a Elizei. Nu și-a revenit după moartea fetei.

— Exact despre asta vreau să vă vorbesc, a răspuns căpitanul.

Miss Rose nu și-a dat seama cît o iubea pe Eliza decît cînd i-a lipsit, atunci de-abia a simțit că dragostea maternă venea prea tîrziu. Se învinuia pentru anii în care o iubise pe jumătate, cu o dragoste arbitrară și haotică, pentru că uita de existența ei, prea ocupată cu lucruri frivole, iar cînd își aducea aminte constata că fata stătuse în curte cu găinile o săptămîină întregă. Eliza fusese ca o fiică pe care nu avea să o aibă niciodată, timp de aproape șaptesprezece ani fusese prietena ei, tovarășa ei de joacă, singura ființă de pe pămînt care o atingea. Pe Miss Rose o durea trupul de singurătate. Ii era dor de băile pe care le făceau împreună, bălăcindu-se fericite în apa aromatizată cu frunze de mentă și rozmarin. Se gîndea la mîinile mici și dibace ale Elizei care o spălau pe cap, îi masau ceafa, îi lustruiau unghiile cu o piele de căprioară, o ajutau să se pieptene. Seara o aștepta, pîndind pașii fetei care îi aducea păhărelul cu lichior de anason. Îi era dor să simtă pe frunte sărutarea ei de noapte bună. Miss Rose nu mai scria și pusese capăt seratelor muzicale care erau axul vieții ei sociale, îi trecuse și cochetăria și se resemnase să îmbătrînească fără grație, „la vîrsta mea o femeie nu trebuie decît să aibă demnitate și să miroasă bine”, spunea, în toți acești ani nu-și mai făcuse nici o rochie nouă, le purta pe cele vechi și habar n-avea că ieșiseră din modă. Camera de croitorie rămăsese părăsită, chiar și colecția de bonete și pălării zăcea în cutii, pentru că trecuse la mantila neagră a chilienelor pentru a ieși pe stradă, își trecea timpul recitîndu-i pe clasici și cîntînd la pian bucăți melancolice. Se plictisea cu încăpățîinare și metodă, ca o pedeapsă. Absența Elizei a devenit un bun pretext de a purta doliu pentru necazurile și pierderile celor patruzeci de ani ai ei, mai ales pentru lipsa dragostei. Mai ales asta era ca un spin sub unghie, ca o durere surdă permanentă. Se caia că o crescuse în minciună; nu pricepea de ce inventase istoria cu co-

321 șulețul cu cearșafuri de batist, minciuna de nedovedit cu păturica de vizon și monezile de aur, cînd adevărul ar fi fost mult mai reconfortant. Eliza avea dreptul să știe că adoratul ei unchi John era de fapt tatăl ei, că ea și Jeremy erau unchiul și mătușa ei, că făcea parte din familia Sommers și nu era o orfană adunată de milă. Își amintea cu groază cum o dusesse la orfelinat ca s-o sperie, cîți ani o fi avut atunci? Opt sau zece, o copilită. Dacă ar putea s-o ia de la început ar fi o altfel de mamă... Pentru început, ar sprijini-o cînd s-ar îndrăgosti prima oară, în loc să îi declare război; dacă ar fi procedat așa, Eliza ar fi în viață, suspina, era doar vina ei că fugind își găsisse moartea. Ar fi trebuit să-si aducă aminte de propriul ei caz și să înțeleagă că la femeile din familia ei prima dragoste e răvășitoare. Lucrul cel mai trist era că nu avea cu cine să vorbească despre ea, pentru că și Mama Fresia dispăruse iar Jeremy strîngea din buze și ieșea din cameră cînd o pomenea. Zbuciumul ei molipsise totul în jur, în ultimii patru ani casa căpătase un aer greu de mausoleu, se gătea atît de prost că ea se hrănea cu ceai cu biscuiți englezești. Nu găsisse o bucătăreasă decentă, nici nu căutase cu rîvnă. Curățenia și ordinea o lăsaus indiferentă; nu mai erau flori în vase și grădina era părăginită din lipsă de îngrijire. De patru ierni încoace perdelele înflorate ale verii rămăseseră atîrnate în salon și nimeni nu își dăduse osteneala să le schimbe.

Jeremy nu îi făcea nici un reproș soră-sii, mîncă orice terci i se punea în farfurie și

nu spunea nimic cînd cămășile îi erau prost călcate și costumele neperiate. Citise el că femeile necăsătorite treceau prin tulburări periculoase, în Anglia se pusese la punct o cură miraculoasă pentru isterie, care consta în cauterizarea cu fierul roșu a anumitor locuri, dar aceste noutăți nu ajunseseră în Chile, unde continua să se folosească apa sfințită pentru toate relele. Oricum, era un subiect delicat, greu de discutat cu Rose. Nu știa cum să o consoleze, obișnuința tăcerii și a discreției era prea veche între ei. Încerca să o înveselească cu cadouri de contrabandă pe care le cumpăra de pe vapoare, dar cum nu se pricepea la femei venea cu niște obiecte oribile care dispăreau curînd în fundul unui dulap. Nu bănuia de cîte ori se apropia sora lui de el cînd

322

fuma în fotoliu, gata să se prăbușească la picioarele lui, să-și așeze capul pe genunchii lui și să plîngă pînă nu mai putea, dar în ultima clipă renunța speriată, pentru că între ei orice cuvînt afectuos suna ca o ironie sau ca un sentimentalism de neiertat. Țeapănă și tristă, Rose păstra aparențele prin disciplină, cu senzația că doar corsetul o mai ținea în picioare și dacă l-ar fi scos s-ar fi prăbușit în bucăți. Nu mai rămăsese nimic din veselia și hazul ei, nici din părerile ei îndrăznețe, din gesturile de revoltă sau din curiozitatea ei impertinentă. Ajunsesse să fie ce se temea mai mult: o fată bătrînă victoriană. „Este schimbarea, la vîrsta asta femeile se dezechilibrează”, a fost de părere farmacistul neamț și i-a prescris valeriană pentru nervi și untură de pește pentru paloare. Căpitanul John Sommers și-a convocat frații în bibliotecă să le dea vestea.

— Vă aduceți aminte de Jacob Todd?

— Tipul care ne-a tras pe sfoară cu povestea cu misiunea în Țara de Foc? a întrebat Jeremy Sommers.

— Chiar el.

— Era îndrăgostit de Rose, dacă îmi amintesc bine, a zîmbit Jeremy gîndindu-se că măcar scăpaseră de mincinosul acela care le-ar fi putut fi cumnat.

— Și-a schimbat numele. Acum îl cheamă Jacob Freemont și a ajuns ziarist la Sîn Francisco.

— Ca să vezi! Deci e adevărat că în Statele Unite orice escroc poate începe o viață nouă.

— Jacob Todd și-a plătit greșeala cu vîrf și îndesat. Mi se pare minunat că există o țară care să ofere a doua șansă.

— Și onoarea nu contează?

— Onoarea nu e totul, Jeremy.

— Ce mai este atunci?

— Ce avem noi cu Jacob Todd? Presupun că nu ne-ai chemat ca să vorbim de el, John, a bolborosit Rose de după batista cu parfum de vanilie.

— Am vorbit cu Jacob Todd, mai bine zis Freemont, înainte de a mă îmbarca. M-a asigurat că a văzut-o pe Eliza la Sîn Francisco.

Miss Rose a crezut că pentru prima dată în viață va leșina. Inima îi bătea tare, tîmplele îi plesneau și un val de sînge

323

i-a cuprins obrazii. N-a putut rosti nici un cuvînt, era sufocată.

— Nu te poți încrede în omul ăsta! Ne-ai spus că o femeie s-a jurat că a cunoscut-o pe Eliza pe un vapor în 1849 și că era sigură că murise, a argumentat Jeremy Sommers măsurînd cu pași mari biblioteca.

— Așa e, dar era o prostituată și purta broșa cu turcoaze pe care i-o dăruisem Elizei. Poate a furat-o și m-a mințit ca să scape. Și ce motiv ar avea Jacob Freemont să mă înșele?

— Nici unul, doar că e farsor din natură.

— Gata, vă rog imploră Miss Rose făcînd un efort colosal să vorbească. Singurul

lucru care contează este că cineva a văzut-o pe Eliza, că nu a murit, că o putem găsi.

— Draga mea, nu-ți face iluzii. Nu vezi că totul e ca o poveste fantastică? Pentru tine va fi o lovitură teribilă să constăți că știrea e falsă, o preveni Jeremy.

John Sommers le-a povestit în amănunt întâlnirea lui Jacob Freemont cu Eliza, neuitând să spună că fata era îmbrăcată bărbătește și foarte în largul ei în această ținută, că ziaristul nici nu se îndoiește că n-ar fi vorba de un băiat. A adăugat că au pornit amândoi în căutarea ei prin cartierul chilian, dar nu știau sub ce nume se ascundea și nimeni nu știuse sau nu voise să le spună unde era de găsit. Le-a explicat că Eliza se dusese neîndoielnic în California după iubitul ei, dar ceva nu mersese bine și nu îl găsisese, pentru că scopul vizitei la Jacob Freemont fusese să afle date despre un pistolar cu un nume asemănător.

— El trebuie să fie. Joaquîn Andieta e un hoț. A plecat din Chile fugind de justiție, a mormăit Jeremy Sommers.

Pînă la urmă aflase de identitatea amoretului Elizei. Miss Rose îi mărturisise și că o vizita pe mama lui Joaquîn Andieta ca să afle vești și că nefericita femeie, tot mai săracă și mai bolnavă, era sigură că fiul ei murise. Spunea că nu era altă explicație pentru tăcerea lui îndelungată. Promise o scrisoare din California, datată februarie 1849, la o săptămână după ce ajunsese, în care îi spunea de planul lui de a pleca la minele de aur și îi promitea să-i scrie la fiecare cincisprezece zile. După care nimic: dispăruse fără urmă.

324

— Nu vi se pare ciudat că Jacob Todd a recunoscut-o pe Eliza pe nepusă masă și îmbrăcată bărbătește? a întrebat Jeremy. Cînd a cunoscut-o era încă o fetiță. Cîți ani să fi trecut de atunci? Cel puțin șase sau șapte. Cum putea să-și imagineze că Eliza se află în California? E absurd.

— Acum trei ani i-am povestit ce s-a întîmplat și mi-a promis că o va căuta. I-am descris-o amănunțit, Jeremy. De altminteri, Eliza nu s-a schimbat prea mult la chip, cînd a plecat încă părea o fetiță. Jacob Freemont a căutat-o un timp, pînă cînd i-am spus că probabil a murit. Acum mi-a promis că o ia de la început, ba chiar vrea să angajeze un detectiv. Sper să vă aduc vești mai concrete după următoarea călătorie.

— De ce nu uităm de toată povestea asta o dată pentru totdeauna, suspină Jeremy.

— Pentru că e fiica mea, omule, pentru Dumnezeu!

— Mă duc în California s-o caut pe Eliza, i-a întrerupt Miss Rose ridicîndu-se.

— Nu te duci nicăieri! a tunat fratele mai mare.

Dar ea ieșise deja. Vestea a fost ca o injecție cu sînge proaspăt pentru Miss Rose. Era absolut sigură că își va găsi fiica adoptivă și pentru prima dată după patru ani avea un motiv să trăiască mai departe. A descoperit uimită că forțele îi rămăseseră intacte, pitite într-un colțișor ascuns din inimă, gata să o slujească cum o slujiseră înainte. Durerea de cap dispăruse ca prin minune, transpira și obrajii îi erau îmbujorați de euforie cînd și-a chemat servitoarele să o însoțească în odaia cu dulapuri să scoată valizele.

În luna mai a anului 1853 Eliza a citit în ziar că Joaquîn Murieta și acolitul său Jack Trei-Degete au atacat o tabără de șase chinezi pașnici, i-au legat de cozi și i-au căsăpit; apoi au lăsat capetele atîrnate de un copac, ca un ciorchine de pepeni. Drumurile erau la cheremul bandiților, nu se putea umbla în siguranță prin regiune, deplasările se făceau în grupuri numeroase și bine înarmate. Asasinau mineri americani, aventurieri francezi, negustori de mărunțișuri evrei și călători de orice neam, dar în general nu atacau indieni și nici mexicani, asta era treabă pentru gringos. Lumea tero-

325 rizată fereca ușile și geamurile, bărbații făceau de strajă cu puștile

încărcate și femeile se ascundeau, căci nici una nu dorea să cadă în mâinile lui Jack Trei-Degete. În schimb, despre Murieta se spunea că nu maltrata niciodată femei, ba chiar de mai multe ori salvase niște fete de la a fi pîngărite de sclerații dir/bandă. Hanurile nu mai primeau călători, temîndu-se că unul dintre ei să nu fie cumva Murieta. Nimeni nu îl văzuse în carne și oase și descrierile se contraziceau, deși articolele lui Jacob Freemont îi creaseră banditului o imagine romantică, pe care majoritatea cititorilor o luau de bună. Primul grup de voluntari dispuși să vîneze banda s-a format la Jackson, la scurt timp erau cete de răzbnători în fiecare sat și s-a dezlănțuit o vînătoare de oameni fără precedent. Nici un vorbitor de spaniolă nu era în afara bănuielii, în cîteva săptămîni s-au produs mai multe linșaje precipitate decît în cei patru ani precedenți. Era de ajuns să vorbești spaniola ca să devii inamic public și să atragi asupra ta furia șerifilor și oamenilor legii. Culmea batjocurii s-a produs în timp ce banda lui Murieta, fugind de o ceată de soldați americani, a făcut un scurt ocol pentru a ataca o tabără de chinezi. Soldații au ajuns la cîteva minute după aceea și au găsit mai mulți morți și cîtiva în agonie. Se spunea că Joaquin Murieta era atît de înverșunat împotriva asiaticilor pentru că aceștia rareori se apărau, chiar dacă erau înarmați. Atît de mult se temeau fiii Imperiului Celest de el că ajungeau să-i audă numele și intrau în panică. Dar zvonul cel mai persistent era că banditul era pe cale să înarmeze o armată sică, în complicitate cu fermierii mexicani bogăți din regiune, plănuia o revoltă, răscularea populației spaniole, masacrarea americanilor și restituirea Californiei către Mexic sau transformarea ei în republică independentă.

La presiunea populației, guvernatorul a semnat un decret prin care căpitanul Harry Love împreună cu un grup de douăzeci de voluntari era autorizat să îl vîneze pe Joaquin Murieta în termen de trei luni. Fiecare om a primit un salariu de cincizeci de dolari pe lună, ceea ce nu era mult, căci din asta trebuiau să cumpere cai, arme și provizii, cu toate acestea grupul a fost gata s-o pornească la drum în mai puțin de o săptămână. Pe capul lui Murieta se pusese o recompensă de

326

o mie de dolari. Cum remarca Jacob Freemont în ziar, un om era condamnat la moarte fără a i se cunoaște identitatea, fără a i se fi dovedit crimele și fără judecată: misiunea căpitanului Love echivala cu un linșaj. Eliza a simțit un amestec de teroare și ușurare, greu de explicat. Nu dorea ca oamenii aceia să-l omoare pe Joaquin, deși erau poate singurii în stare să-l găsească; nu voia decît să scape de nesiguranță, obosise să se lupte cu umbrele. Oricum, era puțin probabil ca acel căpitan Love să aibă succes unde atîția alții avuseseră ghinion, Joaquin Murieta părea invincibil. Se spunea că nu putea fi ucis decît de un glonț de argint: i se descărcaseră de aproape două pistoale în piept și el continua să galopeze prin regiunea Calaveras.

— Dacă bestia asta e iubitul tău, mai bine să nu-1 întîlnești niciodată, a fost de părere Tao Chi'en cînd Eliza i-a arătat tăieturile din ziare pe care le strîngea de mai bine de un an.

— Poate că nu este el...

— Cum poți să știi?

În vis își vedea fostul iubit în același costum uzat și în cămășile destrămate, dar curate și bine călcate, ca în vremurile în care se iubeau la Valparaiso. Îi apărea cu aerul său tragic, cu ochii cu privire intensă și cu mirosul lui de săpun și sudoare proaspătă, o lua de mîină ca atunci și îi vorbea înflăcărat despre democrație. Uneori zăceau amîndoi pe mormanul de perdele din odaia cu dulapuri, fără a se atinge, complet îmbrăcați, în timp ce în jurul lor scîrțiau scîndurile biciuite de vîntul de pe mare. Dar mereu, în fiecare vis, Joaquin avea o stea de lumină în frunte.

— Și asta te vrea să spună?

— Nici un om rău nu are o stea în frunte. ft< — E doar un vis, Eliza.

- Nu e doar unul, Tao, sînt mai multe.

— Atunci nu cauți pe cine trebuie.

- Posibil, dar nu am pierdut timpul, a răspuns fără alte explicații.

Pentru prima dată de patru ani înapoi avea iarăși cunoștință de trupul ei, lăsat pe planul al doilea din momentul în care Joaquin Andieta plecaseră din Chile, în ziua funestă de 22 decembrie 1848. În obsesia de a-l găsi pe acest bărbat

327

renunțase la tot, chiar și la feminitate. Se temea că își pierduse pe drum condiția de femeie pentru a se transforma într-o ciudată ființă asexuată. Uneori, pe cînd călărea prin păduri și peste dealuri, expusă la vitregiile timpului, își amintea de sfaturile lui Miss Rose, care se spăla cu lapte și nu lăsa ca razele soarelui să-i atingă, pielea de porțelan, dar nu avea timp de asemenea gînduri. Îndura efortul și neplăcerile pentru că nu avea alternativă, își considera trupul, ca și gândurile, memoria sau simțul olfactiv, o parte inseparabilă a ființei sale. Înainte nu înțelegea la ce se referă Miss Rose cînd îi vorbea de suflet, pentru că nu reușea să îl separe de unitatea pe care o constituia, dar acum începea să-i ghicească natura. Sufletul era partea aceea de nedespărțit din ea însăși, în schimb, trupul era fiara aceea de temut care după niște ani de hibernare se trezea neîmblînzită și plină de exigențe. Venea să-i amintească de dorința arzătoare pe care apucase să o guste scurt timp în odaia cu dulapuri. De atunci nu mai simțise urgența dragostei sau a plăcerii fizice, de parcă partea aceasta din ființa ei adormise adînc. Și-o explica prin durerea de a fi fost părăsită de iubitul ei, prin panica de a se trezi însărcinată, prin rătăcirea prin labirintul morții pe vapor, prin trauma avortului. Fusese atît de zdrobită încît spaima de a se vedea iar în împrejurările acelea a fost mai puternică decît avîntul tinereții. Se gîndea că dragostea se plătește cu un preț prea mare și mai bine să o eviți de-a dreptul, dar ceva în ea se întorsese în ultimii ani petrecuți alături de Tao Chi'en și deodată și dragostea și dorința i se păreau ceva de neevitat. Obligația de a se îmbrăca bărbătește începea să o apese ca o povară, își aducea aminte de camera de croitorie, unde precis că acum Miss Rose își compunea altă rochie minunată, și o copleșea un val de nostalgie după delicatele după-amieze ale copilăriei, cu ceaiul de la ora cinci băut în ceștile moștenite de Miss Rose de la mama ei, cu drumurile după tot felul de frivolități de contrabandă cumpărate de pe corăbii. Și ce s-o fi întîmplat cu Mama Fresia? O revedea bombănind prin bucătărie, grasă și caldă, mirosind a busuioac, mereu cu un polonic în mîină și o oală fierbînd pe foc, ca o vrăjitoare blajină. Simțea un dor arzător de complicitatea feminină de odinioară, o dorință urgentă

328

de a se simți iarăși femeie, în camera ei nu exista o oglindă destul de mare pentru a contempla făptura aceea feminină care lupta să iasă la iveală. Voia să se vadă goală. Uneori se trezea dimineața înfierbîntată de visuri îndrăznețe în care peste imaginea lui Joaquin Andieta cu steaua lui în frunte se suprapuneau alte viziuni ieșite din cărțile erotice pe care le citea cu voce tare porumbițelor lui Joe Rupe-Oase. Pe atunci îi erau indiferente aceste descrieri care nu-i evocau nimic, dar acum veneau să-i bîntuie visele ca niște fantome lubrice. Singură în frumoasa ei cameră cu mobilă chinezească, profita de lumina dimineții care se strecura prin geamuri ca să purceadă la cercetarea fermecată a propriei sale ființe, își scotea pijamaua, privea plină de curiozitate părțile pe care reușea să le vadă și pe celelalte le străbătea pe pipăite, exact așa cum făcuse cu ani în urmă cînd descoperise dragostea. Constata că se schimbaseră foarte puțin. Era mai slabă, dar părea mai puternică. Mîinile îi erau arse de soare și muncă, dar restul

rămăsese la fel de alb și neted ca înainte. I se părea uimitor ca după atîta timp în care îi strânsese sub o fîșie de pînză sîinii să-i fie tot atît de mici și fermi, cu s&curile ca niște boabe de mazăre, își desfăcea părul, pe care nu îl mai tăiasse de patru luni și îl pieptăna într-o coadă strînsă la ceafă, închidea ochii și își scutura capul ca să simtă plăcerea pe care i-o dădeau greutatea și textura de animal viu a pletelor. O mira femeia aceasta aproape necunoscută, cu linii curbe la pulpe și coapse, talie subțire și păr creț și aspru la pubis, atît de diferit de părul drept și elastic din cap. Ridica un braț ca să-i măsoare lungimea, să-i aprecieze forma și să-și vadă de departe unghiile; cu mina cealaltă își pipăia coastele, cavitatea axilei, conturul brațului. Se oprea la punctele cele mai sensibile de la încheieturi, întrebîndu-se dacă și Tao simțea aceleași gîdilături în aceleași locuri, își atingea gîtul, își desena urechile, arcul sprîncenelor, linia buzelor; își explora cu un deget interiorul gurii, apoi îl ducea la sfîrcurile care se întăreau în contact cu saliva caldă, își trecea palmele peste șolduri, învățîndu-le forma, întii cu putere, apoi ușor, ca să simtă netezimea pielii. Se așeza în pat și își pipăia picioarele de jos pînă sus, mirată de puful auriu aproape invizibil crescut pe ele. Deschidea coapsele și atingea crăpătura misterii-

329

oasă a sexului, moale și umedă; căuta mugurul clitorisului, centrul dorințelor și confuziilor sale și, atingîndu-l, îi apărea imediat imaginea neașteptată a lui Tao Chi'en. Nu Joaquin Andieta, de chipul căruia abia își mai aducea aminte, ci credinciosul ei prieten era, cel care venea să-i hrănească fanteziile febrile cu un amestec irezistibil de îmbrățișări arzătoare, tandrețe suavă și rîsete împărtășite. După aceea își mirosea mîinile, uimită de aroma puternică de sare și fructe coapte pe care i-o emana trupul.

La trei zile după ce guvernatorul pusese preț pe capul lui Joaquin Murieta, în portul Sîn Francisco a ancorat vaporul Northener cu două sute șaptezeci și cinci de saci de corespondență și cu Lola Montez. Era curtezana cea mai faimoasă din Europa, dar nici Tao Chi'en nici Eliza nu auziseră vreodată de ea. Se găseau pe chei din întîmplare, veniseră să ia o cutie cu medicamente chinezești adusă de un marinar din Shanghai. Au crezut că motivul îmbulzelii era venirea poștei, niciodată nu venise o cantitate atît de mare, dar petardele ca de carnaval i-au lămurit, în orașul obișnuit cu toate minunile se strînsese o mulțime de bărbați curioși să o vadă pe incomparabila Lola Montez, care călătorise prin Istmul Panama precedată de clopotele propriei celebrități. A coborît purtată de doi marinari fericiți, care au deșus-o pe uscat cu niște plecăciuni demne de o regină. Exact asta era atitudinea celebrei amazoane în timp ce primea aclamațiile admiratorilor. Zarva i-a luat prin surprindere pe Tao și pe Eliza, care nu știau nimic despre originea frumoasei, dar au fost lămurii rapid de cîtiva spectatori. Era vorba de o irlandeză, plebee și bastardă, care se dădea drept balerină și actriță spaniolă de origine nobiliară. Dansa ca o gîscă și ca actriță nu avea decît o uriașă înfumurare, dar numele ei sugera imediat imagini licențioase ale marilor seducătoare, de la Dalila la Cleopatra, de aceea veneau să o aclame mulțimi în delir. Nu veneau pentru talentul ei, ci pentru a vedea cu ochii lor răutatea ei tulburătoare, frumusețea ei legendară și temperamentul ei crud. Fără alte talente decît neobrăzarea și îndrăzneala, umplea teatrele, cheltuia cît o armată întregă, colecționa bijuterii și amanți, o apucau pandalii de po-

330

veste, declarase război iezuiților și fusese expulzată din cîteva orașe, dar isprava ei cea mai mare era că îi furase inima unui rege, Ludovic I al Bavariei. Acesta fusese un om de treabă, avar și prudent timp de șaiszeci de ani, pînă ca ea să-i iasă în cale, să se învîrtească de două ori în jurul lui și să facă din el o paiuță. Monarhul și-a pierdut judecata, sănătatea și onoarea în timp ce ea secătuia vistieria micului său regat, îndrăgostitul Ludovic i-a dat tot ce voia, inclusiv un

titlu de contesă, dar nu a reușit să o facă acceptată de supuși. Purtările oribile și capriciile nesăbuite ale femeii au iscat ura cetățenilor din Miinchen care au sfârșit prin a ieși în masă în stradă cerînd expulzarea iubitei regelui lor. În loc s-o șteargă pe tăcute, Lola a înfruntat mulțimea înarmată cu o cravașa pentru cai și ar fi ajuns chiftele dacă niște slujbași credincioși nu ar fi băgat-o cu forța într-o trăsură care a dus-o la graniță. Disperat, Ludovic I a abdicat și era gata să o urmeze în exil, dar fără coroană, putere și cont în bancă cavalerul nu făcea doi bani așa că frumoasa i-a întors pur și simplu spatele.

— Prin urmare, singurul ei merit este faima proastă, a fost de părere Tao Chi'en.

Cîțiva irlandezi au dezlegat caii de la trăsura Lolei, s-au înhămat în locul lor și au dus-o pînă la hotel pe străzile presărate cu flori. Eliza și Tao au urmărit glorioasa procesiune. E tot ce mai lipsea în țara asta de nebuni, a suspinat chinezul nemaiprivind-o a doua oară pe frumoasă.

Eliza a mers pe urmele carnavalului preț de cîteva cvartale, amuzată și mirată, în timp ce în jur explodau petarde și se trăgeau focuri de armă în aer. Lola Montez își ținea pălăria în mîină, avea păr negru cu cărare la mijloc și cîrlionți la urechi și ochi nebuni de un albastru ca noaptea, purta o fustă de catifea episcopală, o bluză cu dantelă la gît și la mîneci și o haină scurtă de toreador brodată cu mărgele. Avea o atitudine batjocoritoare și sfidătoare, pe deplin conștientă că incarna dorințele cele mai primitive și mai ascunse ale bărbaților și simboliza lucrurile cele mai de temut pentru apărătorii moralei; era un idol pervers și rolul o încînta. În entuziasmul momentului cineva i-a aruncat un pumn de praf de aur, care i s-a lipit de plete și haine ca o aureolă. Ima-

331 !

ginea acestei femei tinere, triumfătoare și lipsit de frică a zguduit-o pe Eliza. S-a gîndit la Miss Rose, lucru tot mai frecvent în ultimul timp, cu un val de duioșie și milă. Și-a amintit-o țeapănă în corset, cu spatele drept, mijlocul strangulat, transpirînd sub cincîiupoane, „așază-te cu picioarele lipite, mergi dreaptă, nu texgrăbi, vorbește încet, zîmbește, nu te strîmba că ai să faci riduri, taci și prefă-te interesată, bărbaților le place ca femeile să îi asculte". Miss Rose cu parfumul ei de vanilie, mereu amabilă... Dar și-a amintit-o și în baie, abia acoperită de o cămașă udă, cu ochii strălucitori de rîs, părul în dezordine, obraji roșii, liberă și mulțumită, soptindu-i „o femeie poate să facă ce vrea, Eliza, cu condiția să o facă cu discreție". Dar Lola Montez o făcea fără pic de discreție, trăise mai multe vieți decît cel mai neînfricat aventurier și o făcuse de la condiția ei mîndră de muiere frumoasă, în seara aceea Eliza a intrat în camera ei gînditoare și a deschis pe furiș valiza cu rochii, de parcă ar fi fost un lucru rău. O lăsase la Sacramente» cînd plecase prima dată în căutarea iubitului, dar Tao Chi'en o păstrase în ideea că într-o bună zi avea să-i folosească. Cînd a deschis-o, ceva a căzut pe jos și a constatat mirată că era colierul ei de perle, prețul pe care i-1 plătitese ca să o ascundă pe vas. A rămas îndelung cu perlele în mîină, tulburată. A scuturat rochiile și le-a așezat pe pat, erau șifonate și miroseau a pivniță. A doua zi le-a dus la cea mai bună spălătorie din Chinatown.

— Vreau să-i scriu lui Miss Rose, Tao, 1-a anunțat.

— De ce?

— Este ca mama mea. Dacă eu o iubesc atîta, precis că și ea mă iubește la fel. Au trecut patru ani fără nici o veste, probabil crede că am murit.

— Ți-ar plăcea să o vezi?

— Sigur, dar e imposibil. Am să-i scriu doar ca să o liniștesc, dar ar fi bine să-mi poată răspunde, te superi dacă îi dau adresa asta?

— Vrei deci ca familia ta să te găsească... a spus el și glasul i s-a frînt.

Ea 1-a privit și și-a dat seama că niciodată nu fusese mai aproape de cineva ca acum cu Tao Chi'en. L-a simțit pe acest bărbat în propriul ei sînge, cu o

certitudine atît de veche și

332

de lacomă, încît s-a minunat cum de trăise alături de el fără a i-o spune, îi era dor de el deși îl vedea în fiecare zi. Îi era dor de timpurile fără griji în care fuseseră doar prieteni, atunci totul părea mai ușor, dar nici nu-și dorea să se întoarcă înapoi. Acum era ceva între ei, ceva mult mai complex și mai fascinant decît vechea prietenie.

Rochiile și jupoanele se întorseseră de la spălătorie și erau întinse pe pat, învelite în hîrtie. A deschis valiza și a scos ciorapii albi și botinele, nu și corsetul. A zîmbit la gîndul că niciodată nu se îmbrăcase în haine de domnișoară fără ajutor, apoi și-a pus jupoanele și a încercat pe rînd rochiile pentru a o alege pe cea mai potrivită. Se simțea străină în straietele astea, s-a încurcat în panglici, dantele și nasturi, i-au trebuit destule minute ca să-și încheie botinele și să-și regăsească echilibrul sub atîtea jupoane, dar pe măsură ce se îmbrăca îndoielile se duceau și dorința de a redeveni femeie creștea. Mama Fresia o prevenise în legătură cu riscurile feminității, „o să ți se schimbe corpul, o să ți se tulbure ideile și orice bărbat va putea face cu tine ce va avea chef”, dar acum nu o mai speriau riscurile.

Tao Chi'en terminase cu ultimul pacient din ziua aceea. Era în cămașă, își scosese haina și cravata, pe care le purta mereu din respect pentru pacienți, așa cum îl sfătuisese maestrul de acupunctura. Era transpirat, soarele încă nu apusese și fusese una din puținele zile calde de iulie. Se gîndea că nu avea să se obișnuiască niciodată cu capriciile crimei din Sîn Francisco, unde vara avea aspect de iarnă. Dimineața începea însorită, dar după cîteva ceasuri ajungea ceața deasă dinspre Golden Gate sau începea să bată vîntul de pe mare. Își punea acele în spirt și făcea ordine printre flacoane cînd a intrat Eliza. Asistentul plecase, de cîteva zile nu aveau de îngrijit nici o sing song girl, erau singuri în casă. Am ceva pentru tine, Tao.

Atunci el a ridicat privirile și de mirare i-a căzut un flacon din mînă. Eliza purta o rochie elegantă de culoare închisă cu guler de dantelă albă. O văzuse doar de două ori în haine femeiești la Valparaiso și nu uitase, -îți place?

333

Îmi placi întotdeauna, a zîmbit scoțîndu-și ochelarii ca să o admire de departe.

"

— Asta e rochia mea de duminică. Mi-am pus-o pentru că vreau să-mi comand un portret. Uite, asta e pentru tine și i-a întins o pungă. Sînt economiile mele... ca să mai răscumperi o fată, Tao. Aveam de gînd să plec în căutarea lui Joaquin în vara asta, dar n-am s-o fac. Acum știu că n-am să-1 găsesc niciodată.

— Pesemne că toți am venit să căutăm ceva și am găsit altceva.

— Tu ce căutai?

— Cunoaștere, înțelepciune, nu mai știu. În schimb le-am găsit pe sing song girls și uite în ce m-am băgat.

— Cît de puțin romantic ești, omul lui Dumnezeu! Din galanterie trebuia să spui că m-ai găsit și pe mine.

— Te-aș fi găsit oricum, era predestinat.

— Nu-mi veni acum cu povești despre reîncarnare...

— Exact. Cu fiecare reîncarnare ne reîntîlnim pînă ne ducem la bun sfîrșit karma.

— Sună fioros, în orice caz, nu mă mai întorc în Chile, dar nici nu vreau să mă mai ascund, Tao. De-acum vreau să fiu eu.

— Tot timpul ai fost tu.

— Viața mea e aici. Vreau să spun, dacă vrei să te ajut...

— Si Joaquin Andieta?

— Poate că steaua din frunte înseamnă că a murit. Imaginează-ți! Am făcut toată călătoria asta îngrozitoare degeaba.

— Nimic nu este degeaba, în viață nu se ajunge nicăieri, Eliza, se merge, atît.

— Cît am mers noi doi nu e rău deloc. Hai cu mine, vreau să-mi fac un portret ca să i-1 trimit lui Miss Rose.

— Poți să mai faci unul și pentru mine?

S-au dus pe jos, ținîndu-se de mîină, în piața Unirii, unde se instalaseră cîteva ateliere fotografice, și s-au oprit la cel mai arătos, în vitrină era expusă o colecție de imagini ale aventurierilor din '49: un tînăr cu barbă blondă și expresie hotărîtă, ținînd un tîrnăcop și o lopată; un grup de mineri în cămașă, privind fix în aparat și foarte serioși; chinezi pe

334

malul unui rîu; indieni spălînd aurul în coșuri cu o împletitură fină; familii de pionieri pozînd alături de căruțele lor. Dagherotipurile ajunseseră la modă, erau legătura cu niște ființe de departe, dovada că trăiseră aventura aurului. Se spunea că în orașele de pe coasta de Est mulți oameni care nu fuseseră în viața lor în California se fotografiau cu unelte de miner. Eliza era convinsă că extraordinara invenție a fotografiei detronase definitiv arta pictorilor, care redau foarte

rar asemănarea.

— Miss Rose are un tablou în care apare cu trei mîini, Tao. 11-a făcut un pictor faimos, nu-mi aduc aminte cum îl chema.

— Cu trei mîini?

— Bun, pictorul i-a făcut două, dar ea a mai vrut una. Fratele ei Jeremy era să moară cînd 1-a văzut.

Voia ca dagherotipul să fie pus într-o ramă fină de metal aurit și catifea roșie, pentru masa de scris a lui Miss Rose. Adusese cu ea scrisorile de la Joaquin Andieta pentru a le eterniza în fotografie înainte de a le distruge. Pe dinăuntru atelierul semăna cu culisele unui mic teatru, se găseau acolo panouri cu chioșcuri pline de flori și lacuri cu bîtlani, coloane grecești din carton, ghirlande de trandafiri, chiar și un urs împăiat. Fotograful era un omuleț grăbit care vorbea poticnit și țopăia ca un broscoi prin harababura din atelier. După ce au pus la punct detaliile, a instalat-o pe Eliza la o masă cu scrisorile de amor în mîină și în spate i-a pus o bară metalică în chip de suport pentru gît, destul de asemănătoare celei pe care i-o puneă Miss Rose în timpul lecțiilor de pian. Ca să nu vă mișcați. Priviți în aparat și nu respirați. Omulețul a dispărut în spatele unei cîrpe negre, o clipă mai tîrziu o lumină albă a orbit-o și un miros de pîrlit a făcut-o să strănute. Pentru cea de a doua fotografie a lăsat deoparte scrisorile și 1-a rugat pe Tao Chi'en să o ajute să-și pună colierul de perle.

A doua zi, Tao Chi'en a ieșit foarte devreme să cumpere ziarul, așa cum făcea mereu înainte de a deschide cabinetul, și a văzut titlurile pe șase coloane: Joaquin Murieta fusese omorît. S-a întors acasă cu ziarul strîns la piept, întrebîndu-se cum să-i spună Elizei și cum va reacționa ea.

335

În zorii zilei de 24 iulie, după trei luni în care orbecăiseră călare prin California, căpitanul Harry Love și cei douăzeci de mercenari ai săi au ajuns în valea Tulare. Erau deja sătui să tot alerge după fantome și să urmeze piste false, căldura și țințarii îi făcuseră deosebit de nervoși și începeau să se urască între ei. Trei luni de vară călărind la întîmplare printre colinele uscate cu un soare arzător deasupra capului era un sacrificiu prea mare pentru cît erau plătiți. Văzuseră prin sate afișele cu recompensa de o mie de dolari pentru prinderea banditului. Pe unele era scris dedesubt: „eu ofer cinci mii”, semnat: Joaquîn Murieta. Deveniseră caraghioși și nu mai erau decît trei zile pînă la expirarea termenului; dacă se întorceau cu mîna goală nu ar fi primit nici o centimă din mia de dolari a guvernatorului. Dar s-a întîmplat să fie ziua lor norocoasă, pentru că exact cînd își pierdeau orice speranță au nimerit peste un grup de șapte mexicani

neprevăzători care făceau popas la umbra unor copaci.

Mai târziu căpitanul va spune că aveau haine și harnașamente de mare lux pentru armăsarii lor de mare clasă, motiv în plus ca să intre la bănuieli și să le ceară să se prezinte, în loc să asculte, suspjecții au fugit spre cai, dar înainte de a reuși să se urce în șaua s-au trezit înconjurați de gărzile lui Love. Singurul care a ignorat olimpian atacanții și care s-a îndreptat spre cal de parcă nu ar fi auzit ordinul a fost cel ce părea să fie șeful. Nu purta decât un cuțit de vânătoare la brâu, restul armelor atârnavă la oblânc, dar nu a ajuns la ele pentru că deja avea la frunte pistolul căpitanului. Cîteva pași mai încolo ceilalți mexicani priveau atenți, gata să sară în ajutorul șefului la prima clipă de neatenție a gărzilor, va spune Love în raportul său. Deodată au făcut o încercare disperată de a fugi, poate cu intenția de a distrage gărzile, în timp ce șeful lor sărea pe roibul cel focos și o rupea la goană. Nu a ajuns însă departe pentru că un foc de armă a rănit calul, care s-a prăbușit vomitînd sînge. Atunci călărețul, care nu era altul decât Joaquîn Murieta, a spus căpitanul Love, a început să alerge ca o căprioară, așa că și-au golit pistoalele în pieptul banditului.

— Nu mai trageți, v-ați terminat treaba, ar fi zis înainte de a cădea mort.

336

Aceasta era versiunea dramatizată a presei și nu rămăsese nici un mexican în viață ca să povestească versiunea sa despre cum au decurs lucrurile. Viteazul căpitan Love a tăiat cu sabia capul presupusului Murieta. Cineva a remarcat că altă victimă avea o mîină schiloadă și au presupus imediat că era vorba de Jack Trei-Degete, drept care l-au decapitat și pe el și dacă tot erau acolo, și mîina. Cele douăzeci de gărzi au pornit în galop spre satul cel mai apropiat, care se găsea la cîteva mile, dar era o căldură infernală și capul lui Jack Trei-Degete era atît de găurit de gloanțe încît începuse să se strice și l-au aruncat pe drum. Chinuit de muște și duhoare, căpitanul Harry Love și-a dat seama că trebuia să conserve rămășițele dacă voia să ajungă cu ele la Sîn Francisco și să încaseze meritata recompensă, astfel că le-a pus în cîte un recipient cu gin. A fost primit ca un erou: scăpase California de cel mai rău bandit din istoria ei. Dar afacerea nu era pe de-a-ntregul limpede, a remarcat Jacob Freemont în reportajul lui, povestea mirosea a fabulație. Din pornire, rumeni nu putea confirma că lucrurile se petrecuseră așa cum spunea Harry Love, apoi era cam ciudat ca după trei luni de căutări infructuoase să pice șapte mexicani exact atunci cînd căpitanul avea mai multă nevoie de așa ceva. În plus, nu se găsea nimeni care ar fi putut să-l identifice pe Joaquîn Murieta; el fusese să vadă capul și nu era sigur că era al banditului pe care îl cunoscuse, deși era o oarecare asemănare.

Rămășițele presupusului Joaquîn Murieta și mîina odiosului său acolit Jack Trei-Degete au fost expuse cîteva săptămîni la Sîn Francisco, înainte de a fi purtate într-o călătorie triumfătoare prin toată California. Cozile curioșilor se întindeau pe străzi și nu a rămas nimeni care să nu fi văzut de aproape sinistrele trofee. Eliza s-a dus printre primii și Tao Chi'en a însoțit-o, nedorind ca ea să treacă singură printr-o astfel de încercare, cu toate că primise vestea uimitor de calmă. După o așteptare nesfîrșită în plin soare, le-a venit și lor rîndul și au intrat în clădire. Eliza l-a apucat strîns de mîină pe Tao și a înaintat hotărîtă, neluînd în seamă rîul de sudoare care îi uda rochia și tremurul care îi zgîmăia oasele. S-au trezit într-o sală întunecoasă, slab luminată de mari lumînări

337 galbene care degajau un abur sepulcral. Pereții erau acoperiți de pînze negre iar într-un colț instalaseră un pianist curajos care zdrăngănea niște marșuri funebre mai curînd cu resemnare decât cu sentiment. Pe o masă, de asemenea acoperită cu pînză de catafalc, stăteau cele două recipiente de sticlă. Eliza a închis ochii și s-a lăsat condusă de Tao Chi'en, convinsă că bătăile ei de inimă erau mai puternice decât acordurile pianului. S-au oprit, a simțit presiunea mîinii prietenului pe a ei, a tras o gură de aer și a deschis ochii. A privit capul cîteva

secunde și imediat s-a lăsat trasă afară.

— El era? a întreba Tao Chi'en.

— Acum sînt liberă..., a răspuns ea continuînd să-1 țină de mînă.

338

Cuprins

PARTEA ÎNTÎI 1843-1848

Valparaiso	7
Englezii	23
Domnișoare	41
Reputație proastă	53
Pretendenții.....	64
Miss Rose.....	76
Dragostea.....	89

PARTEA A DOUA 1848-1849

Vestea.....	105
Despărțirea.....	122
Al Patrulea Fiu	133
Tao Chi'en	148
Călătoria.....	172
, Argonauți.....	191
Secretul.....	212

PARTEA A TREIA 1850-1853

El Dorado.....	229
Afaceri	245
Porumbițe pîngărite	256
Dezamăgiri	268
Sing song girls.....	286
Joaquin.....	301
O pereche neobișnuită	311